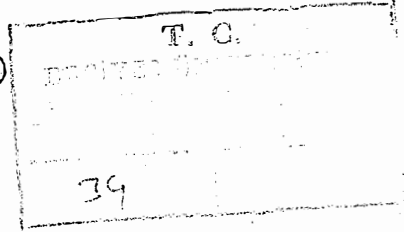

ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

RAMAZAN-ZÂDE MEHMED'İN

NİŞANCI TARİHİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Sibel Nazlıhan Nakipoğlu

Yöneten

Prof. Dr. Ahmet UĞUR

KAYSERİ

1990

GİRİŞ

Osmanlı tarih yazıcılığı her dönemde kendine has özellikler gösterir. Osmanlı tarihçiliğinde Ahmedî'nin İskendername-i ilk Osmanlı Tarihi olması bakımından önemlidir.

Daha sonraki dönemlerde vaka nüvistlerin kaleme aldığı vekayi'-nâmeleri görüyoruz. Hilkatten başlayarak peygamberlerin kronolojik listesi ve Osmanlıların ilk devirlerinden kısaca bahsedilir. Geçen yılın olayları sonuna eklenir. Üçüncü olarak Tevârih-i Âl-i Osmanlılardan bahsedebiliriz. Başlangıçları Süleyman Şah'ın Anadolu'ya göçüdür.

Osmanlı Tarih yazıcılığında önemli kilometre taşlarından birini II. Bayezid dönemi tarihçiliği teşkil eder. Bu dönemde İdris-i Bitlisi ve Kemâl Paşa-zâde II. Bayezid'in görevlendirilmesiyle Tarihimize ışık tutacak eserlerini yazmışlardır. Osmanlı tarihçiliğinin temeli bu dönemde bu şahsiyetlerin eserleriyle atılmıştır.

Osmanlı Tarihçiliğinin gelişme safhalarından bir diğeri-nide Selim-nâmeler teşkil eder. Bu eserlerin konusu Yavuz Sultan

1482; Ü.H. Mordtmann koleksiyonu (Berlin), Dresden Nu.25 1973'e kadar Nu.45. 982 tarihli), Nu.847 (Flügel kat II.82 vd. 974'e kadar)

Ülkemizde yer aldığı koleksiyonlar ise şöyle sıralanmaktadır;

İstanbul, Nur-ı Osmaniyye Nu.3131, Damad-zâde Mehmed, Nu. 1447, Halef Efendi Nu.615 ve 618, Ayasofya Nu.3021, 3027, 3100/-01. Aşir Ef. Nu.23, Mehmediyye Nu.4234, Lâleli Nu.2012, Beşir Ağa Nu.459, Esad Efendi Nu.2184/6, Husrev paşa Nu.356, Ankara Türk Tarih Kurumu.

Eser, biri 15 Muharrem 1279 (13 Temmuz 1862), diğeri 1290 (1873) de olmak üzere Tarih-i Nişancı Mehmed Paşa ismiyle İstanbul Devlet Matbasında iki defa basılmıştır. Eserin orijinaliyle ilgili fazla bilgiye rastlanmamıştır.

Çalışmamın I. Bölümünde eserin kısaca özetini vererek, eseri tanıtmaya çalıştık, II. bölümde yer alan transkribeli metinden sonra ise eserin dil ve tarih ilmi açısından değerlendirmesini yaptık. Çalıştığım nüshada sayfa numaraları bulunmayıp bir sonraki satırın ilk kelimesi önceki sayfada verilerek devam eden sayfalar belirtilmişti. Bu yüzden herhangi bir karışıklığa yol açmaması için sayfa numaralarına kendimiz verdik. İleride eserin günümüz Türkçesine çevirerek daha geniş bir okuyucu kitlesinin istifadesine sunmayı düşünüyorum.

Çalışmalarım sırasında benden yardımlarını ve teşvikini hiç bir zaman esirgemeyen tez danışmanım ve kıymetli hocam, Sayın prof.Dr. Ahmet Uğur'a, Özel kütüphanesinde bulunan bu eseri bana tavsiye ederek, yararlanmamı sağlayan ve çalışmalarım sırasında yardımına her an başvurduğum muhterem hocam Öğretim Görevlisi Fasim Deniz'e, yine tez çalışmam süresince bilgilerinden yararlandığım kıymetli hocalarım Dr.Ahmet Gül ve Öğretim Görevlisi Necati Avcı'ya teşekkür ederim

Sibel Nazlıhan Nakipoğlu

I. BÖLÜM

ÖNSÖZ

Osmanlı imparatorluğu devrinden günümüze ulaşan tarih kitaplarının sayısı oldukça fazla olup, önemli bir kısmı incelenmeyi beklemektedir. Bu konuda yapılan çalışmaların titizlik istediğini ve uzun zaman aldığını görmekteyiz. Şüphesiz ki belgelere dayalı tarihi bilgilerin kıymeti tartışılmaz. Ülkemizde incelenmeyi bekleyen eserler olduğu gibi, yabancı devletlerin kütüphanelerinde ve özel şahısların koleksiyonlarında Osmanlı Tarihine ait eserlerin bulunduğunu hatırlamalıyız. Bu konuda sürekli ve titizlikle yapılacak çalışmaların Türk kültürüne katkısı önemli olacaktır.

Bu cümleden yola çıkarak, kıymetli hocam prof.Dr.Ahmet Uğur'un görüşlerine baş vurdum. Onun onayı ve Muhterem hocam Öğretim Görevlisi Rasim Deniz'inde tavsiyesiyle Kanuni dönemi tarihçilerinden Ramazan-zâde Mehmed'in "Tarih-i Nişancı" isimli eseri üzerinde çalışmaya karar verdim. Çalışmalarım esnasında Nişancı Tarihi'nin Tarih ilmi açısından olduğu kadar, Sanat Tarihi ve Kültür Tarihi bakımından da kıymetli bilgiler ihtiva ettiğini anladım.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

GİRİŞ

I. BÖLÜM

Sayfa No:

1. Eserin Yazarı ve Devri	1
- Ramazan-zâde Mehmed	1
- Kanunî Sultan Süleyman'ın Hayatı	2
- Kanunî Sultan Süleyman Devrinin Siyasi Olayları.	4
- Kanunî Devrinde İç İsyanlar	4
- Kanunî Devrinde Batıya Yapılan Seferler	5
- Osmanlı İnan İlişkileri	7
- Kanunî Devrinde Deniz Savaşları	8
- Kanunî'nin Son Dönemi	10
- Osmanlı-Fransız İlişkileri Kapitülasyonlar	11
- Kanun Koyuculuğu ve Sultan Süleyman Kanunnâme- leri	12
- Malî ve İktisadî Durum	13
- İlim ve Sanat Hareketleri	14

2. Nişancı Tarihinde Geçen Olayların Özeti	16
- Osman Gazi	16
- Sultan Orhan Gazi	17
- Sultan Murad Han	18
- Yıldırım Bayezid Han	20
- Sultan Mehmed Han	21
- Sultan Murad Han	21
- Sultan Mehmed Gazi	23
- Sultan Bayezid Han	24
- Sultan Selim Han	25
- Sultan Süleyman Han	27
3. Nişancı Tarihinin Tahlili	34
A) Dil Yönünden	34
B) Tarih İلمي Yönünden	36

II. BÖLÜM

- Transkripsiyonlu Metin	41
- Bibliyografya	294

Selim'dir. Süleyman-nâmeler ise şekil itibariyle Selim-nâmeciliği devam ettirir.

Kanuni Sultan Süleyman 46 yıl saltanat sürmüş, Asya ve Afrika kıtalarında kazanılan zaferlerle imparatorluk üç kıtaya yayılmıştır. İmparatorluğun en parlak dönemi olan bu devirde, Kanuni Sultan Süleyman devrin ilim adamlarını himaye ve teşvik etmiştir. Kemal Paşa-zâde, Taşköprülü-zâde, Kınalı-zâde, Alâeddin Ali Çelebi, Bostan Çelebi, Celâl-zâde, Sâlih Çelebi bu devrin alimlerinden bazılarıdır.

Kanuni devri tarihçilerinden Ramazan-zâde Mehmed'in Nişancı Tarihi de devrin siyasi ve kültürel yapısını aydınlatacak değerli bir kaynaktır. Eserin transkribesi çalışmamın II. bölümünde yer almaktadır. Eserin boyutları dışarıdan 21 x 15 cm, içten 19 x 13 cm'dir Her sayfada 19 satır bulunan Nişancı Tarihi toplam 289 sayfadan ibarettir.

Sayın Hocam, Öğretim Görevlisi Rasim Deniz'in özel kütüphanesinden edindiğim bu nüshanın dışında, bilhassa Osmanlı tarihiyle ilgili bilgileri bakımından faydalı olan bu eser pek çok defa istinsah edilmiştir. Eserin bu nüshaları bir çok yazma koleksiyonlarında yer almaktadır. Her nüshada kaydedilen son tarih başkadır. En fazla 973/1565 yılına kadar olan olayları yazdığı görülmektedir. Eserin yurtdışında yer aldığı koleksiyonlardan bazıları şunlardır. (1) Berlin Nu.13 (Pertsch, 220 v.d yada 4°

(1) Ayrıntılı bilgi için bk. Franz Babinger ; Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri, Çeviren; Prof.Dr.Coşkun Üçok, S.116.

KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN (1494 - 1566)

Osmanlı padişahlarının onuncusu, Yavuz Sultan Selim'in oğludur. Osmanlı kaynaklarında kanun koyucu özelliğinden dolayı Kanuni Sultan Süleyman, batılı kaynaklarda ise Muhteşem Süleyman olarak adlandırılır.

İlk tahsilini Trabzon'da babasının görevlendirdiği kişilerden aldığı derslerle yapan Kanuni Sultan Süleyman'a onbeş yaşında Kefe Sancağı beyliği verildi. Üç yıl görev yaptığı Kefe'de iken, babasının II. Bayezid'e karşı verdiği mücadelede Kırım Han'ı ile birlikte, onun ordu ihtiyaçlarını karşılamaya çaba gösterdi. Yavuz Sultan Selim Saltanata geçtikten sonra Saruhan Sancak Beyliği ile Manisa'ya gönderildi (1513). Babasının saltanatı süresince Çaldıran ve Mısır seferleri sırasında Edirne'nin muhafazası ile görevlendirildi. Babasının vefâtı üzerine 1520 yılında 26 yaşındayken tahta geçti. Kırkaltı yıl süren saltanatı boyunca devrinin zafer ve zenginliklerle dolu olması imparatorluğun nizâm ve adâlet esasları dahilinde yönetilmesi, ona büyük bir sevgi ve saygı duyulmasının başlıca sebeplerindedir. Uzun saltanat devresi boyunca Osmanlı orduları Avrupa, Asya ve Afrika kıtalarında bir çok zaferler kazanarak, imparatorluk arazisi bu üç kıta üzerinde büyük genişlemeler kaydetmiştir. Kanuni Sultan Süleyman, bir çok seferin kumandasında bizzat kendisi bulunmuştur. Devlet kudret ve nüfuzunu herşeyin üzerinde tutmuş, bu konuda en yakınlarına bile taviz vermemiştir.

Kanuni Sultan Süleyman 72 yaşında onüçüncü seferine çıkmış, Sigetivar kalesi kuşatılarak savaş devam ederken, otağ-ı hümayûnda vefât etmiştir.(1566).

KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN DEVRİ'NİN SİYASİ OLAYLARI

Kanuni Sultan Süleyman, Yavuz Sultan Selim'in tek oğlu olarak 26 yaşında tahta çıktı. Avrupa'da meydana gelen büyük değişiklikler sebebiyle Yavuz Sultan Selim'in Doğu Siyasetine son vererek Batı'ya yöneldi. Çünkü bu sırada, Alman imparatoru Serlken İspanya'yı, Macaristan'ı kontrolüne almış, Fransa'yı tehdiide başlamıştı. Öte yandan, Kuzey Afrika'da Barboros Hayrettin Paşa ile de savaşa girmişti. Osmanlı devletini Akdeniz ve Orta Avrupa'da tehdit ediyordu. Kanuni Sultan Süleyman başka kardeşleri olmadığı için rakipsiz olarak tahta geçmiş ve saltanat kavgalarıyla uğraşmamıştı. Ancak batıdaki tehlikelerle mücadele etmeye başlamadan önce halledilmesi gereken diğer bir problemle, iç isyanlarla karşılaşmıştı.

Kanuni Devrinde iç isyanlar

Mısır'daki İsyenlar;

Bu isyanlardan ilki Canbirdi Gazali isyanıdır. Canbirdi Gazali Memlük komutanlarındanı. Mısır seferi sırasında Yavuz'a sığınınca Şam valiliğine atanmıştı. Yavuz'un ölümü üzerine Canbirdi Şam'da bağımsızlığını ilan etti. Mısır'ı almak istediye de başarılı olamadı. İsyen haberi İstanbul'a ulaşır ulaşmaz, Kanuni Canbirdi üzerine bir ordu gönderdi. Bu orduya yenilen Canbirdi yakalanarak öldürüldü (1527).

Mısır'daki isyanlardan bir diğeri de Ahmet Paşa isyanıdır. Yavuz'un çok yakın adamlarından biri olan Ahmet Paşa di-

vânda ikinci vezirdi. Usul gereğince kendisinin sadrâzam olması gerekiyordu. Oysa Kanuni, boşalan Sadrazamlığa çok sevdiği İbrahim Paşa'yı getirdi. Ahmet Paşayı'da gönlünü almak amacıyla Mısır valiliğine atadı. Buna kızan Ahmet Paşa Mısır'a varır varmaz bağımsızlığını ilan etti. Fakat padişaha bağlı komutanlar ve Yeniçeriler Ahmet Paşa'yla mücadele ederek onu öldürdüler. Böylece isyan fazla büyümeden bastırıldı (1525).
Anadoludaki İsyandar;

Baba Zünnun İsyarı: Bozoklu (Yozgat) olan baba Zünnun bir vergi işinden dolayı isyan ederek Yozgat'ı işgal etti. Üzerine gönderilen bir kaç paşayı yendiyse de sonunda yakalanarak idam edilince taraftarları değıildi.

Kalenderoğlu İsyarı: Hacıbektaş soyundan olduğu söylenen Kalenderoğlu Yavuz zamanından beri sinmiş olan şiiileri etrafına topladı. Kanuni tarafından idam edilip dirliğı dağıtılan Maraş Beylerbeyi Dulkadiroğlu Ali Bey taraftarları da Kalenderoğlu'nun etrafında toplandılar.

Çevresine topladığı 30 bin kişi ile birkaç Osmanlı Paşasını yenen Kalenderoğlu sonunda Sadrazam İbrahim Paşa kuvvetlerine yenildi ve öldürüldü (1527).

BATI'YA YAPILAN SEFERLER

Belgratın Alınması: Kanuni Sultan Süleyman zamanında Osmanlı İmparatorluğu için en büyük tehlike, Roma-Germen İmparatoru Şarlken'in İspanya, Almanya, İtalya'nın kuzeyi, Fransa'

nın kuzey ve doğusunda bazı topraklar ve Avusturya topraklarını da içine alan güçlü bir devlet kurmuş olmasıydı. Şarlken Macaristan Kralı II. Layoşla'da akrabalık kurarak Macaristan'ı da nüfuzuna almıştı. Bu şartlar gözönünde tutularak Macaristan'a ilk sefer düzenlendi. Kanuni önce Tuna yoluyla Belgrat üzerine bir donanma gönderdi. Arkasından kendisinin komuta ettiği bir ordu ile Macaristan'a girdi ve Belgrat'ı kısa bir kuşatmadan sonra aldı (1521).

Macaristanın Alınması: Belgrat'ın alınmasından sonra Macar kralı II.Lui Osmanlılara karşı Alman imparatoru Şarlken ve Avusturya Arşüdükası Ferdinand'ın desteklerini sağlamaya çalıştı.

Osmanlı ordusu 1526 yılında Macaristan üzerine yürüdü. II.Lui komutanlığındaki ordu ile Osmanlı ordusu Mohaç ovasında karşılaştılar. Savaş kısa sürede Osmanlıların galibiyetiyle sonuçlandı (1526).

Bu galibiyetden sonra Macaristan Osmanlı hakimiyetine girdi. Kanuni Macaristan'ı Osmanlı ülkesine katmayıp, burayı Osmanlılara bağlı, bir krallık haline getirdi ve Zanzapolya'yı Macar kralı yaptı.

I.Viyana Kuşatması: Zan Zapolya'nın krallığını istemeyen Macar soyluları Ferdinand'ın yardımını istediler. Bunun üzerine Ferdinand Zan-Zapolya'ya savaş açarak Budin'e girdi. Kanuni tekrar Macaristan seferine çıkmak zorunda kaldı. Budin'i geri alarak Zan-Zapolya'yı yeniden krallık tahtına oturttu.

Ferdinand'la bir meydan savaşı yapmak isteyen Kanuni Ferdinand'ı izleyerek Viyana önlerine geldi. Kenti derhal kuşattı. ise de çok iyi korunmuş olan Viyana'yı alamadı (1529).

Alman Seferi: Viyana seferlerinden sonra Ferdinand İstanbul'a elçiler göndererek Macar kralı olarak tanınmasını istedi ve Budin'i kuşattı. Bunun üzerine Kanuni tekrar sefere çıktı. Budin alındı, Estergon'a kadar gidildi. Güney Almanya ve Avusturya içlerine kadar sokulan Osmanlı akıncıları pek çok başarılar elde ettiler.

Bunun üzerine Ferdinand Osmanlılardan barış istemek zorunda kaldı. 1533 de İstanbul'da yapılan anlaşma ile Macaristan tamamen Osmanlı devletine kaldı. Ferdinand Osmanlı padişahının üstünlüğünü tanımayı, vergi vermeyi kabul etti.

Macar kralı Zan Zapolya 1540'da ölünce bu anlaşma bozuldu. Kanuni Macaristan'a yeni bir sefer yapmak zorunda kaldı. Sonuçta Macaristan üç parçaya bölündü. Bir kısmı doğrudan doğruya Osmanlı devletine bağlandı. Bir kısmı Zan Zapolya'nın oğluna Erdel Beyliği olarak bırakıldı. Kuzey Macaristan ise Avusturya'nın elinde kaldı. 1551'de Ferdinand'ın Erdel işlerine karışması sebebiyle Osmanlı-Avusturya savaşları yeniden başladı. Bu savaşlar Kanuni'nin ölümüne kadar sürdü.

OSMANLI-İRAN İLİŞKİLERİ

Kanuni Doğu'daki denetimi sağlamak amacıyla İran üzerine sefere çıktı, Tebriz'e girdi. Tüm Azerbaycan'ı alarak Hemedan'a kadar ilerledi. Sonra Bağdat'a girdi (1533).

Bir süre sonra İranlıların Tebriz, Nahçıvan, Van ve Erivan kalelerini işgal etmelerinden sonra İran'a ikinci bir sefer düzenlendi. Van ve Tebriz geri alındı. Doğu Anadolu ve Azerbaycan'da denetim yeniden sağlandı.

Kanuni'nin Avusturya ile savaşmasını fırsat bilen şah Tehmasb yeniden Anadolu'ya girdi. Muş'a kadar ilerledi. Bunun üzerine Kanuni üçüncü İran Seferine çıktı. Sonuçta Amasya Antlaşması imzalandı (1555). İranlılar ile yapılan ilk resmi anlaşma olması bakımından önemli olan bu anlaşmaya göre Tebriz, Doğu Anadolu ve Bağdat Osmanlı İmparatorluğuna bırakıldı.

KANUNİ DÖNEMİNDE DENİZ SAVAŞLARI

Rodos'un Alınması: Rodos Adası, deniz yolları üzerinde önemli bir üs durumundaydı. Burada teşkilatlanmış Sen Jan Şovalyeleri buradaki ticaret gemilerine her fırsatta saldırmaktaydılar. Şarlken ve Ferdinand'ın desteklediği bu korsanlar birliği Osmanlıların Akdeniz'deki ticari menfaatlerini her fırsatta zedeliyorlardı.

Ada Fatih devrinde de kuşatılmış ama alınamamıştı. Kanuni Rodos'un alınmasına büyük önem verdi. Rodos üzerine büyük bir donanma gönderip kendisi de büyük bir ordu ile karadan harekete geçti. Şiddetli bir mücadeleden sonra şovalyeler adayı boşaltmak zorunda kaldılar (1522). Şarlken bu şovalyelere Malta adasını vererek dağılmalarını önledi.

Preveze Deniz Savaşı: Kanuni'nin Avrupa içlerine kadar nüfuz ekmesi üzerine Şarlken Osmanlıları Akdeniz'de vermek istedi. Osmanlıların Karada çok kuvvetli olması sebebiyle Şarlken Kanuni ile doğrudan doğruya karşılaşmaktan kaçınıyordu. Avrupa'da Osmanlılara karşı Venedik, Papa ve İspanya'nın güçleri ile Malta Şovalyelerini bir araya getirdi. Meydana getirdiği bu birlik ile bir yerden Mora kıyılarına saldırırken, diğer yandan Osmanlı ticaret gemilerine zarar veriyordu.

Bu durum karşısında Kanuni Akdeniz'in ünlü denizcilerinden Barbaros'u İstanbul'a davet etti ve onu Kaptan-ı Derya'lığına getirdi. Ayrıca Barbaros Hayrettin Paşa'ya Cezayir Beylerbeyliği verildi.

İlk iş olarak Venediklilerin önemli bir merkezi olan Korfu adası üzerine sefer yapıldı. Fakat kale alınamadı (1537). Bunun üzerine Venedik kıyılarına saldırıldı.

Akdenizdeki bu egemenlik mücadelesi kaçınılmaz olarak bir hesaplaşmaya yol açtı. Venedik, Ceneviz, Malta, İspanya ve Portekiz birleşik donanması Preveze körfezi önlerinde Osmanlı donanması ile karşı karşıya geldi. Şiddetli bir deniz savaşından sonra Andrea Derya komutasındaki birleşik donanma, Barbaros Hayrettin Paşa komutasındaki Osmanlı donanmasına yenildi (1538). Venedikliler, savaş tazminatı ödeyerek barış yapmak zorunda kaldılar.

Barbaros Hayrettin Paşa'nın ölümünden sonra Cezayir bir süre sonra da Trablus Osmanlı topraklarına katıldı.

Hint Seferleri: Portekizliler 1497'de Ümit Burnu yoluyla Hindistan'ın Kalküta limanına varmışlardı. Daha sonra da bu yolu geliştirip hakimiyetlerine aldılar. Bu yolda çeşitli ticaret merkezleri kurdular. 1502 yılında Portekiz donanması, Kızıldeniz ve İran körfezini ablukaya alınca Süveys, İskenderiye, Basra, Halep, Tripoli ve İran körfezindeki ticaret merkezlerinin yolu kapandı ve buralar büyük bir ticari bunalıma girdiler.

Kanuni, saltanatının ilk yıllarında genelde Avrupa ve Akdeniz'e yöneldi. Ancak Portekizlilerin Hint okyanusundaki varlığı günden güne problemler yaratınca buraya da yönelmek zorunda kaldı.

Batı Hindistan'daki Gücerat hükümdarının da yardım istemesiyle Hint seferleri başlatıldı. 1538'de başlayan Hint seferleri onbeş yıl devam etti.

Hadım Süleyman Paşa, Piri Reis, Murat Reis, Seydi Ali Reis gibi komutanlar Hindistan'a sırayla dört büyük sefer yaptılar. Ancak bu seferlerden beklenen sonuç elde edilemedi. Yine de bu mücadeleler sonunda Yemen, Eritre, Sudan sahilleri ve Habeşistan'ın bazı kısımları Osmanlı imparatorluğuna dahil edildi. Portekizliler Hint Okyanusu mücadelesinden çekildi. Ancak yerini daha güçlü olan Hollanda ve İngiltere aldı.

KANUNİ'NİN SON DÖNEMİ

Rodos'un alınmasından sonra Malta adasına yerleştirilen Şovalyeler hem Osmanlı Akdeniz ticareti hem de Osmanlıların Ku-

zey Afrika'daki toprakları için bir saldırı üssü haline gelmişti. Bunun üzerine Kanuni Malta'nın alınmasını istedi. Uzun süren kuşatma sonucunda Osmanlılar kuşatmadan vazgeçmek zorunda kaldılar (1565).

Hem Malta seferinin yaptığı kötü etkiyi gidermek hem de Macaristan ve Erdele saldıran Maksimilyen'e engel olmak amacıyla Avusturya üzerine bir sefer yapılmasına karar verildi.

Bu Kanuni Sultan Süleyman'ın son seferi oldu. Sigetvar kalesi kuşatması devam ederken öldü (1566). Kale ölümünden kısa bir süre sonra fethedildi.

OSMANLI-FRANSIZ İLİŞKİLERİ KAPİTİLASYONLAR

Fransa Kralı I. Fransuva Şarlken'e karşı mücadele edebilmek için Osmanlı İmparatorluğunun dostluğuna ihtiyaç duydu. 1525 yılında Şarlken'e yenilip esir düşen I. Fransuva, annesini Kanuni'ye elçi gönderdi. Bunun dışında da bir çok elçilik heyetleri İstanbul'a gelip gitti. Kanuni Sultan Süleyman ise; hemen hemen bütün Avrupa'yı denetime alan Şarlken'i durdurmak istiyordu. Bunun için Fransa'yı destekledi. Ayrıca Kanuni Akdeniz ticaretini canlandırmak, yabancı tüccarlara imtiyazlar tanıyarak onları Akdeniz'e çekmek istiyordu. Dönemine göre oldukça yerinde bir politika izlemiş olan Kanuni bu sebeplerden 1535 yılında Fransızlarla aşağıdaki ticari ve hukuki imtiyazları kapsayan anlaşmayı yaptı.

Bu imtiyazlarla Fransa şu hakları elde etmiştir;

- Osmanlı imparatorluğu sınırları içinde serbestçe ticaret yapmak,

- Osmanlı imparatorluğuna yerleşmiş olan katoliklerin meseleleri ile ilgilenmek, kûdûste hristayan kutsal kiliselerinin idaresini ellerinde bulundurmak,

Osmanlı sınırları içindeki Fransız vatandaşların hukuki meseleleri ile ilgilenmek.

Kanuni'nin Fransızlara bu imtiyazları verirken anlaşmanın "anlaşmayı imzalayan hükümdarlar sağ kaldığı sürece geçerli" olacağını belirtmişti. Ancak her padişah değiştiğinde Fransızlar bu anlaşmayı yenilemeyi başardılar. Bu durum 1740'a kadar devam etti. 1740'dan sonra kapitülasyonlar bir çok devlete daha tanınarak sürekli hale geldi. İmparatorluk güçlü durumdayken kapitülasyonların verilmesi zararlı olmazken, imparatorluk gittikçe eski gücünü kaybedince bu imtiyazların yıkıcı etkisi kendini göstermeye başladı.

KANUN KOYUCULUĞU VE SULTAN SÜLEYMAN KANUN-NÂMELERİ

Sultan Süleyman Osmanlı padişahları içinde Kanuni lakabını taşıyan ilk ve tek padişaktır. Osmanlılarda kanun müessesesi kaynağını islâmi eserlerden alır ve doğrudan doğruya hükümdarın şahsı ve otoritesiyle kaimdir. Osmanlı hükümdarları devlet idaresinin en yüksek devlet otorite ve iktidarının talep ettiği her durumda her türlü siyasi ve idari düzeni tesiste birinci derecede hak sahibiydiler. Osmanlı devletinde kuruluşundan itibaren şer'î ve örfî kanunlar mevcuttur ve bunları koyan başta

Osmanlı Sultanlarıdır. Ancak kanun-nâme şeklinde ilk ortaya konuluşu Fatih Sultan Mehmet zamanında görülmüştür. Daha gelişmiş şekilde uygulaması ise Kanuni Sultan Süleyman zamanında ortaya konmuştur. O zamana kadar meydana getirilen hukukî, idarî, malî, askerî ve sair mevzuat ıslah edilerek geliştirilmiş ve Sultan Süleyman'ın isteğiyle toplanarak Kanun-nâme-i âl-i Osmân adı ile devrin nişancısı Seydi Bey tarafından tanzim edilerek neşredilmiştir. Sultan Süleyman kanun-nâmeleri yüz yıllarca yürürlükte kalmıştır. Sultan Süleyman kanun-nâmesi üç ana bölümden meydana gelir. Bunların tali kısımları ceza kanunu, vergi kanunları veya bazı askeri sınıflarla ilgili kanunları ihtiva etmektedir.

Yine Kanuni döneminde nüfus ve arazi tahrirlerine önem verilmiş, bu tahrirlerle türlü sahalarda çalışan türlü vergilerle mükellef halk ile memur kitlesine hakim olmak mümkün kılınmıştır.

MALİ VE İKTİSADİ DURUM

Kanuni Sultan Süleyman devrinde öteden beri gelişmekte olan malî ve iktisadi durum genel itibariyle istikrarlıydı. Devlet gelirinin başlıcasını yine öşür hasılatı meydana getiriyordu. Ancak bu gelir has, zeâmet ve timar suretiyle ve dirlik adı altında vezirlere, ümerâya ve timarlı sipahiye vakf olarak kültür hizmetlerine, yurtluk ve ocaklık olarak hudut ve kale muhafızlarına tahsis edilmişti.

Osmanlı İmparatorluğunda arazinin türü ve özelliği büyük öneme sahipti. Yapılan tasnife göre toprak arâzi-i öşriye, arâzi-i haraciye ve arâzi-i emîriye şeklinde taksim edilmişti. Kanuni devrinde esaslı değişiklikler yapılarak Müfti Ebussu'ud Efendi'nin bu konudaki fetva ve ictihatlara bir kanun mahiyetini almış ve Osmanlı devleti arazisinin tamamı arâzi-i emiri'ye haline getirilmiştir. Bu tür topraklardan hazine hissesi olarak alınan ücrete de öşr denilmiştir.

Kanuni zamanında toprak ve dirlik düzeninde de zaman zaman değişiklikler olmuş hâssın, zeâmete, zeâmetin tımara çevrilmesi yani herhangi bir tasarruf şeklinin diğer bir şekle değişimi yapılabilmıştır. Ancak bu padişahın iradesiyle ihtiyaç dahilinde yapılmıştır.

Sahib-i arz Kanuni devrinde pek ağır olmayan mutad şer'î vergileri toplardı. Başlıcaları çift akçesi, bennâk, dönüm resmi vb. olan bu vergilerin oranı her sancakta aynı değildi. Bu oran her eyalet veya sancağın tahrir defterinde, baş tarafındaki kanun-nâmede belirtilmişti. Ayrıca avârız denilen olağanüstü durumlarda toplanan vergiler de padişahın emir ve hükümleriyle tarh olunurdu.

İLİM VE SANAT HAREKETLERİ

Kanuni Sultan Süleyman ilim ve kültür adamlarını himaye etmiş bu yöndeki faaliyetleri desteklemiştir. Kendisi de şair olup Muhibbi mahlası ile divân yazmıştı. Kanuni'nin Sadrazam, nişancı, defterdar gibi vasıflı elemanlarının yanında on tane

de vasıflı şair ve alim yer almıştır. Kemal Paşa-zâde, Celâl-zâde Salih Çelebi, Taşköprülü-zâde İsmâmeddin Ahmet, Hürrem el-Cemâli, Kınalı-zâde Alâeddin Çelebi bunlardan birkaçıdır. Kanuni Medrese öğreniminde değişiklikler yapmış yeni ihtiyaçlara göre tedbirler almıştır. Osmanlı ordusunun gittikçe büyümesi ve imparatorluk sınırların genişlemesiyle merkezden oldukça uzaklarda savaşması hakim ve mühendis ihtiyacını artırdığından Süleymaniye medreselerinde tıp ve riyaziye tahsiline önem verilmiş, bir tıp medresesi ile bir de darü'sşifâ kurulmuştu.

Bu devirde Türk Edebiyatında önemli gelişmeler olmuş, güzel eserler ortaya konulmuştur. Yine bu devirde bilhassa tarihler dikkati çeker. Kemal Paşa-zâde, Celal-zâde, Hoca Sadeddin Efendi, Lütfi Paşa, Selânikli Mustafa Efendi, Ali gibi tarihçiler günümüze ulaşan kıymetli eserler yazmışlardır.

NİŞANCI TARİHİNDE GEÇEN OLAYLARIN ÖZETİ

Ramazan-zâde Mehmed eserini hilkatten başlayarak kaleme almıştır. Kitap dört bölümden meydana gelmiştir. I. bölüm Hazret-i Adem'den Hz. Muhammede kadar olan embiya tarihini anlatır. İkinci bölüm ise Peygamberlerden itibaren hulefa-i râşîdin, aşere-i mübeşşere, Emeviler, Abbasiler, Fatımiler, Eyyûbiler, Türk ve Çerkes kölemenlerine ait bilgileri ihtiva eder. Ramazan-zâde Mehmed, kısas-ı enbiyâ'yı muhtasar olarak naklettikten sonra, halife ve hükümdarların doğum, saltanat ve ölüm tarihlerini, mezarlarının bulunduğu yerleri, çocuklarının sayılarını ve zamanlarının meşhur devlet ve ilim adamlarını kaydetmiştir. Hz. Muhammed'in gazalarından isim isim bahsetmiş olmasına rağmen hiçbir şekilde bilgi vermez.

Eserin üçüncü bölümü Osmanlılara aittir. İlk iki bölümün aksine kitabın ağırlıklı kısmını Osmanlılara ayrılan bölüm teşkil eder. Padişahların savaşları, fetihleri ve hayrâtı ve devirlerindeki vüzerâ ve ulemâ hakkında ayrıntılı bilgiler vermiştir. Osmanlıların soy kütüğünü verdikten sonra Ertuğrul Bey'in maiyeti ile birlikte Söğütçük'e yerleşmesini anlatır. Bundan sonra Osman Gazi'den başlayarak Kanuni Sultan Süleyman dahil Osmanlı padişahlarını yukarıda anlattığımız şekil dahilinde tek tek anlatmıştır

OSMAN GAZİ (1293-1326) Kırküş yaşında padişah oldu. Zamanında önce Karahisar feth olundu. Osman Gazi kırküş yaşında hutbeyi kendi adına okutarak (1299) tahta oturdu. Şeyh Edebalı'nın kızıyla evlenmiştir. Orhan ve Alaiddin adında iki oğlu vardır.

Kostantiniyye beğlerinden Mihal Beğ Osman Gazi zamanında müslüman olub, Abdullah adını alır.

Osman Gazi'nin istiklalini ilan etmeden evvel yaptığı bazı gazalar şunlardır. Bürehisar (1286), Şelçuk, Yarhisar, Ayvaönü, Nüvithisar İnegöl kaleleri (1290).

Bursanın Fethi (1322) Kılıca tarafından şehre gönderilen müslümanlar bir kule yaptı ve Aktemur komutasında bir ordu buraya yerleştirildi. Dağ tarafından bir kule daha yapılip Balabancık ve adamları buraya konuldu. Yakınındaki köyler zabtedilip dışarıya kimse çıkartılmadı. Kale halkı açlıktan zayıf düşüb, kaleyi Şehzâde Orhan'a teslim ettiler.

Aydos Kalesinin Fethi (1325-1326) Kale muhasara edildiğinde Tekfurun kızı daha önce rüyasında gördüğü Gazi Rahman'a kalenin kapısını açarak gazilerin kaleye girmesini sağlamış ve böylece kale ele geçirilmiştir.

Osman Gazi zamanındaki ilim adamlarından; Şeyh Sadreddin Konevi, Seyyid Burhaneddin Tebrizi, Şeyh Deve Bâliye Molla Hattab Karahisari ki Şeyh Ömer Nesefi'nin manzumesine şerh yazmıştır.

Osman Gazi devrinden bu şekilde bahsettikten sonra onun zamanında etraf vilayette olan padişahlardan bahsedilir.

SULTAN ORHAN GAZI (1325-1359) Kırksekiz yaşında padişah oldu. Çevre vilayetlerin halkı kızıl börk giydiği için Orhan Gazi kendi halkına Ak börk giydirdi. Divânda burmalı dülbent gi-

yerlerdi. Burmalı dlbent giymek Orhan Gazi zamanında adet oldu. Yarhisar tekfurunun kızıyla Şehzâde iken evlenmişti. Nilüfer Hatun Bursa'da bir köprü yaptırdı. Sultan Murad, Süleyman Paşa ve Sultan Kasım Orhan Gazi'nin oğullarıdır. Orhan Gazi zamanında Bilecik kadısı Çandarlı Halil askeri çoğaltmak için yaya ve müsellem yazmağa başladı. Yaya müsellem askeri bunun zamanında kuruldu.

Orhan Gazi'nin vezirleri Hayreddin Paşa ve Lâlâ Şahindir.

Engürüs kralı ve laz beğlerinin Trk ortadan kaldırmak için ittifak ettiğini öğrenen Süleyman Şah, babasından izin isteyerek Rumili'ne geçib gazalar etdi.ve Gelibolu dahil pek çok kaleleri ele geçirdi.

Orhan Gazi zamanında bir kilise camiye çevrilip ilk defa Osmanlılarda bir medrese kuruldu. Ayrıca bir imâret yapılip fakirlere ve kimsesizlere her gün yemek verilmeye de Orhan Gazi zamanında başlandı.

Molla Davud-ı Kayseri, Mlla Karaca Ali, Şemseddin Fenari, Şeyh Geyikli Baba, Şeyh Duğlu Baba, Şeyh Abdal Murad Sultan Orhan zamanındaki âlim ve şeyhlerden bazılarıdır.

SULTAN MURAD GAZİ-(1360-1389) Otuzdört yaşında padişah oldu. Harp sırasında bir düşman askerinin hançerlemesi sonucunda şehit oldu.

Hayrettin Paşa (Kara Halil) Sultan Murad Gazi'nin veziridir. Ayrıca beyleri hakkında da ayrıntılı bilgi yer almaktadır.

Timur'un ordusuyla Yıldırım Beyazid'in ordusu Engürü'de (Ankara) karşılaştı. Tatar, Germiyan ve Mentеше askeri Beyazid Han'ı koyup kaçdılar. Beyazid'in büyük oğlu Mustafa Çelebi bu arada kayboldu. Yalnız kalan Bayezid, Timur'a yenilerek esir düştü. Hapiste iken öldü (1401).

Beyazid Han Edirne'de bir câmii ve imâret, Bursa'da câmii, medrese ve darül-şifâ; Kütahya'da camii-i kebir bina ekmıştır.

Beyazid Han öldüğünde büyük oğlu Emir Süleyman Rum-ili'ne padişah oldu (1402). Sultan Mehmed ise Timur cenginde Amasya sancağı beyi idi. Kardeşi Emir Süleyman Rum-ili'ne padişah olduğunu işitince onun padişahlığını tanıdı (806) 1403. Diğer iki oğlu Musa Çelebi ve İsa Çelebi birbirleriyle savaştılar ve Musa Çelebi İsa Çelebi'yi katl etti. Kendisi de Bursa'ya gelip tahta oturdu. Emir Süleyman bu haberi alınca, Rum-ili'den Bursa'ya geldi. Musa Çelebi kaçıp Karamanoğlu'na sığındı. Oradan da kaçıp İsfendiyar Bey'e sığındı. Emir Süleyman Kastamonu'ya geldiğinde İsfendiyar'ın oğlu Musa Çelebiyi bir gemiyle Rum-ili'ne geçirip, Eflak Voyvodasına gitti. Eflakda Rum-ili askeri toplanarak Musa Çelebi'ye tabi olup, Edirneye geldiler. Bunu duyan Emir Süleyman kaçarken öldü. Musa Çelebi Rum-ili'ne padişah oldu. Daha sonra Sultan Mehmed tarafından saltanatına son verildi.

Yıldırım Bayezid zamanında olan alimlerin bazıları şunlardır. Şeyh Şemseddin Mehmed el-Buhari, Şeyh Abdurahman Erzincani, Tabduk Emre, Şeyh Şehabeddin, Molla Hafıziddin.

Sultan Murad Gazi zamanında Burgaz, Eskihisar, Edirne kalaları Dimetoka feth oldu.

Ibsala kalesi feth edildiğinde yeniçeri askeri düzenlendi. Bunlara ak börk giydirildi. Şehzâde Yıldırım Beyazıd Germiyan oğlunun kızı ile nikahlandı. Feth edilen kaleler yer ve tarihleriyle birlikte ayrıntılı olarak verilmiştir.

Sultan Murad Gazi zamanında Bursa'da bir imaret câmii ve medrese bina edildi. Bilecik ve Yenişehirde de bir câmii binâ edilmiştir.

Molla Cemaleddin Muhammed Aksarayi, Molla Fennari, Molla Mahmud, Molla Burhaneddin Ahmed bu devirdeki ilim adamlarından bazılarıdır.

YILDIRIM BAYEZİD HAN (1486-1405) kırkdört yaşında tahta geçti. Padişahların kardeşlerini katletmeleri hadisesi ilk defa Yıldırım Beyazıd zamanında oldu. Sultan Mehmed, Emir Süleyman, Musa Çelebi Yıldırım Beyazıd'ın oğullarıdır. Vezirleri ise Ali Paşa ve Timurtaş Paşa'dır. Yıldırım Beyazıd zamanında Üsküb, Çetras, Budin, Alaşehir kalaları feth oldu. Aydınolu Saruhan, Menteşoğlu, Karesi beylikleri itaat altına alınarak Anadolu Türk birliği önemli ölçüde sağlanmış oldu. Bu konuyla ilgili ayrıntılı bilgi verilmiştir. 1395'de Niğbolu zaferi kazanıldı. Bu sırada Batı Türkeli, Horasan ve İran'da büyük bir imparatorluk kurmuş olan Timur Anadolu'ya el atarak Beyazid'le karşı karşıya geldi. Timur'un Sivas'ı alarak (1401) bura halkına zulüm etmesi aradaki gerginliği daha da artırdı. Anadolu'ya

SULTAN MEHMED HAN (1402-1413) Babası öldüğünde yirmiyedi yaşındaydı. Kardeşlerini yenerek Osmanlı devletini yeniden kurdu. Anadolu Türk birliğini kurmaya çalıştı. Karamanoğlu Mehmed Bey (1416) Bursa'yı, yakıp yıktı, Sultan Mehmed Rum-ili'nden gelip Konya'da cenk oldu. Sonuçta Karamanoğlu affedildi ve memleketinin bir kısmı kendine bağışlandı. Simavna oğlu Bedreddin, İznik şehrine sürüldüğünde kendi müridi Börklüce Mustafa'yı Aydın ili'nde Karaburun mahallesine halife tayin etti. Börklüce Mustafa burada nübüvetlik davası edince üzerine asker gönderilip katl edildi. Simavnaoğlu Bedreddin bunu duyunca Eflak vilayetine geçerek padişahlık ilan etmeye kalkınca üzerine adam gönderildi. Zağra'da yakalanarak ortadan kaldırıldı.

Sultan Mehmed zamanında Bursa'da Yeşil câmii, imâret ve sultaniye medresesi yapıldı. Mekke'ye ve Medine'ye surre göndermek bunun zamanında adet oldu.

Bu devrin alimlerinden bazıları; Molla Burhaneddin Haydar el-Haravi, Molla Fahreddin el-'Acemi, Molla Mehmed Kafiyeci, Şeyh Abdurrahim Merzifoni, Şeyh Zekeriya'dır.

SULTAN MURAD (1421-1451) Onsekiz yaşında padişah oldu. Sultan Mehmed, Sultan Ahmed, Sultan Hasan, Sultan Orhan, Sultan Mehmed Sultan Alaiddin oğullarıdır.

Yıldırım Bayezid'in Mustafa Çelebi isimli oğlu Timur cenginde kaybolmuştu. Selanikte bir kişi Yıldırım'ın oğlu Mustafa benim diyerek Siroz'a geldi. Bütün Rum-ili askeri ona tabi oldular. Rum-ili Beylerbeyi Bayezid Paşa'yı öldürdü. Anado-

lu'ya geçti. Sultan Murad'da askeriyle buraya gelip gece saldırdılar. Düzmece Mustafa kaçtı. Onu izleyen Sultan Murad yakalayarak Edirneye getirdi. Burada asıldı (1421).

Padişah gazâda iken Karamanoğlu isyan etti. İtalya kalesine saldırıp cenk ederken hisardan atılan topa ölen Karamanoğlu Mehmed Bey'in üç oğlu vardı. Üçü de padişahın kapısına geldiler. Karaman vilayeti bütünüyle İbrahim Bey'e verildi. Diğer iki kardeşine ise ulufe bağlandı ve padişah hizmetinde kaldılar (1427). Germiyanoglu Yakub Bey kendi rızasıyla vilayeti padişaha teslim etdi.

1434'de Karamanoğlu Beyşehrini kuşatıp aldı. Bunu duyan padişah Akşehir Konya ve diğer Karaman vilayetlerini İçel hariç feth etdi. Bunun üzerine Karaman Beyi Molla Hamza'yı elçi göndererek af diledi. Bunun üzerine affedildi. Sultan Murad Karaman Beyi'nin kızını nikah edip aldı (1435).

Semendire (1436), Mora (1441) kaleleri de bu devirde feth oldu. Engürüs Kralı ile olan cengler hakkında geniş bilgi verilmiştir.

Sultan Murad kendi rızasıyla padişahlığı oğlu Mehmed'e verip, Manisa'da oturmaya başladı. Halil Paşa (1442) vezir oldu. Molla Hüsrev Kazaskerliğe getirildi.

Padişahın tahtı Sultan Mehmed'e verdiğini duyan Karamanoğlu Engürüs kralına adam gönderip padişah yaşlandı. Tahtı küçük bir oğlana bıraktı. Birleşelim ve Türkü ortadan kaldıralım. Bunun üzerine birleşerek, Varna dağına geldiler. Sultan Murad

bunun üzerine yeniden gazaya çıkarak Engürüs ve Karamanoğlunu yendi. Yeniçerinin baş kaldırmasıyla Sultan Murad yeniden tahta oturdu. Sultan Mehmed Manisa'ya geldi.

Sultan Murad zamanında Edirne'de Eski câmii bina oldu. Erkene köprüsü yapıldı. Edirne'de iki medrese bina edildi. Bursa'da medrese ve imâret yapıldı.

Bu dönem ilim adamlarından bazıları; Molla Şerafeddin bin Kemal Kırımı, Molla Alâaddin Ali, Molla Şemseddin Gürani, Hızır Şah, Molla Ali Fusî.

SULTAN MEHMED GAZİ (1451-1481) Yirmi yaşında padişah oldu. Vezirleri Halil Paşa, Saruca Paşa, Zağanos Paşa ve Mahmud Paşa'dır. Padişah vezir Halil Paşa'yı hapsedip sonra katletti.

1453'de Sultan Mehmed Gazi, Kostantiniyye'nin fethine çıktı. Dört yüz pare gemi ile deniz tarafından, yetmiş gemiyle Galata üstünde yelken açtırıp, kurizanla çektirip, elli gün süreyle şehri kuşattı. Ellibirinci gün çarşamba günü Kostantiniyye fethedildi. Ayasofya'da Cuma namazı kılındı.

Eflak (1462), Amasra (1457), Belgrad (1453), Karaman (1467), Bağdan (1475), İskenderiye (1478) Sultan Mehmed zamanında fethedildi. Rodos'un fethine Mesih Paşa gönderildi. Bütün uğraşmalara rağmen alınamadı (1480).

Sultan Mehmed Gazi'nin hayratına gelince, Ayasofya kilisesi câmiiye çevrildi (6).

(6) S.141.

İbadet dilersen Ayasofya
Berî gel yeridir Ayasofya

Yine İstanbul'da bir medrese açıldığından bahseder.

Sultan Mehmed Gazi zamanındaki ulema'dan bazıları şunlardır. Molla Şemseddin Gürani, Padişah Şehzade iken hocası idi. Molla Ali Tusi, Molla Husrev, Molla Zeyrek, Molla Şemseddin Ahmet, Molla Muhittin Kastelani, Molla Alaiddin Ali, Molla Alaiddin ki Kuşçu adıyla meşhurdur. Zîç Uluğ Beyi bu tamamlamıştır.

SULTAN BAYEZİD HAN (1481-1512) Otuz yaşında padişah oldu. Sultan Ahmet, Sultan Selim, Sultan Süleyman, Sultan Mehmed, Sultan Abdullah, Sultan Mehmed, Sultan Alemsah, Sultan Bayezid'in şehzadeleridir.

Vezirlerine gelince; İshak Mustafa Paşa, Sultan Mehmed zamanında da vezirlik yapmıştır. Hamza Bey, Ayas Paşa, Gedik Ahmet Paşa, Kasım Paşa, Davud Paşa, Hadım Ali Paşa Vezir-i âzâm olub sonra Mora sancağı verildi. İstanbul'da câmii, medrese ve imeret bina etmiştir.

Bayezid dönemindeki kazaskerler hakkında ayrıntılı bilgi verir. Mevlana Muslihiddin Gümüslü Rum-ili kazaskeridir. Emekli olduktan sonra öldü. Sonra Molla Vildan Rumeli kazaskeri oldu. İmam Ali Anadolu kazaskeri oldu 1491. Bu devîrdeki Defterdar ve Nişancıların da listesi verilmiştir.

Sultan Bayezid'in padişah olduğunu Karaman'da iken öğrenen Cem Sultan asker toplayıp Bursa'ya geldi. Padişah da

kapu halkı ile çıkıp geldi. Yenisu üzerinde ceng oldu. Cem Sultan geri çekilip Mısır'a gitti. Oradan hacca gitti. Hacdən döndükten sonra Varsak tayifesi, Turgutlu beyleri ve bazı boy beylerini ile asker toplayıp padişahla cenk etti. Başarılı olmayınca yeniden Frengistan'a kaçtı 1482.

Adana'da Memlûklûlerle cenkler yapıldı. Ayrıca İnebah-tı (1499)- Madon (1500), Kuran (1500) kaleleri alındı.

Sultan Bayezid'in saltanatı sırasında Şeyh Haydaroğlu İsmail ayaklanarak bazı Acem beylerini katledip, Tebrîz'i aldı (1508). Şah ünvanını aldı. Onun etkisiyle Anadolu'daki kızılbaşlar ayaklandılar. Üzerlerine gönderilen Vezîr-i 'âzâm Ali Paşa cenk sırasında şehit oldu (1510).

Sultan Bayezid devrinde, Van'da Cami Medrese ve Sibyan Mektebikuruldu. Urfa'da Camii, medrese, Darü'l-Şifay zâviye ve hamam bînâ edildi. Gediz suyu üzerinde bir köprü yapılırdı. Ulema ve Sulehaya salyane tayîn edilmmişti.

Bu dönemdeki âlimlerden Molla Sînan Paşa Sultan Mehmed'in hocasıdır. Türki münacât yazmıştır. Molla Muhiddin Yaraluca, Molla Kasım, Molla Muhîddin Niksari, Molla Yusuf Tokati, Molla Hatib Kasım, Molla Mureddin ve Molla Kerabalî bu dönem alîm-lerinden bazılarıdır.

SULTAN SELİM HAN (1512-1520) Kırkaltı yaşında padişah oldu. Sultan Selîm'in Şehzadesi Sultan Süleyman Han'dır.

Sultan Selîm Han'an vezirleri; Mustafa Paşa, Hersekoğlu

Ahmed Paşa, Sinan Paşa, Zeynel Paşa, Ahmed Paşa Dukakinzade, İskender Paşa, Hüssam Paşa, Hocaoğlu Mehmed Paşa, Hemdem Paşa ve Pirî Paşa Karamani'dir.

Caldıran Savaşı: Şah İsmail tehlikesini gidermek isteyen Sultan Selim Han ilk iş olarak İran üzerine bir sefer düzenledi. Caldıran ovasında Şah İsmail'le karşılaşan Sultan Selim Han, Şah İsmail'i yendi (1514). Tebriz'e girdi. Horasan Padişahı Hüseyin Bekiroğlu İstanbul'a sürgün edildi (1514)

Acem diyarınının fethine yeniden karar verilip, İstanbul'dan Üsküdar'a geçildi. Mısır Sultanı Kansu Gavri'ye Molla Zeyrekzâde ve Kuraca Paşa elci gönderildi. Mısır ordularıyla Mercidabak'da siddetli bir mücadele oldu. Kansu Gavri bu savaşta öldü.

Malatya, Divriği, Darende, Gerger Kahta ve Birecik kaleleri ele geçirildi (1516).

Kansu Gavri'den sonra Mısır'da yerine Tomanbey Sultan olmuştu. Tomanbey Sultan Selim'e karşı bir ordu kurarak onu durdurmak istedi. Tomanbey 1517'de yenildi. Sultan Selim Han Kahire'ye girdi. Memluk devleti bu fetihle son buldu.

Sultan Selim Han zamanındaki ölümlerin bazıları şunlardır; Mevlana Sufi Ali Çelebi, Molla Şemseddin Ahmed, Molla Nurreddin, Molla Kara Bâli ve Molla Kara Davud.

SULTAN SÜLEYMAN HAN (1520-1566) Kitabın ağırlıklı bölümü Sultan Süleyman'a ayrılmış olup, onun kahramanlığı, adî oluşu, cihangirliği uzun ve övücü sözlerle anlatılmıştır.

Muzaffer dâima Sultan Süleyman Han adl-ü-dil (7)

Vücut-ı pakla hakk-ı rahmetîdir 'âlema nâzîl

Yukarıda verdiğimiz örnekteki gibi onunla ilgili beyitlere sıkça rastlanır. Ayrıca Sultan Süleyman'ın şair yönünü de ifade ederek devamından bahsedilir. Ayrıca onun kanun koyucu özelliğinden de bahsedilir. Sultan Süleyman'ın şehzadeleri doğum ve ölüm tarihleriyle birlikte verilir.

Bu devrin vezirleri şöyle sıralanır:

Pirî Mehmed Paşa, Ferhad Paşa, Koca Kasım Paşa, Ahmet Paşa, Vezîr-i 'âzâm İbrahim Paşa, vezîr-i 'âzâm Ayas Paşa, Vezîr-i 'âzâm Süleyman Lütfî Paşa, Vizîr-i 'âzâm Rüstem Paşa, Haydar Paşa, Alî Paşa, Ferhad Paşa.

Canberdi İsyanı: Çerkez ümerasından Canberdi isimli biri Şam'da isyan edince Ferhad Paşa kumandasında bir ordu Canberdi üzerine gönderildi. Şam'a giden Ferhad Paşa ile Canberdi arasında olan cenkte Canber'dinin kafası kesildi.

Sultan Süleyman'ın Seferleri

Birinci Sefer (Macaristan Seferi): Padişahın Engürüs'e sefer etme arzusuyla Kostantiniyye'den çıkılıp, Halkalı'da konaklandı. Bögürdelen (1520), zemin (1525), İslâmîk ve daha bazı kaleler feth olundu. Akıncılar Engürüs vilayetine Hırvat

(7) bk. Tarîhî Nişancı, s.188.

diyarına kadar akınlar yaptılar. Belgrat kalesi (1520) kuşatılarak yer yer toplar kuruldu. Şiddetli bir savaştan sonra Belgrat fethedildi. Fetihden sonra padişahın adına hutbe okundu. Bu seferden dönülürken Şahzâde Sultan Murad'ın vefatı haberi geldi (1521).

İkinci Sefer (Rodos'un Fethi): Cezayir'de Frangistan'a tâbi kaleleri feth etmek için Sultan Süleyman İstanbul'dan hareket etti. Üsküdar'a konuldu. Sonra Rodos'a gelindi. Rodos kalesi gayet muhkemdi, deniz tarafına hisar ve yüksek kuleler yapılmış diğer tarafında hendek bulunuyordu. Uzun süre uğraşılmasına rağmen kale alınamayınca padişahın bizzat gelmesiyle yeniden şiddetli bir saldırı düzenlenerek kale fethedildi (1522). İstanköy, Bodrum, Tahtalı, Hunbak kaleleri (1523) alındı.

Şahsuvaroğlu Ali Bey hıyanetinden korkularak Ferhad Paşa tarafından Artukabad'da öldürüldü (1523).

Ahmed Paşa Mısır muhafazasına gönderildiğinde asi olup, ihaneti görülünce katledildi (1523). Şah İsmail'den elçi gelecek sultan tebrik edildi (1524). İbrahim Paşa Mısır muhafazasına gönderildi (1524). Uç beylerinden Şah İsmail'in vefatı haberi geldi. Yerine oğlu Tahmasb şah oldu (1424).

Üçüncü Sefer (Macaristan Seferi): Engürüs Vilayetine sefere karar verilip İstanbul'dan çıkıldı. Halkalı Pınar'a gelindi (1526).

Süleyman Reis yirmi parça kadirga ile Mısır'dan çıkıp Yemen, Aden ve Lasa gönderildi (1525) Fetri, Radin, vnek Kaleleri fethedildi (1526).

Budun kalesi fethedildi (1526). Bundan başka Beşte, Segedin, Beşer, Seyl kaleleri (1526) fethedildi. Padişah Budundan Beşte'ye geçti, oradan da İstanbul'a döndü. Söyğülenoğlu ve Atmaca isimli asiler ayaklanıp kızılbaş sığınmak için kaçarlarırken beğlerbeyi yetişip onları maiyetiyle ortadan kaldırdı (1526).

Dördüncü Sefer (Macaristan Seferi):Yine Engürüs vilayetine sefere karar verildi. Alman ve Nemçe kralının Budun'u zaptmesi üzerine sefere çıkmak kaçınılmaz oldu. İstanbul'dan Halkalı Pınara gelindi (1529). Mohaç savaşında Kral Erdelyan Enoş'un anlaşma isteği kabul edilip, haraç vermeleri suretiyle anlaşma yapıldı (1529).

Besinci Sefer (Alman Seferi):Alman vilayeti ve Nemçe'ye gaza için Halkalı pınar'a gelindi. Kaptan Ahmet Bey seksen parça kadirga ile derya tarafına gönderildi (1532). Bitlis hakimi Bitlis'de ayaklanıp, kızılbaş ile işbirliği yapınca Ulama Paşaya Bitlis beylerbeyliği verildi (1532).

Kersek, Kapani, Silver, Boyundak, Şuril kaleleri itaat altına alındı.(1532). Osmanlı orduları Almanya ve Avusturya içlerine kadar sokuldu. Alman ve Avusturya kralları elçiler gönderip barış istediler. Anlaşma imzalanıp İstanbul'a dönüldü.

Altıncı Sefer (Acem Seferi): Sultan Süleyman Acem diyarında denetimi sağlamak için bura üzerine sefere çıktı . Önce Üsküdarla konuldu. Sonra Halep'te kışlandı.(1533). Reis Hayrettin Bey Cezayir vilayetinin hekimi idi. İstanbul'a yirmi parça gemi ile gelip padişahın hizmetine girdi. Cezayir beylerbeyi oldu (1534). Kemal Paşazade'de bu sıralarda vefat etti (1534). İbrahim Paşa Halep'ten hareket edip, Ahlat, Adül-ceveş, Erciş ve Van kalelerinin halkı kale anah - tarlarını İbrahim Paşa'ya teslim ettiler.

Şah Tahmasp Horosan'dan Sultaniye şehrine geldi. Padişah bunu işitince üzerine yürüdü. Uzun süre devam eden mücadelelerden sonra Şah Tahmasp barış istedi (1535).

Yedinci Sefer (Avlanya Seferi): Akdeniz'de olan kaleler, şehir ve karyeleri ele geçirmek üzere Avlanya üzerine sefere çıkıldı. Vezir Lütfü Paşa ve Hayrettin Paşa askerleri ile Polya vilayetine donanma ile gönderildi. 1536'da Avlanya'ya gelinildi. Avlanya her zaman asilerin barındığı bir yerdi. Bunun için üzerlerine asker gönderilip itaat altına alındılar.

Lütfü Paşa ve Hayrettin Paşa gemiler ile Polya'ya gelip otuzdört tane kale feth ettiler. Venedikliler donanmaya hasar vermeye çalıştıkları için Guzkoz adındaki kale ihade edilip Zanta ve Kefelenya adalarındaki kaleler ve karyeler ele geçirildi. 1537'de Padişah İstanbul'a döndü.

Sekizinci Sefer : Karabağ'dan kovulan biri Almanlarla ittifak edip Osmanlıya zarar vermeye başladı. Bunun ortadan kaldırılması için sefere çıkıldı (1538). Boğdan'da Secavge ka-

lesi fethedildi. Asi kişi ve maiyeti dağılıp kaçtı. Vilayetin beğleri kendilere yeni bir Voyvadanın seçilmesini istediler. Bunun üzerine içlerinden biri Voyvada seçildi. Her yıl vergi ödemeyi kabul ettiler.

Süleyman Paşa Hind'e gönderildi (1538). Mısır'dan donanmalar bahr-i ummana girdi. Hayrettin Paşa donanma ile denize açılıp Andora'nın donanmasıyla cenk oldu. Andora gemilerle kaçarken, Neva kalesini alıp içine yarak ve cenkçi koydu. Bunu işiten Hayrettin Paşa yeniden dönüp kaleyi fethetti.

Tokuzuncu Sefer : Engürüs feth edildiği zaman Macar kralı olan Yanoş ölünce yerine oğlu Stefan geçti. Avusturya Krandıçü Budun kalesini almak için asker gönderip toplar kurdu. Bu işitilince yine Macaristan üzerine sefere çıkıldı (1541). Budun yakınlarına Vezir Ahmet Paşa asker ile geldi ve kaleyi feth etti. Vesşe kaleside aynı tarihte fethedildi.

Onuncu Sefer : Feç kralına tabi bazı kalelerin fethi için İstanbul'dan sefere çıkıldı. Velbum, Çeklavuş kaleleri fethedildi (1544). Estargon kalesi zapt olunup muhafazası için içine yeniçeri, dizdar tayin olunup sancak beyi ve kadı görevlendirildi (1544).

Şah İsmail'in oğullarından Elkais Mirza Ağabeyi Acem valisi Tahmasb'a karşı gelerek kaçıp Refe'den gemi ile İstanbul'a gelip Padişaha sığındı.

Onbirinci Sefer : Acem diyarına sefere çıkıldı. Tebriz şehrine gelindi. Tebriz'de asayiş ve huzur sağlandıktan sonra

diyar-ı Rum'a müracaat olundu.

Van kalesi daha önce feth olunmuşken yeniden kızılbaş eline geçince kale yeniden fethedildi (1548). Kaleye dizdar, hisar erenleri, asker ve beyler beyi tayin edildi. Elkas Mirza'ya asker koşulub Bağdat'da kışlaması ve sefere çıkması emr olundu. Elkas Mirza Bağdat'a gitti. Dergizin ve Hemedan'dan geçip Sam Mirza'ya saldırdı (1548). Daha sonra Sultan Süleyman Acem diyarına gitti. Barkan kalesi ile birlikte dokuz kaleler alınıp içine beylerbeyi, kadılar, dizdarlar ve hisar erenleri konuldu.

Onikinci Sefer : Bu seferin hazırlıkları sırasında Şehzade Mustafa olayı cereyan etti. Amasya'dan babasının yanına gelen Şehzade Mustafa tahtı ele geçirmek istediği şeklindeki kuşular yüzünden boğduruldu. Padişah ve maiyeti Halep'de kışladılar. Sultan Cihangir burada vefat etti (1553). Acem diyarında Nahcivan'a gelindi. Ahmed Paşa bazı kapı halkına ve yeniçerilere kumandan tayin edildi. İstanbul'a dönüldü (1586).

Sultan Süleyman Şehzade Beyezid'in terk-i diyar ettiği haberini duyunca seferden feregat edip, İstanbul'a döndü. Şehzade Beyazid Horasan tarafına kaçıp, Gazvinde kızılbaşla katıldı. Şah Tahmasb onun adına Sultan Süleyman'a elçiler göndererek af diledi. Ancak daha sonra Beyezid'i Gazvin'e gelen Osmanlı heyetine teslim etti. Sultan Beyezit ve Şehzadeleri katledilerek oğullarının cenazesıyla birlikte Sivas'a getirilerek defn olundular (1561).

Sultan Süleyman zamanında yapılan medrese, cami imaret, derül şifa ve mektepler hakkında ayrıntılı bilgi verilir. Bu yapıların özellikleri şiirlerle ifade edilir.

Bu dönem ilim adamlarından bazıları ise şunlardır ; Mevlana Hayrüddin Efendi, Müfti Ali Çelebi, Mevlana Kadri Çelebi, Seyh Abdülkerim, Hoca Çelebi Ebu's-su'ud, Molla Sinan Çelebi, Mollak İshak Çelebi, Seyh Piri Halife, Müfti Molla Çivizade ve Seyh Abdülkerim.

Kitabın üçüncü bölümünde yer alan Osmanlı tarihine ait kısım Şehzade Beyezid'in Gazvinde öldürülmesi ile son bulur.

Dördüncü bölüm diye sınıfladığımız bölümde ise Ramazan-zade Mehmed Pişdâdiler, Keyâniler, Eşkâniler, Sâsâniler, Batlamyuslar ve Rum imparatorlarına ait bilgiler yer alır. Bunların soy kütüklerini verir.

I. NİŞANCI TARİHİNİN TAHLİLİ

A) Dil Yönünden:

Ramazan-zâde Mehmed'in bu eserinde konular yer yer çok sade bir Türk'çeyle ifade edilmesine rağmen bazı bölümlerde ağır terkipli ifadelerin kullanıldığı görülür. Yazarın bu tutumu devrin ilim anlayışına uyma çabasıyla açıklanabilir.

Herşeye rağmen Ramazan-zâde'nin kullandığı dil devrinde yazılan tarihlere göre daha sade daha anlaşılır özelliktedir. Eserin pek çok defa istinsah edilmiş olmasında bu özelliğinin payı büyüktür.

Eser genel karakter itibariyle nesir olarak kaleme alınmakla birlikte, bal bol şiirlere (8) ayetler (9) ve kısmen de atasözleri (10) ne yer verilmiştir. Kelimeleri ustalıkla kullanmıştır. Bu Türkçe kelimelerin çoğu günümüzde dahi aynı anlamlarda kullanılmaktadır. Mesela "sakalı ağarmak", "harab olmak", yıkıp-yakıp" "başına çalmak" gibi.

Nesirlerinde son derece güzel Türkçe ifadelere rastlanır. Hisar erenleri, akıncılar asker dilâverleri, beğlerbeği, yağmur gibi yağmak vs.

Eser bir bütün olarak incelendiğinde konuların kısaca özetlenerek anlatıldığı görülür. Özellikle övücü ifadelerin

(8) S.187, S.269.

(9) S.7, S.30.

(10) S.4, S.58.

dili Arapça-Farsça ağırlıklıdır. Ramazan-zâde Kanuni Sultan Süleyman'ı tanıtırken son derece süslü bir anlatım ve ağır bir dil kullanmıştır. Bunda yazarın eseri bir kaynaktan belirtildiği üzere Kanuni'nin isteğiyle kaleme almış olmasının etkisi büyüktür.

Eser içinde yer alan şiirler ve bazı bölümlerdeki anlatımlarıyla edebi yönüyle ayrıca incelenebilecek özelliktedir.

Şiirleri beyitler şeklindedir. Beyitlerin kime ait olduğu belli değildir. Herhangi bir maktaya rastlanmaz. Eserde bazı şiirler son derece sade bir Türkçeyle ifade edilmiştir.

Baş açuk abdalım gelsün traş itsün beni (11)

Asitânında eger layık görürse hizmete

Bununla birlikte divân şiiri beyitlerine de sıkça rastlanır.

Ra'iyet nûvâz-u-mürüvvet şi'âr (12)

Şeh-î hak güzâr-u- 'adâlet disâr

Ramazan-zâde kendi devrinde kullanılan traş etmek (12), sakalı ağarmak (13), kulakları burulmak (14), nefesleri dutulmak (15), harab olmak (16), başına çalmak (17), pula saymak (18),

(11) S.199, S.198, S.200.

(12) S.193, S.188, S.199.

(13) S.15.

(14) S.197.

(15) S.197.

(16) S.197.

(17) S.197.

(18) S.197.

sevaba girmek (19), tiryaki (20), bir post-bir dost (21), bağılu-başı (22), tayin olmak (23), yakub-yakub (24), ardına düşmek (25), göz yummak (26), derman bulmak (27), gibi Türkçe kelimeleri sıkça kullanmıştır.

B) Tarih İlmî Yönünden:

Eser Osmanlı Tarihçiliğinde Tarihî takvimler gibi hilkattan başlar ama muhteva bakımından pek çok farklılıklar gösterir. Ramazan-zâde'nin eseri esas itibariyle umumî bir tarih kitabıdır.

Ramazan-zâde'nin eseri başlıca dört kısma ayrılır.

I. Bölüm tarihî takvimlerde olduğu gibi hilkattan başlar ancak bundan farklı olarak peygamberler yalnızca kronolojik sırayla verilmez eserin birinci bölümünde peygamberler tarihi muhtasar olarak verilmiştir.

II. Bölümde peygamberden itibaren hulefa-i raşîdîn, aşere-i mübeşşere, Emevîler, Abbâsiler, Fâtımîler, Eyyübîler, Türk ve Çerkes Kölemenleri devirlerine ait bilgiler yer alır. Bu bölümde, halife veya hükümdarların doğum, saltanat ve ölüm tarihleri medfûn buldukları yerler, çocuklarının sayıları,

(19) S.197.

(20) S.199.

(21) S.199.

(22) S.201.

(23) S.2161.

(24) S.218.

(25) S.224.

(26) S.248.

(27) S.249.

zamanlarının meşhur devlet adamları ve ilim adamları kaydedilmiştir.

III. Bölüm Osmanlı devletine aittir. ki, eserin asıl önemi de bundan kaynaklanır. Yazar bu bölümde de ikinci bölümdeki tarzı kullanır, ancak padişahların savaşları, fetihleri, hayratları, devrin vezir ve ulemaları hakkındaki bilgiler daha geniş bilgiler ihtiva etmektedir. Bu bölüm eserin üçte ikisini meydana getirmektedir. En tafsilatlı bilgi Kanuni Sultan Süleyman'a aittir. Kaydedilen en son olay Şehzâde Beyazid'in Kazvin'de katledilmesidir.

Eser üçüncü bölüme kadar İslam tarihini niteliği taşıyan, yazarın eserin sonuna peşâdiler, Keyâniler, Eşkâniler, Sâsâniler, Batlamyuslar ve Rum imparatorluğuna ait bilgileri ihtiva eden dördüncü bölümü eklemesiyle Umumi Tarih hüviyetini kazanır.

Eserde nazm ve nesir bir arada yer alır. Konular anlatılırken yardımcı olarak şiir ve beyitler kullanılmıştır. Dil itibariyle Arapça, Farsça ve Türkçedir. Yazılış sebebine gelince, bazı kaynaklara göre Ramazan-zâde eseri Kanuni Sultan Süleyman'ın isteği üzerine kaleme almıştır. Diğer bir kaynakte ise yazılma sebebi "Ramazan-zâde nişancılığı sırasında tarihi konularla ilgili muhatap olacağı soruları cevaplayabilmek için Umumi Tarihe ait bir el-kitabı (1)" yazmıştır şeklinde açıklanır.

(6) İslam Ansiklopedisi; Ramazan-zâde Mehmed Mad. (Şerafettin Turan), C.9, s.620

Eserde Kanuni Sultan Süleyman dönemi ayrıntılı olarak verilir. Ramazan-zâde bu dönemde divan kâti- bi defter Emirliği, Reisü'l-küttüblük ve son olarak da nişan- cı olarak çeşitli devlet kademelerinde görev almıştır. Rama- zan-zâde'nin Nişancılık görevine yine Kanuni'nin ısrarıyla ge- tirildiği gözönünde bulundurulursa eserin Kanuni'nin etkisiyle yazılmış olduğu düşünülebilir.

Diğer yandan Osmanlı teşkilatında Nişancılık aynı za- manda müfti-i Kanun makamı olarak kabul edilir. Tarihi mesele- ler de Nişancılardan sorulurdu. Bu yüzden eserin yazılışında bu faktörün de etkisi olmuştur.

Ramazan-zâde ilk iki bölümü yazarken meşhur Arap tarih- çilerinden özellikle ibn. İyas ve İbn. Şahna'nın eserlerinden yararlanmışır. Zaman zaman bu tarihçilerden 'İbn. Şahna'dan rivayet olunur ki" şeklinde bahsederek yararlandığı kaynak hakkında bilgi verir.

Osmanlı Tarihi'nin Kanuni'den önceki dönemleri için ya- rarlandığı kaynaklar hakkında herhangi bir bilgi vermez. Bunun- la birlikte eserinde her dönemin ilim adamları hakkında her dönemin ilim adamlarını tanıtır. II. Bayezid dönemi tarihçile- rinden Kemal-Paşa-zâde'den hayranlıkla sözeder. Kaynak belirt- memekle birlikte Kemâl Paşa-zâde'nin Mohaç Seferi için yazdığı "Mohaç-nâme"den alıntılar yaptığı görülür.

Ceng meydanında çün ertoğrula (29)

Rûh-ı pâk-ı şahmerdenden Selâm Ertuğrul'a

(29) İbn. Kemâl, Mohaç-nâme, Paris nüshası, S.8.

Bu beyit Kemâl Paşa-zâde'nin Mohaç Seferi için yazdığı Mohaç-nâme'nin girişinde yer almaktadır. Yine bazı ifadeleri Kemâl Paşa-zâde'yle satır satır aynıdır.

Ramazan-zâde, Kanuni Sultan Süleyman'ı sayfalarca hayranlıkla anlatır (30).

Zilli yazdân Dâverân-ı Süleymân-ı zemân

Hüsrev-i İran-ı Turan malik-i mülk-i cihân

veya "Bir padişah-ı âl-i cahiddir ki ri'âyet-i âyin müs-lümânide ana tâbi' bulunmaz cümle halk-ı 'âlem ana sâni olur" (31).

Şeh-zâde Mustafa ve Bâyezid olaylarını fazla yoruma kaçmadan kısaca verir.

Ramazan-zâde'nin eseri kültür Tarihi ve sanat Tarihi açısından kıymetli bilgiler ihtiva etmektedir. Eserde her dönemin siyasi olaylarından sonra devrin ilim adamlarını ve eserlerini tanıtır. Bununla da yetinmeyip padişahların hayratlarından medrese, mekteb, imaret, hamam, Darül-şifa, câmi, zaviye, çeşme, li'l marazi ve köprülerden sözeder. İstanbul'un alınışıyla Ayasofya'nın câmiye çevrililişini ve yapı özelliklerini uzun uzadıya ifade eder.

'İbadet dilersen Ayasofya (32)

Beri gel yeridir Ayasofya

(30) S.186.

(31) S.186.

(32) S.141.

Kanuni dönemindeki yapıları taşına varıncaya dek tanı-
tır.

Yanında anın bir hab minber (33)

İçi taşı yunulmuş ak mermer

ya da,

Yapıldı anda bir timârhâne (34)

Bulmaz ana hiç kimse bahâne

Anın ma'cunları her rence doru

Bulur sıhhat içine girse sayru

Ramazan-zâde devrin ilim adamlarından bahsederken onla-
rın ilim alanlarını, buldukları görevleri, ne kadar akçe ma-
aş aldıklarını anlatır. Bu bilgiler devrin ilim ve kültür sevi-
yesi konusunda bilgi sahibi olmamızı sağlarken, iktisadi durumu-
nu da değerlendirme fırsatı verir.

Yine eserde fethedilen yer ve kalelerle ilgili bilgiler
isim isim tarihleriyle birlikte ayrıntılı bir şekilde verilmiş-
tir. Ramazan-zâde'nin eseri her zaman kullanılabilecek bir eser
olduğu için pek çok defalar istinsah edilmiştir.

Yazar eserini şu satırlarla bitirir.

Temme'l kitâb ve rabber el- Mahmûd

Ve lehü' - mülk ve'l 'ulâ ve'l cûd.

(33) S.244.

(34) S.249.

II. BÖLÜM

TRANSKRİPSİYONLU METİN

Takvim-i Tarihi Misillü Muhtasar Nişancı Tarihi

Tarih-menâkıb-ı Peygamberân ve enbiyâlar ve padişah-
ların latıfdür. İbtidâ ber-nâm-ı hak şüdd-û fethi bâb in
kitâb hatim şüd ber nâm-ı şeh va'l-llâhu a'lem bi's-sevâb
nâzım-ı cevâhir-i ahbâr rakım-ı nevâdir-i âşâr olan bende-i
hâksâr bu cerîde-i harideyi ve bu dürr-i feride-i güzîde-i
feylesofan-ı selef ve halefden cem' eylemişdir ki hakikatden
her kıssa-yı marziyesi düre-i dürri' ibret her kıssa-yı pür-
hişsesi bure-i derâri-yi hikmet olmuşdur. Fevâid-i hikâyet-i
garibesı Yakut-ı ahmer gibi beşâir-i nurâniye-yi mezyid avâ-
i-i rivâyât-ı 'acîbesi düre-i ezher gibi nevâsir ruhâniye-
ye müfîd olur. Muhaşşal-ı kitâb hikmet nisâbda olan her cins
bâb-ı müstemil o sad hezâr faslû'l-hişâb olmuşdur ki mesâlik-i
zabt-ı memâlike sülûk iden mülûke tebaşir-i envâr-ı ibret
hâşıl berakât-ı âşâr-ı hibret-i mütevâşıl olub mücib-i tah-
şîl-i merâtib-i izzet-i dü cihânı bâ'isi-i teknil menâkıb-ı
se'âdet-i câvidânî olmak muhakkaktır.

Tâ yek varak zi defter-i hikmet nüvişte em

Tumâr-ı pend-i pîr-i hîred dür nüvişte em

(S.1) Hüvellâhu ve lâ- ilâhe sivahu

Mâlikû'l-mülki lâ- şerike leh

Vahdehü lâ- ilahe illâhu

Elhamdü'lillahi 'âlâ *eltâfihis seniye*

Ve's şalatü "âlâ nebiyyihi Hayrû'l beriyye

İmamü'l enâm humâmü'l- kirâm

"Aleyhi's salatü "aleyhi's selâm ve âlâ âlihi ve
sahbihi'l izâm ve 'âlâ men vâfakahum fil-islâm
Fe küllün kâne mensûben ileyhim
Selâmullâhu Mahmuden 'aleyhim

Ez-şükrü sipas bî- hadd u kıyas ve pes ez dârud irâde-i
vürûd-ı bî, eşrefi'n-nâs erbâb-ı 'ukûlü' - bâb ve men inde-
hu 'ilmü'l kitâb tûba lehüm ve hüsn-ü meâb-ı zamir-i il-
ham pezirlerine hefî ve habî değildir ki

Bejt:

Ez 'ulûm-ı güzeş teğân-ı varakı
Nezd-i 'akl-ı be ez talâ tabakî

Eşref-i ahyâr nâfi'ah e'taf-ı esmâr-ı cami'a Ba'de ki-
tâb-illâhî münezzel- ve hi'tâb-ı nebi'l-mürselin tecessüs-i
menâkıb-ı enbiyâ ve mürselin tefarrûs-i merâtib-i mülûk-u
selâtin olub mürûr-i sinin ve şuhûriyle ve zuhûr girdiş-ı
gerdûn ve duhûr ile şudûr iden e'tvâr-ı 'acibeû'l asar ifla'i
ve âsâr-ı garibetû'l-e'tvâr-ı istima' bâ'is-i taḥşil-i

(S.2) Sermâye-i hikmet sebab-i tekmil pirâye 'ibret oldugun-
dan ma'âda mücib-î tenşit-i hâtır-ı haṭır müstevcib-i taḥyib-i
zamir-i münir olmak muḥakkaktır.

Her kelâmı ki aḥsenü'l kışaş est
Heme râzân- naşib ü hışaş est

Her bâr ki âyine-i mücella-i rûzgâr nazar-ı 'itibâr-ı
ülû'l-ebşârda şuret-nümâyı nefş-i rûzgâr havâriş na hemvâr
ole anîñ gibi eyyâm-ı nâfer câmda seyr-i pür 'iber selef ve

halef menzur ve mezkûr olucak tenbih ve ikâz dide-i derrâk ve ihtidâ ve ikâz-ı 'akıl ve idrâk olması her gâh-ı maḥal iştibâh deĝildir. Fe emmâ beni nevi' insan keşiri'l-nisyân olmanın mücerred istima'-i beda'yiden ve itlai' vekâ'yiden murâd-ı fuâd huşûle mevşûl olmayub ekseriya zukûl tarî olub mechûl kalurdu ekser ziyân tevâriḥ beste ve beyân-ı kıssaş şikeste olsa evşâf-ı ümem-i sâbıkadan ve eltâf-ı mülûk-ı lâhikadan eser ve haber bilinmez olurdu. Ḥaḳıḳatden 'ilm-i tevâriḥ dem-i 'isâ-âsâ mu'ciz-nümâdır ki zinde künendê nâm kud-düman ḥayât-ı bahşende merâm ulu kübrâ ve kübrâdır.

Şi'r:

En naḳş-i tarâr-ı şufhe-i hâk

Sahib-i rakam huṭuṭ-ı eflâk

Halât-ı kâinat ve mahiyât-ı beşâyit mürekkebâtı hâme-i (S.3) ḥab-ı hırâm ve kilki belâgat-erkâm birle temar-ı felek-i devvârda taḥrîr ve taşîr idûb ḥarf icâz vukûṭ naḳş-i ḥayat ve mevti ve ḥayr ve şer-i benî nevi' beşeri levḥ-i maḥfûzda sebt ve mazbuṭ idügi gâlibâ menâzam-ı aḥvâl-i 'alem bi vâsıta-i tedbir-i kalem şuret-pezir ve karârgir olmayubsâye-i hâme-i pâye-mânend-i felek-minâ fâm-ı nâ tulû' mihr-i rûzgâr kıyâm-ı memdûd ve mevcûd olduğına işâret-i pür-beşâret olmuşdur. Vakı'a kuvvet-i lisan hâme ve teşât-i bisât-ı nâme ile bedayi'-i aḥvâl-i 'alem ve şenayi'-i i'mâl benî âdem merḳum ve mersum olmasa zuhûr-ı Ḥazret-i Âdemden tâ be-şüdûr-ı ibn Âdem evşâf ümem-i sâbıkadan eltâf-ı mülûk sâlifeden eser ve haber bilinmeyub ekâbir ve meâsir-i âsâgir-zevâyâ-yı humûlede metrûk ve mezhûl kalurdu.

Şi'r:

Suhan ber safha-i 'alem nebûdi
nişan ez 'alem ve âdem-i nebûdi

Emr-i kezalik binâen 'âlâ zalik mühre-i fûnûn-i tevâ-
rih-ü- siyer ve kelime-i 'ulûm-i haber-u- eser mâ hıfz-ı fer-
ma kütübe-i karre deyü dâsitân-ı mürûr-ı zamân ile tayyi nis-
yanda kalmasun için zabt-ı tevârihisinin ve a'vâm ve hıfz-ı
vekâyi'i şuhûr ve eyyâm hususuna nice kûtb-i müfide ve resâ-
il-i 'adîde telif ve taşnif itmişlerdir ki her biriniñ mün-
şeât-ı faizü'n- neşetleri safha-i rûzgârda yadigâr kalmış-
dır. (S.4) şikât-ı kûtb-i sıhâhndan el sun-i fişâh ile nakl
itdikleri hikâyet-i hikmet âmiz ve rivâyet-i 'ibretengiz
bi-'illillahi'l meliki'l mu'in misdâk-i mişduka-i inne haşa
le hüvel le hüvel hatkü'l yakîn olmaktadır. lâ-cerem erbâb-ı
tevârihin bahri zamiri ve güherengiz şihd-i hadisi şeker-amiz
olub zürûf-ı eşdâf-ı hurûfda ve düre-i me'ali me'lûfda dere
itdikleri cevâhir-i zevâhir-i kelâm ve kelimât-ı le'âli- in-
tizâmları dürr-i meknûn gibi manzum olmağın sübhavâr-ı ve'n-
nehar dest-aviz selâtin-i 'alitebâr olmağa sezâvâr olmuştur.
çün kilki sūhan bedest gired bâzâr gehi şikest gired husuşa
ki güzide-i hüsrevân-ı cihân ve zübde-i mülûk-ı eķâlim-i dev-
rân Hazret-i Sultan Süleymân Hân lâ-zâle halifetfihu fikûlli
zemân ilâ inkırâzı'd deverân hemişe tahşil-i fezail-i ruha-
niye mâ'il olmağın men lahaza vâhte berâ ittâza ve'ateber muķte-
zasınca vekayi'-i selef tecârüb-i halefdir deyü daima tenabu'-i

tevârihi selâtin-i sâbika ve tefahhüs-i vakayi'-i mülûk-ı lâhikadan' ale't-tevâli hâli degillerdır. Nitekim buyurmuş dır. ve fihâ mevi'zatün limen tezekker ve teziratün limen tedeber lâkin kûtb-ü tevârihde olan cerâid-i kavâidin ekşeri kebiretü'l-cüse keşiretü'l-kışsa olub muftiye itâlet ve melâl muktezi-yi kesâlet ve kelâl olmağın bu fakir-i fûrûmaya ve bu hakir-i za'ifi'd- dirâye ya'ni bende-i dirine Muhammed kemine sâbıkan nigarende-i tuğrâ-yı garâ-yı (S.5) menâşir-i sultânî ve ârâyende-i tevki'-i vaki'-i tavâmir-i hâkânî iken tevârih-i bedâyi'-i vekayi'den istifsâr ve istihbâr olundık da hıyn-i hitâbda hâzır cevâb olmağ için üslûb-i mergûb-i erbâb-ı kalem işâbet-i raqam üzere bu ceride-i cedide bu feride-i müfide berâ-yı tefsir-i hıfz ve takrîr-i merkûm-i raqam-i kilki tahrir vaki' olmuş idi. Tâ ki ne mutavvel-i mümil ne mücmel-i olub, ishâb ve itnâbdan ihtirâz ve ictinâb olundı idi. Zirâ ki sühan-i icâz mekûle-i i'cazdandır. Hâla ümîd-i efkar-ı 'âbid oldır ki müstahsen-i tıba' ve makbul-i esma'-i ecma'-ola. Bi-hakki'l meliki'l-âlâ

Beyt:

Ha enel ane ez kuri'l maksûd

Bi'l nebiyi'l Muhammedü'l Mahmûd

Müverrihân-ı hamid-i âsar, müellifân-ı pesendide- şiar olan erbâb-ı rivâyetden ba'zısı eşhâb-ı dirâyet gevher menşurdır. Hikâyet rişte-i ~~efâz-u~~ 'ibârete dizüb, lisân-ı rûşen beyân ile kelâm-ı pür- intizam bu vech ile nizâm virmişlerdir. ki:

Çün rakam şuret-i 'âlem zedend

Sikke benâm âver-i âdem zedend

Tevârih-i meşâhir-i enbiyâ-i 'izâm 'aleyhim şalatu ve's- selam. Çün hazret-i mübdi'-i bedayi'-i garibeti'l- â-şâr mahlûkat şani'-i şena'-i 'acibetül etvâr maşnu'at 'azze şanuhu ve fâza bir ruh u ve ihsanuhu (S.6) Vufur-i kudret-i kâmile ve fart-ı meişet-i şâmilelerinden hazret-i nebî-i aqdem-i mübârek kadem şafi-yi şafi- dem ebi'l beşer Âdem şalallahu 'aleyhi's- selâm'ın cevher-i vücûd-ı pür- sûtûd-ı bi- tahakkuk ez- vac-ı merd-u- zen-i bi- ta'yin imtizâc-ı nutfetin der mecari-yi beden ketm-i 'adem ve na- buddan ser menzil-i zuhûr ve şuhûda getürmek için evvelâ hâk-i pâkine ve tıynet-i tayyi- besine otuztokuz gün bârân-ı belâ nâzil olub, kırkıncı gün deryâ-yı şâdiden bir kâtre âb vâşıl olmuştur. Gâliben keşret-i hümmûm ve 'umûm-ı âdemiyân killet-i neşât ve inbisât-ı benî ne- vi' insan bu sebebdendir.

Beyt:

Hâk-i âdem râ bâb-ı gam muhammer-i sâhtend

Pes dero derd-ü- belâ râ-ca muqarrer-i sâhtend

Vaktâkim gil-i âdem muhammer ve suret-i bedia' ile muşavver aldı. Yevmi'l-cuma' idi ki zâviye-yi beden kesif-i zulmâtisi şuai' şemi' ruh ile murâni vakı' aldı.

Beyt:

Nakşâş-i kasr-ı fıtrat bi- şuret heyûla

Ber sadr-ı levh-i hikmet nakş-i keşid zibâ

Hażret-i Âdem'in ism-i şerifi Âdem oldu. Zirâ her nesnenüñ zuhrına ya'ni üstüne edim dirler. Bunlar yiryüzünden halk olduğı çün isimleri âdem oldu. Bunlara an şahife nâzil oldu. (S.7) âferiniş-i vücûd-ı zibâ-i Hażret-i Havva 'ulemâ-i vesik ve fuzelâ-i ehl-i tedkikin âferiniş-i Hażret-i Havvada ihtilâfat-ı kesiretü'l fahvâları olmuştır. Ba'zı erbâb-ı hubret Âdem cennete girmeden halk oldu dirler ve ba'zı âşhâb-ı fıtnat ba'de'l duhûl yaradıldı dirler. el 'ilmü'l 'indi'llah tebâreke ve te'âlâ hilkat-i Âdem Şal'allahu 'aleyhi'is ve's selem Cuma' gün beyne'l zuhûr ve'l- 'aşr dahil-i heşt behişt-i râhat-ı sirîşt olduk la beşere-i mübeşşeresi pür-nur ve pürsurûr olub, karin-i hur-i 'iyn olmağın hażret-i izd-i müte'al celle 'an-i şebih ve'l- misâl mu'amele-i güft-u guyi hamd-ü sena ile zevk-u- şefâda iken ittifağ be- resm-i kaylûle dide-i 'afiyette ârâmide ve asûde olub, bela-yı hâba mübtelâ olduk da bi- hikmetillahi'l meliki'l- ekrem üstühân-ı pahluyi cebi-i Âdem'den hilkat-ı Havva zâhir oldu. Adını Havva kodılar. Zirâ hayden halk oldu. Duhûl-i Adem ve Havva bi- firdevs-i a'lâber mukteza-yı müvveda-yı âyet-i kerime-i 'izzet zamime-i üskun ente ve zevcük el- cennete hażret-i Âdem ve Havva feza-yı rahât iktizâ-yı cennetü'l- mevâya duhûl ve bağ-ı behişt-i 'anber serişte nüzûl (S.8) itig'de semere-i secere-i mu'ayeneden ictinâb için la- takraba hazış şecerete ile hitâb olunmuş iken evc-i 'izzet ve hużûra irişdikleri be- gayet behçet-i sürûrlarından evâmir ve nevâhi-i ilâhiyeden gâfil, şecere-i menhiyye-yi zâhil olub, tenbih ve nehi ferâmuş semere-i secere-i mübeyyeyi müş itdikleri hâlet-i meşhûr-ı hikâyet-dir. Takrir ve tağ-

riri lazım değildir. Pes bu cerime-i 'azime bunlardan şudûr ve zuhûr idicek mürğ-ü- dil ve cânları ve tâyir-i ruğ-ı re- vânları bâğ-ı cinânda cevelân ve tayarânda iken dünyâ-yı bi- beğânın ki dâmgâh-ı dâne nümây ve kafes-i tenginâydır. Şibâ- ki pabend-i zencir ve muqayyid-i esir aldılar. Yine ol cuma' gün beş sa'atden sonra beyne'l 'aşr vel- mağrib taşra çıkar- dılar.

Beyt:

kesi zi çün ve çerâdem nemi nevânderend
ki nakş-i bend-i havâdis verâ-yı çün ve çerâest

Çünkü emr-i hüdâ celle ve 'âlâ ile cennetden Âdem' i diyâr-ı Hind'e, Havva'yı vilâyet-i Sind'e çıkardılar. Şece- re-i şadûmanileri bi- semer kaldı, şehr-i câvidânileri bi- kamer oldu. La- cerem her birinin dide-i bilâdeleri ebr- var deryâ- yı eşkbar olub katarat-ı haserât-ı şafahât ve cennât (S.9) üzere bârân-ı nisân gibi yağdırdılar.

Beyt:

nâle-i nâliş be- süreyya resid
vez müje eş seyl bederiyâ resid

Menâkıb-ı evlâd- ü- ensâb Tevâlüd-i ahkâd-i eva'kab ya'ni şulb-i nurânî şalb-i Hazret-i Âdem şafi ile Hazret-i Havva-i vefiden zuhûr-ı inâş ve zükürde yigirmi defa' iki ev- lâd doğdı. Yigirmi nefer er oğlan yigirmi neferi kız oğlan idi. Hemân Hazret-i Şit 'aleyhi's - selâm yalnız doğdı. Bâtin-ı ev-

velde vaki' olan er karındaşa batn-ı şânide olan kızkarında-
şısı nikâh itmek ca'iz idi. ol vech ile birbirine virilüb te-
vâlid ve tenâsül olurdu. Hazret-i Nuh zemânında ol vecihle
nikâh harâm oldu. Hazret-i Âdem'in evlâdı ve evlâd-ı evlâdı
kırk bin nefere irişmiş idi. Kendüleri ol kadar evlâdı gör-
dikten sonra vefât itdiler.

Beyt:

Cân derbeden vedi'at-ı perverdigâr est
Miha ed ez tu bâz vedi'at çe macerast

Mezâr-ı pür-envâr-ı Hazret-i Âdem Şal'allahu 'aleyhi's
ve's-sellem müddet-i 'Ömr Hazret-i Âdem sene. bi- hikmetu'l-
lahu te'âlâ ve kudretehu ki 'amme-i mevcûdâta fena vâcibâtdan
olub, kâffe-i mahlûkâta bekâ-ı mümteni'atdan olmuşdır. Her
zinde-i mirende ve her tuyi-i köhne pezirinde olmağın Hazret-i
(S.10) Âdem'in dahi müddet-i 'Ömrleri münkâzi olub, da'vet-i
hakka lebbeyle ile icâbet iyleyib cihân-ı fâniden 'âlem-i
câvidâniye ric'at itdik de cenâze-i rahmet endâzesi Mekke-yi
Mükerreme'de olan cebel-i Ebî Kubeys'de defn olundu, dirler.
Ba'zılar türbe-i cennet rütbet-i vilâyet-i Hind'de Cebel-i
Serendib'de dimişler. kendülerden kırk gün sonra Hazret-i
Havva dahi fevt oldu. Cidde'de medfûnedir dimişler.

Beyt:

Geret Sâl gerder hezâr-u- duvist
Beçuz hâk-i tire tûra caynist

- Menâkıb-ı Hazret-i Şit bin Âdem 'Aleyhi's-selâm

velde vaki' olan er karındaşa bañn-ı şânide olan kızkarında-
şu nikâh itmek ca'iz idi. ol vech ile birbirine virilüb te-
vâlid ve tenâsül olurdu. Hazret-i Nuh zemânında ol vecihle
nikâh harâm oldu. Hazret-i Âdem'in evlâdı ve evlâd-ı evlâdı
kırk bin nefere irişmiş idi. Kendüler ol kadar evlâdı gör-
dikten sonra vefât itdiler.

Beyt:

Cân derbeden vedi'at-ı perverdigâr est
Miha ed ez tu bâz vedi'at çe macerast

Mezâr-ı pür-envâr-ı Hazret-i Âdem Şal'allahu 'aleyhi's
ve's-sellem müddet-i 'Ömr Hazret-i Âdem sene. bi- hikmetu'l-
lahu te'âlâ ve kudretehu ki 'amme-i mevcûdâta fena vâcibâtđan
olub, kâffe-i mañlûkâta bekâ-ı mümteni'atđan olmuşdır. Her
zinde-i mirende ve her tuyi-i köhne pezirende olmağın Hazret-i
(S.10) Âdem'in dahi müddet-i 'Ömrleri münkâzi olub, da'vet-i
hakka lebbeyle ile icâbet iyleyib cihân-ı fâniden 'âlem-i
câvidâniye ric'at itdik de cenâze-i rahmet endâzesi Mekke-yi
Mükerreme'de olan cebel-i Ebî Kubeys'de defn olundu, dirler.
Ba'zılar türbe-i cennet rütbet-i vilâyet-i Hind'de Cebel-i
Serendib'de dimişler. kendülerden kırk gün sonra Hazret-i
Havva dahi fevt oldu. Cidde'de medfûnedir dimişler.

Beyt:

Geret Sâl gerder hezâr-u- duvist
Beçuz hâk-i tire tûra caynist

Menâkıb-ı Hazret-i Şit bin Âdem 'Aleyhi's-selâm

Bunların Şeri'atı Hazret-i Âdem nebi şeri'atına muâfık idi. Bunlara elli sahife nâzil aldı. 'Ulûm-ı hikemî ve riyâzî idi ve şenayi'-i müşkileden iksir ve gayri dahi vardı. Vaktâkim Kâbil veled-i Âdem karındaşı Hâbil'i katl itdi. Hak Subhâne huve te'âlâ emr itti ki Kâbil'i ve evlâdını katl iyleyeler pes-ķılıç ile ibtidâ Şit nebi 'aleyhi's-selâm ceng idüb Kâbil'i ve evlâdını dutub. kimini katl ve kimini esir itdi. Kâbe yirinde bir câdır kurulmuş idi. Ânı ziyâret iderlerdi ibtidâ kabeyi taş ile ve balçık ile bunlar yaptılar. Bunlar cebel-i Ebi-Kubeys'de Hazret-i Âdem yanında medfûndur. Müddet-i 'Ömr-ü Şit sene 913

Menâķıb-ı Enoş bin Şit ümem (S.11) babası yirine hilâfet iyledi. Kadd-u-ķâmeti mevzûn ve hüsn ü Cemâli ĥadden efvzûn idi ve evlâdı Kâbil ile muttaşıl ceng idüb, dutub esir itdi. Müddet-i 'Ömr Hazret-i Enoş sene 965, müddet-i hilâfet sene 38.

Kaynan bin Enoş müddet-i 'Ömr sene 91, müddet-i hilâfet sene 95.

Mehlâil ibn. Kaynan Bunun zemânında benî Âdem gâyetde çok olub. etrâf-ı vilâyete müteferriķ oldılar. Asla binâlar ve şehirler yoğdı. Tağlarda ve mağaralarda olurlardı. Mehlâil zemin-i Bâbil'de Sus şehrin binâ itdi. Ba'zılar Bâbil'i bu binâ itdi, dirler. Dünyâda binâyı evvel bu itdi ve ma'denleri ibtidâ bu çıkardı dirler. Yezd bin. Mehlâil, müddet-i 'Ömr Mehlâil sene 899. Bunların zemânında ekşer nâs islâmdan rücu' idüb, şenemler düzdiler ana ibâdet iderlerdi. Şenem

düzilmeğe ibtidâ sebep bu oldu ki Hâzret-i Âdem'in şal'allahu 'aleyhi ve's- selem beş nefer oğulları ki birinin adı Nesr ve birinin adı Vedd ve birinin adı Süva' ve birinin adı Yağos ve birinin adı Ya'ok idi. Bunlar hayli zâhid ve 'âbîd kimesneler idi. Vaktâ ki vefât itdiler bunlara tâbi' olub, ibâdet iden dostları hayli ceza' ve feza' idüb maHzûn ve mehmûm oldılar. İblis-i pür- telbis bunlar me'nuslarından ayrılmışdı. (S.12) Teselli-yi hâtır için her birinin şuretini bakırdan ve tunçdan düzüb 'ibâdethânelerin yanında aşdı ki bunlar anı görüb teselli olalar. Vaktâkim ol zemânda adamları vefât idüb oğulları kaldık da Şeytân La'in gelüb babalarınız bu şuretlere 'ibâdet iderlerdi. Tengrileri bunlardır deyü her tâ'ife ol şuretlere virüb 'ibâdet itdürüb kâfir oldılar. Şene me 'ibâdet iylediler. Müddet-i 'Ömr Yezd bin Mehlâil sene 962.

Hâzret-i İdris nebî 'aleyhi's-selâm veled-i Yezd.

Bunlara otuz şahife indi. Bunların mu'cizesi remildir. 'ism-i şerifleri Ahnuh bin Yezd'dir. Çok ders itdüğü çün İdris didiler. Benî Âdem'den ibtidâ gazâ emr olundu. Evlâd-ı Âdem içinde çok fesâd olub putlara 'ibâdet itdikleri için huşûsan evlâd-ı Kâbil tağlara tağılub saz ve söz düzüb çanbur ve şefir ve düdük çalub, içlerinde zinâ çok olub. melâhiye meşgul oldılar. ol eelden hak te'âli onları dine da'vet itmege bunları peygamber gönderdi. Dinin kabul itmeyenlere Hâzret-i İdris nebî gazâ idüb 'avretlerin ve oğulların esir itdi. İbtidâ gazâ anlardan kaldı. Yiryüzünde iken âsumâna çıkardılar. Bi'l fi'l gökdedir dirler. Metuşelâh Ahnuh müddet-i 'Ömr sene 370.

(S.13) Lemek bin Metuşelah müddet-i 'Ömr sene 700. müddet-i 'Ömr Hazret-i İdris sene 365.

Menâkıb-ı Hazret-i Nuh Nebî ibn. Lemek 'Aleyhi'se-
lâm. Dörtüzyetmiş yaşında iken vahiy geldi. Tokuzyüzelli
yıl halkı dine da'vet itdi. Hemân seksan kimesne müslüman
oldı. Sâiri küfürde kaldılar. Pes gemi yapmak emr olundı.
Tufân olduk da seksan nefer müslümanlar ile gemiye girdiler.
Tufândan halâş oldılar. Seksan kimesneden hemân Hazret-i
Nuh Nebî 'aleyhi's-selâm'ın oğulları Sâm ve Hâm ve Yâfes üç
nefer kimesne kaldı. Bâkıyesi vefât itdiler. Cümle halk-ı
'âlem Hazret-i Nuh Nebî 'aleyhi's-selâm üç nefer oğlundan
vücûda geldi. Ânun için Hazret-i Nuh Nebiye Âdem-i Şâni dir-
ler. Ya'ni ikinci atamızdır. Tufândan sonra üçyüzelli yıl
'ömri oldı. Râvi ibn. Şeddat kavli üzerine müddet-i tufân
Receb ayından tâ Muharrem ayına değin, 'aşûra gününde temâm
oldı. Müddet-i 'Ömr Nuh sene 1400.

Sâm bin Nuh Nebî 'Aleyhi's-Selâm: Sâm'a "Ebu'l-'Arab"
dirler. Külliyan ta'ife-i 'Arab ve enbiyâ. eger 'Arab ve
eger 'Acemdir. Bunun üzeredir ve 'Âd ve Semûd ve Fûrs dahi
evlâdındır. Müddet-i 'Ömr sene 600.

Hâm Nuh Nebi 'Aleyhi's- selâm ol beyaz, güzel şekilli
idi. Hazret-i Nuh (S.14) nebî 'aleyhi's- selâm na'im iken
keşf-ü- 'avret vakı' olduk da Hâm Setr itmeyüb dihk ittigi
çün Hazret-i Nuh 'aleyhi's- salâm beddu'a itdi. Yüzi kara ol-
dı. Zengi ta'ifesi bunun evlâdındır. Müddet-i ' ömr sene 570

Yâfeş bin. Nuh Nebî 'Aleyhi's- selâm

Cümle Rum ve Hazrec ve Türk ve Yecûc ve Mecûc ve Yunâniyun bunıñ evlâdındır. Bunlarıñ ba'zısı şeneme ve kimi güneşe ve kimi yıldızlara ve ba'zı ağaçlar ve taşlara taparlardı. 'ömr-leri dalâletle geçdi. Müddet-i ömr sene 550

Hazret-i Hud Nebî 'Aleyhi's- selâm

İbrani Gâbir bin Şelah bin Erfahşd bin Sâm bin Nuh 'aleyhi's- selâmdır. 'Âd kavmine peygamber gönderdi. Tasdik itmediler. Rih-i 'âkim ile cümlesi helâk olub, Hud nebî 'aleyhi's- selâm ile Mekke'ye varub, ikâmet itdiler. Ba'zıları Hader- mut nâm mahalde vefât itdi dirler. Müddet-i 'ömr Hazret-i Hud sene 150

Hazret-i Şâlih Nebî 'Aleyhi's- selâm

Bin Asaf bin Kâsih 'Andin bin Haver bin Habir bin Neved bin Sâm bin Nuh 'aleyhi's- selâm. Hazret-i Şâlih nebi Kavm-i Semud'a peygamber gönderildi. Nâkayı mu'cize getürdi. Kavmi nâkayı (S.15) boğazladılar. Şayha-i Cebra'il ile helâk oldılar. Şâlih 'aleyhi's- selâm tevabi'-i ile Mekke'ye varub, ânda ikâmet itdi. Vefât idince anda oldılar. Ba'zılar, ârz-ı Filistin'-de metfûndır dirler. Müddet-i 'ömr Hazret-i Şâlih sene 780

Hazret-i İbrahim el- Halil 'Aleyhi'l salatu's ve's- Selâm İbn. Âzer bin Tarih bin. Yahor bin Şuru' bin Eru'v bin Gâbir bin. Hud bin Şelah bin Erfahşd bin Sâm bin Nuh 'aleyhi's- Selam. Bunlarıñ zemânında Nemrud Kifâd idi. Meşârik ve megâribe mâlik olub, ulûhiyyet da'vasın itmiş idi. Hazret-i Halil'i hak

Te'âlâ ânı dine da'vet için peygamber gönderdi. Da'vete icâbet itmeyüb ateşe bıraktılar. Hak Te'âlâ nâr-ı berd-ü- selâm idüb, sonra Hazret-i İbrahim 'aleyhi's- Selâm ehli ve âkâribi ile Bâbil'den Şâm'a vardılar. Ândan sonra Mısır'a vardılar. Sinân bin 'Ulvan nâm kimesne Mısır'da Fira'vn idi. Hacer ana'yı sare hazretlerine bağışlayub anlar dahi halila'llah hazretine vardılar idi. Ândan İsmâ'il 'aleyhi's- Selâm vücûda geldi. Ol zemânda İbrahim 'alayhi's- Selâm seksanaltı yaşında idi. Müddet-i 'ömr sene 175. Evvel sakalı ağarmak onlarda vakı' oldu. Evvel sünnet-i hıtânı anlar itdiler. Teksantokuz yaşında iken yüz yaşına vardık da Sare Hazretin'den Hazret-i İshak (S.16) 'aleyhi's- Selâm vücûda geldi. Hak te'âlâ on sahife irsal iyledi. Ka'be- yi şerafe'ha'llahu te'âlâ onlar İsmâ'il nebi ile binâ itdiler. İshak'ın oğlu 'Iys'dır. Bir oğlu dahi Ya'kub'dur. Bunlar İbrahim 'aleyhi's- Selâm zemânında vücûda geldiler. Müddet-i 'ömr Hazret-i Sare sene 137.

Hazret-i Lût nebi 'aleyhi's- Selâm bin hazan bin Târih ibn. Ahî İbrahim 'aleyhi's- Selâm hak te'âlâ onları zemân-ı İbrahim'de 'arż-ı Sedum kavmine peygamber gönderdi. Evvel fi'li kıçı ibtidâ ânlar itdiler. Hazret-i Lût men' idüb, ol fi'li itmeyin didiklerin kabul itmediler. Belki Hazret-i Lût'ı şetm iylediler. Cebrail 'aleyhi's- Selâm ol diyârın beş kariyesin başları aşağı yire birağub helâk iylediler. Müddet-i 'ömr sene 80. İsmâ'il bin İbrahim el- Halil 'aleyhime's- Selâm Hazret-i İsmâ'il nebîyi emr-i hak ile İbrahim nebî 'aleyhi's- Selâm kurban itmek istedik de cennetden Hazret-i Cebra'il bir

koç getirüb onlara fedâ için kurban itdiler. Ol koçun boy-
nuzların mizâb-ı rahmetde ya'ni altun olukda aşdılar.

Bi'set Hazret-i Muhammed Sala'allahu 'Aleyhi ve's-
seliem zemânına gelince tırdı. Ta'ife-i 'Arab İsmâ'il 'aley-
hi's-selâm evlâdıdır. Evvel 'Arabî lügâtı bunlar söylediler
ve evvel ata (S.17) bunlar bindiler. Evvel ataları Hacer Ka'-
be-i Şerif'de vefât idüp Hatim'de defn olundılar. Sonra Haz-
ret-i İsmail sene 137.

İshak bin İbrahim el-Halil 'aleyhime's-selâm'a altmış
yaşına vardık da 'Iys ve Ya'kub adlu ikiz oğulları toğdı.
'Iys'ın Rum adlu bir oğlu oldu. Benî Aşfarân'ın oğulların-
dandır dirlere. Hazret-i İshak'ın mubarek gözleri görmez oldu.
Vefât itdiklerinde Yusuf aleyhi's-selâm Mısır'da 'aziz olduğu
zemân idi. Müddet-i 'Ömr- Hazret-i İshak sene 180.

Ya'kub bin İshak 'aleyhime's-selâm iki er oğlu var
idi. Esbât dirlere. Soñra gelen cümle enbiyâ bunların evla-
dındandır. İlâ Eyüb Nebi ve Şu'ayib Nebi Muhammed Resulu'llah
şalvatu'llahu ve's- selam uhu aleyhe ve 'aleyhim ecma'in gay-
ri nesebdendir. Nübüvvet ve pâdişâhlık Şâm vilâyetinde benî
İsra'ilde bâkı oldu. Tâ Yahya ve 'İsa 'aleyhime's- selâm ze-
mânından sonra Rum ve Furs zuhûr idince, Ya'kub 'aleyhi's- se-
lâm Mısır'da vefât idüb, Yusuf nebi 'aleyhi's- selâm cenâzele-
rini İshak 'aleyhi's- selâm yanına gönderdi. Müddet-i 'ömr
Hazret-i Ya'kub sene 147.

Yusuf-ı Şiddık Ya'kub 'aleyhi's- selâm (S.18) Kıssaları mufasssalan ma'lûm-i cümle 'âlemdir. On yaşında vakı'a görüb, şatulub Mısır'a vardılar. Mısır'a vardıklarında Mısır'da olan fir'avn Reyyân bin Velid idi. İmâna geldi deyi rivâyet olunır. Soñra Kâbus bin Mu'sab nâm kâfir Fir'avn oldu. Hazret-i Ya'kub 'aleyhi's- selâm Mısır'a ehl-i beyitden yetmiş kimesne ile varub, onyedî yıl anda oldılar. Hazret-i Musa 'aleyhi's- selâm zemânına gelince ki dörtyüzotuz yıldır. Bu yetmiş kişiden tevâlüd ve tenâsül ile kasret olub anlar Mısır'dan çıkub, benî İsrail Fir'avndan kaçdık da altıyüz bin mukâtele ider erbâb-ı silâh var idi. Soñra Musa 'aleyhi's- selâm tâbût-ı Yusuf'ı 'aleyhi's- selâm Hil içre bulub, Kûdüs-ü Şerif'e ataları yanına gönderdi. Müddet-i iftirâk-ı Ya'kub ve Yusuf 'aleyhi's- selâm sene 80. müddet-i 'ömr Hazret-i Yusuf sene 110.

Hazret-i Eyüb 'aleyhi's- selâm

İbn. Enoş bin Rareh bin 'Iys İshak 'aleyhi's- selâm Hazret-i Ya'kub zemânında peygamberlik itdiler. Maraz-ı 'azîme mübtelâ oldu. Üç yıl yahud yedi yıldan sonra sıhhat müyes-ser oldu. Ol zemândan 'ömürleri seksân idi. Kendülerinden soñra Beşir bin Eyüb peygamber olub, zelkifi'l oldır dirler. (S.19) Müddet-i 'ömr zülkifi'l nebî 'aleyhi's- selâm sene 75, müddet-i 'ömr Hazret-i Eyüb sene 92.

Hazret-i Nebî Şu'ayib 'aleyhi's- selâm

İbn. Mikail Evâ bin Safyun bin 'Anuk bin Sâbit bin

Medyen bin İbrahim 'aleyhi's- selâm hadis-i şerifde anlara hatibü'l enbiyâ deyü buyurmuşlardır. Kavmini kemal-i belâgat ile da'vet itdikleri için hak te'âlâ anları iki ta'ifeye peygamber gönderdi. Biri kavm-i Medyendir ki âhr-ı tebâ olmadıkları için hak te'âlâ zelzele-i 'azime ile cümlesin helâk iyledi ve ikinci âshâbü'l- eykedir ki küfürden rücu'itmeyüb şehirleri içinde vadi-yi cehennem gibi harâretten sabr ve karara mecalleri kalmayub şehre bir bulut zâhir olub, cümle halk anıñ sayesinde olub, buluttan bir ateş düşüb, cümle yanub helâk oldu. Kur'an-ı 'azîmde "azab-ı yevmü'l zullet" den murâd budur. Hazret-i Şu'ayib 'ama idi. Ahr-ı ömründe redd-i başar müyesser olub, Hazret-i Musa'ya kızı Şafura'yı tezvic iyledi. Mekke-i Mükerrerme'de vefât itdi dirler. Müddet-i 'ömr Hazret-i Şu'ayib sene 140.

Hazret-i Musa Kelimu'llah 'aleyhi's- selâm Bin imrân ibn Fahis bin Lâvi bin Ya'kub 'aleyhi's- selâm tufândan (S.20) binbeşyüzaltı yıldan sonra vücûda geldi 'İmrân ki Hazret-i Musa'nın babasıdır. Bir aydan sonra fevt oldu. 'İmrân fir'avn'-ın zevcâsi Asiye Hatûn'ın 'amusi Fir'avn'ın mukarreblerinden idi. Hazret-i Musa 'aleyhi's- selâm doğduk da valdesi hafı idüb, bir sanduk içre koyub Nil'e bıraktı. Fir'avn'ın kasrına uğrayub alub, kırkibir yaşına varınca beslediler. Sonra bir kabtiyi katl idüb, kaçdı. Medine'ye varub, Şu'ayib 'aleyhi's- selâm'ın kızını aldı. Ba'de zemân Mısır'a valdeleri Nahiye'yi ve büyük karındaşı Harun 'aleyhi's- selâm görmege gelür iken cebel-i Tur'da münâcât idüb, nübüvvet ve risâlet geldi. Mısır'a

gelüb Fir'avn ve benî İsrâ'ili dine da'vet idüb Harun 'aleyhi's- selâm dahi nebî olub, onlara da'vetde mu'avenet izhâr-ı yedi beyzâ ve 'âsâ-i ejderha olmağla mu'cizat şudûr idüb, â-hir Fir'avn küfründe bakî olub, benî İsrâ'il-i Hazret-i Musa altıyüzbin kimesne ile Mısır'dan çıkarub, Fir'avn dahi ardlarınca kılzum'î geçüb, Fir'avn ile deniz içinde olan yollara girdiler. Cümle gark oldılar. Andan mecma'el- bahreynde Hazret-i Hızır 'aleyhi's- selâm ile cem' oldukları kıssa cümle tevârihde şayi' ve vaki'dir. (S.21) Ol seferlerinde Yuşa' bin Nuh hizmetlerinde biyle idi. Vââi-yi Tih'de benî İsrâ'il ile kırk gün gezüb Harun ve Musa 'Aleyhi's- selâm Tih'de fevt oldılar ve "kıssa-i Bela'm ve Kıssa-i 'Avc bin 'Anak" bunlar zemânında idi. Müddet-i 'Ömr Hazret-i Musa sene 120.

Hesf-i Harun bin 'Ammi Musa ki nâmı Musa'b idi. San'at-ı kimya ile 'azîm devlete ve mâl-i kesire mâlik idi. Hazâyın-ı miftâhlarını temâm kırkbir katır götürür idi. Mağrur olub, Hazret-i Musa mâlından zekât em'idüb ita'ât itmeyüb, müttekebbir oldı. Hazret-i Musa beddu'a itdi. Tâhtı ve mâlı ile yire geçdi. Harun bin 'İmrân birâderi Musa 'aleyhi's- selâm ana ata bir karındaşları idi. Üç yaş Musa'dan büyük idi. Musa'dan onbir ay mukaddem fevt oldılar. Gaydar nâm bir oğlu kaldı. Müddet-i 'ömr Harun sene 120.

Yuşa' bin Nuh bin Efrâim bin Yusuf 'Aleyhi's-selâm Kavm-i Eriha'ya meb'uş oldılar. Anda Cebbârin ta'ife-si olurdu. Anlar ile muharebe itdiler. Cuma' günü idi. Güneş girü mağribden vech-i ârza redd olunub birbuçuk sa'at Cuma'

gelüb Fir'avn ve benî İsrâ'ili dine da'vet idüb Harun 'aleyhi's- selâm dahi nebî olub, onlara da'vetde mu'avenet izhâr-ı yedi beyzâ ve 'âsâ-i ejderha olmağla mu'cizat şudûr idüb, âhir Fir'avn küfründe bakî olub, benî İsrâ'il-i Hazret-i Musa altıyüzbin kimesne ile Mısır'dan çıkarub, Fir'avn dahi ardla- rınca kılzum'î geçüb, Fir'avn ile deniz içinde olan yollara girdiler. Cümle gark oldılar. Andan mecma'el- bahreynde Hazret-i Hızır 'aleyhi's- selâm ile cem' oldukları kıssa cümle tevârihinde şayi' ve vaki'dir. (S.21) Ol seferlerinde Yuşa' bin Nuh hizmetlerinde biyle idi. Vâdi-yi Tih'de benî İsrâ'il ile kırk gün gezüb Harun ve Musa 'Aleyhi's- selam Tih'de fevt ol- dılar ve "kıssa-i Bela'm ve Kıssa-i 'Avc bin 'Anak" bunlar zemânında idi. Müddet-i 'Ömr Hazret-i Musa sene 120.

Hesf-i Harun bin 'Ammi Musa ki nâmı Musa'b idi. Şan'- at-ı kimya ile 'azîm devlete ve mâl-i kesire mâlik idi. Ha- zâyın-ı miftâhlarını temâm kırkbir katır götürür idi. Mağrur olub, Hazret-i Musa mâlından zekât em'idüb ita'ât itmeyüb, müttekebbir oldı. Hazret-i Musa beddu'a itdi. Tâhtı ve mâlı ile yire geçdi. Harun bin 'İmrân birâderi Musa 'aleyhi's- selâm ana ata bir qarındaşları idi. Üç yaş Musa'dan büyük idi. Musa'dan onbir ay mukaddem fevt oldılar. Gaydar nâm bir oğlu kaldı. Müddet-i 'ömr Harun sene 120.

Yuşa' bin Nuh bin Efrâim bin Yusuf 'Aleyhi's-selâm

Qavm-i Eriha'ya meb'uş oldılar. Anda Cebbârin ta'ife- si olurdu. Anlar ile muharebe itdiler. Cuma' günü idi. Güneş girü mağribden vech-i ârza redd olunub birbuçuk şa'at Cuma'

günü ziyâde olub. Cebbârin tâ'ifesi münhezim oldılar.

Elisi bin Ahtub 'Aleyhi's-selâm

(S.23) Hazret-i İlyas'ın şakirdi idi. Anlar du'a itdiler. Nübüvvet müyesser aldı. Nice zemân halkı dine da'vet itdiler. Soñra vefât itdi. "Kıssa-i tâbût" ki Kur'an-ı 'azîmde mezkûrdır. Buniñ zemânında zühûr itmişdir. Hiç Peygamber kalmayıb, tâ'ife-i benî İsrâ'il enva'-i belâya giriftâr oldılar. Gâh etraftan mülûk-ı gâlebe idüb, kimisini esir ve katl ve malların nehb ve garat itdi. Bu 'azab üzere dörtyüz-altmış yıl geçdi. Ta'ife-i 'Amâlika'dan Calud nâm kimesne pâdişâh oldı.

İşmü'il bin Halakça 'Aleyhi's-selâm

Hazret-i Ya'qub'un Lâvi nâm ağlı evlâdındandır. Benî İsrâ'il tâ'ifesi Elisi nebîden soñra i'syan idüb 'Amâlika tâ'ifesi (S.24) bunlara gâlib olub, harâca kesüb Calut nâm bir pâdişâh 'Amâlika'dan cümle benî İsrâ'ile musallat olmuş idi. Peygamber neslinden hiç kimesne kalmadı. Hemen bir hatûn var idi. Hâmile olub. İsmü'il vücûda geldi. Peygamber oldı. Onlarıñ zemânında benî İsrâ'il 'Amâlika ile ceng itmek isteyüb bize bir kimesneyi pâdişâh iyle cenge varalum didiler. İsmü'il 'aleyhi's-selâm Talut bin Kaysa ki evlâd-ı İbn Yamin bin Ya'qub 'Aleyhi's-selâm idi, benî İsrâ'ile anı pâdişâh idüb cenge gönderdi. Ol cengde Davud bin İsa İbn Avil veled-i Yehuda İbn Ya'qub aleyhi's-selâm biyle idi. Calut'ı katl itdi. Üç taş Hazret-i Davud'a söyledi. Beni bile götür

didi. Benüm ile Calut'ı katl iyle didi. Müddet-i Hazret-i İşmu'il sene 52.

Davud bin İsa bin Avil 'Aleyhi's-selâm

Hazret-i Ya'kub Neslindedir. İşmu'il Peygamber zemânında Calut'ı katl idüb, Talut ile 'askerde bile idi. Şoñra Talut'ın kızını aldı. Cümle memlekete mâlik oldu. Hak Te'âlâ cümle taşları ve taşları aña musahhar iyledi. İbtidâda demür onlara musahhar oldu. Elinde mum gibi nerm olurdu. Cebe ve cevşen düzerlerdi. Gâyetde hüsn-i şavtları var idi. Kudüs-i mübârekî onlar binâyâ başlayub, şoñra vefât idüb oğlu Hazret-i Süleyman 'aleyhi's-selâm temâm iyledi. (S.25) ToksanTokuz hatunları var idi. Hak te'âlâ aña Zebûr'ı gönderdi ki yüzelli sûredir. Cümle va'z ve hikmetdir. Evîha nâm kimesneyi gazâyâ gönderdiler. Âhir gazâda şehid oldılar. Hatûnını almak istediler. Kırk gün nedâmetle ağlayıb gözleri yaşından otlar bitti. Kırk yıl bunlar saltanat itdiler. Müddet-i hilâfet sene 40. Müddet-i 'ömr Hazret-i Davud sene 70.

Hazret-i Lokman Hekim

Ba'zılar Peygamberdir dirler. Hazret-i Eyyüb'ün kız karındaşıdır dirler. Ba'zılar İbrahim Peygamber karındaşı oğludur dirler. Benî İsrâ'il içinde kağı idi. Halka fetva virirdi. Ama şahîhi budur kim, Davud 'aleyhi's-selâm zemânında müdebbir şâlih ve ehl-i hikmet kişi idi. Habeşî tâ'ifesinden idi. Ba'zılar demişdir kim bir bazârgânîñ kulu idi. Siyah 'Arab idi. Ama hakikatengiz ve hikmet-âmez kelimâtı Kur'an-ı

'azîmde mezkûrdır. Kabri Remle yanındadır. Ol mahalde yetmiş peygamberin kabri vardır. Şihatlerinde Kudüs-i Şerif'den benî İsrâ'il anları çıkarub, Remle'ye sürdiler acılıktan cümlesi bir günde vefât itmişlerdir. Bir Lokman dahi Hûd peygamber zemânında gelmişdir. Müddet-i 'ömr Hazret-i Lokman sene 230.

Hazret-i Süleymân bin Davud 'Aleyhi's- selâm Babasından sonra oniki yaşında tahta mâlik olub, hak (S.26) te'âlâ insanı ve cini ve kuşları ve yeli ana musahhar iyledi. Yedi yıla dek Kudüs-i Şerif'i temâm binâ itdi. Seba memleketiniñ pâdişâhı Belkıs Hatun gelüb ita'ât idüb bir gün gâsl için soyunub hâtemi bir yerde kadı. Bir ifrit hâtemi alub kırk gün tahta geçdi. Âhir Hazret-i Süleyman 'aleyhi's- selâm hayret ile gezerken bir gün bir balık virdiler. İçinde hâtemi bulub, girü tahta geçüb oturdı. Ol 'ifrit mehabeti hateme mütahammil olmayub, deryâya atub, kaçmış idi. Yüzyigirmi ferseng divân-hâneleri bir kerpiçi altun ve bir kerpiçi gümüş döşenmiş idi. On evlâd-ı enbiyâ ve Âşfiyâ ve oniki biñ gümüş taht sol yanlarında kurulub üstünde 'ulemâ ve şulehâ otururlar idi. İns ve cin divânhanede тұrurken kuşlar cümle kanatların açub beyâbân iderlerdi. Kendülerden sonra Raci'm nâm oğlu kalub pâdişâh oldılar. Ölücek Kudüs-i Şerif'de defn olundılar. Müddet-i 'ömr Hazret-i Süleyman sene 53.

Hazret-i Yunus bin Metta 'Aleyhi's-selâm

Hazret-i Ya'kub evlâdındır. Dicle kenarında Musul nâm şehir halkı cümle şenemlere 'ibâdet iderlerdi. Yunus 'aley-

hi's-selâm onları dine da'vet itdi. Eger müslüman olmazsañız filân gün (S.27) gökden size 'azâb nâzil olur didi. Ol gün kavm-i islâma gelmedi. 'Azâb dañi olmadı. Halkdan hiçâb idüb, sözüñde hilâf oldu. didiler deyü gazâb-nâk olub, bir gemiye girüb gider iken gemi bir yerde tırdı. Aşla hareket itmedi. Reisler ayıtdılar elbetde içünüzden bir âdem deñize atılmak gerekdir ki bize yol müyesser ola her kişiniñ adına üç kere kura' itdiler. Hazret-i Yunus 'aleyhi's-selâm'ın adına geldi. Deryâya bıraktılar. Bir balık hemân Yunus'ı yutdı. Deryâ dibine ilette. "La illahe illa ente sübhaneke inni künti min ey-zalimin ve ente er-hamr rahimin" deyü beyle du'a itdi. Andan sonra balık taşra çıkub ağzından bıraktı. Anıñ gün Yunus nebî 'aleyhi's-selâm'a zün-nün dirler. Nün balık adıdır. Kırk gün balık karnında oldu. Bu du'a-i şerif ism-i a'zâmdır dirler. Hazret-i Şa'ya 'aleyhi's-selâm kavmine gelicek peygamberlerden haber virüb, Hazret-i İsa 'aleyhi's-selâm ve Hazret-i Muhammedü'l-Muštafa şalavatu'llah 'aleyhi ve's-selâmu gelse gerekdir deyü bişâret itmişdir. Süleyman Paygamber neslinden Şadıka nâm bir pâdişâh var idi. Bâbil halkı ana kaşd idüb 'adâvet itdiler. Şa'yi Hazretleri anlara yardım itdiler. Dörtüzüelliüç yıl Bâbil memleketi benî İsrâ'il Davud nebî 'aleyhi's-selâm evlâdı (S.28) durdı. Şonra Şadıka vefât itdi. Benî İsrâ'il 'aşı olub. Şa'ya'yı bıçak ile urub şehid itdiler. Hazret-i Eremya bin Halfiya 'aleyhi's-selâm Şa'ya zemânında idi. Benu İsrâ'il'i 'işyandan men' idüb, dine da'vet iderdi. Buhtü'n-nasr me'lânü Kudüsi harâb idüb, halkı

katl itdig de Eremya Mısır'a kaçmışlar idi. Soñra girü Kudüs'e geldiler. Ba'zı tefsirde yüz yıl meyyit olub, yatdıktan soñra girü hayât virilan Eremya'dır dirler. Ba'zılar Üzeyr'dir dimişler. Buhtü'n-naşr mel'ûn altıyüzbiñ sancak ile gelüb Kudüs-i Şerif'i harâb idüb, benî İsrail'i katl itdi. Âhir dimağına bir sivri sinek girüb helâk oldı. Müddet-i 'Ömr Hazret-i Eremya sene 300.

Hazret-i Danyal Nebî 'Aleyhi's-selâm Buhtü'n-naşr dutub, esir itmişler idi. Soñra bir havf-nâk vakı'a gördi. Danyal nebi 'aleyhi's selâm ta'bir itmegin esirlikden halâş idüb, ri'âyet itdi. Buhtü'n-naşr mel'ûn fevt oldıktan sonra Kudüs-i Şerif'de Üzeyr nebi 'aleyhi's-selâm ile bir yerde cem' oldılar. Mağribde Sus dirler bir şehirde medfündür. 'Irak memleketi halkını dine da'vet idüb, Tevrât okundı. 'İlmi remil anlardan menkûldür.

Hazret-i Üzeyr bin Şerhiya 'Aleyhi's-selâm

Buhtü'n-naşr elinden halâş olub, hımârlarına binüb giderken bir harâbe (S.29) yire uğradı. Sübhana'llah bu harâbe nice ma'mûr ola deyüb ta'acüb itdiler. Hak te'âlâ emr idüb orada vefât itdi. Yüz yıl yatdı. Hımarı ve ta'amı yanında turrur iken soñra hak te'âlâ emri ile girü hayâta geldi. Buhtü'n-naşr'dan Kudüs harâb olub, benî İsrail Tevrât'ı unutmuşlar idi. Hazret-i Üzeyr'in hâtırında mahfûz idi. Benu İsrail'e öğretti ve dîni ta'lim itdi. Kudüs'de turdılar. Halk anlara gâyet muhabbet itdi. Tekrâr Kudüs-ü Şerif ma'mûr olduğundan kırk yıl soñra vefât itdiler. Andan soñra Şemun Sıddık Harun

'aleyhi's-selâm neslinden idi. Yirlerine bunlar kârm olur. Ehl-i islâm anlara ittiba' iylediler.

Hzret-i Zekeriya Nebî 'aleyhi's-selâm ibn ber-hayâdır. Hzret-i Süleymân nebî 'aleyhi's selâm neslindedir. Hzret-i Zekeriya pîr olub, Hzret-i Meryem vaktâkim Hzret-i 'İsa'yı vücûda getürdi. Babasız oğlan toğmaz deyü Zekeriya'ya töhmet itdiler. Ol dañi kaçub, bir ağaç içine girdi. İçinde iken destere ile biçdiler. Şeytanın ta'limi ile Hzret-i Yahya nebî 'aleyhi's-selâm ibn Zekeriya 'aleyhi's-selâmdır. İsmi İncil'de ber-hayâdır. Hzret-i 'İsa ile hala oğullarıdır. 'İsa meb'ûş olmazdan evvel Hzret-i Yahya 'İsa'nın nübüvvetinden haber virdi. Şeri'atine tâbi' olmuştur. Kışşaları kütüb-ü tevârihide mufaşşal yazılmışdır. Benî İsrâ'ile'den bir melik bunları katl itdik de (S.30) kanı tırmadı, muttasıl akdı. Bâbil beglerinden Cudis nâm beg gelüb beytü'l-mukaddesi harâb idüb, Yahya nebî 'aleyhi's-selâm'ı katl itdikleri içün nice bin âdem katl iyledi. Müddet-i 'Ömr Hzret-i Yahya sene 35.

Hzret-i 'İsa nebî 'aleyhi's-selâm ibn. Meryem 'aleyhîme's-selâm Kudüs-ü Şerif kurbunda Beyt-i Lahm dirler. Bu kariyede vücûda gelmiştir. Beşikte iken üç sa'at mikdârı söylemişdir. Âsumâna çıkardılar. Bil-fi'l dördüncü kat gökdedir dirler. Allahüm meşalli 'alâ nebiyinâ Muhammed ve âlihi ve şahbihi ecma'in ve 'alâ Cem'il er-râhim der na't-ı mihter-ü-bihter-i er-rahimin 'âlem seyyid-i veled-i benî Âdem Muhammed

(1) Der-kenar-Hzret-i Eremya bin Halefiya, Hzret-i Danyal nebî 'aleyhi's-selâm S.28.

ve Ahmed ve Mahmud ve Mustafa şalla'llahu 'aleyhi ve's-selâm.

En şehin-~~Yâh~~-1 kişver-i 'âlem

Tâc-1 fark-1 bi-mirân

ya'ni

Ahmed-i mürsel iftihar-1 beşer

Şafi'ü'l müznibin fi'l mahşer

Rûz-i mahşer Şefi'-i ehl-i günâh

Nur-1 Çeşm-i beşer habibu'llâh

Şerâif-i şalat-1 müstetâba letâif-i tahayyiât-1 müstecâba ol hâtemü'l enbiyâ ve'l- mürselin seyyidü'l evvelin ve'l âhîrin Muhammed nâm Mahmud mekâm Ahmed peyâm ümmi, hesab, 'Arâbi, neseb Mekki mevlüd medeni, mevrîd kurâşi, fesâhat ebtahi, melahat tabib-i Lebîb canha-yı efsürde rebi' dilha bir merde. (S.31)

Beyt:

Kâidül halk-i bi'l- hüdâ vel- hev'n

Şah-1 lev- lâke mâ hilkatül- kevn

Nakd-i Yesrib sülâle-i batha

Ümm-i levh-i havân-i mâ evha

Şâh-1 Mekke ve Yesrib Sultân-1 maşrîk ve mağrib mihr-i hürşid nazar sürûr-1 cemşid caker hakân-1 taht-1 ictibâ burhan-1 baht-1 İştifâ şâh-1 serir-i âferineş mâh-1 minber her biniş sultân-1 'ali- şân taht- gâh-1 eflâk mesned-i nişin bârgâh-1 lev-lâk.

Sipeh salâr-ı nezdigân-ı dergâh

Çerâğ-ı bezme- gâh li ma'allah

Cebinet rân meydân-ı tarikat

Şakâyık çin-i bostân-ı hakikat

Şeh ne manzar encüm-i mevâkib

Gubâr-ı manzar kuḥli'l kevâkib

Hâzretleriniñ ruḥ-ı ber fütûḥ ve sine-i meşrûḥlarına 'arż olunur. Ma'müldir ki mahalli kabule mevşul ola ve şad hezâr tuḥfe taḥiyyat ve senâ ve şad bâr hediye teslimat ve du'a nisâr-ı ervâḥ şarr-ı mutaherre ve isâr-ı merkad-i mu'attara ola. Evlâd-ı mükerrrem ve ezvâc-ı muḥterem ve etba'-i ve eşya'-i mefhamlerine olsun ki her biri naşir-i şerayi' dine ve hâdi 'akayid-i yakine rafi' a'lem-i imân ve rafi' leşker-i tuğyan olmuşlardır. "Allahume ce'alna min ümmetihi ve aḥşurna fi zümretihi müstemsekine bi-şeri'- atihi mu'temmine dine bi sünnetihi" anıñ mucibid du'â fi es-serra-i vezarra-i.

Oldur ol mürsel-i şeref-i muḥzar

Enbiyâ-i mecma'ine ser defter

(S.32) ve huve Muhammed ibn 'Abdulmuḥtalib ibn Hâşim ibn 'Abdenaf ibn Kuşşay ibn Kilâb ibn Murra ibn Ka'b Lueyl ibn Gâlib ibn Fahir ibn Mâlik ibn Nazir Kureys ibn Kenâne ibn Huzeyme ibn Mudrike ibn İlyas ibn Muḥzar ibn Nizar ibn Me'ad ibn 'Adnan bin 'Adad ibn Mukavvim ibn Yahor ibn Beyrah ibn Yarub ibn Yeşsub ibn Şâbit ibn Kaydar ibn İsmâ'il ibn İbrahim 'aleyhime's- selâm neseb-i Şerif husûşunda ihtilâfât-ı kesire olub,

ibn İshâk zikr itdügi beyan olunmuşdır. Velâdet-i ba-se'adet Muharrem-i harem li- mâ Allah Muhammed Resulu'llah Şalla'llahu 'aleyhi ve's- sellem bi- 'aded-i men şalla ve's- selleme ve sekete ve kellime Rebiyü'l- evvel ayınıñ onikinci gicesi düşenbe gicesidir. Dünyâya geldiler. Mevsim nisânın yigirmisi idi.

Beyt:

Ey gufte lütf-u hak be- cudi hod şenâ
Ma ez kuca medh-u- şenayi tu ez kücâ

Bâzâr-ı ba'şet tu bedest kemâl-i izzed müsehar-ı nesh-i ber deridegân enbiyâ, müddet-i 'azizleri sene 63. Kırk yaşında iken nübüvvet virildi. Müddet-i rişâletleri sene 23. Peygamber olduk da onuç yıl mükerremede mütemekkin oldılar. Mekke'den hicret idüb, Medine'ye varub, on yıl Medine'de tevattun itdiler. Mi'râc Mekke'de vaki' olub, ellibir yaşında (S.33) tokuz aylık idi. sene 51, 9 mah, rihlet-ü resûl 'aleyhi's- selâm bi- civâr-ı Hazret-i hak celle ve 'alâ Rebiyü'l- evvel ayının onikinci gicesi düşenbe gicesi vaki' oldı.

Beyt:

Yâ men huve seyyidü'l enâm
Nuhdi leke tuhfet es- selâm

Eyyâm-ı nübüvetlerinde vaki' olan mu'cizat-ı bâhireleri otuz biñ 'adet mikdârı olmuş nüzûl-i rûh-ı emin ber vey- zemin dirler. Hazret-i Cebrail 'aleyhi's- selâm emr-i hak celle ve 'alâ ile otuz biñ kere gökden yire inmişdir. Yigirmiyedi biñ

kere Hazret-i resul 'aleyhü'l şalatu ve's- sellem hidmetine geldi. Sâ'ir enbiyânın cümlesine üç biñ kere inmiştir. deyü rivâyet olunır.

Ber- vech-i İcmâl Tevârih-i Enbiyâ-i 'Aleyhime's- selâm Hazret-i Âdem şala'llahu 'aleyhi ve's- sellem

cennetden dünyâya çıkduğu zemândan hicret-i fahr-i 'âlem şala'llahu 'aleyhi ve's- sellem zemânına gelince, Hazret-i ibn 'Abbas radi'allahu anhumâ'dan rivâyet olunır. Beşbiñyedi yüzelli yıl geçmişti. sene 575 ve bir kavlide neta-yicü'l 'ulûmda eydür altıbin yetmişbeş yıldır dirler. Hazret-i Âdem nebîden Hazret-i Nuh nebî'ye gelince biñkırk yıl geçmiştir. sene 175 (S.34) Hazret-i İbrahim nebî'den Hazret-i Musa'ya gelince beş yüz yetmişsekiz sene, Hazret-i Musa nebî'den Hazret-i Davud'a gelince yüz yetmiş tokuz sene, Hazret-i Davud nebî'den Hazret-i 'İsa nebî'ye gelince biñelli üç yıl geçmiştir. Sene 1053. Hazret-i 'İsa nebî'den Hazret-i Seyyidü'l-mürselin şalavatu'llahi (aleyhi ve 'alâ cemîyi'l-enbiyâ-i ve'l- mürselin hicretine gelince altı yüz yıl geçmiştir. Sene 600.

Tafsil, rivâyet Hazret-i ibn Abbas ve hikâyet-i Muhammed bin İshak

Hazret-i 'İsa nebî'nin zemân bi'setlerinden zemân-ı velâdet-i Hazret-i risâlet penâha 'aleyhi's- selâm gelince altı yüz yıldır. Sene 600. İskender-i Zül-karneyn vefâtından zemân-ı velâdete gelince sekiz yüz sekseniki yıldır. Sene 882. Hazret-i Davud nebî'den zemân-ı velâdete gelince bin altı yüz

yıldır. Hazret-i Musa nebî'den zemân-ı velâdete gelince iki-
biñüçyüz yıldır, sene 2300. Hazret-i İbrahim nebî'den zemân-ı
velâdete gelince üçbiñyetmiş sene, sene 3070. Hazret-i Nuh ne-
bî'den zemân-ı velâdete gelince dörtbiñdörtüyzüçtaksan yıldır,
sene 4490. Adem nebî'den zaman-ı velâdete gelince altıbinye-
diyüzelli yıldır, sene 6750.

Şenayi'-i meşâhir-i enbiyâ-i 'izâm aleyhimü's şalatü
ve's- selâm (S.35) Hazret-i Âdem nebî 'aleyhi's- selâm, zirâ'-
ât ve hâraşet iderlerdi. Ekincilik şan'atını ibtidâ onlar it-
diler. Pes imdi dehhâkın şan'atı andan kaldı.

Hazret-i İdris nebî 'aleyhi's- selâm, yazıcı ve derzi-
lik Şan'atın ibtidâ onlar itdiler. Niteki evvel-i men hatta
ve hâta Hazret-i İdris 'aleyhi's- selâm, varid olmuştır. Haz-
ret-i Nuh nebî 'aleyhi's- selâm, neccârlik şan'atını ibtidâ
bunlar itdiler. Gemi bunlar itdiler. Hazret-i İbrahim nebî
'aleyhi's- selâm, bunlar dahi ekincilik iderdi. Mâl-dâr ve
mün'am ve mürüvetlü zât idi. Hazret-i İsmâ'il 'aleyhi's- se-
lâm, kânnas idi. Ya'ni avcı idi. Şikâr iderdi. Hazret-i İshâk
nebî 'aleyhi's- selâm, râ'i idi Ya'ni koyun güderdi. Çobanlık
iderdi. Hazret-i Ya'kub 'aleyhi's- selâm, ra'i idi. Ya'ni bun-
lar dahi koyun güderdi. Çoban idi. Hazret-i Yusuf nebî 'aley-
hi's- selâm, melik idi. Ya'ni vezir oldu. Hazret-i Eyyüb 'a-
leyhi's- selâm, mâl-dâr idi. Ticâret iderlerdi. Hazret-i Şu'-
ayıb nebî 'aleyhi's- selâm, ra'i idi. Bunlar dahi ya'ni koyun
güderdi. Hazret-i Musa nebî 'aleyhi's- selâm dahi ra'i idi Ya-
ni bunlar dahi çoban idi. Soñra pâdişâh oldılar. Hazret-i nebî

'aleyhi's- selâm karındaşı Musa 'aleyhi's- selâm'ın veziri idi. (S.36) Hâzret-i İlyas nebî 'aleyhi's- selâm, nessac idi. Ya'ni cellah idi. Hâzret-i Davud nebî 'aleyhi's- selâm, zerrah idi. Ya'ni cübbe ve cevşen işlerdi. Gâyet kuvvetlü idi. Demür elinde mum olurdu. Hâzret-i İsa nebî 'aleyhi's- selâm, seyyah idi. Hâzret-i Süleyman nebî 'aleyhi's- selâm, 'âbid ve zâhid pâdişâh idi. Zenbil-i bâf idi. Hâzret-i fahr-i 'âlem salla'llahu 'aleyhi ve's- sellem mücâhid fi sebili'llah idi.

Gazâ- yı Garra Bâ- Küffa-ı Müccâr Hâzret-i Seyyid el-mürselin kâidü'l gurr'il muhaccelin 'aleyhi's- salat ve's- sellem'in zemânlarında küffâr-ı esrâr ile olan gazâları beyân ider. Kendüleriyle olduğı sefere gazâ dirlir. Ashâb-ı kibâr-dan birisini 'askere serdâr diküb, gönderdikleri sefere seriyeye dirlir. Erbâb-ı Siyer ve ashâb-ı haber kavlince kendü zat-ı kudsi sıfatları ile yigirmisekiz gazâ itmişlerdir ve tokuz gazâda kâfir ile mukâbele olub mukâtele itmişlerdir. Meselâ: gazâ-yı Bedir, gazâ-yı Uhud, gazâ-yı Hendek, gazâ-yı Benu Kureyza, gazâ-yı Beni'l- mustalık, gazâ-yı Hayber, Feth-i Mekke-yi Mükerreme, gazâ-yı Huneyn, gazâ-yı Ta'if. Ontokuz gazâda (S.37) Hâzret-i bâ- 'izzet bile sefer itdiler. Emmâ küffâr ile kıtâl olmadın itâ'ât itdiler. Meselâ gazve-i Vedaz, gazve-i el- ebva, gazve-i Nuvat, gazve-i el- Uşeyre, gazve-i benî Süleym, gazve-i el- sevik, gazve-i Gatafan, gazve-i Necran, gazve-i benî Kaynuka, gazve-i Humraü'l- esed, gazve-i benîNadir, gazve-i Zatü'r-rıka', gazve-i bedirü'l- âhire, gazve-i Dümmetü'l- Cendel, gazve-i benî- Lahyan, gazve-i Zikared, gazve-i el- Hudeybiyye,

gazve-i Tebük, Ümrei'l kıada. Emmâ sefer-i Seriyeye ki muhâcir ve ensârdan birisini serdâr idüb kâfire mukâtele için gönderdikleri 'asker-i İslâma hidâyet-i encâm otuzdokuz defa' vaki' olmuştur. Ziyâde dahi dimişlerdir.

Menâkıb-ı aşhâb. güzîn rıdvanu'llah-i te'âlâ 'aleyhim ecma'in. Menâkıb-ı halife-i mukaddem Sıddık-ı a'zâm Hazret-i Ebubekir Radıy'allahu 'anhu bezaz idi. Şeri'ati nuhistin kurretü'l- 'ayn refık-ı Mustafa ve Sâni-i işneyn bunların ism-i şerifleri sabıkân Abdül- kâbe idi. Hazret-i resûl 'aleyhi's-selâm 'Abdullah deyü ad kodılar ve huve ibn Ebî Kuhufe 'Ömer bin 'Amir ve huve Temim bin Murre bin Ka'b bunlar Peygamberi evvel tasdik itmegin Sıddık didiler ve 'atik dahi dirler. Zîrâ Hazret-i peygamber "enti 'atıkun min en-nar" (S.38) deyü buyurmuşdur. Künyeleri Ebubekir deyü istinâr bulmuşdur. Müddet-i hilâfet sene-Şehr 3. eyyâm 9.

Âhirü'l enbiyâya ol yâr

Şânî işneyn iz hümâ fi'l gâr

Ba'de 'ahdi'n-nebî 'ale't-tahkik

Beşerin efdalî dürrur Sıddık

Evvel hilâfet bunlara oldu. Târih hicretten sene 11, müddet-i hilâfet sene 2. Şehr 3. eyyâm 9. Rebiyü'l-evvel 7. müddet-i 'ömr-ü şerifleri sene 63. Rihlet ve intikâlleri Cuma' gicesi idi. Sene 13.

Menâkıb-ı Emir-ül Müminin 'Ömer bin el Hattâb Radı'allahu 'anhu

Emir-i hıttâ-i şeri' ibn Hitâb
Çerâğ-ı heşt huld-u-şemi' ashâb

Hâzret-i 'Ömer bin el-Hitâb ibn Nufeyl ibn 'Abdu'l-luz-
za bin Riyâh bin 'Abdullah bin Kurt bin Zerah bin 'Âdi bin
Ka'b bin Lüey. Hüve cedd-i resûlu'llah şall'allahu 'aleyhi
ve's-sellem şan'atı sahtiyân işlerdi. Bunlara 'Ömer el- Fa-
ruk dirlir. Zirâ müslümanlar din-i Muhammediyi izhâr itmeye
müşrikenden hâf iderlerdi. Vaktâkim, bunlar islâma geldi.
Din-i İslâmı izhâr ve aşikâr idüb, hakkı bâtıldan fark ittüğü
çün Faruk didiler.

Beyt:

Yâr-ı şâni 'ömer dürür 'âdil
Hâm-i hak mâhi-i bâtil

Bâtil-ı hakdan oldu çün Faruk
Ser-i sancağı irdi tâ 'ayyuk

Gice, gündüz turmayub cevânib-i erba'ya çeri gönderdi.
(S.39) Mısır ve Şâm ve Haleb ve cümle diyâr-ı 'Arab ve Bağdad
ve Kudüs-ü Şerif ve ekser şark ve garb bunların zemânında feth
oldı. İbtidâ hilâfetleri fi sene 13, müddet-i hilâfetleri se-
ne 10, şehr 6, eyyâm 4, târih-i şehâdetleri fi sene 23/643-
644, müddet-i 'ömleri sene 63. Ebu Lülü Firûz nâm gulâm Mu-
ğire bin Şûbe şehid itdi. Mısır ve Şâm ve Haleb ve cümle di-
yâr-ı 'Arab ve Bağdâd ve Kudüs-ü Şerif ve ekser Şark ve garb
bunların zemânında feth oldı. Menâkıb-ı Emirü'l Müminin 'Os-
mân Radi'allah 'anhu

Ol hâyakân-ı Hâzret-i 'Osman

Mecma'-i lütf câmi'-i Kur'an

Hâzret-i 'Osman bin Affan bin Ebi'l- 'as bin ümeyye bin 'Abd-ü Şems bin 'Abdmenaf- Bunlara 'Osman zi-el- nurîn dirler. Hâzret-i resûl 'aleyhi's- selâm'ın iki kerimesin ni- kâh idüb almışdır. Mün'am bir zât idi. Tâcirlik iderdi.

Zıll-ı rahman ve sâhibü'l nureyn

'İlm ve hilmiyle mecma'ü'l bahreyn

Mecma'-i fazl ve câmi'-i Kur'an

Sadef-i dürr-i ma'rifet 'Osman

Evvel hilâfetleri şehri Muharrem sene 24/M.644 müd- det-i hilâfetleri sene 13, târih-i şehâdetleri kurban bayramı günü oldu. Sene 35/M.656, müddet-i 'ömr-ü Şerifleri Sene 82. Feth-i Horasan ve Âzerbâycan ve Taberistân ve Karaman (35) ve Semerkand ve Afrikiye ve nice vilâyet dahi bunların zamanında feth (S.40) oldu.

Menâkıb-ı Esedu'llahül Gâlib 'Ali ibn Ebi- Talib Radia'- llahu 'anhu ve Kerema'llahu veche evc-i ihsân-ı mekrumetra be- dir vali-i din-i âli 'Ali kadr Hâzret-i 'Ali bin Ebi- Talib bin 'Abd-menaf ibn 'Abdulmuṭṭalib ibn. Haşim.

Beyt:

Yâr-ı rabi' dūrūr 'Ali veli
Müşkil-i dîn ânınla oldı celi

Seyid-i mesned-i uhuvvet odur.

Vazı' ~~Seyid~~-i fütüvvet odur.

'imâd eydür Hazret-i 'Ali akçe ile kişinin maslâhatın görürdi. İbtidâ hilâfetleri fi sene 35/M.656, müddet-i hilâfetleri sene 4, târih'i şehâdetleri fi sene 40/M.661. 'Abdurrahman ibn Mülcem şehid itdi. Kûfe'de medfûndır.

Menâkıb-ı Hazret-i İmâm Hasan bin 'Ali Radia'llah 'anhuma

Ben nice medh idem Hasan ile Hüseyni kim

İki hûma durur Radia'llahu 'anhuma

Hazret-i Sibt-ı â'zâm velâdetleri hicretten sonra sene 3. Seyyid-i mufahham zıl- izzi'l- Celi İmam Hasan ibn 'Ali Radia'llahu 'anhuma hilâfetleri Şehr 6. Ba'dehu ferâgat itdi. Târih-i şehâdetleri sene 34/M.56, ömr-ü Şerifleri sene 46. Kendü hâtûnı zehir virdi. Hazret-i İmâm Hasan Radia'llahu 'anhû Medine'den Mekke'ye yigirmi defa' piyâde varub, hac itdiler.

(S.41) Menâkıb-ı Hazret-i İmâm Hüseyin bin 'Ali Radia'llahu 'anhuma Hazretü'l Sibt el- Sa'id ve'l Seyyidül şehid İmâm Hüseyin bin 'Ali Radia'llahu 'anhuma vilâdetleri hicretten sonra fi sene 4, 'ömürleri sene 56, Şehâdetleri fi yevm-i 'aşûra fi sene 61/M.680, Şuhedâ-i Kerbelâ fi sene 61/M.680

Hâzret-i İmâm Hüseyin ile kendülerin iki oğlu ve dört karındaşları ve bir karındaşı ve oğulları ve beş 'amusi oğlu ile şehid oldılar. Kerbelâ hadisesi mufaşşal yazılmıştır. Bunu da zikretmek lazım değildir. Aşhâb-ı Resulullahdan "aşere-i mübeşşere" bunlardır. Hâzret-i Ebubekir, Hâzret-i 'Ömer, Hâzret-i 'Osman, Hâzret-i 'Ali, Hâzret-i Talha bin 'Ubeydullah, Hâzret-i Zübeyr bin el- 'Avvam, Hâzret-i 'Abdurrahman bin Avf, Hâzret-i Sa'd bin Ebi-Vakkaş, Hâzret-i Sa'id bin Zeyd bin Avf, Hâzret-i Ebu 'Ubeyde İbnü'l Cerah, Ammeyn el-Mükremeyyin Hamza bin 'Abdulmuṭṭalib. Ana ve âline selâm olsun, yirleri ravza-i selâm olsun. Bunlara cennet bişâret olmuştur. Rıdvane'llah te'âlâ 'aleyhim ecma'in aşhâb-ı cenâb-ı nübüvet melce'in hadd-ü haşrı mümkün değildir. İbn. Şihîrî "Rayzatül Menâzır" nâm kitâbında yazmıştır ki inde ehli'l hadis (S.42) akvel-i mu'temed 'anhu muktezâsınca yüzondörtbiñbir demişlerdir.

Beyt:

Dâim ez hak selâm-ı rıdvâneş

Bâd ber Ehl-i Beyt-ü-yârâneş

HULEFÂ-İ BENÎ ÜMEYYE

Hulefa-i nefer 14. müddet-i işân sene 91. Şâm tahtları idi.

'Ahd-i Hulefâ-i benî Ümeyye'niñ ibtidâsı Mu'aviye bin Ebu Süfyân radia'llah 'anhumadır. Ebû Süfyân adı Şahr bin Harb bin Ümeyye bin 'Abd-u Şems bin Menâf'dır. Neseb-i muṭah-

har-ı Nebevi Şalla'llahu 'aleyhi ve's-selem 'Abd-Menaf'da cem' olur. Müddet-i emânet sene 14. Şehr 3. târih-î vefâtes der Receb sene 60/M.680, 'Ömreş sene 78. Şam'da medfûndur.

Hazret-i Ebu Eyûb Hâlid Zeyd el-Enşârî Radia'llah 'anhu Kostantiniye'de vefât itdi. Yezid bin Mu'aviye ile gâzâ-i Rum'a bile varmış idi. Fi sene 51/M.671 (Kudüs'ü bir defa' küffâr elinden aldı.)

'Ahd-i Yezid bin Mu'aviye

Fi bi'at o fi sene 6. Hazret-i Sıbt-ı mükerrerem imâm Hüseyin Radia'llahu 'anhu şehid oldılar. Yezid'e bi'at itmedikleri için bu hâdişe vakı' oldu. Sene 61/M.680-681, müddet-i 'Ö sene 3. Şehr 9. Şâm'da helâk oldu. Fi sene 64/M.683-684. 'Ömreş sene 39. (S.43) 'Abdullah bin ez. Zübeyr bin el-Avvam Radia'llah 'anhu Yezid'e bi'at itdi. Mekke ve Medine'ye vardı. Mustakîl halife oldu. Yezid'den sonra cümle Mısır ve Şâm ve 'Irak halkı bunların hilâfetine ittifâk itdiler. Müddet-i hilâfetleri Hicaz'da fi sene 9. 'Ömreş sene 60. Şonra zalim 'Abdullah bin el-Zübeyr hazretlerini şalb itdi. Sene 63/M.682-683. nüsha sene 73/M.692-693.

'Ahd-i Mu'aviye bin Yezid bin Mu'aviye

Bi'at-ı o fi Rebiyü'l-evvel fi sene 94/712. Müddet-i emâret yevm-i 40. 'Ömreş sene 21. Şâm'da vefât itdi. Fi sene 41/M.661-662, nüsha 41/M.661-662.

(36) Derkenar: Vefât-ı Kayseri-i Rum sene 85/704 (S.43).

Vefât-ı Haccâc sene 92/711 S.43.

'Ahd-i Mervan bin el-Hâkem ibn. Ebi'l-'Aş, Ümeyye bin 'Abd-ı Şems bin 'Abd-Menâf velâdet fi sene 2, bi'at der Receb fi sene 64/M.683, müddet-i emâret fi sene 10. Vefâtes der Ramazan 65/M.685, 'Ömreş sene 63.

'Ahd-i Ebu'l Mülûk 'Abdül-Melik bin Mervan zulme mâil idi. Velâdet sene 26, bi'at sene 65/685-686, müddet-i emâret sene 21- yevm 15, vefât sene 86/M.705, müddet-i 'Ömr sene 60.

'ahd-i Velid bin 'Abdu'l-Melik, bi'at sene 86/M.705, müddet-i emâret sene 9-Şehr 8. Vefât-ı der Şâm sene 96/M.714-715, (S.44) Müddet-i 'Ömr sene 48. Evlâdes Pirûz'dan gayri nefer 11. Ferğana ve Hacend ve Kabil'i ve Buhârâ ve Semerkand ve Hind ve Sind bunun zemânında feth oldu. Sene 95/M.713-714.

'ahd-i Süleyman bin 'Abdu'l-Melik bin Mervan, bi'at sene 96/M.714-715, müddet-i emâret sene 2. Şehr 8. Mercida-bık'da vefât itdi. Evlâd-ı nefer 14 ser. Her gün yüz rıtıl ta'am yirdi.

'Ahd-i 'Ömer bin 'Abdül-'aziz bin Mervan bin el-Hâkem el-Mevşuf bi-Kemali'l-'Adl (37) bi'at fi sene 99/M.717-718, müddet-i emâret sene 2. Şehr 5. vefât sene 101/M.719-720, müddet-i 'Ömr fi sene 39. Hasımları zehir yedirdiler. Hıms kurubunda Deyr-i Seman'da vefât itdi.

(37) Derkenar: Benî Ümeyye Hazret-i 'Ali'ye hâşâ minberde sebideler imiş, bunlar men' iyleyûb in Allahe ye mürü bi'l 'adli ve'l ihsan âyetin S.44.

'Ahd-i Yezid bin 'Abdü'l-Melik bin Mervan, fi bi'at sene 101/M.719-720, müddet-i emâret sene 4- Şehr 1, vefât fi sene 105/M.723-724, müddet-i 'Ömr sene 29.

'Ahd-i Hişam bin 'Abdü'l-Melik bin Mervan, bi'at sene 105/M.723-724, müddet-i emâret sene 19, Şehr 7, vefât sene 125/M.742-743, müddet-i 'Ömreş sene 53, vefât-ı Hasan Başri ve Muhammed bin Sirin Mu'abbir sene 106/M.724-725. (S.45) Vefât-ı Ebi Muhammed Battal Gazi fi sene 107/M.725-726.

'Ahd-i Velid bin 'Abdü'l-Melik bin Mervan, bi'at sene 125/M.742-743, müddet-i emâret sene 1, Şehr 3, vefât sene 126/M.743-744, müddet-i 'Ömreş sene 40.

Yezid bin el-Velid bin Abdu'l-Melik bin Mervan, bi'at sene 126/M.743-744, müddet-i emâret Şehr 5, vefât İyd-ı Adha'da vakı' oldı. Fi sene 126/M.743-744. Müddet-i 'Ömr sene 40. 'Asker 'ulûfesin noksan iyledü nakış deyü lakab kodılar.

'Ahd-i İbrahim bin el-Velid bin 'Abdu'l-Melik bin Mervan, bi'at fi sene 126/M.743-744, müddet-i emâret Şehr 2-yevm 10, vefâtes sene 137/M.754-755, müddet-i 'Ömreş sene 38. Kendü ihtiyâriyle beglikden ferâgat idüb, Mervan'ı Hımâra teslim itdi.

'ahd-i Mervan bin Muhammed bin Mervan bin el-Hâkem el-Mülakabi'l-Hımar, bi'at sene 127/744-745, müddet-i emâret sene 5-Şehr 2. Vefât zi'l-hicce fi sene 132/M.749-750, müddet-i 'Ömreş sene 59. Ebu'l-müslim 'Abdu'rrahman bin Esed. Horasan'dan Merv nâm kariyede zuhûr idüb, ba'dehu hurûc idüb

Hâzret-i imâm Hüseyin radia'llah 'anhu kanı için Merviniyan kırub, evlâd-ı 'Abbas'a bi'ât idin. Benî Ümeyye'den ferâgat idin deyü da'vet idüb, (S.46) kabul itmeyenlerden bi-had ve pâyan halk katl itdi. Sene 132/M.749-750. Mervan-ı Hımâr Ebu Müslim'den Şâm'a kaçub andan Mısır'a varır iken bir köyde Mervanî katl olunub, başını seffah Halife'ye gönderdiler. Benî Ümeyye hutbeyi otururken okurlardı. Soñra benî'l-'Abbas ayak üzere okudular.

Tafşil, Devletü'l Hulefâ el- 'Abbasiyye
Hulefâ-i nefer 37, müddet-i işan sene 524.

'Ahd-i es-Seffah 'Abdullah bin Muhammed bin 'Ali bin 'Abdu'llah el- 'Abbas radia'llah 'anhum, bi'at sene 132/M. 749-750, müddet-i emâret sene 4-Şehr 9, vefât der Muharrem sene 139/M.759, Ömreş sene 32, evlâdeş nefer. Ebu Müslim mu'aveneti ile Küfe halkı bi'at itdiler. Hafş nâm kimesneyi vezir idüb, ibtidâ vezir itlakı bunlar zemânında gabit oldı. Vefât-ı Ca'fer Şadık sene 149/M.766-767.

'Ahd-i Seffah'ın karındaşı Ebu Ca'fer el-Mansur el- Devanikî 'Abdu'llah bin Muhammed bin 'Ali el- 'Abbas bi'at fi sene 139/M.756-757, müddet-i emâret sene 22, müddet-i Ömr sene 63, evlâdeş nefer 10. Hacca giderken ihrâm ile yolda vefât itdi. Sene 158/M.774-775. Vefât-ı İmâm-ı â'zâm Ebu Hanife Nu'man bin Sabit radia'llah 'anhu fi Receb sene 150/M.767, 'Ömreş sene 70, (S.47) Vefât-ı İmâm Züfer fi sene 158/M.774-775, 'Ömreş sene 48. Bağdâd şehrini Mansur binâ itdi. Kâ'be-i Müşerrefe haremini büyütü.

'Ahd-i Muhammed el-Mehdi Ebu 'Abdullah Muhammed bin 'Abdu'llah el-Mansur, 'Âdil ve sâhi ve kâmil idi. Bi'at sene 158/M.774-775, emâret sene 10- Şahr 1, vefât-ı der Muharrem sene 169/M.785, müddet-i 'Ömr sene 3, evlâdeş nefer 11, vefât-ı İbrahim bin Edhem sene 162/M.778-779, vefât-ı İmâm Süfyan Şevrî sene 161/M.777-778, 'Ömreş sene 66.

'ahd-i Muhammedü'l mehdi haremeyn-i Şerifeyn halkına hac vaktinde şadaka iderlerdi. Dirhem-i himl 3, sevb 15.000.

'ahd-i Musa el-Hâdi İbn Muhammedü'l Mehdi, bi'at sene 199/M.814-815, emâret sene 1, Şehr 1, vefât der Cemâzî-yel-âhîr sene 170/M.786-787, müddet-i 'Ömr sene 24, evlâd-ı nefer ferzend 9- duhter 1. Sekiz defa' hac itmişdir.

'Ahd-i Harunü'r Reşid bin Muhammed el-Mehdi (38) bir kere Medine'den Mekke'ye piyâde vardı. Harun her gün yüz rek'at namaz kılurdu. Her gün biñ akçe kendü eliyle âhîr-i 'ömrüne dek şadaka virdi. Bir yıl gazâ ve bir yıl hac itmek 'âdeti idi. Vefât-ı İmâm Mâlik Rahmetu'llahi 'aleyh sene 179/M.795-796, 'Ömreş sene 84, vefât-ı imâm Musa el-Kâzım ibn Ca'fer fi sene 183/M.799-800, 'Ömreş sene 49. (S.48) vüzeraş Âl-i Berâmke'den Yahya ve Ca'fer ve Fażıl bin Rabi' idi. Harunü'r Raşid zamânında kendüsi sekiz defa' hac itmişdir. Bir defa' Medine'den Mekke'ye piyâde varmışdır. Her gün yüz rek'at namaz kılurdu. Her gün kendü eliyle biñ akçe şadaka iderdi.

(38) Derkenar: Ahd-i Harunü'r Reşid bin Muhammed el-Mehdi Musa el-Hâdi'niñ qarışdaşdır. Bi'at sene 170/786-787, emâret sene 23, vefât-ı der cemazi-yel-âhîr sene 193/808, müddet-i 'ömr 45, evlâdeş nefer 13 S.47.

Evâhir-i 'ömrüne dek bir yıl gâzâ ve bir yıl hac itmek 'âdeti idi. Harun zemânında kadıyı'l kuzat imâm Ebu Yusuf idi ki ism-i şerifi Ya'kub'dur. İmâm-ı a'zâm Ebu Hanife merhûmun şakirdindir. Kazayı evvel bunlar kabul itdi. Her gün iki yüz rek'at namaz kılırdı. Vefâtes sene 172/M.788-789. Ba'dehu İmâm Muhammed bin Hasan el-Hanefi kadı oldu. Rahmetu'llah-ı 'aleyh vefâtes sene

'Ahd-i Muhammedü'l Emin bin Harunü'r Reşid, bi'at sene 193/M.808-809, emâret sene 4- Şehr 7. Karındaşı Me'mun halife elinde maktûl oldu. Fi sene 189/M.804-805, 'ömreş sene 29, evlâdeş nefer 4. Kadıları İsmâ'il bin Hammad İbn Ebî Hanife idi. Rahmetu'llah-ı 'aleyh ve Muhammed bin Cemâ' idi.

'Ahd-i 'Abdullah el-Me'mun ibn. Harun Karındaşı Muhammedü'l Emin katl itdi. Bi'at sene 189/M.813-814, emâret sene 20- Şehr 5, vefât-ı der Receb sene 218/M.833, (S.49) müddet-i 'ömr sene 48, evlâdeş nefer 18. Tarsus'da vefât itdi. Vüzerâ-yeş(39). Fazıl bin Süheyl ve Hasan Ahmed, Kuzat Yahya bin Eksem ve Bişir bin el-Velid. Vefât-ı imâm Şafi'-i fi sene 204/M.819-820, 'ömreş sene 54. Kur'an mahlukdur demek bunun zemânında oldu.

'Ahd-i el-Mu'tasım-billah Muhammed bin Harunür Reşid, mu'tezili olmuştur. İmâm Ahmed bin Hanbel hazretleri ve sâ'ir 'ulemâ-i 'izâmî ve Cümhür-ı enâmî cem' idü. Kur'an mahlukdur demek gereksiz deyiş da'vet itdik de İmâm Ahmed Haz-

(39) Silik olduğundan okunamadı S.49.

retleri Kur'an mahlûkdır dimedüğü için darb-ı sedîd itdi. Feth-i Azarbaycan ve Bâbil ve Ermeniye sene, feth-i Amudiye sene 124/M.741-742, evlâdeş nefer 8- duhter 8, vilâdet sene 178/M.794-795, bi'at sene 218/M.833 emâret sene 8- Şehr 8, vefât-ı der Rebiyü'l-evvel sene 228/M.842, müddet-i 'Ömr sene 48.

'Ahd-i oğlu el- Vaşık- billah Harun bin el- Mu'taşım- billah Muhammed bin Harunür- Reşid mu'tezili olmuştur. Vilâdet sene 190/M.805-806, bi'at sene 227/M.841-842, emâret sene 5- Şehr 9, vefât sene 132/M.749-750, müddet-i 'Ömr sene 28. Soñra (S,50) bu dañi halkı cem' idüb, Kur'anı mahlûkdur demek teklif idüb, hayli 'azâb itdiler.

'Ahd-i karındaşı el-Mütevekkil 'Ala'llah Ca'fer bin el-Mu'taşım Muhammed bin Harunür-Reşid, Kur'an mahlûkdır demeyi men' itmişdir. Vilâdet sene 206/M.821-822 bi'at sene 232/M.846-847, emâret sene 14-Şehr 9. Kendü oğlu Muntaşır- billah kendüyi katl itdi. Hulefâdan babasın katl itmek bundan vaqı' oldı. Sene 242/M.856-857. Mısır'da miqyası bu ta'mir itmişdir dirler. Evlâdeşnefer 5, vefât-ı imâm Ahmed bin Muhammed bin Hanbel Raḥmetu'llah-ı 'aleyh fi sene 241/M.855-856.

'ahd-i oğlu Muntaşır-billah Muhammed bin Ca'fer el-Mütevekkil vilâdet sene 224/M.838-839, bi'at 242/M.856-857, emâret Şehr 6, vefât Rebiyül-evvel sene 247/M.861-862, müddet-i 'Ömr sene 24.

'Ahd-i 'amusi oğlu el-Musta'in-billah Ahmed bin Muhammed el-Mu'tasım bin Harunü'r-Reşid, bunıñ babası halife olmamışdır. Kendü ihtiyâriyle ferâgat iyledi. Vilâdet sene 231/845-846, bi'at sene 248/M.862-863, emâret sene 3-Şehr 9, müddet-i 'ömr sene 31, evlâdeş nefer 6. Katl itdiler Fi Muharrem sene 252/M.866.

'Ahd-i Mu'tezz-billah Muhammed bin el-Mütevekkil. (S.51) vilâdet sene 232/M.846-847, bi'at sene 252/866-867, emâret sene 3- Şehr 7. 'Azl oldu. Fi sene 255/M.868-869, vefât fi sene 255/M.868-869, 'Ömreş sene 73.

'Ahdü'l-Muhtedi-billah Muhammed bin Harunür-Vasık İbn Muhammed el-Mu'tasım İbn. Harunür-Reşid, bi-gâyet zühd ve selah üzere idi. Ekseri rûz,ı seb çok namaz kılurdu ve hırka giyerdi ve bir kilim üstünde otururdu. Cümle muharremât ve zulümleri ref' itdi. Âhr-ı etrâk katl iylediler. Vilâdet sene 217/M.832, bi'at sene 255/M.868-869, emâret sene 11, târih-i katleş fi vasat-ı Receb sene 226/M.841, müddet-i 'Ömr sene 39, evlâdeş nefer 15.

'Abdü'l Mu'temid 'Ala'llah Ahmet bin Ca'fer el-Mütevekkil 'Ala'llah ibn el-Mu'tasım, vilâdet sene 299/M.911-912, bi'at sene 256/869-870, emâret sene 23, vefât sene 279/M.892-893, müddet-i 'Ömr sene 50, evlâdeş nefer 4, vefâtü'l - İmâm Muhammed bin İsmâ'il el-Buhârî. Şâhib-i Câmi'-is sahih ve fi'l hadis fi leyle't 'İydi'l-fıtr sene 256/M.869-870, vefât-ı Ebi Yezid el-Bestâmî ismihu poyfur fi sene 262/M.875-876, vefâtü'l-İmâm Müslim, sahibü'l-hadis fi sene 262/M.875-

876. Muhammed el-Mehdi bin Hasan el- 'Askerî ki revâfız aña onikinci İmâm dirler. Tokuz yıl gâyib olub, fevt oldı. Gelecek Mehdi budır (S.52) dirler. Fi sene 295/M.907-908, vefâtes sene 270/M.883-884. Ahmed bin Tolun(40) onaltı (yıl) Mısır'da emir oldı. Bunîn babası Memun'un kulu idi. Vefâtes sene 270/M.883-884.

'Ahd-i karındaşı oğlu el-Mu'tezid-billah Ahmed bin Talha bin Ca'fer el-Mütevekkil, bi'at sene 279/M.892-893, emâret sene 9- Şehr 9, vefât sene 289/M.901-902, müddet-i 'Ömr sene 49, vilâdet sene 243/M.857-858, evlâdes ferzend 4-duhter 11.

'Ahû'l Muktefi-billah 'Ali ibn Ahmed el-Mu'tezid, vilâdet sene 264/M.877-878, bi'at sene 289/M.901-902, emâret sene 6, şehr 6, vefât sene 295/M.907-908, müddet-i 'Ömr sene 220/M.835, evlâdes nefer 9.

'Ahd-i karındaşı el-Muktedir-billah Ca'fer bin Ahmed el-Mu'tezid, onüç yaşında iken halife oldı. Vilâdet sene 289/M.901-902, bi'at sene 295/M.907-908, emâret sene 24-şehr 11. Katl olundı sene 320/M.932, müddet-i 'Ömres sene 38, evlâdes nefer 8- vüzerâyes nefer 14. Hurûc-ı Abdullah el-Mehdi bi'l-mağrib ve binâi'l kal'ati'l Mehdiye sene 301/M. 913-914, vefât Kutbi'l 'aşr Cüneyd el-Bağdâdî fi sene 289/ 910-911, katl-i Hüseyin Mansur Hallaç fi sene 309/M.921-922

(S.52) Kara-muta (41) zuhûr idüb Mekke'ye gelüb, Hacerül-es-vedi koparub ve Mekke Kapusun yakdı. Fi sene 309/M.921-922.

'ahd-i karındaşı el-Kahir-billah Muhammed bin Ahmed el-Mu'tezid gâyetde zalim idi. Vilâdet sene 304/M.916-917, bi'at ahir-i Şevval sene 361/M.971-972, emâret sene 1- Şehr 6, gözlerine mil çekülüb sene 322/M.933-934, 'azl olundı, âhr-ı fakrû'l hâl olub çarşularda dilenürdi. Müddet-i 'ömr sene 35, vefâtes sene 339/M.950-951.

'Ahdü'l Radia'llah Muhammed bin Ca'fer'il Muktedir ibn Ahmed el- Mu'tezid, vilâdet fi sene 297/M.909-910, bi'at sene 322/M.933-934, emâret 6, şehr 10, vefât sene 395/M.1004-1005, müddet-i 'ömr sene 60.

'Ahdü'l Nuttaqi- billah İbrahim bin Ca'fer el- Muktedir, vilâdet 397/M.1006-1007, bi'at sene 329/M.940-941, emâret sene 8, vefâtes der zindan sene 395/M.1004-1005, gözlerine mil çekilüb 'azl olunmağın zindanda habs olunmuş idi. Tâ ölünce Sene 323/M.934-935.

'Abdü'l Muktefi- billah 'Abdullah bin 'Ali el- Muktefi- billah bin Mu'tezid, vilâdet sene 392/M.1001-1002, bi'at sene 333/M.944-945, imâret sene 1 - şehr 4, vefât sene 338/M.949-950, müddet-i 'ömr sene 46, (S.54) Bağdâd'da bunlar ile üç halifenin gözlerine mil çekilüb, üçü daği cem'i oldılar.

(41) Kara-muta: karmatiler S.53.

'Ahdü'l Muti'lillah Fażıl bin Ca'fer el- Muqtedir bin el- Mu'tezid, vilâdet fi sene 290/M.902-903, bi'at sene 334/- M.945-946, emâret sene 29 - şehr 4, vefât sene 364/M.974-975, müddet-i 'ömr sene 23 (1). Kendü ferâgat idüb, oğluna emâreti teslim itdi.

'Ahdü'l Tayi'llah 'Abdulkerim bin Fażıl el- Muti'llah ibn Ca'fer Ahmed el- Muqtedir, vilâdet sene 318/M.930, bi'at sene 333/M.944-945, emâret sene 17 - şehr 9. 'Azl oldı sene 381/M.991-992, vefâtes sene 392/M.1001-1002, müddet-i 'ömr sene 75.

'Ahdü'l Kadir- billah Ahmet bin İshak bin Ca'fer el- Muqtedir bin Ahmed el- Mu'tezid, Hulefâda bundan çok ömrü olmuş ve çok hilâfet itmiş yoktur. Vilâdet sene 336/M.947-948, bi'at sene 381/M.991-992, emâret sene 41, şehr 3, vefât-ı Zi'l- hicce sene 442/M.1031, müddet-i 'ömr sene 88.

'Ahdü'l Kaim bi- Emirillah 'Abdullah bin Ahmed el- Kadir bin İshak bin Ca'fer bunıñ hilâfeti babasından ziyâdedir. Vilâdet sene 397/M.1006-1007, bi'at sene 421/M.1030, emâret sene 44 - şehr 8, vefâtes fi sene 67, müddet-i 'ömr sene 70 (S.55) vefât-ı Ahmed İmâm el- Kudûri, 'ömr sene 66, vefât-ı Ebi 'Ali bin Sinâ Hüseyin er- Re'is fi sene 428/M.1036-1037, 'ömreş sene 53, inhişkâ-yı mülûk-ı Deylem ki anlara Âl-i Büveyh devleti dirler. Fi sene 450/M.1058-1059. İbtidâ-i Âl-i Selçûk

(1) Derkenâr: Müddet-i 'ömr sene 37 nüsha S.54.

müddet-i hilâfetleri sene 26, fi sene 430/M.1038-1039.

'Ahdü'l Muktedi- billah 'Abdullah bin Muhammed bin 'Abdullah el- Kaîm bi- Emiri'llah, vilâdet sene 449/M.1057-1058, bi'at sene 467/M.1074-1075, emâret sene 19 - şehr 8, vefât sene 487/M.1094, müddet-i 'ömr sene.

'Ahdü'l Mustazhir- billah Ahmed bin 'Abdullah el Muktedir, Şâlih ve muttaki ve Hâzır-ı kelimu'llah idi. Vilâdet sene 472/M.1079-1080 bi'at sene 487/M. 1094, emâret sene 26, vefât sene 912/M.1506-1507, müddet- 'ömr sene 45 - şehr 6.

'Ahd-i Müstersid- billah Fazıl bin Ahmed el- Mustazhir, vilâdet sene 487/M.1094, bi'at sene 512/M.1118-1119, emâret sene 17 - şehr 6, katl olundu. Sene 529/M.1134-1135, müddet-i 'ömr sene 43.

'Ahdü'l Raşid- billah Mansur bin Fazıl er- Mursid bin Ahmed el- Mustazhir, vilâdet sene 502/M.1108-1109, bi'at sene 529/M.1134-1135, emâret sene 1, 'azl oldu sene 530/M.1135-1136, katl oldu sene 533/M. 1138-1139, müddet-i 'ömr sene 30.

'Ahdü'l (S.56) Muktefi Li- Emiri'llah Muhammed bin Ahmed el- Mustazhir- billah, Şâlih ve mütedeyyin idi. vilâdet sene 497/M. 1103-1104, bi'at sene 530/M.1135-1136, emâret sene 25, vefât sene 555/M.1160, müddet-i 'ömr sene 66. Kâbe-i Müşerrefe'nin kapusın tecdid idüb, eskisin kendüye tâbût itdi. Vefâtü'l Sultân Sencer bin Melik-şâh es- Selçûki 'Irak ve Şâm haremide hutbesi okunurdu. Sene 552/M.1157-1158, müddet-i 'ömr sene 72, vefât

Melikü'l- kebir Muhammed bin Danişmend sâhib-i Malatya fi sene 537/M. 1142-1143, vefât-ı Atabeg- Zengi bin Ak-Sunkur halife Mustazhir zemânında Bâgdâd'da Şihne idi. Soñra Musul begi oldu. Sultân Mahmud Selçûki oğlı Ferruh Şâh- Zengi'yi terbiyet için gönderdi. Anuñ için Atabeg didiler. Soñra diyâr-ı Haleb'e mâlik oldu. Târih-i vefât sene 520/M.1126- Vefât-ı sahibü'l- Keşaf Mahmud el- Zemâşeri fi sene 538/M.- 1143.

'Ahdü'l Müstencid- billah Yusuf bin Muhammed el- Mutaki bin Ahmed bin el- Muhtazhir vilâdet sene 518/M.1124-1125, bi'at sene 555/M.1160, emâret sene 11, vefât sene 566/M.1170-1171, müddet-i 'ömr sene 48, vefât-ı 'Abdü'l- Mümin el- 'Âdil es- sâhibü'l Müfred ve'l- Endülisi, babası çölmekçi idi. Sene 558/M.1162-1163. Vefât-ı Kuduvetü'l Arifin 'Abdu'l- Kadir el- Geylânî fi sene 560/M. 1164-1165, vefât-ı Esedüddin Şirkuh bin Şâdi Emiri Amme Selâhaddin sene 564/M.1168-1169, (S.57) vefat-ı Mevlüd bin Atabeg- Zengi sâhib-i Muşul fi sene 565/M.1169.

'Ahdü'l Muztezi bi- Nurullah Hasan bin Yusuf el- Müstencid, vilâdet sene 533/M.1138-1139, bi'at sene 566/M.1170-1171, emâret sene 9 - şehr 3, vefât-ı der Bâgdâd sene 575/M.- 1179-1180, müddet-i 'ömr 40, vefât-ı Eyyüb bin Şâdi ki Mülük-ı Eyyübin cümle bunın evlâdıdır. Atabeg- zengi yanında idi. Soñra Ba'lbek'e beg oldu. Sene 518/M.1124-1125, vefat-ı Nudiddin Mahmud Atabeg- Zengi el- şehr bi- Nuriddin eş- şehid Şam'a ve Haleb'e mâlik idi. Menâkıbına nihayet yoktur. Kabrinde du'a

müstecâbdır. Fi sene 585/M. 1189-1190, müddet-i devlet sene 28, ba'dehu oğlu Şalih bin Nuriddin babası mülkine mâlik oldu. Fi sene 670/1271-1272. Sonra vefât itdik de Selâhattin Yusuf Mısır'dan gelüb, memâliki cümle zabt itdi. Fatimiyûn nesli bu zemânda münkatı' oldu. Hutbe Mısır benî 'Abbas'a avdet iyledi.

'Ahdü'l Nasıridini'llah Ahmed bin el- Hasan el- Müstezi bi- Nurillah Yusuf el- Müstencid, vilâdet sene 592/M.- 1195-1196, bi'at sene 575/M.1179-1180, emparet 22 - şehr 7, vefât sene 622/M.1225, müddet-i 'ömr 60. Feth-i Kudüs-i Şerif (S.58) toksan iki senede Freng-i'lâ'in Kudüs'ü almış idi. Selâhâddin Yusuf bin Eyüb girü feth itdi. Sene 583/M.1186-1187. Kılıç Arslan Me'sud el- Selçûki Sâhib-i Rum olub, Konya ve Sivas ve gayriyede mâlik oldu. Sene 582/M.1187-1188, müddet-i saltanat sene 30, vefât-ı Sultân Selâhâddin Yusuf bin Eyüb mâlikü'l bildî'l Şâmiye ve'l- Mısrıye sene 589/M.- 1193, saltanat sene 21, vefât Seyh Şehabeddin Sührevirdi. el- Feylos Haleb'de katl olundu. Sene 587/M.1191.

'Ahdü'l Zahir bi- Emiri'llah Muhammed bin Ahmed el- Haşr İbnü'l Hasan el- Mustazi, gâyetde 'âdil idi. Vilâdet sene 589/M.1193, bi'at sene 622/M.1225, emâret 9, vefât-ı

(42) Derkenâr: el- Cahilü'n 'aduvu'llah ve'ler kânî zâhiden el- 'âlim-i habibu'llah ve'lev kâne fasıkan (Cahil zahit bile olsa 'Allah'hın düşmanıdır. 'Alim fasık bile olsa 'Allah'hın sevgilisidir.

der Receb sene 923/M.1518, müddet-i 'ömr sene 52. Bâğdâd'da mezâhib-i erbaa 'ulemâsına dört medresetü'l hadis ve İmâris-tan ve hemâm binâ iyledi.

'Ahdü'l Mustansır- billah Mansur bin Muhammed ez- Zâhir vilâdet sene 588/1192, bi'at sene 623/1126, emâret sene 17, 'azl oldı sene 620/M.1223, müddet-i 'ömr sene 82. Vefat-ı Celâleddin Harzem- Şâh gelince Hind'den tâ 'Irak ve bilâd'ı Fârs'a varınca nice kere sefer itdi. Nâmdâr pâdişâhdır. Sene 629/M.1231-1232. (S.59) Vefat-ı eş- Şeyhi'l 'Arif Ebi Hafş Şehabeddin es- Sührevirdi, fi sene 332/M. 943-944(43) Vefat-ı 'Ömer bin el- Fâriż fi sene 632/M.1234-1235. Vefat-ı el- Me-likü'l Kâmil Muhammed bin el 'Âdil Ebibekir bin Eyüb, mâlik-i Mısır, Şâm fi sene 635/M.1237-1238, vefat-ı Şeyh Muhiddin Muhammed ibn 'Ali es- şehir bi- İbn'il 'Arabi fi sene 639/1241-1242, 'ömreş sene 38.

'Ahdü'l Mustasım- billah 'Abdullah bin Mansur el- Mus-tansır bin el- Zâhir Muhammedin bin Ahmed en- Nasr bin el- Ha-san el- Mustazi ibn Yusuf el- Müstencid bin Muhammedü'l Mukte-fi ibn Ahmed bin 'Abdullah el- Kâim ibn Ahmed el- Kadir- bil-lah bin İshak bin Ca'fer el- Mütevekkil ibn Muhammed el- Mu'-taşım bin Harunü'r- Reşid bin Muhammed bin 'Abdullah bin Mu-hammed bin 'Ali bin 'Abdu'llah bin 'Abbas Radia'llahu 'anhuma

(43) Tarihi kronolojiye göre ölüm tarihi 633/M.1234-1235 ol-malı. S.62.

viladet sene 69, bi'at sene 640/M.1242-1243, emâret sene 15-
sehr 8 , 'ömreş sene 46, vefat-ı Eyübiyn bunda tamam oldu.

Vefât-ı İbni'l Hâcib 'Osman Sâhibü'l Kafiye bi- İskenderiye sene 656/M.1258, vefâtü'l Şeyh Ebi Hasanüş, Şâzeli, sâhib-i hızbü'l bahr sene 446/M.1054-1055, katl-i Musta'sım sene 656/M.1258. Hazret-i Yakut Hattat bunların kulu idi. Rahmetu'llahu 'aleyh fi sene. Târih-i Hülâgü velid-i Cengiz Hân hurûc idüb Bâgdâd'a (S.60) gelüb, Musta'sı'mın veziri ibn 'Alkani rafızî ve hâyin olmağın halifeyi Hülâgü'ye katl itdirdi. Hilâfet-i benî 'Abbas bunda temâm oldu dirler. Fi sene 656/M.1258, Beyâni'l hulefâ-i el- Fatimiyyin nefer 14, müddet-i İşan fi sene 270/M.883-884.

'Ahd-i evvel diyâr-ı mağribde zuhûr itdiler. Ubeydu'llah bin Hasan bin Muhammed bin 'Ali er- Rıza ibn Musa el- Fazıl bin Ca'fer es- Sadık bin Muhammed el- Bakır bin 'Ali Zeyne'l- abidin bin Hüseyin bin 'Ali Radia'llahu anhum evvel saltanatları diyâr-ı mağribde fi sene 292/M.904-905, müddet-i saltanat fi sene 26, vefât sene 322/M.933-934. İmâm Zehebi hâşâ bunlar Şerif ve 'alevi ola neseblerinde kezbe ve iftira iderlerdi deyü buyurur. Mukaddemâ diyâr-ı mağribde Mehdiyim deyü bir kimesne zuhûr itmegin melik-i mağrib olan el- Yesâbi' Midrar anı tutub, habs itmişdi. Ebi 'Abdu'llah nâm kimesne vâfir 'asker ile mezkûr mehdi-i halâş için mağribe vardık da mezbur Melik el- Yesa' havfinde Mehdi-i 'Abdu'llah mezkûr mehadinin katli olunduğın işidicek cem' iyledügi 'askeri zindândan mehdi budır deyü çıkarub, mağribe pâdişâh itdi. Bu mehdi müs-

takil (S.61) pâdişâh olucak, kendüyi pâdişâh iden mezkûr E-bu. Abdu'llah'ı katl idüb, külliye garb diyârına malik oldu. Nesebini Âl- i Tahir'e nisbet itmegin bunun evlâdına Fatımiyin didiler.

'Ahdü'l Kaim bi- Emiri'llah İsmihu Muhammed Nizad bin 'Ubeydu'llah der mağrib Cülûs sene 322/933-934, müddet-i saltanat sene 12, vefât sene 334/945-946, 'ömreş sene 50.

'Ahd-i Mansur- billah İsmâ'il bin Nizad bin 'Ubeydu'llah der mağrib, Cülüseş 324/M.935-936, müddet-i saltanat 7, vefâteş sene 341/M.957-953, vilâyet-i Kayrevan'ı feth itdi. Mansuriye dirler anda bir şehir binâ itdi.

'Ahdü'l Muizidini'llah Ma'ad bin Mansur İsmâ'il der mağrib, cülüseş sene 341/M.962, müddet-i saltanat sene 23, vefât-ı der Mısır sene 365/M.975-976, 'ömreş sene 49, binâ-i cami'-i Ezher ki Cevher nâm kulu yaptı. Sene 361/M.971-972. Rafızı ve Şi'-i idi. Hutbede sâhâbe-i kirâmı terk idüb, hermanduvâzde İmâmı zikredêrdi. Baħr-i muħita varınca ve diyâr-ı Mısır'a mâlik idi. Mısır'ın emiri Kafur Halebi Tavaşi idi ki Melik İhşid'-in kulu idi. Sonra oğlu küçük kalmağın Atabeg olub, cümle umûrı kendü görüb, sonra mustakil olmuş (S.62) zirâ güçük oğlan idi.

'Abdü'l Mustanzır- billah Ma'ad bin el- Zahir 'Ali ib-nü'l Hâkim, râfizi idi. Cülüseş sene 427/M.1035-1036, müddet-i saltanat sene 6, vefâteş sene 487/M.1094 'ömreş 68. Mısır gayetle kaħıtlık oldu. Hâzret-i Yusuf Nebî 'Aleyhi's-selâm ze-

mânından beri onun gibi kahtlık olmamıştır. Bir ekmek elli pâre'ye satulurdu. Kendü ve evlâdını ve 'iyalini ve valdesini kahtlık için Bâgdâd'a gönderdi. Anuñ için Mısır harâb oldu.

'Abdü'l Mustağli- billah, Ahmed bin Ma'adü'l Mustanzır ibn Zahir bin el- Hâkim, cülûseş sene 487/M.1094 müddet-i saltanat sene 7, vefâteş sene 495/M.1101-1102.

'Abdü'l Amir bin Ahkemli'llah Mansur bin Ahmed el- Müte'alli bin ez- zahir bin el- Hâkim Kudüs-i Şerif'i Frenk ta'ifesi bunuñ zemânında aldılar, içine girdiler. Trablus ve Beyrut'u ve Akka'yı zabt itdiler rafizi ve fâsık idi. Mısır ile ravza mukayininde olan köpriden geçer iken fedâiler bıçağla urub katl itdiler. 525/M.1131, cülûseş sene 495/M.1101-1102 müddet-i saltanat sene 30, vefâteş sene 525/M.1130-1131 (44) oğlu yoğ idi. Amusi oğlunu yerine naşb itdi.

'Abdü'l Hafızı'ddini'llah 'Abdü'l Mecid bin Muhammed bin el- Mustanzır Ma'ad ibnü'l zahir, (S.63) Cülûseş sene 542/M.1147-1148, müddet-i saltanat sene 19 - Şehr 6, vefâteş sene 543/M.1148-1149, 'ömreş sene 78.

'Abdü'l ez- Zafir-billah İsmâ'il bin 'Abdül-mecid el- Hafızdini'llah, cülûseş 544/M.1149-1150, müddet-i saltanat sene 5 - şehr 6, vefâteş sene 549/1154-1155, 'ömreş sene 22.

'Ahdü'l el- Faiz bin Naşiri'llah 'İsa bin İsmâ'il ez-Zafir, cülûseş sene 549/M.1154-1155, müddet-i saltanat sene 6, vefâteş sene 555/M.1160, 'ömreş sene 14. Mısır'da bâb-ı Züveyle'de olan cami'-i Şâlihîyeyi mezbûr 'İsa binâ itmiştir.

'Ahdü'l el- Azidini'llah 'Abdu'llah bin Yusuf bin 'Abdü'l-mecid el- Hafizidini'llah Âhirü'l Fatimiyîn cülûseş 555/-M.1160, nefer 14 Cem'en, müddet-i saltanat sene 11 - Şehr 6, vefâteş sene 561/M.1165-1166, 'ömreş sene 20.

Beyân ed- devle el- Eyübiyye nefer merd 9, zenl müddet-i aşiyân sene 80.

'Ahdü'l evvel-i devlet-i Eyübbiyye Melik Şalihiddin Yusuf bin Eyüb bin Şadi'den Eyüb ve Esadü'ddin Şirgûh iki karındaş idi. Haleb begi Atabeg- zengi yanında nice zemân olub, Eyüb'e Bâlbek begliğini virdi. Eyüb beşyüzaltmışsekizde fevt olub, Selâhâddin etrâf-ı Şam'a ve Haleb'den Nuriddinü'l şehid Mahmud bin Atabeg- Zengi tarafından beg olub, nice fetihler idüb, âhâr Mısır'da 'Aziddini'llah zemânında vezir olub, 'Aziddini'llah (S.64) zemânında fevt olub, Âl-i Fatimiyûn münkarız olmağla vezir hutbeyi 'Abbasiyin nâmına okudub, Bağdâd'da halife olan Mustezi bi- nuri'llah anı işidüb Selâhâddin Yusuf'a hilâfet gönderdi. Şâm ve Mısır'a hâkim kıldı. Sene 569/-M.1173-1174, vefâteş der kal'a-i Dimeşk sene 589/M.1193, müddet-i saltanat sene 60, 'ömreş müddet sene 58, Mısır'da kal'a-i tağı bunlar yaptı. Sene 569/M.1173-1174 fütûhâtı bi-hadd-ü hayrat-ı la'yiüddir.

'Ahdü'l Melik el- Aziz 'îmâdi'ddin 'Osman bin el- Sul-
tân Selâhaddin Yusuf Eyüb, cülûseş taht-ı Mısır'dır. Vefâta-ı
pedereş fi sene 589/M.1193, müddet-i saltanat sene 5- Şehr
10, vefât sene 596/M.1199-1200.

'Ahdü'l Melik Babil 'Âdil ki babasının 'amusi idi.
Begligden bunu 'azl itdi.

'Ahdü'l Melik el- 'Âdil Muhammed bin Eyüb ibn Selâhad-
din Yusuf, cülûsaş sene 596/M.1199-1200, müddet-i saltanat
sene 18, vefâtes sene 615/M.1218-1219, 'ömreş sene 75, evlâ-
deş nefer 3. Vefâtı zemânında diyâr-ı Mısır'ı oğlu Melik Kâ-
mil Muhammed'e virdi ve Şâm'ı ve Kudüs'ü oğlu Melik Mu'azzam
'İsa'ya virdi ve Diyâr- bekir'i ve Ahlât'ı ve ol cevânibi oğlu
Melik Eşref Musa'ya virdi.

'Ahdü'l Melik el- Kâmil Muhammed bin el- Melik el- 'Â-
dil Mehmed bin Eyüb, cülûseş sene 615/M.1218-1219, 'imâret se-
ne 20, vefâtes sene 635/M.1237-1238. Kudüs-i Şerif'i bunıñ ze-
mânında Freng-i La'in alub, bunlar tekrar feth (S.65) kendü-
ler aldılar.

'Ahdü'l Melik el- 'Âdil el- Sağir Ebubekr el- Melik el-
Kâmil Muhammed bin el- Melik el- Kebir Muhammed bin Eyüb, cülû-
seş sene 635/M.1237-1238, emâret sene 2 - şehr 3. 'Azl oldı se-
ne 637/M.1239-1240, vefâtes sene 644.

'Ahdü'l Melik es- Salih Necmeddin bin el Melik el- Kâ-
mil Muhammed el- 'Âdil Muhammed bin Eyüb, cülûseş sene 37, i-
mâret sene 10, vefât der Şaban sene 647/1249-1250. Hâtûnı Şece-
rü'd-dürri Ümî'l Halil Melik Salih'in meytini kimesneye ifşa

itmayüb oğlu Melik Mu'azzam Turan Şâh'ı Hısn-ı Keyfâ'da götürünce ihfâ itdi. Dört ay muhfi oldu. Her gün divân idüb, Simât-ı müretteb çekülürdi.

'Ahdü'l Melik Mu'azzam Turan Şâh bin Melik Salih Necmeddin Eyüb, cülûşeş der zi'l ka'de fi sene 647/M.1249-1250, emâret yevm 7. Babasının emekdârlarını cümle giderüb, kendü adamların naşb idüb, vaşiyetlerin tutmayub cümle-i hilâf itdi. Anıñ çün babası kulları ve begleri kılıcı ile beglerini paralayub soñra kendü kaçub, Kaşra girüb, Kaşra ateş urub yakdılar. Girü kaçub Kaşr'dan kendüni atub kılıcı ile pâre ile pâre pâre iylediler fi sene 647/M.1249.

'Ahdü'l Turan Şâh helâk olıcek Melik Salih'in hâtûnı Ümmi Halil Şecerü'd- dürri nâm hâtûni pâdişâh itdiler. Minberde nâmına hutbe okudılar. İzzeddin Aybeg et- Türkmâni nâm kimesneyi vezir itdi. Sene 648/M.1250-1251. (S.66) Bir yıl bu hâl üzere olub âhirü'l- emr aña nikâh idüb, halk bu hâli marâzi olmayub, Melik Eşref Muzaferi'ddin Musa ibn Melik Sami Yusuf bin el- Melik el- Mes'ud bin el- Melikü'l 'Âdil'i tahtına geçürdiler. Fi sene 648/1250-1251 'azı-i Muzaferi'ddin Musa fi sene 645/M.1245-1246, emâret sene 1. Devlet-i Eyübiyye bu mahalde tamam oldu. Muzaferi'ddin Musa taze olub, tedbire kadir olmadı çün Atabeg- Melik Mu'izizi'ddin Aybeg ki cümle umûrını gören ol idi. Muzaferi'ddin Aybeg ki cümle umûrını gören ol idi. Muzaferi'ddin'i 'azl idüb kendüsi müstakil oldu. Ol mülük-ı etrak oldu. Cem'an nefer 9.

Beytü't devletü't Türkiye nefer 65, müddet-i İşân sene 134.

'Ahdü'l Melik Mu'izizi'ddin Aybeg et- Türkmanî Melik Şalihiddin Necmeddin Eyyûbin çaşnigiri idi. Şoñra Şecerrüdürrü Tezvic ve Şerifi'ddin Musa zemânında Atabeg olub, ya'ni lâlä olub, Cem'-i umûrî gördi. Ba'dahu Şerifi'ddin taze olmağın añı 'azl idüb kendü görürdi. Diyâr-ı Mısır'da mustakil oldı. Fi sene 649/M.1251, müddet-i İsteklâl sene 7. Hâtûnı Şecerü'd- dürri Melike idi. Şoñra Muşul hâkiminiñ kızını alub, Şecerü'd- dürri hased idüb, hemânda İzzeddin'i katl itdi. Sene 655/M.1257.

'Ahdü'l Melik Mansur 'Ali bin Mu'izizi'ddin Aybeg, (S.67) Cülûs fi sene 655/M.1254. Sonra lâläsı Seyfeddin Katre Mansur 'Ali'yi ve karındaşlarını va anasını habs idüb, kal'aya koyub, kendüsi taht üzere cülûs itdi. Sebebi bi idi ki Mansur oniki yaşında idi. Cümle umûr Lâlâ'ya mufavvaz idi. Târihi habis ve 'azl-i Mansur 'Ali sene 657/M.1258-1259.

'Ahdü'l Melik Muzaffer Kâtrü'l Ma'azi, cülûşeş fi sene 657/M.1258-1259. Sene-i sâbıkada Hülagû harûç idüb hulefâ-i benî 'Abbasi katl idüb, Bağdâd'ı alub, Haleb ve Şâm'ı alub, Melik Muzaffer Kâf'e mektûp gönderdi ki ba'zı firâr idenleri kendüye göndere. Katre dahi 'asker çeküb Şâm kurbunda Tatar ile ceng idüb, ehl-i İslâma feth-i müyesser olub, Tatar'ı küfâr münhezim oldı. Şoñra Mısır'a 'avdet itdik de İzzettin Aybeg kullarından Baybars Bundukdar ve Belyan ve Bahâdır ve gayri ve 'Azeri begleri şikârda Katre'yi katl idüb, Baybars'ı

tahta naşb itdiler. Fi sene 658/M.1259-1260.

'Ahdü'l Melik Zâhir Baybars el- Bundukdar el- Mu'izzin, cülûs sene. Bağdâd'da Hülâgü 'Abbasilerden Musta'sım halifeyi katl idüb, Fi sene 65/M.684 ol zemandan Âl-i 'Abbasi'-de hulefa kalmayub Sâbıkda olan halife Zahir bi- Emiri'llah Muhammed'in oğlu Ahmed el- Mustansır- billah ve gayri Bağdâd'da (S.68) idi. Fi sene 356/M.966-967. Kafur fevt olub, mağribde Müezzin kulu Cevher-i kayıd yüz biñ asker ile Mısır'ı feth idüb, hâliyen olan Kahire Mu'ize'yi binâ itdi. Soñra haber gönderüb, Mu'iz dahi Mısır'a gelüb taht idindi. Sene 362/M.972-973, vefâtes sene 395/M.1004-1005, 'ömreş sene 44.

'Ahdü'l el-Aziz-billah Nezar İbnü'l Mu'izzi'ddini'llah Ma'ad ibn Mansur, Cülûs sene 365/M.975-976, müddet-i saltanat sene 21. Vefâtes der Hemâmses sene 384/M.994-995, müddet-i 'Ömr sene 42. Cümle Mısır ve Şam-ı mağribe mâlik idi. Abbas'ı-yun elinden aldılar.

'Ahdü'l Hâkim bi-Emiri'llah Mansur bin 'Abdü'laziz el Mu'izz, cülûseş sene 368/M.978-979, müddet-i saltanat sene 25. Müddeti 'ömr sene 36. Câmi'i hâkim-i Mısır'da bu ne kadar binâ iyledi. Gâyetde zalim ve habiş idi. Hiç bir din üzere degil idi. Kendü nefsi hevâsına tâbi' idi. Buña hâkim-i hımâr dirler. Hımâra binib, tabdid oldı. Sonra mecrûh ve maktül bulundı, fi sene 431/M.1039-1040.

'Abdü'l ez-Zahirü'l 'Azizdini'llah 'Ali bin el-Hâkim bin el- 'Aziz Mu'izz, cülûseş sene 421/M.1030, müddet-i sal-

tanat sene 15 - şehr 6, vefâtes sene 427/M.1035-1036, 'ömres sene 22. Şâm ve Haleb ve ba'zı vilâyetler elinden gitdi.

(S.69) mahbus olub, sonra itlâk müyesser olub, Mısır'a gelüb kuzat katında cümle müslimin nesebine şehâdet idüb, hilâfet mukarrer olub, Melik Zahir dahi saltanata icâzet aldı. Soñra Ahmed el- Mustansır Bağdâd'a gidib, girü 'asker-i Tatar galebe idüb, aralıkda na-bedid olub, Şâm'da fevt oldu. Fi sene 676/M.1277, müddet-i saltanat sene 17, Mısır'da dört mezhebde dört kadı bunî zemânında hadis oldu.

'Ahd-i Melik Sa'id bin Mehmed bin Kethudâ bin Zahir Baybars, cülûs fi sene 676/M.1277, müddet-i saltanat sene 2-Şehr 3. Cevân zalim ve bi- tedbir olmağın halk andan ı'raz itdi. Cebren kendüyi 'azi itdiler. Sene 778/M.1376. Soñra Grek'de beg olub, bir yıldan sonra fevt oldu.

'Ahd-i Melik 'Âdil Salamiş bin Melik Zahir, karındaşı 'azi olduk da Salamiş yedi yaşında idi. Tahtına geçürdiler. Rebiyü'l- âhir fi sene 678/M. 1279 Atabeg 'Askeri Ebu'l Me'âli Melik Mansur Kalavun İlhami idi. Cümle umûrı görüb âhr-ı halkı lütûf ve ihsân ile celb idüb, Salamiş'i 'azl idüb kendü pâdişâh oldu. Müddet-i Salamiş sene 83.

'Ahdü'l Melik el- Mansur Ebu'l 'Ali Kalavun İlhami el- Salihi el-fi (S.70) cülûses sene 678/M.1279, müddet-i saltanat sene 11 - şehr 3, vefât-ı Kalavun Zi'l- hicce sene 689/M. 1290. Mısır'da olan bimâristân binâ itdüğü devr-i zeminde öyle bimâristân yokdır. Mağribden bir kimyâger gelüb bir ha-

vuz tolusı bakır ve kurşun cevher tarh itmekle altun idüb ol altun ile yapılmışdır. Trablus'ı Freng'den feth idüb, deniz kenârında olan hisârı hâliyen ma'mur olan kal'ayı yabdı ve Sayda ve Akka ve Beyrut'ı ve Cebele'yi Vladika'yı Freng'ten olub, nice fütûh itdi.

'Ahd-i Melik Eşref Selâhaddin Halil bin Kalavun İlhami, cülûşeş sene 689/M.1290, müddet-i Saltanat sene 3- Şehr 2. Bir gün bahire semtinde teferrüc ve şikâre çıkub Emir Bedir ve Laçın fırsat bulub Melik Eşref'i katl itdiler. Fi sene 693/M.1294, müddet-i Saltanat sene 3- Şehr 3.

'Ahd-i Melik Naşır Mehmed bin Kalavun karındaşı yirine tahta geçdi. Fi sene 693/M.1294, âmâ oğulcuk olduğu gün ümera cem' olub 'azl iylediler. Müddet-i melikeş sene 1 - Şehr 3.

'Ahd-i Melik Âdil Kayıtga Mansur'ı galebe idüb, tahta geçdi. Fi sene 694/M.1295. Mısır'da kath-ı 'azîm oldı. Kayıtga Şâm tarafına gidüb, Mısır'da Laçın Beg hurûc idüb pâdişâh oldı. Sene 694/M.1295. Soñra Kayıtga'yı 'azl itdiler. Serhad begligin virdi. Fi sene 691/M. 1292. Üç yıl anda oldı. Soñra hemâmda fevt oldı.

'Ahdü'l Melik Mansur Laçın Mısır'da pâdişâh oldı. Şaffer ayında fi sene 696/M.1296. Melik Eşref Halil umerasından idi. İki yıl iki aya Mısır'da pâdişâh itdiler, soñra katl itdiler. Fi sene 698/M.1291. Girü Melik Naşır Mehmed bin Kalavuni pâdişâh itdiler. On yıl altı ay tahta oturub, sonra hacca niyet idüb, ihtiyâriyle ferâgat idüb, Baybars Çaşnigir'i pâdişâh itdiler.

'Ahd-i Melik Muzaffer Çaşnigil Mehmed bin Kalavun ferâgat itdik de pâdişâh olub, on bir aydan sonra Muhammed bin Kalavun Grek'den Şâm'a gelüb, andan Mısır'a saltanat arzusu-na gelüb, Baybars Sa'id memlekete kaçub Mısır'da Mehmed bin Kalavun tahta geçdi. Cülûs sene 708/M.1308-1309. 'azleş sene 709/M.1309-1310, müddetes sene 11. Vefâtes sene 709/M.1309-1310.

'Ahd-i Mehmed bin Kalavun üçüncü defa' tahta geçdi. Üç defa' hac itdi. Vefât sene 740/M.1339, velâdes sene 684/M.1285-1286, 'Ömreş sene 57. Müddet-i saltanat sene 1-Şehr 3, Sâlise sene 32.

'Ahd-i Melik Mansur Ebubekir İbn Mehmed İbn Kalavun babası tahtına cülûs itdi. 10 sene iki aydan ziyâdece geçdik de Atabeg 'asker koşun seyfi ile mâbeynlerinde 'adâvet sebeb-den 'asker içine fitne bırağub Mansur'u 'azl idüb şehirden çıkardılar. Soñra katl itirdi. Vefâtes sene 743/M.1342.

'Ahd-i Melik Eşref 'Alaidin güçük ibn Mehmed Kalavun karındaşı yirine geçdi. Yedi yaşında idi. Beş ay ve bir rivâ-yetde sekiz ay geçüb Atabeg Kasun bunu dahi 'azl itdi. Kasun memleketine gönderdi. Dört yıl anda sağ oldu. Soñra fevt oldu. Sene 742/M.1341.

'Ahd-i Melik Naşır Ahmed bin Melik Naşır Mehmed Kalavun karındaşı yerine geçürdiler. Şevâl'den fi sene 840/M.1437. Üç ay sonra 'azl olunub, Greg tarafına gönderdi.

Ahdü'l Melik Salih 'İmadeddin İbnü'l Melik el- Naşır Muhammed bin Kalavun karındaşı Ahmed 'azl olundık da tahta geçdi. Fi Muharrem sene 742/M.1341, müddet-i saltanat sene 8 - mah 2, vefât sene 746/M.1345-1346.

'Ahd-i Melik Kâmil bin Şaban bin Mehmed bin Kalavun, cülûses fi sene 740, müddetes sene 1 - mah 3 habs olunub, sonra ferâgat itdi. Katl olundı fi sene 748/M.1347-1348.

'Ahd-i Sultân Hasan bin Melik Naşır bin Kalavun sene 748/1347-1348. Sultân oldı. Şoñra Umera cem' olub Sultân Hasan'ı kulede habs itdiler. Fi sene 751/M.1350-1351 tahtını Melik Salih nâm karındaşına virdiler. Üç yıl üç ay geçüb girü Melik Salih'i giderüb tekrar Sultân Hasan'ı (S.73) naşb itdiler. Mısır'a bir 'ali câmi' binâ itmişdir. Şeyh Ekmel ve gâyeti'l-beyân sâhib-i bunıñ zemânında gelmiştir. Vefâtes fi sene 762/M.1360-1361, müddet-i saltanat fi sene 10 - mâh 2, Salih Melik Salihiddin İbn Mehmed Kalavun ki karındaşı Sultân Hasan'ı kal'ada habs idüb, ânı tahta geçürdiler. Fi sene 750/M.1349-1350. Saltanates sene 2 - Şehr 3, 'azleş sene 755/M.1354. Vefâtes sene 761/M.1359-1360 girü anuñ yirine Sultân Hasan'ı getürdiler. Fi sene 755/M.1354. Altı yıl, yedi ay pâdişâh olub, sonra tutulub katl olundı. Nitekim Sultân Hasan'ın ol defa'da cülûs beyânında zıkr olundı. Bunların zemânında Yahudî sarı dülbent ve Naşırâni gök şarub ve katıra binmek 'adet oldı. Lâkin müslümanları yolda gördük de inmek şartın itdiler.

'Ahd-i Melik Mansur Mehmed bin Emir Hac bin Mehmed 'azl olundu. Kalavun 'amusî Sultân yirine tahta geçdi. Fi sene 746/M.1345 Kal'ada 37 yıl mahbes oldı. Fi sene 801/M. 1398-1395, fi sene 764/M.1330-1334, müddeteş sene 2 - mâh 3.

'Ahd-i Melik Eşref Şa'ban bin Hüseyin bin Mehmed bin Kalavun cülûs sene 764/M.1362-1363 katl olundu. Sene 777/M. 1375-1376, müddet sene 12, 'ömreş sene 24. (S.74)

'Ahd-i Melik Mansur 'Ali bin Şa'ban bin Hüseyin bin Mehmed bin Kalavun sekiz yaşında babası yirine geçüb meşâli-ki Berkük Atabeg görür idi. Fi sene 777/M.1375-1376, müddet-i saltanat sene 5 - 4 mâh, vefâtes fi sene 783/1381-1382, 'ömreş sene 13.

'Ahd-i Melik Salih Hacı bin Şa'ban bin Hüseyin bin Kalavun karındaşı yirine geçdi. Fi sene 783/M.1381-1382. Bir yıl altı aydan sonra 'azl olundu, tazeliği cihetden fi sene 784/M.1382-1383.

'Ahd-i Melik Zahir Berkük tahta geçdi. Altı yıl yedi aydan sonra na-bedîd olub girü saltanat Hac bin Şa'ban zimmetine döndi. Yedi ay girü tahta geçüb, kendü nefsinî ihtiyâriyle 'azl iyleyüb Berkük'a virildi. Devlet-i Türkiye te-mâm oldı.

İbtidâ-i Devle Çerâkese fi sene 284/M.1862-1863, ne-fer 18. Saltanat sene 138.

'Ahd-i Melik Zahir bin Berkük el'-Osmanî el-Çarkisî, cülûs evvelâ fi sene 784/M.1382-1383. Altı yıl yedi aydan

sonra bir gice nâ-bedîd olub, Melik Şalih bin Şa'ban tekrar tahta cülûs itdi. Berkuk kaçub Grek vilâyetinde teka'üd idüb, Melik Şalih Berkuk'u katl itmege adamlar gönderdik de Berkuk girüb 'asker cem' idüb Mısır'a geldi. Melik Şalih ihtiyâriyle ferâgat idüb, (S.75) Berkuk'a Mısır'ı teslim itdi. Müddet-i saltanat evvelâ sene 6 - mah 7. Müddet-i Şâniye sene 19 - mâh 9, cümle sene 58, Mülkeş mâh 4, vefât şevval fi sene 801/M.1399, hurûc-ı Timurlenk sene 1 - 799/M.1396.

'Ahd-i Melik Ebu'l Sa'âdat Ferac bin Berkuk, cülûs fi sene 801/M.1398-1399. Timurlenk Haleb'i feth itdi. Fi sene 802/M.1399-1400, müddetes sene 6 - mâh 5. Ba'dehu umerânın ihtilâfından havf idüb iki ay on (gün) kaçub gizlendi. Tahta karındaşı 'Abdu'laziz Berkuk'ı geçürdiler. Yetmiş gündən sonra girü hurûc idüb, karındaşı İskenderiye'ye gönderüb anda katl itdirdi. Fi sene 808/M.1405-1406, müddetes sene mâh 1, cümle müddetes sene 13, ömreş sene 23, zalim olduğu çün Şâm'da kendüyi helâk itdiler. Fi sene 815/M.1412-1413.

'Ahdü'l Melik el- 'Âdil Emirü'l-Mümin Ebu'l- Fazl 'Abbas el-Müsta'in-billah İbn ol Mütevekkil, Ferac katl olundu da tahta cülûs itdi. Fi sene ikâmet-i der taht mah 2, 'azl oldı fi Şa'ban fi sene-i mezbûr İskenderiye'ye gönderildi. Anda fevt oldı.

'Ahdü'l Melik el-Müeyyed Ebu Nasr Şeyh Mahmud el-Zahirî, bînâ-i câmi' el-Müeyyedî ve'l medrese-i Mısır sene 820/M.1417-1418, müddetes sene 8 - mâh 5, (S.76) vefâtes

Muharrem sene 824/M.1421, Cülûseş sene 815/M.1412-1413. Ber-
kuk umerâsından idi. Nâibü'l-Melik idi. Halife-i 'Abbasi
'azl olunub, bunu umerâ pâdişâh iylediler.

'Ahdü'l Meliki'l-Muzaffer Ebu's-Se'âdet Ahmed bin
Şeyh el-Mahmudî, babası yirine oturdu. Sene 834/M.1421 müd-
detes.

'Ahd-i Melik Zahir Tatar ki, Melik Muzaffer zemânında
dahî müdebbir melik idi. Tahta cülûs itdi. İkâmet-i müddet
3 mâh, vefât Zi'l-hicce sene 824/M.1421.

'Ahd-i Melik Salih Mehmed Tatar, becaid-i beder ve-
fat fi sene 824/M.1421, Müddet-i ikâmet mâh 4, 'azl oldı fi
sene 825/M.1421-1422 vefât itdi. Fi sene 832/M.1428-1429.

'Ahd-i Melik Eşref Barsbay el-dokmani Melik Berkuk
'ankasında idi. Taht-ı Mısır'a cülûs itdi. Fi sene 825/M.1421-
1422. Cezire-i Kıbrıs'ı feth idüb, halkını haraca kesdi. Sene
müddetes sene 16- mâh 8, vefâtes sene 841/M.1437-1438, fi Zi'l
hicce binâ-i medrese-yi 'âliyye der Mısır.

'Ahdü'l Melik el-'Aziz Yusuf bin Barsbay'ı İskenderi-
ye'de ikâmet itdi. Fevt olunca Cülûseş becây-ı bedereş fi se-
ne 841/M.1437-1438, müddetes mâh 3, 'azl oldı. Sene 842/M.-
1438-1439- mâh 10.

(S.77) 'Ahd-i Melik Zahir Çakmak ~~az~~ Zahiri, Melik Ber-
kuk umerâsındandır. Cülûs fi sene 842/M.1438-1439, müddetes se-
ne 4 7 mâh 10, hayrâtı ve hasanâtı bi-haddır. Sene Muharremin-
de ihtiyâriyle tahtdan ferâgat idüb oğluna viridi. Safer ayında

vefât itdi fi sene 857/M.1453.

'Ahd-i Melik Mansur 'Osman bin Çakmak cülûs sene, müddetes eyyâm sene 40, ma'zûl itdiler. İskenderiye'ye gönderdiler. Yerine İnal geçti. Sene 857/M.1453.

'Ahd-i Melik Eşref İnal el- Naşırî Melik Naşır Ferec bin Berkûk mütâllikatında idi. Cülûses Rebü'yü'l-evvel fi sene 857/M.1453, müddetes sene 8 - ay 2, ihtiyâriyle tahtını oğluna virdi. İrtesi fevt oldı fi sene 865/M.1460-1461.

'Ahd-i müddet-i Melik Mü'eyyid Ebu'l- feth Ahmet bin İnal, cülûses sene 865/1460-1461, müddetes mâh 4, 'azl idüb Ramazan ayında tahtı Hoşkâdem'e alıvirdiler. Fi sene 865/M.-1460-1461.

'Ahd-i Melik Zahir Hoşkâdem Müeyyid Sabık, Şeyhü'l Mahmûdi 'ankasındandır. Cülûses fi sene 875/M.1470-1471, müddetes sene 6- mâh 5, vefâtes fi Rebiyü'l- evvel sene 872/M.1467.

'Ahd-i Melik Zahir Bilbay, cülûses sene 862/1458, müddet yevm 56, 'azl olunub, İskenderiye'ye gönderildi. Fi sene 872/M.1467-1468.

'Ahd-i Melik Zahir'e'n Temerbi'a 822/M.1419, müddetes s, 'azl olunub Dimyat'a gönderildi. Fi sene 872/M.1467-1468, sonra İskenderiye'de teka'üd itdi.

'Ahdü'l Melikü'l Eşref Feittiba'yı Melik Çakmak adamlarından idi. 'Adl-ü dâd ile ta'mir-i bilâd idüb, Kudüs-i Şerif'de ve Cidde'de mirâtı bi-haddır. Cülûs sene 872/M.1467-1468, müddetes sene 30, vefâtes Zi'l-kade sene 901.

'Ahd-i cülûs Kâşar Gavri fi sene 906/M.1500, müddet o sene 15, der Mışır-ı mâh 9, vefâtes 922/M.1516, cümle müddet-i Çerâkese sal 138.

'Ahdü'l ez-Zahir Ebu'l-Naşr Kâşar, cülûs sene 903/M.1497, müddet sene 6 - Mâh 6.

'Ahdü'l Melik Eşref Canbolad, (S.79) cülûs sene 906/M.1500 müddet-i yevm 17.

'Ahdü'l Melikü'l 'Âdil Ebu'l-Naşr Tomânây tahta cülûs itdiği gün öyle vaktinde katl iylediler. Sene 906/M.1500.

Menâkıb-ı Selâtin-i Âl-i 'Osman ve gazavât ve hayrât-ı işân takdim-i zikr, i enşâb ve tefhim-i emr-i intisâb sühan-ı sene in kıssâ-i dil-pezure cünin gerd nakl-i ez-sühandan pir cenâb-ı saltanat me'âb halef-i hulefâ-i rahman-ı şerif-i Âl-i Osman Hazret-i Süleyman Hân tave'lallahu i'mâr-ı ihyâi hüm müddet-i muddü'z- zemân raveha'llahu ervâha mevtâhün fi riyâ-zü'l cinân hazretleriniñ âbâ ve ecdâd-ı se'âdet nihâdı ta'dâ-dında ya'ni selef ve hâlef-i mülûk Âl-i 'Osman ve kabile-i celile-i 'illeyetü's- şânları hususunda

Çünin hândem ez defter-i dâstân

Rivâyet küned râvi râstân

Tevâtür-ü âhbâr-ı şahîha ve tekâşür-i nukûl-i sariha ile müverrihân-ı vesık kütüb-i ehl-i tahkikdan dibâce-i cerâid-i âhbâra 'ünvân-ı şahife-i âsumân kil ki feşâhât-ı makâl bu minvâl üzere keşide kılmışlardır, meselâ 'uşul ve fûrû 'a-şâyır ve kabâil ber- mevcib-i kütüb ve risâil erbâb fezâil

esâmi (S.80) ecdâd-ı 'İzâma bu vech ile mezkûr ve mestûr oldu ki hazret-i sâhib-i kır'ân-ı zemân Sultân Süleyman Hân ibn Sultân Selim Hân ibn Sultân Bâyezid Hân ibn Sultân Mehmed Hân ibn Sultân Murâd Hân ibn Sultân Mehmed Hân ibn Sultân Yıldırım Bâyezid Hân ibn Sultân Murâd Hân Gâzi ibn Sultân Orhan ibn Sultân 'Osman Gâzi ibn Sultân Tuğrul ibn Süleymân Şâh ibn Kaya-alb ibn Kızılboğa ibn Baytemur ibn kanlığ ibn Tağar ibn Kaytun ibn Sakur ibn Balbag ibn Bay-Sunkur ibn Tok-temur ibn Yasuk ibn Candur ibn Bakı Ağa ibn Gök-alb Oğur ibn Karhan ibn Aykutlık ibn Tutak ibn Kara Hân ibn Beysuk ibn Belvaç ibn Tağar ibn Sunç ibn Çariğa ibn Kurtulmuş ibn Karaca Hân ibn 'Ahmud ibn Süleymân ibn Karahun ibn kolgay ibn Baytemur, ibn Tosun ibn Baylık ibn Tağa ibn Toğmuş ibn Güçük Beg ibn Adkoğ ibn Kutak ibn Hak-temur ibn Turuh ibn Kızıl-boğa ibn Yamak ibn Baş-boğa ibn Kurtulmuş ibn Karca ibn Bur-lağa balcık ibn Karmas ibn Kara-oğlan ibn Süleyman ibn Kozlu ibn Bay-temur ibn Türemiş (S.81) ibn Gök-alb ibn Oğuz ibn Kara Hân ibn Kayı Hân ibn Bokay ibn Yafis ibn Hazret-i Nuh nebî 'aleyhi's- selâm ba'zı rivâyetde yüz kırk ata ve ecdâd-ı 'âli nijâdlañ Hazret-i Nuh nebî 'aleyhi's- selâm'a müntehi olur. Târih-i hicret-i nebeviye 'aleyh efzâl-ı şalatü'l- tehiye nevk-i sene-i târihi idi ki Cengiz Hân Belh şehrini harâb idüb, Harezmi Şâh'ı memleketinden ihrâc itmiş idi. Ol sebebdan 'Acem beglerine tefrika düşmegin müşarü'n-ileyh Süleymân Şâh ki Mahan şehrinde pâdişâh idi. Kendüye tâbi' konar-göçer Oğuz tâ'ifesiyle elli biñ Tatar evleriyle diyâr-ı Rum'a 'azîm iyleyüb Erzircan'a gelüb, gazâlar idüb Elbistan'dan Haleb'e

gelüb, andan dahî geçüb nehr-i Fırat ögüne giçerken mezbûr Süleymân Şâh gelüb Fırat suyuna gark oldı. Ca'fer kallası ögünde defn iylediler. Müşârü'n-ileyh'e Süleymân Şâh'la bile gelen Tatarlar tâ'ifesiniñ her biri bir tarafa tağıldılar. Süleymân Şâh gark oldık da dört oğlı var idi. Biri Ertuğrul, biri Sunkur, bir Gündoğdı, biri Dünder. İkisi dönüb diyâr-ı Şarka gidüb Ertuğrul Rum semtine teveccüh idüb Âl-î Selçûk'-dan Konya'da (S.82) Sultân 'Alâiddin Keykubâd bin Husrev bin Kılıç Arslan bin Me'sud bin Kılıç Arslan bin Süleymân bin Kutalmış bin İsrâ'il bin Selçuk pâdişâh idi. Ertuğrul Gâzi Konya'ya gelüb Sultân 'Alâiddin ile mülâkât idüb, icâzet olub ol tarafdand diyâr-ı Rum'a teveccüh itdik de kendü ile Tatar tâ'ifesinden nice biñ adam gelüb yüz okludırlar. Bir ulu Hân var idi. Anıñ yedi oğlı var idi. Biri Yüregir, biri Varsak, biri Kara 'İsa, biri Uzar, biri Kuş-temur idi. Gelüb çuküran etrafından temekkün idüb, yüz oklu fevt olub, büyük oğlu Yüregir cümleye serdâr olub, Aţana ve Tarsus ve Sis kal'alarını feth idüb, sonra Yüregir fevt olub, oğlı Ramazan yirine Beg oldı.

Gücâ ân feridûn-ı zahâ-ü-Cem

Şahân-ı 'Arab hüsrevân-ı 'Acem

Heme hâk kerdend bâlin-u-heşt

Hanin anke cüz tühminiki nigeşt

Tafsil Ertuğrul veled-i Süleyman Şâh üç nefer evlâdı vardır. Târih-i vefât sene 689/1290. Gündüz-alb İznik'de medfûndır. Şarutıb'ı Şavcı dahî dirler. 'Osman Gâzi mezâr-ı

Şerifi Sögütçük nâm kariyededir. Ertuğrul tevâbi'-i ile gâzâ iderek Kayseriyye gelüb ba'dehü Konya'da pâdişâh olan 'Alâiddin Kaykübâd'a (S.83) oğlu Şarutıbı gönderüb küffâr-ı hâksara gazâ niyetine bu diyâra geldik deyü icâzet taleb idüb, taht-ı hükümetinizde yurt idinmege münasib maħal ta'yin olunmak ricâ iderüz dimegin Kara-hisar'ı Şâhib-i tekûrı ile Bilecik tekûrı Sultân Alâiddin harâc virmegin ikisinin memleketi arasında Sögütçük nâm mevzi'-i kışlak ve Tomaniç tağı ile Ermenek tağını yaylâk ta'yin itdiler. Ertuğrul tevâbi'-i ile ol mevzi'leri kışlak ve yaylâk idüb, muttasıl gazâyâ meşgul oldılar. Ba'zı evkât faizü'l-berâkâdda Ankara nâm şehir ki kal'a-i selâsil dimek'e istihâd tam bulmuşdır. Anın kurbunda Kocatağ nâm maħalde tağı ve bağı küffâri'd bedgirdâriyle ceng-ü cidâl ve zarb-u-kıtâl idüb, 'âr ve nâmus begleri tûsî begleri ile ol tarafda peşt penâh-ı islâmiyân ve zâhir-ü-naşîr ehl-i imân olmuş idi.

Ceng meydânında çün er üstüne toğrula

Ruh-ı pâk-ı Şâh merdândan selâm Ertuğrul

Kendûye mu'avenet ve müzâharet iden çeşm-i heşmkin

haşmet-i âyibden meşhûr ve mezkûr Akça-koca, Gündüz-alb, Turgud-alb, Aykud-alb, Hasan-alb, Saltuk-alb, Samsa Çavuş, karındaşı Solmuş Çavuş, 'Abdu'rrahman Gâzî, (S.84) Mahmud-alb, Kara-oğlan, Kara-Mürsel, Bahtlu Kara-teke, Şeyh Mahmud Targal, Mahmud, Kara-tigin ve gayri cümle dörtyüzkırk nefer-i bahâdır kimesnelerdir dirler.

Mebde-i Şahân-ı hilâfet Şi'âr

Hâzret-i 'Osmân-ı velâyet medâr

Tafsîl, îbtidâ-i Zuhûr-ı Devlet âl-i 'Osmân ve Menâ-
kıb-ı Tevârihi ve Kıssâs-ı İşân.

Velâdet-i Hâzret-i 'Osmân Gâzi der Sögütçük fi sene
656/1258, cülûses fi sene 699/M.1299-1300, müddet-i saltanat
26, vefât der Sögütçük fi sene 726/M.1360-1361, müddet-i 'Ömr
sene 69.

Kırkûç yaşında pâdişâh oldu. Mezâr-ı Şerifi Bursada'-
dır. Merhûm gâyetde ehl-i kerem ve nihâyetde sâhib-i 'âtâ ve
ni'am olub, 'adl-ü- sahâda sâni-i 'ömereyn vafr-ü bahada sâ-
lis-i kamereyn idi. Her üç günde mutbakda vâfir ta'am bişi-
rüb, fukarâyı ziyâfed iderlerdi ve ârâmil ve eytâme külli
in'am idüb sâ'ir fukarâ-inâse kisve ve libâs üleşdürüb ihsân-ı
bilâ-ımtinân iderlerdi. Merhûm vefât itdüg de hazinesinde nu-
kûd bulunmayub, bir kaç atları ve bir kılıcı ve bir cebesi
ve iki üç sürü koyunu kalmış idi. Şimdi Bursa havâlisinde yü-
riyan beglig koyun ol koyunlardan dirler. Evvelâ Kara-hisâr
feth olunub, içinde Cuma' namâzı kılinub 'Osmân Gâzi kırkûç
yaşında kendü adına hutbeyi ibtidâ Tursun Fakih nâm ehl-i
'ilm okudı. Fi sene 699/M.1299-1300 tahta cülûsden makdem
Edebâli nâm 'azîzin kızını nikâh idüb almışdır.

Tafsîl-i Evlâd-ı Emcâd-ı 'Osmân Gâzi

Sultan Orhân velâdetes fi sene 701/M.1301-1302, 'Alâ-
iddin Paşa vefâtes der Şi'a târik-i meşâhiye Sülûk iyledi.

Mezâr-ı şerifi Bursa'dadır. Ser-i serefrâz-ı rûy-i zemin
ebu'l-vâkt 'Osman-pakize din

Tafsil, 'Osman Gâzi zemânında olan gâzilerdir. Alb-
Gündüz mir-livâyan-Ulu Akça-koca, Hasan-Alb mir-livâ-yı İne-
göl, Turgud-Alb mir-livâ-i İnegöl, Aktemur veled-i birâdereş,
Saltuk-Alb, Sasâ Çavuş, Konur-Alb, Gâzi-yi Rahman- Süleymân,
birâder-i Sasâ, Köse Mihâl ki Konstantiniye'niñ ulu beglerin-
den iken, vakı'asında kendüye islâm telkin olunmağın 'Osman
Gâzi yanına gelüb müslüman olub, adını 'Abdu'llah kodılar.
Mir-livâ-yı Kara-kaya.

Tafsil, 'Osman Gâzi'yi pâdişâh 'Alâiddin'e tâbi' iken
iki şehirde oturub, itdügi gazâlardır.

Feth-i Büri- hisâr der kurb-i Yenişehir fi sene 677/M.1278-
1279

Feth-i Karaca-hisâr der kurb-i İnegöl fi sene 685/M.1286,1287

Feth-i kal'a-i kara-hisâr fi sene 685/M.1286-1287

Feth-i Kal'a-i Selçuk fi sene 689/M.1290

Feth-i Kal'a-i Yâr-hisâr fi sene 689/M.1290

(S.86) Feth-i kal'a-i Ayva-önü fi sene 689/M.1290

Feth-i kal'a-i Nüvit-hisâr fi sene 689/M.1290

Feth-i Kal'a-i İnegöl fi sene 689/M.1290

Feth-i kal'a-i Yeni-şehir fi sene 689/M.1290

Tezvic-i Şeh-zâde Orhan Yâr-hisâr tekûrınının Nilüfer
nâm kızını Bilecik Tekûrına virüb, düğün üzere iken Gâzi ez-
fevr gelüb, tekûrları katl idüb, gelen gelini Şeh-zâdeye ni-
kâh itdiler. Fi sene

Tafsil, 'Osman tahta cülüs itdiğ de vaki' olan gazâ-
lardır. Sultân 'Aladdin Keykubât, vaktâkim 'Osman Gâzi'niñ
kal'alar feth idüb kâfire akın iyleyüb vâfer mâl-i ganimet
eline girdügin işidicek 'Osman Gâzi, tuğ ve sancak ve tabl
ve 'âlem ve kılıcı ve at ve hil'at gönderüb, feth itdügi mem-
lekete bizini'llah te'âlâ pâdişâh olsun deyü icâzet virdi.
Fi sene 699/M.1299-1300. Ba'dehu İznik tekûrı 'Osman Gâzi'den
şikâyet idüb, etrafımızı Irâk ve yâkîn akın ile yıkdı deyü
İstanbul tekûrından 'asker isteyüb, ol dahi vâfer 'asker
gönderüb, dilden giçerken müslümanlar onlara şüccun idüb, kır-
dılar. Fi sene 707/M.1307-1308

Feth-i nâhiye-yi Marmara fi sene 707/M.1307-1308.

Feth-i kal'a Kestel fi sene 707/M.1307-1308.

Feth-i kal'a-i Sakine fi sene 707/M.1307-1308.

Feth-i kal'a-i Lâke fi sene 707/M.1307-1308.

(S.87) Feth-i kal'a-i Ak-hişâr fi sene 707/M.1307-1308.

Feth-i kal'a-i Kara-Hasan fi sene 709/M.1309-1310.

Feth-i kal'a-i Subacı-hişâri fi sene 716/M.1316-1317.

Feth-i kal'a-i Geyve fi sene 716/M.1316-1317.

Feth-i kal'a-i Yeñice- Taruklu fi sene 712/M.1312-1313.

Feth-i kal'a-i Tekûr-Şikâr fi sene 712/M.1312-1313.

Feth-i kal'a-i Umaş-hişâri fi sene 713/M.1313-1314.

Feth-i kal'a-i İbsala ve 'Asan Gölü fi sene 713/M.1313-1314.

Feth-i kal'a-i Etranos sene 713/M.1313-1314.

Feth-i kal'a-i Kara-diken sene 713/M.1313-1314.

Feth-i kal'a-i Bursa sene 722/M.1322.

Târih-i feth-i Bursa sene 722/M.1322.

Bursa gâyet sa'ib hisâr olub, kılıca canibinden şehre havâle-i müslümanlar bir kule yapub, ba'zı adamlarla 'Osman Gâzi karındaşioğlu Ak-temur nâm bahâdırı anda koyub ve tağ tarafında dañi bir kule havâle yapub, ba'zı kimesne ile kulu Balabancık nâm bahâdırı anda koyub nâhiyesinde olan köyler zabt olunub, taşra adam çıkartmaz oldılar. Kal'a halkı açlıktan zebûn olub, Şeh-zâde Orhân'a kal'ayı teslim itdiler.

Feth-i kal'a-i Gökerpe sene 723/M.1323.

Feth-i kal'a-i Ak-yazı sene 723/M.1323.

Feth-i kal'a-i Maderi sene 726/M.1325-1326.

Feth-i kal'a-i Kandıra ve Yaylak-âbâd fi sene 726/M.1325-1326.

Feth-i kal'a-i Ermiya sene

Feth-i kal'a-i Bolu

Akça-koca nâm bahâdır feth itmegin Koca-ili didiler.

(S.88) Feth-i kal'a-i Semândire sene 826/1422-1423.

Feth-i kal'a-i Kara-mürsel fi sene. Kara-Mürsel nâm bahâdır feth itmegin Kara-Mürsel didiler.

Feth-i kal'a-i Aydos, Tekûrın kızı düşünde görür ki bir çukura düşüb müleves olmuş. Bir güzel yigit bunu çıkarub pâk libâs giydirmiş vaktâkim, müslümanlar kal'ai muhâşara itdiler. Gâzi Rahman nâm bahâdırı kız görür ki düşünde gördiği yigit tir. Bir mektûp yazub, taşa bağlayub, gice ile filân burca gelürsen kal'ayı sana alıvireyim dir. Vaka'en ol kız mezbûr gâziyi kal'e çeküb, kal'anuñ kapusun açub gâziler kal'aya gi-

rüb feth iylediler. Kız müslüman olub, Raḥmân'a virdiler.

Sene 726/M.1325-1326

Tafsîl, 'Osman Gâzi Zemânında Olan 'Ulemâ ve Sülehâ
ve Meşâyih-i Kirâm

Şeyh Sadreddin Konevi Raḥmetu'llah Celâleddin-i Rumî
ki Molla Hüdâvendigâr dirler. Velâdetes der berh sene 615/
M.1218-1219. Sultân Veled bin Hüdâvendigâr, Seyyid Burhaned-
din Tebrizî, Şemsi Tebrizî veled-i Bahâiddin, fahrü'l- ahâli
Şeyh **Deve**balı Karamânî vefâtes sene 726/M.1325-1326, müd-
det-i 'ömr sene 165.

(S.89) Molla Hattâb Kara-Hişâri, Şeyh 'Ömer Nesefi'-
niñ manzûmesine şerh yazmışdır, 'azizdir. Şeyh Muhlis Paşa,
sâhib'i kerâmet-'aliyye ve makâmât-ı seniyyedir. Âşık Paşa ve-
ledi Muhlis Paşa müstecâbü'd-du'âdır. Kırşehrinde medfûndır.
Şeyh Âhî Hasan Mazhar, kerâmet-i 'azizdir. 'Ulvân Çelebi ve-
led-i 'Âşık Paşa Sâhib-i cezbedâr Amasiyye kurbunda medfûndır,
Âhî Evren Sultân Kumral Abdal Geyüklü Baba Şeyh Baba İlyâs
'Acem'dir. Amasiyye'de olur, dervişlerine "Bâbâyi" dir. Sul-
tân 'Alâddin Keykubâd ez-evlâd-ı Selçûk otuzüç atada Afrasyâb
ceddi olur. Mëddet-i saltanatı sene 30 -şehr 2- yevm 14, ve-
fâtes fi sene 707/M.1306-1307. Oğlu Sultân Gıyâseddin babası
yirine pâdişâh oldu. Hayli zâlim olmağın kulları katl itdi.
Nesli munkatı' oldu. Fi sene 708/M.1308-1309. Ba'de Sultân
Gıyâseddin vefât itdikde vilâyet-i Yunan hâli olmağın Şeyh
Muhlis Paşa, altı ay pâdişâh olub, tahta oturdu. Soñra baba

İlyas şefilerinden Nuriddin Şafi'niñ Karamân nâm beş yaşında oğlını tahta geçirüb, pâdişâh itdi. Vilâyet-i Yunan'a a-nun çün şimdi Karamân vilâyeti dirler. Şeyh baba İlyâs 'Acem'in müridleri gâyed çok olmağın hurûc ihtimâli (S.90) vardır deyü Sultân Gıyâseddin katl-ı 'âm itdi.

Bunlar oldı şikât-ı din-i hazâ

Reveha'llahu ruha hum ebedâ

Hazret-i hüdâ celle ve 'âla zikr olınan 'ulemâ-i İzâm ve meşâyih-i kirâmîñ 'âli nimetlerin Hazret-i tave'llahu 'Öm-rehu ilâ inkirâzi'd- deverân Hazretleri'niñ üzerlerine hâzır ve nâzır olub, dâ'ima tenâb-ı hayme-i Cihân-dârilerin müsmâr hulûl ile beste ve 'ukud Şehr-yârilerin silk-i devâmda peyves-te kıla. Âmin yâ râbbe'l 'âlemin.

Tafsil 'Osman Gâzi Zemânında Etrâf-ı Vilâyetde Olan Pâdişahlardır.

Memalik-i İnan-ı zemîn pâdişâh ki Sultân Gâzân ibn Ur-ğan Şâh bin Ulğan ibn Hülâgû Hân ibn Kuli Hân ibn Cengiz Hân idi. Febriz'de oniki medrese bir câmi' binâ itmişdir ve bir 'âli kubbe içinde medfûndur ve evlâdiyyet perestlerdir. Amma Gâzân Hân müslüman olmuşdır. Cülûseş sene 694/M.1294-1295, vefâteş sene 703/M.1303-1304. Oğlu Sultân Mehmed Hüdâbende ki Türkiide adı İlcan Pâtur Hân'dır. Babası yirine Pâdişâh oldı. Sultâniyye şehrini taht idindi. Sekiz minârelü bir câmi' ve bir medrese binâ itmişdir. Câmi' ortasında medfûndur. Ehlü'l-lahdandır dirler. Cülûseş sene 703/M.1303-1304, vefâteş sene

716/M.1316-1317 (S.91) Mezbûr-ı Sultân Mehmed Hüdâbende vak-
tâkim sefere giderdi. Medrese-i seyyâre deyü iki çâdır kurı-
lırdı. Bir çâdırda mezheb-i hanifi müderrisi Dânişmendileri
ile ve bir çâdırda mezheb-i Şâfi' müderrisi Dânişmendileri
ile olurdu. Beyle göçüb konılırdı. Tahsil-i 'ulemâ meşgul
olub, her gün pâdişâha du'a iderlerdi. Vazifeleri hazineden
ve ta'âmlar muḥbakdan virülürdi. Ba'dehu oğlu Ebu Sa'id Hû-
dâbende pâdişâh oldu. Evlâd-ı Hülâgü münkarız oldu. Cülûs
sene 717/M.1317-1318, vefâtes 736/M.1335/1336.

Selâtin dutdı tertib üzere növbet

Bu növbet hânda oldu 'âdet

Olur her 'âlemin bir kâmurânı

Ki ol karnın olur sâhib kârânı

Cihândan o gider bir gün yerini

Biri daḥi tutar anuñ yerini

Hâkikat bu cihân birrî güzerdir.

Gelen göçdi konanda göçiserdir

Kilid-i feth ve küşâd-ı memâlik-i islâm Ebu'l-uzzat

Muhammid-i hişâl Orhân Hân.

Tafsil, menâkıb her bir mu'arrik ma'âzi Sultân Orhân

Gâzi. Velâdetes fi sene 678/M.1279-1280, cüluses sene 726/M.

1325-1326, 'Ömreş sene 83 (S.92) müddet-i saltanat sene 35,

vefâtes fi sene 761/M.1359-1360.

Kırksekiz yaşında iken pâdişâh oldu. Bursa'da hişâr

içinde medfûndır. Etrâf-ı vilâyetde olan begler ve 'asker halkı kıızıl börk giymek 'âdetleri olmağın Orhân Gâzi kendü halkına akbörk giymek buyurdu. Amma ki divâna geliser burmalı dülbent giyerlerdi. Burmalı dülbent ol zemândan hâdis oldu. Yâr-hişâr tekûrının Nilüfer nâm kızını Şeh-zâde iken nikâh idüb, almış idi. Bursa'da ol hâtûn köprü yaptı. Ol zehrin idi. Nilüfer suyu demekle meşhurdır.

Tafsil, Orhân Gâzi'nin Evlâd-ı Se'âdet Nihâdlarıdır.

Sultân Murâd Hân, velâdetes sene 727/M.1326-1327. Süleymân paşa sene 716/M.1316-1317. Sultân Kâsım güçük iken vefât itdi. Mezâr-ı Şerifi Bursa'da sene 717/M.1317-1318. İbtidâ Rum-ili'nde gazâ iden bunlardır. Bilecik kadısı Çandarlu Kara-Halil tedbiri ile 'asker çok olmak için yaya ve müselleme yazdırdı. İbtidâ yaya ve müselleme ol vakıt hâdis oldu.

Tafsil, vüzerâ-yi ve Ümerâ-yi Sultân Orhân Gâzi

Hayreddin Paşa ki Molla Tâceddin Kürdî dirler. Lâlâ Şahin Bursa'da medrese yaptı ve Kırmacı'de köprü yaptı.

(S.93) Tafsil, Sultân Orhân pâdişâh olduktan sonra itdigi gazâlardır.

Feth-i Kayur-hişârı fi sene 731/M.1330-1331

Feth-i kal'a Emrah-Telmid fi sene 731/M.1330-1331

Feth-i kal'a-i İznik fi sene 731/M.1330-1331

Feth-i kal'a-i Köşk fi sene 732/M.1331-1332

Feth-i kal'a-i Taraklu-yeñicesi fi sene 733/M.1332-1333

Feth-i kal'a-i Balıkesri fi sene 735/M.1334-1335

Feth-i vilâyet-i Karesi fi sene 735/M.1334-1335.

Feth-i Kal'a-i Bergama fi sene 735/M.1334-1335

Feth-i kal'a-i Edremid fi sene 735/M.1334-1335

Feth-i kal'a-i Germasti fi sene 735/M.1334-1335

Feth-i kal'a-i Ulubâd fi sene 735/M.1334-1335

Feth-i kal'a-i Aydınçık fi sene 735/M.1334-1335

Feth-i kal'a-i Kızılca-tuzla fi sene 736/M.1335-1336

Sultân Orhân Anadolu'da kal'alar memleketler feth it-
dügin Engürüs kralı ve Lâz begleri, Softa ta'ifesi işidicek,
Türkî def' itmek kaşına ittifâkla Anadolu'ya giçmek iste-
diklerin müslümanlar işidicek, Süleymân Paşa babası Sultân
Orhân'dan icâzet isteyüb kâfirler Anadolu'ya geçmedin ba'zı
'asker ile ben mukaddemâ Rum-ili'ne geçüb gazâ ideyim dime-
gin mahuvul. ma'mûl şerefîkabûle mevsûl olub, icâzet buy-
ruldı. Fi sene 758/M.1356-1357. Süleymân Paşa bahâdırlarından
Fazıl Beg ve Ya'kub Ece ve Mihâl Beg ile Aydınçık kemer nâm
meşelige gelüb kâfiriñ (S.94) sığırların tutub derilerin çı-
karub, şal düzüb diyârdan Rum-ili yakasına evvelâ kırk nefer
ile geçdiler. Feth-i kal'alar şal ile 'asker geçirdiler. Ha-
mini fi sene 758/M.1356-1358, feth-i kal'a-i Eyaşliya fi se-
ne 758/M.1356-1357, feth-i kal'a-i Odkuluk fi sene 758/M.
1356-1357, feth-i kal'a-i Murgur-hişâr fi sene 758/M.1356-1357,
feth-i kal'a-i Ece ovası fi sene 758/M.1356-1357.

Gelibolu tekûrı 'asker çekûb Türki men' itmek istedik
de Ya'kub Ece feth itmegin ceng-i 'azîm olub, tekûr şahub
kal'aya girdi. Sene 758/M.1356-1357, Ece ovası didiler.

Feth-i kal'a-i Karacık fi sene 759/M.1357-1358

Feth-i kal'a-i Tekur-tağı ve ba'zı kal'alar fi sene 759/M.
1357-1358.

Feth-i kal'a-i Hayra-bolu fi sene 759/M.1357-1358

Aydın-il'i begi olan Aydın beg oğlu Gâzi Umur Beg gemilere binüb gazâlar idüb, velâyeti zâhir olmağın Gâzi Umur Beg canu gün deyü yemin iderler. Gâziler mâl-ı ganimeti Bektâşi börkleri ile ulaştırdılar. Anım gün börklerin altun ile nakş idüb, üsküf deyü ad kodılar. Vefât-ı Süleymân Paşa Bolayır'da bir kaza toğan salub ardınca segirdirken eyle yıkılıb fevt oldu. Fi sene 760/M.1358-1359.

(S.95) İznik'de bir kilisâyı câmi' idüb ve bir medrese iyledi. Âl-i 'Osman'dan ibtidâ medrese onlar ihdâs itdiler. Bir 'âli imâret binâ idüb fukarâya ve gurebâya her gün ta'âm virilüb, ziyâfet olunmak onların ihtirâı'dır. Bolayır'da bir latif Câmi'-i şerif ve 'imâret bina itmışdir. Fi sene 760/M.-1358-1359. Gâzi Süleymân Paşa anda medfûndır. Bursa'da bir manastırı medrese iyledi. Bursa'da 'âli 'imâret yapub her gün fukarâyı ziyâfet olunır. Geyiklü Baba dimekle meşhûrdır. Vilâyeti zâhir olmuş 'azize tekiye ve bir lâtif câmi' dahi binâ iyledi. Sene 760/1358-1359.

Tafsîl, Sultân Orhân Zemânında olan 'Ulemâ ve Şulehâ Molla Davud-ı Kayseri ki Fusûsâ (45). şerh yazmışdır.

İznik'de yapılan medresenin ibtidâ müderrisi bunlardır. Molla

(45) İbnü'l Arabî'nin eseridir. S.95.

Tâceddin el- Kürdî 'âlim ve fazıl müderris idi. Soñra vezir olub, Hayreddin paşa dirlerdi. Molla Kara-Halil C nd r Bi- lecik kağısı ikeñ Bursa'ya kağı oldu. Molla Kara 'Ali ki Ve- kâya'ye şerh yazmışdır ve Mugni'ye (46). şerh yazmışdır. İz- niğ'de müderris olub, Molla Şemseddin Fennâri bu 'azizden o- kumuşdır dirler. Molla Muhsin el- Kayseri 'ilm-i farâiz ve 'ilm-i fıkhi nazm (S.96) itmişdir ve 'ilm-i 'arûza şerh yaz- mışdır. Şâhib-i velâyet kimesnedir. Karaca Ahmed Sultan-ı 'A- cem diyârından gelmişdir. Kara-hişâr'da medfûndır. Kabrinde da'vet-i müstecâb olur ve maraiz varsa şifa bulur deyü 'in- de'l- havaş ve'l 'avam muşhurdır.

Şeyh Geyiklü Baba haydandır. Bursa fethinde 'asker ile beyle idi. Geyikler musahhar olmağın Geyiklü baba didiler. İnegöl'de olur imiş. Çok kerâmeti zâhir olmuşdır. Şeyh Musa Abdal, meczûb kimesne imiş. Bursa fethinde hazır imiş. Bursa'- da medfûndır.

Şeyh Duğlu Baba, meczûb kimesne imiş. Bursa fethinde gazâ-i 'atşan iken süde şu katub ulaşdurur imiş. Duğ demek İran'a dirler.

Şeyh Abdal Murâd meczûb kimesne imiş. Bursa fethinde hazır imiş. Bursa mezâr-ı şerifi vardır meşhûrdır. Evlâdı bun- lar mukteda-yi ehl-i din, rahmetu'llah 'aleyhim ecma'in. Şâh Ebu'l Gâzi makarr-ı saltanat Sultan Murâd an ki başed mülk-i

millet ramain ba-'adl-ü-dâd (Gâzi Hüdâvendîğâr dirler)

Tafsil, Menâkib-ı Sultân Murâd Gâzi Veled-i Sultân

Orhân

Velâdetes fi sene 727/M.1326-1327, cülûs-ı ber- taht der Bursa 761/M.1359-1360, 'ömreş sene 65, müdet-i saltanat sene 31, vefâtes fi sene 792/1389-1390. Otuzdört yaşında pâ-dişâh oldu. Ceng de bir fedâ-yı kâfir hançerle urdı. Şehid oldu. (S.97)

Tafsil, Sultân Murâd Gâzi'nin Evlâdıdır. Velâdet-i Yıldırım Bâyezid'dir. Magnisa sene 748/M.1347-1348. Ya'kub Çelebi, bu iki şeh-zadeler sünnet oldu. Fi sene 768/M.1366-1367.

Tafsil, Gâzi Murâd Hân'ın Vezirleri ve Begleri Hayreddin Paşa ki Kara Halil dirler. Kazî-'asker iken vezir oldu. fi sene 765/M.1363-1364. Lâlâ Şahin Rum-ili begler- begisi oldu. fi sene 765/M.1363-1364. 'Ali Paşa veledi Hayreddin Paşa vezir oldu. Şaruca Paşa, Hacı-ilbeği, Hacı Evranos sancak begidir. Kutlu Beg mir-livâ-yı ekberdir. Âyine Beg mir-livâ-yı Karesi, ince Beg, Kara Timurtaş mir-i mirân Rum-ili becây-ı Lâlâ Şahin, Tahca Balaban, İlyas Beg, Müstecâb Şubaşı Ahmed Çavuş, Kara Mukbil Paşa, Yiğit Bazurlu Toğan, Firûz Beg, mir-livâ-i nefere Kutlu Biga, Ahmed Beg.

Tafsil, Gazâ-i Sultân Murâd Gâzi

Feth-i kal'a-i Batnos fi sene 760/M.1358-1359.

Feth-i kal'a-i Çuralu fi sene 760/M.1358-1359.

Feth-i Kal'a-i Menisin fi sene 760/M.1358-1359.

(S.98) Geli-bolu'da Rum-İli'ne geçüb ibtidâ olunan kala'lar-
dır. Ceng-i 'azîm olmağın ba'd el-feth kal'asın yakdılar.

Ceng-i 'azîm olmağın ba'd el feth kal'a yıkdılar.

Feth-i kal'a-i Burguz fi sene 760/M.1358-1359.

Feth-i kal'a-i Burguz ki edâde Meriç kenarındır. fi sene 760/-
1358-1359.

Feth-i kal'a-i Eski-hisâr fi sene 760/M.1358-1359. Kafirler
hâvf idüb kaçub kal'ai baş koyub gitmegın kal'ai yakdılar.

Hacı ilbegi feth itmeğın ilbegi oğlu Burgızı dirler.

Feth-i vilâyet-i Keşan fi sene 760/M.1358-1359.

Feth-i kal'a-i Dimetoka fi sene 761/M.1359-1360. Hacı ilbeg'i
Dimetoka tekûrını 'ale'l- gafle tutub kala'-i halkı kala'yı
virüb tekûrların halâş itdiler.

Feth-i kal'a-i Edirne sene 761/M.1359-1360.

Feth-i Koğrı- beli fi sene 760/1358-1359.

Mukaddemâ Lâlâ Şahin Edirne fethine 'asker ile varub, üzerine
tekûrı çeküb, karşulayıb 'azîm ceng oldu. Âhir kâfirler münhe-
zim olub, kal'aya girdiler. Sultan Murâd kal'a üzerine gelicek
Meriç taşkun olmağın Tekûr sandala binüb, kaçdı. Kal'a hâli
kalmağın ehl-i İslâm zabt itdi. Lâlâ Şahin Zâğra ve Filibe
cânibine gönderildi. Akın idüb, çok yirlere (S.99) feth idüb,
vâfir esir gönderdi.

Feth-i Kal'a-i İpsala ve Malkara fi sene 763/1361-1362.
Evranos Beg İpsala cânibin feth idüb, akın itdiler. Vâfir esir
gönderdi. Kara Rüstem nâm ehl-i 'ilm Candarlı. Kara Halil paşa-

ya mâldan beşdeni beglige alınmak şeri'dir alınsın deyü emr iylemegin her esirden yigirmibeş akçe pencin alınur oldı ve cem' olan pencin oğlanları Türkî dil öğretmek için müslümanlara hizmet itmege virdiler. Sonra devşirilüb yeñiçeri deyü ak börk giydirdiler. Yeñiçeri bu zemânda hâdisdir. Gâzi Murad Hân Gelibolu'dan Anadolu'ya geçüb Zağra- yeñicesi ve Zağra- eskisi Lâlâ Şahin feth itmişdir. Biga kal'asını feth itdiler. Fi sene 766/M.1364-1365. Kal'a-i Gümilcine'yi Evranos Beg feth itdi. Fi sene 766/M.1364-1365.

Sırf askeri Edirne'yi müslümanlar elinden almak kasdına asker ile gelüb, konub Lâlâ paşa şebhü'idüb, vâfir kâfir kırdılar ve kimin esir idüb mâl-ı ganimete müstağrik oldılar. Fi sene

Feth-i kal'a-i Kütahya fi sene.

Feth-i kal'a-i Eğri-göl fi sene.

Feth-i kal'a-i Tavşanlı fi sene 783/M.1381-1382. Şehzâde Yıldırım Bâyezid Germiyân oğlunun kızını şer ile nikâh idüb aldıķ da bu kal'alaları kızı (S.100) ile pişkeş gönderdi.

Feth-i Kal'a-i Hamid-ili ve Telvak fi sene 783/M.1381-1382.

Feth-i Yeñi-şehr, Feth-i Ak-şehr fi sene 783/M.1381-1382.

Feth-i Kara-ağaç fi sene 783/M.1381-1382.

Feth-i Şedi fi sene 783/M.1381-1382. Bu beş şehri Hamidelü'den satın aldılar.

Feth-i Terkos fi sene 783/M.1381-1382. Devletlû kubbe- ağaç kurbunda bulunan nâm hisâr ki haķ yıķduđı kal'a dirler. Feth olundı. Fi sene 784/M.1382-1383.

Feth-i kâl'a-i Siroz sene 687/M.1288.

Feth-i kâl'a-i İskete ve kâl'a-i Marula sene 688/M.1289. Bu kâl'alarda vâfer-i altun taşlar buldı. Gâziler başlarına giymegin üsküf andan hâdiş oldı dirler.

Feth-i kâl'a-i Zahne fi sene 788/M.1386.

Feth-i kâl'a-i Drama fi sene 788/M.1386.

Feth-i kâl'a-i Kâra, kâriye sene 788/M.1386.

Feth-i kâl'a-i Kavalâ fi sene 788/M.1386.

Feth-i kâl'a-i Manastır fi sene 788/M.1386.

Ceng-i 'âzim der Kosova fi sene 792/M.1389-1390. Gâzi Murâd Hân 'askeri Laz-oğlu desbot 'askeri makâbele alub, kâfirler münhezim olub, gâziler ardınca gidüb, desbotı tutub ol yirde katl itdiler. Viloş nâm kâfir Begi ita'ât şuretinde pâdişâhın elini öpmek isteyüb yakın geldik de hançer ile pâdişâhı urub şehid itdi. Fi sene 792/M.1389-1390.

Tafsil, Hayrât ve Hasenât Murâd Hân Bursa'da kaplucada bir 'imâret ve bir medrese ve bir câmi' binâ itdi fi sene 762/M.1360-1361 (S.101) Bilecik nâm kasabede câmi' binâ itmişdir. Fi sene 762/M.1360-1361. Yenişehir'de dahi bir câmi' binâ itmişdir. Fi sene 765/1363-1364. Postinpos nâm 'aziz için Yenişehir'de bir zâviye binâ itmişdir. Sene 765/M.1363-1364.

Tafsil, Gâzi Murâd Hân Zemânında olan 'Ulemâ ve Meşâyihî

Molla Cemâleddin Muhammed Akşarâyi, gâyet de fazıl ve 'âlim kimesnedir. İzâha hâşiyesi vardır. Dört derecede cedit İmâm Fahr-i razidir.

Molla Fennâri, 'Acem'den Rum'a gelicek medresesi silsilede mollaya Danışmend olmuştur. Seyyid Şerif Cürcânî bu Molla'nın fazâilini istemegin Rum'a teveccüh idüb, Molla'nın şehrine geldik de Molla vefât itmiş bulunmağın Molla Fennâri ile bile gitmişlerdir.

Molla Mahmud ki Karaca Efendi demekle meşhûrdur. Bursa kadısıdır. Anın Musa Çelebi nâm bir oğlı var idi. Şuğul için diyâr-ı 'Acem'e varub, taḥşil-i kamâl idüb, Kadı-zâde Rûmi demekle 'Acem mevalileri içinde iştihar bulmuştur. Telifâtı vardır, Şayi'dir.

Molla Burhaneddin Ahmed 'âlim ve Fazıl ve müteşerrif ve müteverri' kimesnedir. Kadı Erzincan Tercih dirler. Telviha (47). ḥâsiye yazmıştır.

Şeyh Hacı Bektaş ehl-i velâyet ve şâhib-i kerâmettir. Kır-Şehri'nde medfûndur.

(S.102) 'âlâ ervahûm tuḥfetü'l-teḥeyyâ

Min Allah el zi ḥalak el-berâyâ

Âsumân-ı feth-ü-nuşret ya'ni Sultân Bâyezid

Aftâb-ı din-i devlet sâye-i hay-yi mecîd

Tafşil, Menâkıb-ı Yıldırım Bâyezid Hân veled-i Gâzi

Mûrad Hân

Velâdetes fi sene 748/M.1347-1348, cülûses ber-taht fi Ramazan fi sene 792/M.1486-1487, müddet-i saltanat fi sene 16, 'ömreş fi sene 60, vefâtes sene 808/M.1405-1406. Timur Hân hadisesinde hemâ mahruḳdan kuvvet oldu. Kırkdört

(47) Taftazânî'nin eseridir. S.101.

yaşında tahta cülûs itdi. Şeh-zâde iken Germiyân oğlunun kızını nikâh idüb, almışdır. Sene 783/M.1381-1382. Ba'dehu lâzîkî olan velak oğlundan kızını nikâh idüb almışdır. Fi sene 798/M.1395-1396. Gâzi Murâd Hân Lâz kâfiri ile ceng iderken şehid olıcağ, Bâyezid Hân karındaşı Ya'kub Çelebi Bayak eşir deyü çâdira götürüb, boğdılar. Pâdişâhların karındaşın katl idüb, ibtidâ Yıldırım Bâyezid'den oldı.

Tafsil, Evlâd-ı Yıldırım Bâyezid Hân Gâzi

Sultân Mehmed velâdetes fi sene 776/M.1374-1375 Emir Süleymân bunları karındaşı Musa Çelebi Edirne'de katl itdi.

(S.103) Mustafa Çelebi Timur Cenginde nâ-bedîd oldı. Musa Çelebi'yi Sultân Mehmed katl itdi. 'İsa Çelebi karındaşı Musa Çelebi'yi katl itdi. Bursa'da medfûndır. Kasım Çelebi'yi İstanbul tekûrına Emir Süleyman gönderdi.

Tafsil, Yıldırım Hânın Vezirleri, Ali Paşa, Timurtaş

Paşa

Tafsil, Gazâ-yı Yıldırım Bâyezid Hân

Feth-i Ma'den-i Kara-tok fi sene 792/M.1389-1390

Feth-i kal'a-i Üsküb fi sene 792/M.1389-1390

Feth-i kal'a-i Çetros bedest-i Evranus Beg fi sene 792/M.1389-1390

Feth-i kal'a-i Vadne bedest-i Evranus Beg sene 792/M.1389-1390

Feth-i vilayet-i Budin bedest-i Evranus Beg sene 792/M.1389-1390

Feth-i kal'a-i Alâ-şehr sene 792/M.1389-1390

Aydın-oğlu rızâsı ile vilâyetin teslim idüb, hırbe ve sikke pâdişâh oldu. Karesi ile ikisi bir oldu. Saruhân vilayeti halkı itâ'ât idüb Menteşa-oğlu kaçub Kastamoni hâkimi getürdüm. Bâyezid yanına varmayın, vilâyet halkı itâ'ât itdiler. Fi sene 792/M.1389-1390. Karamânoğlu 'Alâiddin Beg'-den Hamid-ili halkı neşgi itmegin üzerine varilub Karamân-oğlu Taş-ili'ne kaçdı. Konya halkı kal'ayı teslim itdiler. Fi sene 792/M.1389-1390 Germiyan-oğlu Ya'kub Beg pâdişâha geç (S.104) gelüb, istiklâl itdikde veziri ile kendüsünün Rum-ilinde ibsala kal'asında habs itdi. Fi sene 792/M.1389-1390.

Feth-i vilâyet-i Eflâk, Bâyezid Hân gazâ niyetine Rum-ili'ne geçüb Eflâk vilâyetine karib vardık da Eflâk Voyvodası Mircovu'yu da itâ'ât idüb, harâc virmege mültezim oldılar. Fi sene 793/M.1390-1391

Feth-i kal'a-i Seküli fi sene 794/M.1391-1392

Feth-i kal'a-i Silistire fi sene 794/M.1391-1392

Feth-i kal'a-i Rusçuk fi sene 794/M.1391-1392

Katl-i Karamân-oğlu fi sene 794/M.1391-1392

Bâyezid Hân Rum-ili'ne gazâyâ gitdik de Anaçolu hâli kaldı. Oğlu 'Alâiddin ılgâr ile gelüb, Anaçolu begler begisi Timurtaş'ı Ankara'da gice ile başub dönüb Konya kal'asında habs itdügün Bâyezid Hân işidicek, Rum-ili'nden ılgâr ile Bursa'ya gelüb, Karamân-oğlu Timurtaş'ı habisten çıkarub, hil'ât giydirüb, ilçî ile vâfer tuhfe ve hedâye gönderüb cervicesin 'affu ricâ itdik de makbul olmayub üzerine hücum

olundık da Akçay nâm mahalde irişüb, ceng olub, mezkûr-ı Ka-
ramân-oğlı 'Alâiddin ve kendüniñ Mehmed Beg ve 'Ali Beg nâm
oğlu ile tutulub, katl olundılar, fi sene 794/M.1391-1392.

Feth-i kal'a-i Konya fi sene 794/M.1391-1392

Feth-i kal'a-i Niğde fi sene 792/M.1389-1390

Feth-i kal'a-i Ak-saray fi sene 794/M.1391-1392 (S.105)

Feth-i kal'a-i Kara-hişâr fi sene 794/M.1391-1392 Kal'a-i

Ak-Şehr fi sene 794/M.1391-1392

Feth-i kala'i Kayseriyye 794/M.1391-1392

Kadı Burhaneddin nâm kimesne vilâyet-i Rum'a hâkim
olub, 'Arab Sultânına iltica itdügi ma'lûm olmağın vezirine
varıldı sene 795/M.1392-1393

Feth-i kal'a-i Amasiyye fi sene 795/M.1392-1393

Feth-i kal'a-i Tokat sene 795/M.1392-1393

Feth-i kal'a-i Sivas sene 795/M.1392-1393

Feth-i kal'a-i Canik sene 795/M.1392-1393

Feth-i kal'a-i Samsun fi sene 795/M.1392-1393

Bâyezid Hân Rum-ili'nde gazâda iken Kastamoni hâkimi
Kötürüm Bâyezid yanında olan Mentешoğlu tahriki ile vilâyet-i
ehl-i islâma gâret idüb, ^{şâdîşâh} seferde Bursa'ya gelicek Kastamoni'-
ye teveccüh idüb, Kötürüm Bâyezid vefât itmiş bulunub, oğlu
İsfendiyar kaçub Sinob'a varub, kal'ası vilâyeti ile zabt
olundı. Mentеш-oğlu andan kaçub, Timur'a gitmiş.

Feth-i kal'a-i Taraklu-Borlu sene 795/M.1352-1353

Feth-i kal'a-i Kastamoni fi sene 795/M.1352-1353

Feth-i kal'a-i 'Osmâncık fi sene 795/M.1352-1353

Feth-i kal'a-i Selânîk fi sene 796/M.1393-1394

Frenk gemileri ile kâfirler deryâya karip feth olunan yirleri gâret itdügi haberi gelmenin Bâyezid Hân ta'cil ile Rum-ili'ne geçüb Selânîk kal'asın feth itdi. Sene 796/M.1393-1394

Feth-i kal'a-i Yeni-Şehr fi sene 796/M.1393-1394 (S.106)

İsfendiyâr Beg dergâh-ı mu'allaya ilçi ve tazarru' gönderüb babamın günâhı için baña 'itab olmak hâşâ ki pâdişâh-ı 'âdile layık ola deyü Sinob kal'ası baña oturak virdilerse pâdişâhın adını kollıyım deyü tazarru' itmegin Sinob kal'ası kendüye oturak virildi. Sene 797/M.1394-1395

Feth-i kal'a-i Engürüs der kurb-i Nigbolu fi sene 796/M.1393-1394. Engürüs kralı Eflâk vilâyetinden geçüb Nigbolu kal'asın muhâşara itdügi haberi gelmenin padişah Yıldırım gibi irişüb ceng-i 'azîm olub, çok kâfirler kırılıb esir olub kral Bedfi'al bir kaç adam ile başın güçle kurtardı. Sene 796/M.1393-1394.

Binâ-i kal'a-i Güzel-hişâr der muhabele-i Boğaz-kesen der cânib-i Anatólı fi sene 797/M.1394-1395

Feth-i kal'a-i Şebili fi sene 797/M.1394-1395

Bâyezid Hân Şebli kal'asın alub Güzel-hişâr'ı yapıktan sonra İstanbul tekûruna adam gönderüb İstanbul bana gerekdür. Boşaltmak gereksin deyü emir eylemegin tekûr vehminden adam gönderüb harâca iltizâm idüb tazarru' itmegin

buyurıldı ki yılda on biñ sikke flori harâc virüb ve İstanbul'a tâ'yin iylesin ki müslümanlar varub anda turub mescid binâ olsun ve bir kadı bile dahi tursun deyü teklif olundık da tekûr raızı olub, bir mahalle müslümanlara ta'yin olunub (S.107) Taraklu Yenicesi halkı İstanbul'a sürgün gelüb bir mahalle oldı. Mescid binâ olub, kadı bile varub, icrâyı şer'idirdi. Soñra Timur hâdisesinden kâfirler mescidi yıkub müslümanları Rum-ili'ne sürdiler, sene 798/M.1395-1396. Sultân Bâyezid Ulak-oglu'nun kızını tezvic idüb, 'âli düğün idüb aldı. Fi sene 797/M.1394-1395.

Feth-i kal'a-i Kara-kariye fi sene 797/M.1394-1395

Feth-i kal'a-i Malatya fi sene 797/M.1394-1395

Feth-i kal'a-i Darende sene 800/M.1397-1398

Feth-i kal'a-i Divrigi sene 800/M.1397-1398

Feth-i kal'a-i Bahşi fi sene 800/M.1397-1398

Ahmed İclâli ki ebâ-'an cedd-i Bağdâd'ın pâdişâhı olub, saltanatı 'Irak'ı 'Arabe mutasarrıf idi. Kara-koyunlu begi olan Kara Yusuf dahi Timur şerrinden kaçub ikisi dahi 'Arab Sultânına varub, ilticâ itdiklerinde ikisi habs olmuş idi. Soñra bir tarık ile ikisi dahi kurtulub Bâyezid Hân'a gelüb 'Arabistan'a müte'allik yirleri feth itmege tahrik iyledik de Bâyezid Hân dahi vâfir 'asker ile yürüyüb bu kal'alarnın begleri 'Arab Sultânına tabi' Türkümân olmağın feth olındılar sene 800/M.1397-1398.

Feth-i kal'a-i Erzincan fi sene 800/M.1397-1398. Erzincan hâkimi Zâhiriddin Beg ihtiyâriyle kal'annın getürüb teslim

itdiler. Şimdiye degin rüsûm-ı kısmet beytü'l-mâl olunırdı. Ol diyârın halkı kadıları rişvet alur deyü teşekki itmegin rüsûm-ı kısmet kadılar (S.108) buyrıldı, fi sene 800/M.1397-1398. Hurûc-ı Timurleng fi sene 803/1400-1401. Bâyezid Hân Rum vilâyeti feth itdik de begleri kaçub Timur'a varub ve Germiyân-oğlu dahi veziri ile îbsala habsinden bir hile halâş olub meymuncu olub, Timur'a varmış ve Mentuş-oğlu dahi berbere şakalun kazdurub kalender olub, Timur'a varmış Vidin-oğlu dahi çerçi olub, hurdavât şatar gibi Timur'a varmış ve İsfendiyâr Beg dahi şikâyet için Timur'a ilçî gönderüb Zâhiriddin Beg ilçiyi nökeri şuretinde Timur'a bile varmış, bunların cümlesi Bâyezid Hân'dan teşekki idüb Timur'ı vilayet-i Rum'a götürmüşlerdir. Kal'a-i Sivas'ı Timur feth idüb bir mertebede zulm itmişdir ki ta'bir olunmaz fi sene 803/M.1400-1401. Mısır Sultânı bu hâdiseyi işidüb, 'azîme-i asker ile Haleb'e geldügin Timur işidicek Haleb'e teveccüh idüb, Mercidabık nâm Şahrada iki leşker buluşub muharebe ve muzarebede Sultân-ı Mısır münhezim olub, kaçdı. Mısır'a geldi. Timur Haleb kal'asın ve Hema kal'asın yıkub halkın esir idüb, vilâyeti yağma ve talan iyledi. Fi sene 803/M.1400-1401. Kal'a-i Humus'a varub sahâbeden kimesne vardır deyü işitmegin eger çi halkın esir itmedi. Lâkin mâl ve menâlini olub gâret iyledi. Fi sene 804/1401-1402. Şâm kal'asına varub alınmayub (S.109) fe- emmâ etrâfın ve şehriñ taşrasını yıkub, ya'kub gâret ve hasârat iyledi ve Yezid'in kabrini şorub bildigden sonra gemüklerin çıkarüb oda yakdı. Fi sene 803/M.1400-1401. Timur

Şâm diyârını gâret ve hasârat itdigden soñra Kara-bağ'da kışlayub ol bahar olıcak Rum cânibine yürüdi. Fi sene 804/-1401-1402. Erzircan'a gelicek İsfendiyâr kal'a-i Sinob'dan çıkub varıb Timur'a istikbâl idüb, Saru-kamış'a getürüb Ankara'ya geldi, kondı. Fi sene 804/M.1401-1402. Sultân Bâyezid vafer 'asker cem' idüb Serahor çıkarmak ibtidâ bunda vakı' oldı. Vaktâkim Engüri'ye irişüb iki 'asker bulışdığı gibi Tatar ta'ifesi ve Menteşe ve Germiyân 'askeri Bâyezid Hân'ı koyub kaçub Timur yanında olan beglerine vardılar. Bâyezid Hân'ın büyük oğlu Mustafa Çelebi ol aralıkda nâ-bedîd oldı. Fi sene 804/M.1401-1402. Bâyezid Hân 'askeri tağulduğın vüzerâ göricek pâdişâhın Emir Süleymân nâm oğlunu alub, kaçdılar ve Sultân Mehmed nâm bir oğlu dahi Amasiyye Begi olmağın 'askeri ile Amasiyye'ye gitdi. Bâyezid Hân tenhâ kaldı. Kaçmayub hemân at depüb Timur'un 'askeri kıra kıra geng geng üzerine varıcak etrâfını ihâta idüb atdan indürüb Timur dahi pâdişâhı istikbâl idüb, bir kaliça üzerinde oturub vâfer (S.110) kelimâtdan soñra habs itdiler. Yanınca bile alub, gitdi. Bir kaç aydan soñra habs itdiler. Yanınca hammâmahrukadan vefât itdi. Fi sene 804/M.1401-1402. Her vilâyeti Timur kadimi beglerine virdi. Meselâ Kastomoni ve Kena'zin'i ve kal'a-i cuki İsfendiyâr'a virüb vilâyet-i Karamân'ı Karamân-oğlu'na virüb ve Menteşe'yi ve Germiyân'ı girü begleri oğullarına virüb amma Tatar ta'ifesin diyâr-ı 'Acem'e sürdi. Fi sene 804/-M.1401-1402. Timur ol kışı Aydın-ili'nde kışlayub Bayezid Hân'ın hazinesin ve mâl-ü-menâlin almak için Bursa'ya adam

gönderüb şehre gelicek câmi-i kebir'in içine etların bağlayub envai' fışk-u fücûr itdi ki müslüman olan bu fi'li itmez. Fi sene 804/M.1401-1402. Aslı Zuhûr-ı Timur, Perzur fi sene 706/-1306-1307, müdet-i saltanat sene 47, vefât'ı Timur binur fi sene 807/M.1404-1405.

Tafsil Bâyezid Hân'in Hayrâtıdır ki Zikr olunur.

Edirne'de bir câmi' ve 'imâret, Bursa'da bir câmi' ve medrese, Bursa'da bir medrese ve darü'l-Şifâ, Bursa'da İshâk 'Alemdârlarına bir zâviye ve Balıkesir'de câmi' ve medrese, Kara-kariye'de câmi', Dimetoko'da câmi', Kütahya'da câmi'-i kebir, feth olan yirlerde nice câmi'ler, imâretler ve mescitler ve zâviyeler binâ itmişdir.

(S.111) Tefsil Bâyezid Hân hakkın rahmetine gittikde oğullarının âhvali bu vech ile olmuşdır.

Büyük oğlu Emir Süleyman Timur cenginde vezir 'Ali Paşa ölüb, kaçub Rum - ili'ne geçüb Edirne'de oturub Rum - ili'ne pâdişâh oldı. Fi sene 805/1402-1403, müddet-i saltanat sene 7.

Bir oğlu dahi sultân Mehmeddir ki Timur hâdisesinde onbeş yaşında idi. Amasiyye sancâğı begi olmağın varub 'askeri ile hâzır ve muheyya tırdı. Timur memleketinden çıkub te-^{gidince}vakkuf itdi. Karındaşı Emir Süleymân'in Rum - ili'ne pâdişâh olduğun işidüb mubârek bād için ilçiler ve pişkeşler gönderdi. Fi sene 806/M.1403-1404 ve iki oğlu Musa Çelebi karındaşı 'İsa Çelebi derya yalırında sonra birbiriyle ceng idüb âhir-i Musa

Çelebi karındaşı 'İsa Çelebi'yi katl itdi, kendûsi Bursa'ya gelüb tahta oturda. Emir Süleymân bunu işidicek Rum-ili'nden geçüb Bursa'ya geldik de Musa Çelebi kaçub Karamân-oğluna vardı. Andan dahi kaçub İsfendiyâr Beg'e vardı. Fi sene 806/M.1403-1404. Emir Süleyman, bunu işidicek Rum-ili'nden geçüb Bursa'ya geldik de Musa Çelebi kaçub Karaman -oğlu'na vardı. Andan dahi kaçub İsfendiyar Beg'e vardı. Fi sene 806/M.1403-1404. Emir Süleyman karındaşı Musa Çelebi'yi taleb için Kastamonî cânibine tevecüh itdik de İsfendiyar'ın oğlu Sinob'dan Musa Çelebi'yi gemiye koyub, Rum-ili'ne geçürüb Eflâk voyvodası Mirço voyvodaya vardı. Bu haberi Emir Süleyman işidicek Bursa'dan (S.112) geçüb Edirne'ye geldi. Fi sene 808/M.1405-1406. Musa Çelebi ki Eflâk Cânibine vardı. Cümle Rum-ili 'askeri cem' olub, Musa Çelebi'ye tâbi' olub, Edirne'ye geldiler. Emir Süleyman Rum-ili 'askeri kendüden I'raz idüb karındaşlarına tabi' oldukların işidicek kaçub bir köye düşüb, anda vefât itdi. Musa Çelebi tahta geçüb Rum-ili'ne pâdişâh oldı. Fi sene 803/M.1400, müddet-i saltanates sene 5- mâh 6. Gürşâh Melik vezir idi. Mihaloğlu Mehmed Beg Rum-ili beglerbegisi idi. Simavna- oğlu Şeyh Bedreddin kâzi-'asker idi. Et-râf-ı vilâyetde olan kâfirleriñ halkı 'işyan itmegin sefere teveccüh itdi.

Feth-i peraverdi sene 814/M.1411-1412.

Feth-i Mutarani fi sene 814/M.1411-1412.

Feth-i Göprülü fi sene 815/M.1412-1413.

Feth-i Uyça-yolu fi sene 815/M.1412-1413.

Kal'a-i Saluru'ya gelüb ceng iderken vezir Gürşâh Melik kaçub, İstanbul içine girdi fi sene 816/M.1413-1414. Koca Evranus Beg Selânîk tarafların feth idüb, anda olurdu. Dav'e için adam gönderildik de 'inâd itdi fi sene 816/M.1413-1414. Sultân Mehmed Amasiyye'de iken Koca Evranus Beg ve Gürşâh Melik Rum-ili'ne gelsün, biz mu'âvenet idüb, (S.113) tah-tı ele virelüm deyü haberler göndermegin Sultân Mehmed Bursa'ya gelüb, Rum-ili'ne geçmek Geli-bolu'dan mümkün değildir. Zira Musa Çelebi gemileri ve ol yalıları Zabt itmişdir. Ne kadarın idelüm deyü Bâyezid Paşa ile tedbir idüb, İstanbul tekûruna adam gönderilüb, Gürşâh Melik dahi gelüb buluşub tekür ile 'ahd-ü-emân olub, tekür gemiler tedârik idüb, Bursa kal'ası öğünden Rum-ili'ne Sultân Mehmed'i geçürdi. Öncükör'e vardı. Evranus-oğlu 'Ali Beg ve Mihal-oğlu Haşi Beg ba'zı begler İstikbal itdiler. Musa Çelebi çünkü Sultân Mehmed'in Rum-ili'ne geçüb, beglerin istikbal itdüğün işitdi. Bi'z-zarûrî Edirne'den geçüb Lâz vilâyetine gitdi. Sultân Mehmed Edirme'ye giricek cümle Rum-ili beglerbegisi Musa Çelebi'den kaçub, geldiler Musa Çelebi yanında hemân akıncı ta'ifesî kaldı. Sultân Mehmed ilgâr itdürüb, Semakod'a Musa Çelebi'ye irişüb dutub, Sultân Mehmed'e getürdiler. Ol gice temâm itdiler ve Simavna-oğlu'na ayda yüz akçe 'ulûfe idüb İznik şehrine getürdiler. Oğlu ve kızı ile sürgün oldı.

Tafsîl Yıldırım Bâyezid Hân zemânında olan Şeyh Hâmid bin Musa Kayseri, sâhib-i kerâmet-i 'azîzdür (S.114). Da'ima Hazret-i Hızır ile müşâhabet ider imiş dirler. Akseray'da

medfûndır. Şeyh Şemseddin Mehmed el-Buhârî ki Bursa'da Emir Sultân dimekle meşhurdır. Zâhir ve müteverri', sâhib-i cezi-be-i 'azîme ve ehl-i kerâmet-i 'azîzdir. Vefâtes fi sene 822/1419. Şeyh Sultân 'âlem-ü-fazıldır. Ankara'da müderris iken terk idüb, Şeyh Hâmid ile sohbet idüb sâhib-i kerâmet-i 'azîzdir. Ankara'da medfûndır.

Şeyh 'Abdurrahman Erzincanî Amasiyye kurbunda olur. Halkdan münkatı' olub, tağlarda gizerdi. Velâyet-i zâhir 'azizdir.

Tabduk Emre sâhib-i 'uzlet-i 'azîz idi. Halkdan münkatı' olub, sâhib-i irşâd ve kerâmet ehlidir. Şakariyye şuyı kurbunda bir köyde olurdu. Yunus Emre musâhib Tabduk Emre'dir. Sâhib-ü cedd-ü-hâl 'azizdir. Tevhidde makâm-ı 'aliyyeye irişmişdir. Türki nazımdan cezbesi ma'lûmdır.

Şeyh Şehabeddin Sivas'da bir kimesneniñ kulu imiş 'ulûm-ı zâhiriyyeyi tekmil idüb, tefsir yazmışdır. Tefsir Şeyhî dimekle meşhur ve mu'teberdir. Şeyh Ziyne'ddin hakkın hizmetine varub 'ilm-i tasavvufi dahi tekmil itmişdir. Erbâb-ı hâcât kabrini ziyât iderler. Ayaslu'da medfûndır.

Şeyh Kutbeddin İzniki 'âlim ve 'âmil (S.115) ve 'ilm-i tasavvûfda kâmilidir. Timur geldik de buluşub katl-i neş idüb, şeytân şan'âtı ile iftihâr idersün 'âlâmet-i hayr değildir. deyü naşihat itmişdir.

Molla Şemseddin Mehmed bin Muhammed bin el-Fennâri 'ulûm-ı 'Arabbiyyede kâmil ve 'ilm-i me'ân-ı beyânında Mışır'da

Tekmil-i fezâil idüb, geldikten sonra Bursa kadısı olub vezir dahi olub, sonra haca vardı. Tefsirde ve sâ'ir 'ulûm-ı 'Arabiyyede te'lifâtı vardır.

Molla Hafıziddin Mehmet el- Kürdî, Bezâz-oğlu dirler. Fetâviden bezâziye anun te'lifâtı vardır. Fetâvada gâyet meşhûrdır ve nafi' kitâbdır. Rum'a geldik de Molla Fennâri ile bahş itmişdir. Vefâtes sene 827/M.1423-1424.

Molla Mecididdin Ebu Tahir Mehmed Şirâzi ki ^{alâşatda} Kitâb-ı Kâmus bunun te'lifidir. Tefsire ve şerh-i Buhâri için te'lifâtı vardır. Rum'a gelmişdir. Şöñra Timur'la gitdi.

Molla Hüseyin Hüsrev Paşa veled-i Kara 'Ali Molla Şemseddin Fennâri ile şeriğ olmışdır. Merâh ve Misbâh'a şerh yazmışdır.

Mehmed Şâh veled-i Şemseddin Fennâri onsekiz yaşında Sultâniyye Medresesine müderris olub, ders-i 'ilm idüb, cümle su'âl idenlere cevâb virdi- şöñra vefât itdi. Fi sene 839/-1435-1436.

Molla Yusuf Bâli veled-i Şemseddin Fennâri, karındaşından (S.116) şöñra Sultâniyye'ye müderris olub, Bursa'ya kağı iken vefât itdi. Fi sene 840/1436-1437.

Molla Bahaiddin 'Ömer bin Muhammedü'l- Hanefi 'âlim-ü-fazıldır. Zemânında müfti oldı.

Molla Cemâleddin Hanefi 'âlem-ü- 'âmil ve fazıl-ı kâmil idi. Fetvâda aña müracât iderdi.

Yâr 'Ali Şirâzi, usûl ve fûrû'da mâhir-i makbul olma-
ğın mesâil-i müşkile olsa aña müracât olunırdı.

Şeyh Muhammed veled-i Yusuf el- Cezeri ki 'Âdiye-i
maşûra beyânında Hışn-ı Haşin nâm bir kitâb te'lif itmişdir
ki mecma'-i envâr el- hudâ ve meke-i erbâb-ı tukadır. Te'li-
fâtı çokdur. 'Ulûm-ı kesire müzeyyin, şeyh-i kebîrdir. Bursa'-
ya gelüb temekkün itmişken, Timur perzura Şeyhi Mevaraü'n- ne-
hirde Semerkand'a oldı gitdi.

Molla 'Aziziddin 'Abdu'lâtif ibn. Melek dirler (48).
Meşârîka ve Menâra ve Şerh-i Mecmai'l- Bahreyn dahi yazmış-
dır. Aydın Beg- oğlu'na ma'lûm olub, Tire'de müderris idi.
Fereşte- oğlu dimekle meşhûr ve malûmdır.

Molla Ahmed Karamâni hob molla ve lâtif şa'ir olmağın
Sultan Bayezid'in oğlu Emir Süleyman'a müşâheb olub, kaşâid
ve eş'ari çokdur. İskender-nâme (49). deyü bir kitab te'lif
itmişdir. Timurleng (S.117) geldik de Molla Ahmed taleb idüb,
getürüb gâyet müşâhibi oldı. Hatta bir gün Timur hemâma girüb,
bir halvetde oturub, müşâhabet iderken Timur, Molla'ya dir ki
hikmetu'llah te'âlâ nigder bu kadar mâl-u- menâl ve hadem ve
haşem taşrada kodum. Kendüm bir kuşeden gayrı nesneye mâlik
değilem. Halk bana tâbi' olmak garibdir. Şimdi şu hâlim ile
satsa ne bahâ iderem ola didi. Molla didi, ancak seksen akçe
idersün deyüb ve yine Timur eyitdi. Seksen akçe kuta ider,

(48) Meşârîkü'l- Envâr S.116.

(49) Ahmedî'nin İskender- nâmesi S.116.

Molla eyü tahmin itdin didi. Molla eyitdi, benüm tahmin it-
digim kutadır. Vallâ sen kendün bir pula degmezsın didi. Ti-
murleng hazz idüb Molla'ya külli ihsân itdi.

Bedin-i revâk zeber ced nüveşte end bezur
Ki cüz nikûyi ehl-i kerem nevhâhed mâned

Siphir-i saltanat Sultân Mehmed
Mâh burc-ı şerif şâh müeyyed

Tafsîl, Sultân Mehmed Hân veled-i Yıldırım Bâyezid

Hân

Velâdetes fi sene 777/M.1375-1376, cülûses fi sene 17,
müddet-i saltanat sene 4- şehr 10, 'ömres sene 28, vefêtes
fi sene 824/M.1421.

Babası vefâtında yigirmiyedi yaşında idi. Karındaşla-
rının fetreti olmağın kırkbir gün mustakîl pâdişâh oldu. Ma-
raz-ı ishalden (S.118) fevt olub, vüzerâ meytini şakladılar
mezârı Bursa'dadır.

Tafsîl, Evlâdes

Sultân Murâd velâdetes sene 806/M.1403-1404, Sultân
Mahmud, Sultân Yusuf rahmetu'llah, Mustafa Çelebi, Mustafa
Çelebi gücük, Sultân Ahmed Sultân Murad katl itdi. Sultân
Mahmud Sultân Yusuf'un gözlerine mil çekilüb ta'vundan vefat
itdi.

Tafsîl, vüzerâ ve Ümerâ-i zemân Sultân Mehmed,

Hacı 'İves paşa Bâyezid paşa Rahimu'llah İbrahim paşa

Rahimu'llah, İbrahim paşa Rahimu'llah, Hâkim Molla Sinân Germiyânî ki Tûrkî-î Hüsrev-i Şirin nazmitmişdir. Mahlası Şeyhi'dir. Pâdişâhın tabibi idi.

Tafsîl, Sultan Mehmed bin Yıldırım Hân

Çaramân-oğlu Mehmed Beg fi sene 819/M.1416-1417. Bursa'yı yakub yakub gâret itmegin Sultan Mehmed Rum-ili'nden gelüb, Konya'da ceng olub, münhezim oldu. Mezbur Mehmed Beg ile oğlu Mustafa Beg dutulub, Sultan Mehmed'e getürdiler. Âhırına günâhların 'afv idüb sulh itdiler. Girü memleketinin bir mikdârını kendüye sadaka itdiler. Sene 816/M.1416-1417.

Çal'a-i Yir-göki Tuna suyu kenarındadır. Eflâk voyvodası Yir-göki (S.119) çal'ası yapıldığın işidicek harâc gönderüb ve oğlun rehin gönderdi.

Feth-i çal'a-i Samsun sene 817/M.1414-1415.

Feth-i çal'a-i İskilib sene 817/M.1414-1415.

Feth-i çal'a-i Sur-hişâr sene 817/M.1414-1415.

Feth-i çal'a-i Kır-şehri sene 817/M.1414-1415.

Feth-i çal'a-i Nigde sene 817/M.1414-1415.

Feth-i çal'a-i Ak-şehr sene 817/M.1414-1415.

Feth-i çal'a-i Beg-şehri sene 817/M.1414-1415.

Feth-i çal'a-i şehri sene 817/M.1414-1415.

Feth-i çal'a-i Ova'rı sene 817/M.1414-1415.

Feth-i çal'a-i Sa'd-ili sene 817/M.1414-1415.

Feth-i çal'a-i Kastömoni sene 818/M.1415-1416.

Feth-i çal'a-i Cânîk sene 818/M.1415-1416.

Tamir-i kal'a-i Şatibi sene 818/M.1415-1416.

Feth-i kal'a-i Savran sene 819/M.1416-1417.

Feth-i kal'a-i Kangırı sene 823/M.1420.

Feth-i kal'a-i Cağa sene 872/M.1467-1468.

Feth-i kal'a-i Tosya sene 822/M.1419.

Feth-i kal'a-i Bafra-gözesi 823/M.1420.

Katl-i Börklüce Mustafa sene 822/M.1419. Simâvna-oğlu Bedreddin İznik şehrine sürüldük de kendü beg müridi Börklüce nâm müfsidi Aydın ili'nde Kara-burun demekle ma'ruf mahalleye halife idüb göndermiş idi. Moraylık ile Aydın halkına valâyet gösterdi. Hayli halk tâbi' olduktan sonra hâşâ ol mel'un da'va-yı nübüvvet itmegin üzerine asker gönderilüb, üç biñ müfsidler ile katl olundılar. Simâvna- oğlu (S.120) Bedreddin kendüniñ müridi olan Börklüce Mustafa cemiyet itdügin işidicek bunıñ dañi dimâğı fesâda varub Sima'ı ve şıfatı azdurub halk cem' olmak için meşru'-i vaz' itmegin memleketinden sürülmek buyrulub Şamsun'e iletdikleri kaçub, İsfendiyâr-oğlu'na varub Kefe'ye giçüb Eflâk vilâyetine varmış Silistre-ye çıkub ol tarafda müridleri ve şofıları çok idi. Yanına cem'-i vilâyetin pâdişâhlığı bana mukarrerdir deyü gâyibden haber vermegin Hüdâvendigâr üzerine adam gönderib Zağra'da tutdılar. Sebruz'da pâdişâha getürüb çarşuda şelb itdiler. Fi sene 825/- M.1421-1422

Feth-i kal'a-i Hereke sene 827/M.1423-1424.

Feth-i kal'a-i Tabcılar sene 827/M.1423-1424.

Feth-i kal'a-i Eskiğök-boyna sene 827/M.1423-1424.

Tafsil, Hayrât ve Sadakât Sultan Mehmed

Bursa'da Yeşil câmi'-i şerif ve 'imâret ve türbe. Sultaniyye medresesi, Bursa'da, Merzifon'da iki câmi' ve iki he-mâm. Evkâf-ı mahsûlünden her yıl fukara-i Mekke'ye ve Medine'ye surre göndermek bunlardan oldu. File kurbunun Kutuş-oğlu mahallede Minnet Muhammed Beg nâm (S.121) Gâzi'ye bir 'imâret ve bir câmi' yabub ma'mûr oldu.

Sultân Mehmed Zemânında Olan 'Ulemâ ve Meşâyihi

Tafsil, Molla Bur'haneddin Haydar el- Haravi Molla Sa'-deddin Taftâzâni'den okumuşdur. Şerh-i Keşşâfâ (50) hâşiye yazmışdır. İzâh'a şerh dahi yazmışdır. Vefât fi sene 830/M.1426-1427.

Molla Fahreddin el- 'Acemi, Seyyid Şerif Cürçâni'den okumuşdur. Hoca-zâde kitâb-ı Buhâri bundan okumuşdur.

Molla Sarı Ya'qub Karamâni, Menâsik-i Hac yazmışdır. Ehl-i 'ilm kimesnedir.

Molla Bâyezid Şofi 'âkîl ve fazıl olmağın Sultân Mehmed'e hoca oldılar.

Molla Mehmed Kafiyeci, Bergamaludur. Fıkıhda ve tefsirde ve hadîsde ve sâ'ir 'ulûmda ve nahiv ve şarf ve me'ânî ve beyân ve mantık ve heyetde çok kitâblar te'lif itmişdir. Hatta Şeyh Celâleddin Suyûti Hazretleri'nin üstâdı olmuşdur.

(50) Zemânşeri'nin el-Keşşaf adlı tefsir kitâbı S.121.

Şeyh Pir İlyâs Amasiyyelüdür. Şeyh şâhib-i irşâd 'azizdir. Amasiyye'de medfûndır.

Şeyh 'Abdü'l-latif el- Kudsi, Şeyh Zeyneddin Hâfi mürebbisidir. Kutb-i felek, kerâmet menba' zülâl vilâyet idi. Bursa'da mezâr-ı şerifi ve zâviyesi vardır. vefât-ı fi sene 854/M.1450-1451.

Şeyh 'Abdurrahim Merzifoni, Şeyh Zeyneddin Hâfi halifesidir. Kerâmeti zâhir ve 'alâmeti bahir-i 'azizdir. Merzifon'da medfûndır. Kabrini (S.122) ziyâret iderler. Hacetleri anda makbûl olur inmiş, meşhurdır.

Şeyh 'Abdurrahman veled-i Hüsameddin, kaşabe-i Gemüşden dir. Gemüşlü-oğlu demekle meşhûr-ı şâhib ve cedd-ü hâl ve ehl-i ma'rifet ve kemâldir. Amasiyye'de medfûndır.

Şeyh Zekeriya halvet-i şâhib, mücâhid-i 'azizdir ve şâhib-i ma'aref-i 'azîmdir. Amasiyye'de medfûndır.

Şeyh Lütü'llah, İsfendiyâr neslindedir. Hacı Bayram hazretleri terbiye idüb makâmât-ı 'aleyhe ve hâlât-ı behiyyeye irişmişdir. Balıkesir'de sâkin olub anda vefât itdi.

Şeyh Secaiddin Karamâni Şeyh Muzafferiddin Larandeli, Şeyh Bedreddin Dakık, Şeyh kul Bedreddin, Şeyh Baba Nehhaz Ankaralı, Şeyh Selâhaddin Bolu, Şeyh Muslihiddin Halifete, Şeyh 'Ömerî de Bursaludur. Bu 'aziz şeyh Hacı Bayra'nın tarikâtindedir. Kerâmetleri zâhir olmuş, şâhib-i irşâd-ı 'azizdir.

Şeyh esma'umi'llah nidâ er rizvân ve kesâ hum ridâ
el- gufrân. Hüsrev Gâziyi Mu'izzid-devle Şâhib-i 'adl-ü-dâd
âfıtâb-ı evc-ı burc-ı Saltanat-ı Sultân Murâd.

Tafsîl, Menâkıb-ı Sultân Murâd-ı Şâni Veled-i Sultân
Mehmed.

Velâdetes fi sene 806/M.1403-1404, cülûses fi sene
824/M. 1421, müddet-i saltanat fi sene 31, 'ömreş sene 49,
(S.123) vefâtes fi sene 855/1451, onsekiz yaşında pâdişâh ol-
dı. Suda'den vefât itdi. Üç gün meytini kimesneye dimediler.

Tafsîl Evlâd-ı Sultân Murâd-ı Şâni

Sultân Mehmed velâdetes fi sene 835/1431-1432, Sultân
Ahmed Amasiyye'de vefât itdi. Sultân Mehmed türbesinde medfûn-
dır. Sultân Hasan, Sultân Orhân, Şeh-zâde Sultân Mehmed ve sul-
tân 'Alâiddin Edirne'de darü'l-hadisde ikisi dahî medfûndır.
Fi sene 842/M.1438.

Tafsîl vüzerâ-i Sultân Murâd Şâni

İbrahim Paşa, Hacı İvez Paşa, Oruç Paşa veled-i Timur-
taş, 'Ali Paşa veled-i Timurtaş, İshâk Paşa, Oruç Beg mir-i
mirân, Şehâbeddin Paşa, Yüzgeç Beg Lâlâ-yı Sultân Murâd, Ba-
lâbân Paşa, Halil Paşa, babası İbrahim Paşa vefât itmegin yi-
rine vezir oldı. Gâzi Turhan beg mir-livâ.

Tafsîl, Gazâ-yı Sultân Murâd-ı Şâni

Feth-i Düzmece Muştafa fi sene 825/M.1421-1422. Yıldır-
ım Bâyezid'in Muştafa Çelebi nâm oğlu Timur cenginde gâyb
olmuş idi. Selânik'de bir şahıs Yıldırım-oğlu Muştafa benim

(S.124) dimegin Evranus-oğulları yanına Siroz'a geldi. Haşariler andan Edirne'ye geldi. Cümle Rum-ili 'askeri ana tâbi' oldılar. Rum-ili Beglerbegisi Bâyezid Paşa'yı katl itdi. Anadolu'ya geçdi. Sultân Murâd dahi 'asker ile ol diyâra gelüb, köpriyi kesdiler. İki cânibinde iki 'asker kondı. Gice ile Şü'cün itdiler. Düzmece Mustafa kaçdı. Geli-bolu'ya varub yalılar gemilerine karaya çekdürüb, tırdı. Sultân Murâd Labseki'ye varub, bir iki gemi bulub, gice ile muttaşıl Açe Ovası'na giçdiler. Düzmece Mustafa işidicek durmayub kaçdı. Kızıl-ağaç yenicesinde irişüb tıtdılar. Edirne'ye getürdiler. Hişâr bir cânibden Aşga boğazından âşâ kodılar. Feth-i güçük Mustafa veled-i Sultân Mehmed sene 826/M.1422-1423. Güçük Mustafa Çelebi ki Hâmid-ili sancağı begi Germiyân-oğlu ve Karamân-oğlu izlâl idüb, karındaşı Sultân Murâd 'asi olub, Bursa'ya gelüb vâfer-i mâl olub, İznik'e vardı. Sultân Murâd ılgâr ile tokuz günde Sultân Murâd'a oğlancağı dutub, emrini temâm itdiler. İâzenki Beg kızın nikâh idüb aldı. Fi sene 827/M.1424. Ceng-i İsfendiyâr Beg fi sene 828/M.1424-1425. İsfendiyâr Beg Taraklu-Borlu üzerine geldi, deyü kırbaçcı geldi. Sultân Murâd Hân 'askeriyle çıkub, mezbûr-ı İsfendiyâr'ın oğlu Kâsım (S.125) Murâd Hân'ın yanında olurdu. Yolu geldikleri gibi İsfendiyâr'ın 'askeri, begleri oğlu Kâsım Beg'e gelüb, Hüdâvendigâr 'askerine karışub İsfendiyâr kaçub, Sinob kal'asına girdi. Güçük oğlu, Murâd Beg'i dahi Hüdâvendigâr'a gönderüb, günâhlarını 'afv iylesünler deyü tazarru' idüb ve hem pâdişâh Hazretleri'ne kız virmege ahd itmegın cerimesi 'afv olunub Hazret-i Pâdişâh Bursa'ya geldiler.

Hikâyet-i Eflâk Voyvodası Dırakul'a Voyvoda fi sene 827/M.1423-1424. SultânMurâd Hân Bursa ve Kastamoni'de iken mezbûr-ı Eflâk voyvodası Silistire'den geçüb, hayli yirler urub, şe'âmet itdüğü istima olduk da üç biñ mikdârı adam ile Firûz Beg, Eflâk vilâyetine akın itmek buyrulmağın Dırakul'a Voyvoda hemin iki oğlu ile kendüsi harâc getürüb, dergâh-ı mu'allâya teslim itdi. Min ba'd 'ahd-i güft itdigi şefa'ât ve fesâd itmiye, feth-i kal'a-i İzmir amyed-i mezbûr-ı Cüneyd ol cengde vefât itdi. Cüneyd Beg sene

Feth-i vilâyet-i Aydın-ili tekrar fi sene 827/M.1423-1424

Feth-i vilâyet-i Saru-hân tekrar fi sene 827/M.1423-1424

Feth-i vilâyet-i Hâmid tekrar fi sene 828/M.1424/1425

Feth-i kal'a-i Menteşe tekrar fi sene 828/M.1424-1425

Bu dört vilâyetin begleri sâbıkân mutyi' iken izhâr-ı 'isyân itdüğü için vilâyetleri alınub, kendüler kaçub Karamân-oğlu yanına vardılar. (126) Vefât-ı Karamân-oğlu Mehmed Beg fi sene 830/M.1462-1427. Pâdişâh gazâda iken Karamân-oğlu 'isyân idüb, İtalya Kal'asının üzerine düşüb, ceng iderken hişârdan tob atilub gitdüğü diyâra pâre itdi. Üç oğlu var idi. İbrahim Beg 'İsa Beg 'Alâiddin Beg üçü dahî Hüdâvendigâr kapusuna geldiler. İbrahim Beg'e vilâyet-i Karamân'ı külliye sadaka buyurdılar. İki karındaşına kapudan 'ulûfe olub, kaldılar. Fi sene 831/M.1427-1428. Feth-i evlâd-ı Kızıl-Koca İbn Türk-mân ki Çorum'da oturub, memleketi gâret iderlerdi. Burgic Paşa katl-i 'âm itdi. Fi sene 831/1427-1428. Feth-i kal'a-i Koca-Kıyasi der nahîye-yi 'Osmâncık fi sene 831/M.1427-1428.

Germiyân-oğlu Ya'kub Beg ihtiyâriyle vilâyeti pâdişâha teslim itdi. Feth-i kal'a-i fi sene 831/m.1427-1428.

Feth-i kal'a-i etine Selânik fi sene 821/M.1418.

Feth-i kal'a-i Selânik fi sene 831/M.1427-1428

Feth-i kal'a-i Partna sene 831/M.1427-1428. Kuyruklu Yıldız zuhûr itdi. Fi sene

Pâdişâh gazâda iken Karamân-oğlu Beg-Şehri'ni hişâr idüb ceng ile aldığın işitdik de pâdişâh Anadolu'ya geçüb, Ak-şehir'i ve Konya'yı sâ'ir Karaman vilâyetini İçel'den ma-âdasını feth itdi. Âhîr-i Molla Hamza dirler. Bir 'âlim-i fazıl 'azizi ilçî idüb 'özü'n dilemek için kapuya gönderüb min-ba'd (S.127) mâ-ma'kûl hareket itmeyü yemin itmegin 'afv olındı. Fi sene 838/M.1434-1435. Ulak-oğlu ki Semendire hâkimidir. Kızın nikâh idüb, aldılar. Fi sene 839/M.1435-1436.

Feth-i 'asker-i Engürüs der kal'a-i Gökercinlik fi sene 839/M.1435-1436. Engürüs kralı 'asker ile Gökercinli'nin kal'asın almak isteyicek Rum-ili 'asker beglerbegisi 'askeriyle varub ceng idicek, kâfir 'askeri şındı kralı kaçdı. Gâziler vâfer toyum geldiler. Hazret-i pâdişâh Rum-ili'ne geçüb, Lâz vilâyetinün cümlesin zabt itmek murâd idindi. 'Asker cem' idicek Ulâk-oğlu cüyü işidicek kızını vâfer cihâz ile pâdişâha gönderüb şer' ile nikâh idüb, tezvic itdi. Fi sene 839/M.1435-1436. Akın bu vilâyet-i Engürüs fi sene 838/M.1434-1435. Mihâl-oğlu 'Ali Beg'e Engürüs vilâyetine akın emr olmağın Temeşvar vilâyetine geçüb, bir ay miktârı Engürüs-vilâye-

tine akın idüb vâfer esir getürüb akıncılar vâfer-i toym geldiler. Dahı vâfer-i 'asker ile Vidin'den geçüb Engürüs vilâyetinde kırkbeş gün akın idüb, yakub yıkub mukâbeleye bir kimesne gelmeyüb sudan geçüb kal'a-i Belgrad vilâyetin urub, vâfer-i mal-u-ganimet ve esir alub, girü çıkdılar. Fi sene 840/M.1436-1437.

Feth-i kal'a-i Semendire fi sene 840/M.1436-1437. Semendire'de olan Ulak-oğlu dimekle meşhur beg egerçi (S.128) pâdişâha dost olub, kızın virüb, mu'ti idi. Emmâ Engürüs kralı ile ve sâ'ir kâfir begleri ile ittifâk üzere idü ki ma'lûm olmağın üzerine varıldık da kendü kaçub Engürüs'e gidüb kal'ayı ve tevâbi'ni müslümanlar aldılar.

Feth-i kal'a-i Mora ve Kerme fi sene 845/M.1441-1442. Bir denizden bir denize Kerme deyü divar çekilüb, yapılmıştır. Her kankı sene düşman gelürse bakı kal'alarını korıyub düşmanı def'ide deyü neshb itmişler. Lâkin tedbirleri muvâfık tahtir olmayub Se'âdetle pâdişâh varub, toplar kurulub cenge mübâşeret olundık da müdafâ'ya mecâlleri kalmayub cümlesi feth olındı. Pâdişâh Rum-ili'nde gazâda iken Karamân-oğlu Bey-pazarı'na gelüb memleketi yağma idüb ve yaylâka giden müslümânları talân idüb enva'-i şema-ât ve fesâd itmegin üzerine 'asker gönderilicek Karamân vilâyetini yağma idüb, Konya'ya vardık da Karamân-oğlu yine kaçub Taş-ili'ne gidüb Hâtûnı ki pâdişâhın hemşiresidir. Vezîri ile dergâh-ı mu'âlâya gönderüb min-ba'd:istiğfâr ve tevbe idüb cerimesin 'afv ve ricâ iyledikleri sebebden hemşiresi hâtırını için 'afv

itdiler. Fi sene 845/M.1441-1442. Brlâk akını emr olunub kış olmağın gâziler vardılar. Lâkin kiminin ayağı ve kiminin eli (S.129) düşdi. Sene 845/M.1441-1442.

Feth-i kal'a-i Bireberde sene 843/M.1439-1440

Feth-i kal'a-i havâle Belgrad kurbunda Şehâbeddin Paşa binâ itdi. İsfendiyâr Beg-oğlu Kaya Begi Sultân Murâd fi sene 844/M.1440-1441 göynü idindi. Fi sene 844/M.1440-1441.

Tafsil, Murâd Hân ihtiyâriyle pâdişâhlığın oğlu Sultân Mehmed'e virüb, kendüsi Magnisa'ya varub, tekâ'üd itdi. Fi sene 846/M.1442-1443. Halil Paşa kemâkân vezir oldı. Molla Hüsrev Kazî asker oldı. Kral Engürüs ki Niko kral dirler. Varna yanında ölmüşdir. Sene 847/M.1443-1444.

Pâdişâh tahtı oğlu Sultân Mehmed'e viricek Karamân-oğlu Engürüs kralına adam gönderib pâdişâh pir oldı. Tahtı bir güçük oğluna virdi. İttifâkla yürüyelüm Türki ortadan götürelüm dimegin Kral Betfe'al dahî vâfer-i asker ile Varna tağına geldiler. Sultân Murâd yine gazâyâ gelüb, kâfir askeri ile buluşub uğraşub Niko kralın bir gâzi kesüb göndere diküb pâdişâha getürüb kâfir askerini vâfer kırdılar. Sultân Mehmed tahtına otururken Yeñiçeri baş kaldırub iki depede cem'iyet idüb, paşaların olan başub hayli şefa'ât itmegin Sultân Murâd'ı Magnisa'dan getürüb yine pâdişâh olmasın vüzerâ evceh görüb Edirne'ye geldik de Sultân Mehmed babasına (S.130) tahtı teklif idüb, Sultân Murâd kabul idüb, Sultân Mehmed Magnisa'ya gitdi. Feth-i kal'a-i Akça-hisâr fi sene 850/M.1446-1447.

Feth-i kal'a-i Ballu-bâdire fi sene 850/M.1446-1447.

Feth-i kal'a-i Koçak der envâr fi sene 841/M.1437-1438.

Sultân Bâyezid veled-i Sultân Muhâmmed vücûda geldi. Magnisa'da sene 853/M.1449-1450. Engürüs kralı ile ceng oldu. der Kosova vilâyet-i Engürüs'e sonra kral olan Yanko mel'ûnu nefir-i 'âm idüb nice kâfir begleriyle Belgrad'a geçüb vilâyet-i ehl-i islâmı yıkub yakub Kosova'ya geldik de 'asker-i islâm ile îrişüb ceng-i 'azîm oldu. Leyatı ve Alamanyatı ve Cebatı dutulub, katl olundu. Şol kadar kâfir begleri kırıldı ki bu gazâyâ Gazâ-yı Ekber didiler. Sene 853/M.1449-1450.

Hurûc-ı Yanko kral-ı Engürüs der Kosova fi sene 853/M.1449-1450. Engürüs kralı Yanko la'in üçüncü defa' hurûc idüb Eflâk Voyvodası dahi aña tâbi' olmağın Niğbolu'dan geçüb ol taraflara varıcak gâziler ilgâr ile varub, basub çok kâfirler helâk olub, tağulub Yanko kral kaçub kurtuldu. Sultân Murâd oğlu Mehmed Zulkadır-oğlu Süleyman Beg kızını nikâh idüb alıvirdi. Fi sene 853/M.1449-1450.

(S.131) Tafsîl, hayrât Sultân Murâd Hâm

Binâ-i eski câmi' der Edirne fi sene 804/M.1401-1402. Musa Çelebi Rum ili'ne pâdişâh olduk da eski câmi' binâsına mübâşeret idüb binâ yiryüzüne geldikde vefât itdi. Soñra Sultân Mehmed pâdişâh oldu. Bezâz Satanı ve dayresinde olan dükânları yapdurub temâm oldu. Ba'dehu vefât itdi. Sultân Murâd pâdişâh oldukda temâm idüb ve evkâtını görüb hamse ve Cuma' kılındı.

Binâ-i Erkene köprüsi fi sene. Üçyüzaltmış gözdür ve iki tarafı ma'mur olub bir tarafda kasabe olub, 'âli 'imâret ve câmi' binâ olundı.

Edirne'de bir câmi'-i şerif dahi binâ itmişlerdir ki Mevlevî hânı demekle meşhurdur. Binâ-i câmi'-î üç şerefelü Edirne. Feth olan şehirlerde nice câmi'ler ve hankâhlar ve hemâmlar yapılmıştır. Sâdâta her yıl bin sikke flori tasadduk iderdi ve Edirne'de iki medrese binâ itmiştir. Kâ'be-yi Mu'âzzama'ya ve Medine-yi Münevvere'ye ve Kudüs-ü Şerif'e her yıl sadaka-i hassa üçbiñbeşyüz sikke flori ta'yin olunmuştur ve Bursa'da Medrese-yi 'aliyye ve 'imâret binâ itmiştir.

(S.132) Tafşil, 'Ulemâ-i 'izâm ve Eyliyâ-i Kirâm der Zemân-ı Sultân Murâd Sâni.

Molla Mehmed bin Armağan ki Yıgan-oğlu demekle meşhurdur. Fazıl ve Zeki kimesne idi. Fennâri'den okumuştur. Kadı ve Müfti olmuştur.

Molla Mehmed Şâh bin Mehmed Yıgan, 'alim-ü- fazıl kimesne idi. Bursa'ya kadı olmuştur.

Molla Yusuf Bâli bin Molla Yıgan, Bursa'da müderris idi. Telvih'e (s) haşiye yazmıştır. Molla Bâyezid'den okumuştur.

Molla Şerâfeddin bin Kemâl, Kırımı demekle meşhurdur. Te'lifâtı Şayi'dir. Molla Seyyid Ahmed bin 'Abdullah el-Kırımı, Molla Kırımı demekle meşhurdur. Te'lifâtı Şayi'dir. İstanbul'da müderris olub, Sultân Mehmed ile muşâhâhat iderdi. Şerh-i 'akliyyede ve Telvih'e hâşiyesi vardır makbuldür.

(s) Teftazâni'nin eseridir. S.132.

Molla 'Alâiddin 'Ali, Semerkandi'dir Rum'a gelüb, Larende'de tevattun idüb Tefsir yazmışdır. Hayli makbûldür.

Molla Hızır Beg bin Celâleddin Sur-hişâri'dir. 'Ulûm-ı 'akliyede ferid-i 'aşır ve vahid-i dehr idi. Sultân Mehmed Zemânına gelmişdir. Anda evsâfı zikr olunur.

Molla Şemseddin Gürâni, 'ilm-i fıkıhda ve usûl-i tefsirde mâhirdir. Hadis-i şerif ibn. Hacer merhûmdan mücâzdır. Vaktâkim Molla Rum'a geldi. Şeh-zâde Molla Mehmed'e hoca itdiler. Molla Hâtib-zâde Tâceddin İbrahim, fazıl ve kâmidir. (S.133) te'lifâtı vardır. İznik'te müderris olub, yevm-i yüzotuz akçe vazife itdiler. Ol zemânda hiç kimseye olmamışdır.

Hızır Şâh Menteseşelüdür. 'Âlim ve fazıldır. Ba'zı medreseye müderris olmuşdır. Temcid-oğlu dimekle meşhurdır. Sultân Mehmed'e dahi mu'allim olmuşdır.

Molla Mehmed bin kadı Ayasluğ, 'ulemâ içinde Ayasluğlu Çelebi dirler idi. Ağras Medresesine müderris iken Hoca-zâde ve Molla Ayas bunlardan okumuşdır. Şerh-i Mecma' Molla'nın te'lifâtıdır.

Molla 'Ali Tûsi 'Acem'den gelmişdir. 'ulûm-ı 'akliyede ve nakliyyede zemânında olân 'ulemâdan faik idi. Bursa'da Sultân Medresesine müderris olub, Sultân Mehmed zemânında külli Ra'iiyet olundı.

(52) Derkenâr: Molla Mehmed bin Armağan, Molla Mehmed bin Armağan ki Yıgan-oğlu dimekle meşhurdır. S.132.

Haza Karamani 'ulûm-ı Şeri'yede ve hadis ve tefsirde mâhirdir. Te'lifâtları vardır. Müfti-i zemân olmuştur.

Molla Mehmed bin Kağı bi-kıyâs te'lifleri vardır. Ehl-i tefsir ve ehl-i hadis ve fıkıhda ve târihât ilminde mâhirdir.

Molla 'Alâiddin Fuhsa-sarı, müderristir. Şerh-i Miftâh'a hâşiye yazmıştır. Makbûl kitâbdır.

Molla Mehmed bin Kutbiddin, İznikliüdür. 'Ulûm-ı şeri'-yye ve 'akliyyede kâmil, tarik-i tasavvûfda dahi şeri'atı ve tarikâtı ve hakikâtı cem' itmiştir. Miftâh'a ve Fusûs'a şerhler yazmıştır.

Molla Akbıyık, meczûb ve şâhib-i (S.134) keşf ve kerâmet kimesnedir.

Molla Mehmed Geli-bolu'da olur. Yazıcı-oğlu dirlir. Kitâp- Muğareb el- zemâni ve Muhammediye'yi telif itmiştir. 'Ulemâ ve meşâyih katında makbuldür.

Şeyh Ahmed(s) karındaşıdır. Envarül- 'Âşıkın nâm bir kitâb te'lif itmiştir.

Molla Şeyh, Karamanıdır. "Hüsrev-i Şirini" hob nazm itmiştir.

Şeyh Muslihiddin, Edirne'de Dabağlu İmâm demekle marûfdır. 'İlm-i zâhir ve bâtında mütecerred, ehl-i irşad 'azizdir.

Molla Pirî Halife, Hâmidelüdür. 'ilm-i zâhir ve bâtında mâhir. ehl-i irşad 'azizdir.

Şeyh Fâceddin, müşîd ve kâmil 'azizdir. Şeyh Hoca Hasan, Karesilü'dür. Ehl-i irşad 'azizdir.

Şeyh Veli Şemseddin 'ilm-i zâhirde ve hadis ve tefsirde mâlik müfti-i 'azizdir.

Tayyiba'llah besâim er-ruh ruhem ve ilâmin gânâim er-rahmete fütühem hüdâigân mülûk-ı zemin Mehmed Hân-ki - ost Fâtih-i Kostantiniyye kuYî bünyân.

Tafsîl, Menâkıb-ı lif ma'r ki mağâzi Ebu'l-Feth Sultân Mehmed Gâzi.

velâdetes fi sene 835/M.1431, Cüluses ber-taht-ı şahî fi sene 855/M.1451, müddet-i saltanates fi sene 25, 'ömres fi sene 51, verêtes fi sene 886/M.1481. Yigirmi yaşında tahta cülûs itdi. Der tekûr-ı Çayr-ı zed- Üsküdâr.

(S135) Tafsîl, Evlâd-ı Se'âdet-i Nihâd

Sultân Bayezid Hân, velâdetes fi sene 854/1450-1451. Bursa'da medfûndır. Sultân Cem, velâdetes fi sene 864/M.1459-1460. Bursa'da medfûndır.

Tafsîl, Vüzerâ-i İzâm der zemân Sultân Mehmed Gâzi.

Vezer Halil Paşa, vezer Şaruca Paşa, vezer Zağanos Paşa. Vezer Mahmud Paşa, hem Rum-ili Beglerbegisi olmuştır. Kazî-'asker dahî olmuştır. Vezer Halil Paşa'yı pâdişâh İstanbul'da Yedikule'de habs idüb, sonra pâdişâh katl itdi. Vezer İshâk

paşa, Gedik Ahmed paşa. Vezir Ahmed paşa veled-i Tâiddin paşa, vezir Mesih Paşa, vezir Şehâbeddin paşa Hadım, vezir Rum Mehmed Paşa, Vezir Karaca Paşa kal'a-i Belgrad'da şehid oldu. Vezir Mustafa Paşa, Tâbi Karaca Paşa, Hadım Süleyman Paşa, vezir Davud paşa, Has Murâd mir-i mirân Rum-ili, vezir Sinân paşa, veled-i Hızır beg, İsmâ'il Beg veled-i İsfendiyâr mir-livâ vezir Mehmed Paşa 'İsa Beg, Nişancı Mehmed Paşa veled-i Molla Celâleddin pâdişâh vefâtında yeñiçeri katl itdi. Malkoç-oğlu Bâli Beg, Hasan Beg-oğlu 'İsa Beg, Kul Ahmed veled-i İsfendiyâr mir-livâ-i Kastamoni. Molla Serâceddin Şemâniyyede müderis iken 'ilm-ü inşâda mâhir olmağın Nişancı oldu. Çelebi Defterdâr, Geyikli-oğlu kazî-'asker. Sevâde a'zâm Kostantiniyye hemâa'llah 'an kulli'l-beliyye.

Tafsîl, Gazâ-yı Ebu'l-Feth Hazret-i Sultân Mehmed Gâzi sene 856/M.1452.

Binâ-i Yeni-hisar ki boğaz-kesan dirler. Rum-ili canibindedir. Feth-i kal'a-i Kostantiniyye fi yevm-i Çehar-şenbe yigirmi Cemâzi-yel-âhir sene 857/M.1453. Sultân Mehmed Gâzi dörtyüz pâre gemi donatub, deryâ tarafından ve yetmiş gemiyi Galata üstünde yelken açub, kurizan çekdürüb, Hazret-i Ebi Eyüb civârında olan deryâyâ getürüb üzerine köprü yapılub, 'asker geçüb elli gün mikdârı kal'a-i cengin idüb, ellibirinci gün çehar-şenbe günü kal'a feth idüb, 'asker-i islâm mâl-ı ganimete mustagrık oldılar. Ayaşofya'da (S.137) cuma' namazı kıldı.

Feth-i kal'a-i Salurı, feth-i kal'a-i Kumburgos ve Boğaros fi sene 857/M.1453.

Feth-i kal'a-i İnboz fi sene 857/M.1453.

Feth-i kal'a-i Musul fi sene 857/M.1453.

Feth-i kal'a-i Sivri-hışar fi sene 857/M.1453.

Feth-i kal'a-i Bürerde sene 857/M.1453.

Târih-i belde Su sene 857/M.1453.

Feth-i kal'a-i Belgrad sene 857/M.1453. Engürüs kralı cengde mecrûh-ı merd olub, ba'zı âşirrâ memlekete zerâr itdügi haberi gelmeğin kal'a feth olunmayub koyub gitdiler.

Feth-i kal'a-i Körföz vilâyeti gâret olundu. Fi sene 872/M.-1467.

Feth-i kal'a-i Gügercinlik Bedest Mahmut Paşa.

Feth-i kal'a-i Berahu fi sene

Feth-i kal'a-i Gür-Semendire fi sene 862/M.1457-1458.

Feth-i kal'a-i Amasra fi sene 862/M.1457-1458.

Feth-i kal'a-i Mora sene 862/M.1457-1458.

Kızıl Ahmed Beg kaçub Uzun Hasan yanına gitdik de bu kal'alar alınub, zabt olundu.

Feth-i kal'a-i Kastomoni fi sene 845/M.1441-1442.

Feth-i kal'a-i Trabzon fi sene 865/M.1461.

Gazâ-i Gürcistân fi sene 865/M.1461.

(S.138) İsmâ'il Beg Kızıl Ahmed'in karındaşıdır. Ol dahi kaçmak ihtimâli vardır deyü evlâd-ı 'iyâl ile Filibe'ye sürülüb, anda timâr virildi.

Feth-i kal'a-i Kulu-hişâr fi sene 866/M.1461-1462.

Feth-i kal'a-i Cezire-i Midüllü sene 866/M.1461-1462.

Feth-i kal'a-i Yalica fi sene 866/M.1461-1462.

Ğazâ-yı Eflâk fi sene 866/M.1461-1462. Eflâk voyvoda-sı Kazıklı Voyvoda'dır. Dergâh-ı mu'allâya da'vet olunub voyvodalık mezbûr kazıklı'nun güçük karındaşına sadaka olundu.

Fi sene 862/M.1457-1458.

Feth-i kal'a-i vilâyet'i Hersek fi sene 867/M.1462-1463.

Feth-i kal'a-i Dıraç fi sene 867/M.1462-1463.

Feth-i kal'a-i Azos fi sene 867/M.1462-1463.

Feth-i kal'a-i Bosna fi sene 867/M.1462-1463.

Karamân-oğlu İbrahim Beg vefât itmegın altı oğlu kaçub büyük oğlu İshâk Beg Karamân'a hâkim olub, sâir karındaşları pâdişâha iltica itmegın, Pir Ahmed nâm karındaşına pâdişâh 'asker koşub, Ermenek'de iki karındaş buluşub ceng-i 'azîm olub İshâk Beg mağlûb kaçub Uzun Hasan velediye Bender yanına gitdi. Pir Ahmed Kulliyen hâkim oldı. Sene 869/M.1464-1465.

Binâ-i kal'a-i İlsen sene 870/M.1465.

Sefer-i vilâyet-i Arnavud sene 871/M.1466.

Feth-i kal'a-i Gür-hişâr sene 872/M.1467.

Feth-i vilâyet-i Karamân (S.139) fi sene 872/M.1467.

Pir Ahmed Beg Karaman'a pâdişâh oldı. Ba'zı hususda Hüdâvendigâr muhâlefet itmegın, pâdişâhlığı alınub, Sultân Mustafa'ya Karamân Beglerbegliği virildi. Fi sene 872/M.1467.

Feth-i kal'a-i Arsekli sene 872/M.1467.

Feth-i kal'a-i Arsekli sene 872/M.1467.

Feth-i kal'a-i Ak-saray fi sene 872/M.1467.

Feth-i kal'a-i Gülek sene 872/M.1467.

Feth-i kal'a-i Göker sene 872/M.1467.

Feth-i kal'a-i Alâiyye fi sene 876/M.1471. Alâiyye Begi Kılıç

Arslan Beg, ihtiyâriyle vilâyeti pâdişâha teslim itdi. Gümil-
cine kendüye tımâr virilüb Rum-ili'ne gönderildi.

Feth-i kal'a-i Eğriboz fi sene 876/M.1471.

Uzun Hasan velediya Bender Beg ile kal'aya sur yanında
ceng oldı. Uzun Hasan münhezim olub, oğlu Uğurlu Mehmed ile
kaçdılar ve Zeynel nâm bir oğlu cengde düşdi.

Feth-i kal'a-i Kara-hisâr şarkı sene 876/M.1471.

Feth-i kal'a-i Silifke Gedik Ahmed Paşa fi sene 879/M.1474-1475.

Feth-i kal'a-i Artak Bedest-i Gedik Ahmed Paşa 880/M.1475-1476.

Feth-i kal'a-i Kefe Bedest-i Gedik Ahmed Paşa 880/M.1475-1476.

Feth-i kal'a-i Menkub Bedest-i Gedik Ahmed Paşa 880/M.1475-1476.

Feth-i kal'a-i vilâyet-i Kara-bağdan fi sene 880/M.1475-1476.

Bağdan voyvodası İstefan voyvoda münhezim olub, kaçdı.

(S.140) Alâi'devle Beg Zu'l-kadr vilâyetini karındaşı Bu-
dak Beg'den almak için 'asker koşulub vilâyete hâkim oldı.

Feth-i kal'a-i İskenderiyye bâ-ceng-i 'azîm âher be-sul-
hi fi sene 883/M.1478-1479.

Feth-i kal'a-i Polya Bedest-i Gedik Ahmed Paşa fi sene 885/M.-
1480-1481.

Kal'a-i Rodos fethine Mesih Paşa 'asker ile varub hayli

ceng idüb, müyesser olmadı. Fi sene 885/1480-1481.

Vefât-ı Sultân Mehmed Hân Gâzi mal Üsküdâr'da depesinde vaqı'ol peder fi 4 Rebiyü'l-evvel sene 885/M.1480-1481.

Tafsil, Hayrât ve Hasenât Mucibetü'l-mesbuat Hazret-i Ebu'l-Gâzi Sultân Mehmed Gâzi

Vaktakim hazret-i mifetti'hu'l ebvâb fetih ve zafer mü-sebbee-i esbâb kaza ve kaderin 'ulu 'inâyet bi-gâyeti ile kal'a-i Kostantiniyye'nin fetih-ü zabtı memâlik-i İslâmiyyeye rabt olundu. Hemân sa'ât pâdişâh nigû fetret ger-u- ferr Şevket ile serh içine girdiler. Fâtih tahtını İstanbul hakkında hadîs-i şerif resûlki bişâret-i dil-pezir ni'am el-emir deyü menkûldür. Lâ-cerem, bu işâret pür-bişâret ol pâdişâh Muhammedet şîâr ve menkıbet-i dişârin 'indu'llah el-melik, el-menân ehl-i İmâniñ 'ulu şanına ve sumûv-u- mekânına delil-i buhrandır. 'Aleyhü'l-raḥmete ve el- gufrâne Ayasofya nâm (S.141) kilisâyı gördiler ki ma'bed-i kadîm ve binâ-i 'azîm olub, mi'mar-ı rüzgârı mühendis-i çarḥ-ı devvâr binâ-i dünya-yı şesber cihanı ya'ni kargâhi kâinatı icâd ve bünyâd ideli ana mümâsil ve mu'âdil bir binâ-i zibâ hürrem nihâdı ta'mir ve âbâd itmiş degildir. Ol makâm-ı pür-ihtirâm pâdişâh-ı mübârek nihâ ve şâfi itikâdın levâmi' ta'lât mes'ûdül mütala'âları ile münevver ve mu'âtler olduk da bir vech-i ta'zim secde-i şükür takdim olundu. Hemân içinde olan elise-i eşnâm ve evşân giderülüb ârâyiş-i mihrâb ve minber-i müslümânân ve kürsi-yi huffaz-ı Kur'an ile tezyin ve taḥsin olunub, ehl-i islâma mescid ta'yin olundu.

İbâdet dilersen Ayaşofya
Beri gel yeridir Ayaşofya

Zabt-ı rikâb, evkâf-ı hayrât ve cem'-u- harc-ı maşu-
lât için eminler ve mütevelliler ta'yin olundu. Bi-hamdi'llah'-
l- mu'in müminin ve muvahhidin 'ale't- ittisâl fi subhi ve'l-
leyâl idâmet-i ta'âta ikâmet-i şalatda olub, hüzû' ve hûşû'
ile sücûd ve rükû' idüb edâ-i farâiz-i Şalat ve nevâfil ve va-
cibâta muzâbat ve müsâra' iderler. Ol maqâm-ı pür-ihtirâm bey-
tü'l-ḥarâm lüzümü'l a'zâm gibi 'ale'd-devâm muṭâf-ı ehl-i is-
lâm olub, ol Pâdişâh-ı mağfiret penâh için kıyâm-ı kıyâmete
dek ba'is-i du'a ve Meḥammedet ve sebeb-i şenâ ve medhât olu-
nır.

Şi'ir:

(S.142) Kâ'be'ye varabilmeyen fukarâ

Varmış olur varırsa anâ

Ayaşofyada namaz kılındı. Fi Cemâzi-yel- âhir sene
857/M.1453. Eski-saray-ı der İstanbul.

Binâ-i saray-i cedîd der İstanbul Ahmed Paşa gufte fi
sene 858/M.1454. Bünyâd-ı ser-ebu ki budur ahsen-i târiḥ Aya-
şofya'dan ma'âda kim ide mubârek tabun ki hay ve tevâna sene
867/M.1462-1463. Şehr-i Kostantiniyye içinde bulunan kilisele-
rin ekşeri câmi' ve kimi mahalde halkına mescid ta'yin olunub
bi-hamdi'llah-ite'âlâ ki nice kenâis-i macus-u- mâ 'âbid-i eş-
nâm medâris-i 'ilm ve mesâcid ehl-i islam olundu.

İbtidâ binâ-i Cami'-i Sultân Mehmed fi sene 868/M.1463-1464. Binâ-i 'imâret-i müşeyyed, ekeda'llahu bünyân ehe ve Şeyyede erkânehe sene 875/M.1470-1471.

Bir câmi'-i Şerif ve bülehd mescid-i lâtif bi-mânendir ki eniñ gibi binâ-i zibâ-yı bedi'ül imtidâr ve menbâ'-ül iştidâdı taht-ı Eflâkda ve 'arâse-i hâkde dide-i vehm mühendisân-ı 'âlem ne görmüşdir. Ancılayın menbâ-i bi-hemtâyı gûş-ı direk dânyân benî âdem ne işitmişdir. Ehl-i İslâm-ı sa'âdet encâm-ı müra'ât ve zâif-i ta'ât ve mülâhâza-i merâsim 'ibâdet için ol cây-i cennet nazîr ve makâm-ı şerifidir de cem' olup ve ekimu's-salat mefhûmunca emr-i halık-ı mute'âlâ irâdet ve imtisâl gösterüb seyit-u-sada-yı penç-i nübüvvet Muhammed-i gengure-i (S.143)hâkiden hefte tabaka-i eflâka irişdirülüb, hûşû ve tazarru' huđu' ve tevâzû' ile namaz ve niyâza meşgûl olalar.

Çün teben hazır âmedi be-namaz

Suy-i hazret ferest ve dil be-güzâr

Binâ-i medâris semân-i firdevs nişân ve tetimmât ve mekteb ve bimâristân Hazret-i Pâdişâh sevâb-ı pişe ve sevâb-ı endişe mahazır-ı gâyib 'ulûm-ı diniyye ve tertib-i şerâyi' şerri'yyat için ol câmi'-i pür-şenâyî'iñ havâli 'âlisi şahında tarh-ı hob ve vaz'-ı mergûb üzere behişt sereşt medâris-i semân cennet-i nişân icâd ve bünyâd itdiler ki rub'-ı meskûnda aña şâni ve aniñ akrânı bir binâ-yı hoş nümâyı bulunmaz ve olmaz. Taleb-i makasîd-ı 'ilm ve ma'rifet kâşîd-ı metâlib fûnûn-ı fazilet olan talebe-i 'ilm ve edeb rûz-ı Şeb medârise rumûz-ı

hikmet ve mûmârise-i esrar-ı ma'rifetden ve ifâde-i mesâil-i fıkhîye ve ifâza-i vesâil-i yakıniyyeden 'ale't-tevâli hâli degüllendir.

Nazm:

Gehi 'ilm-i netâyic ki vesâyıt

Gehi fik-i mürekkeb ki be sâyıt

Okurlar ders iderler bahs-i 'ilmi

Kılurlar kesb-i fazıl-u- kâdr-ı hükmü

Kelâmi her biriniñ bir me'âni

İderler fenn-i hikmetden beyânı

Deyüb kâla'llahu kâle' - resûlü

Yazarlar geh fûrû'-i geh uşûlü

(S.144) Uyâdub her gice encum çerâğın

Eridirler gam ile bağı yağın

Bina-i cami ve medrese ve timâret hob der ka-
şbe-i Hazret-i fahr-ı 'alem şala'llahu 'aleyhi's- ve's- Se-

lem'in aşhâb-ı kibârından a'vân ve ensârından Hazret-i Ebi E-

yüb Enşâri 'aleyhi rahmetu'l-bâri ki mukaddemâ hicretiñ elli-

üçüncü târihinde gazâ-i 'izzet fezâniyetine Şehr-i Kostantiniy-

ye'ye geldik de bi- iradetu'llah te'âlâ kal'adan taşra çıkub

fevt olmuş imiş. Ba'd- el- feth mezâr-ı Pür- envârı olduğu mev-

zi'-i kutbü'l 'arifin merhûm Akşemsettin ta'yin iylemegin mu'in-

i din-i hak merhûm Sultân Mehmed tâb-ı serâh ve ca'l el- cenne

mesvâh ola makâm-ı lazımu'l ihtirâmı ihyâ idüb bir câmi' ve

tahsil-i 'ilm için bir medrese idüb bir câmi' ve tahsil-i 'ilm için bir medrese latif-i müheyyâ ve mühimmât-ı talebe ve sâ'ir fukâha için bir 'imâret-i münif dahi binâ olunmuş- dır ve kuduvvet-i evliyâ-i münferid inkıyâ merhûm Şeyh Ebu'l vefâkuddise sırrahu el- 'aziz için savma'alar ve çifte hamâm- lar yapulub maşûl-i meşârif câmi'e ve dervişlere ta'âm için şarf olunır ve etrâf-ı memâlikde ve iknâf-ı meşâlikde nice ribât ve hankâh ve sâ'ir vücûh-ı hayrâtları çokdır. İnşa'lla- nu rahman sa'ileri ve hayırları 'inda'llah makbûl olmuş ola cekabbe'l-allahu minhu bi-kabuli'l-hasene

Tafsîl- 'Ulemâ-i der Zemân-ı Sultân Mehmed Hân

(S.145) Molla Şemseddin Gürânî, Pâdişâh Şeh-zâde iken hocası idi. Vezâret kabul itmeyüb kazî-'asker ve mütfî dahi oldu. Tefsir yazmışdır ve Buhârî'ye Şerh yazmışdır. Makbûl ritâbdır.

Meciddîn 'âlem-ü-fazıl kimesne olmağın Molla Gürânî'- den sonra kazî-'asker oldu. Molla Hızır Beg Bursa'da Sultân medresesinde müderris iken Hocâ-zâde ve Molla Hayâlî mu'idler di. İstanbul feth oldukda mu'idler idi. İstanbul feth olduk da ibtidâ kağı bunlar oldu. Vefâtes sene 863/M.1459.

Molla 'Ali Tûsi 'Acem'den Rum'a geldik de Bursa'da Sul- tân medresesi yevmî elli akçe 'ulûfe ile virildi. İstanbul feth olunub, Semâniyye yapıldık da yevm-i yüz akçe ile bir medrese virildi ve müderris günü dimekle meşhûrdır. Kariye ar- alık virildi.

Molla Husrev, âlem-ü-fezıl 'âmil ve kâmil zemânında ferîd-î 'aşr îdi. İstanbul'a kağı olub, Galata ve Üsküdâr kağılıkları bile virilüb, ve hem Ayasofya medresesi dağı zâmi olundu.

Molla Muhammed Zeyrek, İstanbul feth olundıkda henüz Semâniyye Medreseleri temâm olunmadan Molla Zeyrek, şimdi Zeyrek Câmi' dımeikle meşhûr olan vazife virildi.

Molla Şemseddin Ahmed ki Molla Hayâli dımeikle meşhûrdır. İznik Medresesi'ne yevmi otuz akçe ile müderris oldu. 'Akâide Şerh yazmışdır. (S.146) Gâyet makbul kitâbdır. Otuzüç yaşında vefât itdi.

Molla Muslihiddin Kastelâni, fazıl kimesmedir. Üç seere kağı olduktan sonra ol kaği-'asker bir îdi. Bunlar da iki olub, molla-yı mezbûr Rum-îli'ne ve Hacı Hasan-oğlu Anadolu'ya kaği-'asker oldılar.

Mevlâna Muslihiddin ki Bursaludur. Hoca-zâde dımeikle meşhûr 'âlim ve 'âmidir. Pâdisâh hazretlerine hoca oldu ve kaği-'asker oldu. Sonra Bursa'da Sultaniyye Müderrisi oldu. Otuzüç yaşında iken, bu mertebelere irisdiler. Tehâfüt dirler bir kitâb yazmışdır. Molla Tûsî dağı yazmışdır. Bunun kitâbı 'ulemâ içinde makbul olmağın Molla Tûsî terk-idî, yâr idüb Hâcelin'den 'Acem'e gitdi.

Molla Muhittin Hatîb-zâde dımeikle meşhûrdır. Semâniyye'den birine bunlar dağı ibtidâ müderris olub, çok te'lifâtı vardır.

Molla 'Alâiddin 'Ali ki Molla 'Arab demekle ma'rufdur. Şemâniyye'de müderris olub, ba'de İstanbul'a müfti olmuştur.

Molla Hasan Samsunlu 'âlim ve fazıldır. Menkûl ve ma'kûlde mâhirdir. Pâdişâh hazretlerine hoca olub, sonra kazî-'asker oldu. Ba'de Şemâniyye'de müderris oldu. Te'lifâtı vardır.

Molla 'Abdü'lkerim kul cinsindedir. 'Alim ve fazıl olmanın Şemâniyye'de müderris olub, kazî-'asker oldu. Müfti iken vefât itdi.

(S.147) Molla Mahmud ki Hacı Hasan-oğlu demekle meşhurdur. Edirne'ye ve İstanbul'a kadı olub, Anatoli kazî-'askeri olub, Molla 'Alâiddin Şeyh 'Ali Fahreddin-zâde evlâdındandır. Herat'dan gelmiştir. Muşannıf demekle meşhurdur. Tefsir ve Hadis ve Târih ve usûl-i fûrû' yazmıştır. Rum'a geldik de yevmi seksan akçe 'ulûfe ta'yin olundu.

Molla 'Alâiddin ki kuşçu demekle meşhurdur. Maveraü'n nehir'de Beg Mirza'nın Toğancısı imiş 'âlim ve fazıl olmanın rasad çıkarub ziç Uluğ Beg'i bu temâm itmiştir. Uzun Hasan Molla'yı Pâdişâh elçi gönderdik de alı kodılar ri'âyet olunmuştur. İkiyüz akçe ile Ayasofya Medresesi virildi. 'Ulûm-ı 'Arabide te'lifâtı çoktur. 'Ulemâ içinde maqbûldür.

Molla Seraceddin Mehmed ki Çelebi-zâde demekle meşhurdur. Timurlenk Halebi gâret itdik de Mollayı Maveraü'n- nehir'e alub, gitdi. Sonra Rum'a geldik de Sultân Mehmed şeh-zâde iken mu'allim olub, Edirne'de müderris oldu. Te'lifâtları vardır.

Molla Ayas 'âlim ve fazıl kimesnedir. Sultân Mehmed küçük iken hocası idi. 'İlm-i zâhir ve bâtında kâmil ve mükemmel idi.

Molla Hoca Hayreddin Sultân Mehmed'e hoca olmuştur. Züfünün kimesne idi. İstanbul'da câmi' ve medresesi vardır.

Molla Ya'kub Pâşa veled-i Molla Hızır Beg, (S.148) 'âlim ve sâlih muhakik ve müdekkik molladır. Şadru'l-şeri'âya şerh, Bursa'ya kadı olmuştur.

Molla Efdaliddin- zâde Hâmededdin el- Hanefi fazıl ve vera' ve takva ile ma'rûf molladır. Semâniyyede müderris olub, ba'dehu İstanbul'a kadı olmuştur.

Molla Sinân Paşa veled-i Hızır Beg ibn Celâleddin darü'l-hadis müderrisi iken Sultân Mehmed'e hoca olub, ba'dehu vezir oldu.

Molla Ahmed Paşa veled-i Molla Hızır Beg henüz yigirmi yaşında olmadık Semâniyye'de müderris olmuştur, 'Âlim ve fazıl selâmü'n-nefs kimesnedir.

Molla 'Alâiddin 'Ali ibn Molla Şemseddin Fennâri 'âlim zü-fünün idi. Bursa kadısı olmuştur.

Molla 'Abdul 'kadir Hâmid-ili'ndendir. 'Âlim ve fazıl kimesne olmağın pâdişâha kadı oldu.

Molla Hasan Çelebi bin Mehmed Hân Şâh Fennâri Mutavvel'e ve Şerh-i Muvâkkıf'a hâşiyesi olmuştur.

Molla Muşlihiddin veled-i Molla Hüsâm, sâhib-i ma'rifet,

ehl-i 'ilm idi. Bursa'ya müfti olmuştur. Telvih'e ve Şadru'l-Şeri'âya hâşiyeler yazmıştır.

Molla Kâsım ki kadı-zâde demekle ma'rûfdır. Semâniyye'de müderris oldu. Bursa'ya kadı oldu.

Molla Muhiddin, Magnisalı-oğlu demekle ma'rûfdır. Gâyetde meşgûl ehl-i 'ilm ve fazıl ve kâmil idi. İstanbul'a kadı oldu. Sonra kazî-'asker olub, ba'dehu vezir oldu. Ma'zûl olduk da (S.149). Yüz akçe ile oturâk virildi.

Molla Hüsâmeddin bin Hâmid Tebrizî ki um-veled demekle meşhurdur. 'Âlim ve Sâlih ve müttâki' ehl-i 'ilm idi. Ayasofya'ya müderris oldu. Pâdişâh külli ra'âyet iderler imiş.

Molla Muhiddin Yaruluca demekle meşhurdur. Bursa'ya ve Edirne'ye kadı olmuştur.

Molla Bahâiddin bin Şeyh Lütfullah 'âlem-ü-fazıl olmağın Semâniyye'de müderris oldu.

Molla Serâceddin ehl-i 'ilm ve fazıl kimesne olmağın semâniyye'de müderris oldu. İnşâda mâhir olmağın Nişancı itdiler.

Molla Muhiddin ki, Geyiklü-oğlu demekle meşhurdur. Kazî-'asker olmuştur.

Molla Ahmed Paşa bin Veliid'din, gâyet fazıl olmağın Bursa'ya kadı olub, sonra kazî-'asker olub ve Pâdişâha hoca oldu. Sonra vezir oldu. 'Azl olunub, Bursa sancağı Begi iken vefât itti. Velâdân 'âmil ve kâmil olmağın kazî-'asker oldu.

Molla Muslihiddin ki Yar-hisâr-oğlu demekle ma'rûfdır. 'Âlem-ü-sâlih kimesnedir. İstanbul'a kadı iken vefât itdi.

Molla Yusuf karamânî-zâde demekle ma'rûf ve ma'lûmdır. Fazıl ve kâmil kimesnedir. Bursa'ya ve İstanbul'a kadı olmuştur. Hayli te'lifâtı vardır. Makbûl kitâbdır.

Molla Veliiddin Karamâni, 'âlem-i 'âmil 'aziz idi. Ni-zâmî demekle ma'rûfdır. Oğlunun Türkî selis ve latif eş'ârı vardır.

(S. 150) 'Alâiddin 'Ali, gâyet ehl-i 'ilm olmağın Bursa'ya kadı ve Anadolı'ya kazî-'asker oldu, te'lifâtı vardır.

Molla Muslihiddin İbn Ay-toğmuş Karamâni, mudakkik ve fazıl muhakik muşbâha şerh yazmıştır. Kitâb el-Fütüvve âniñ te'lifâtıdır.

Tafsîl Meşâyih-i der Zemân Sultân Mehmed Hân Gâzi

Kutbü'l-âfâk Seyh bi'l-istikâk Hazret-i Ak Semseddin, Köynüklüdür. Rahimu'llah Kostantiniyye'ye ta'yin itdügi gün anuñ du'âsı berakâtıyla alınmıştır. Kuduvvet-i İnkıya zübde-i evliâ güher-gân safâ Seyh Ebu'l Vefâ ki, Seyh Muslihiddin Muştafa Koyunludur. 'İlm-i Zâhiri ve bâtinide mâhir müstecâb ve'da've 'azîzdir.

Şeyh Hacı Halife ki ism-i Şerifi 'Abdu'llahdır. Şâhib-i kerâmet 'azîzdir. 'Ulemâ ve fuzelâ anıñ ziyâretine varırlar. Kaştamonılıdır.

Şeyh Koçlu Muslihiddin, halife-i Şâhib-i vilayetdir. Koca-ili'ndendir.

Şeyh İbsalalu Muslihiddîn Halife, 'âbid ve zâhid halk-
dan münkatı' 'azîz-i müstecâb ed- da'va kimesnedir.

Şeyh Koculu Muhiddin 'Ulûm-ı zâhir ve bâtını tekmil it-
miş, velâyeti zâhir 'aziz kimesnedir.

Şeyh İlâhî ki, ism-i şerifi Şeyh 'Abdu'llah idi. Simâ
ve uludur. Diyâr-ı 'Acem'de olan evliyau'llah ziyâretine varub
bunda geldik de Rum- ili'nde Vardar yenicesinde temekün idüb
fevt oldu. Fi sene 802/M. 1399-1400.

Şeyh (S.151) Me'sûd, kerâmeti zâhir bereketi bâhir şa-
hib-i 'azizdir. Sofılar tekiyesi dimekle meşhûr câmi'dedir.

Şeyh-i Hâlika ki Şeyh Muhammed el- Cemâli, Aksarayidir.
Gâyet ehl-i 'ilm ve meşhûr-ı 'azizdir.

Şeyh Habib Karamâni 'aziz kimesnedir. Mürşid-i kâmil
idi. Amasiyyede Mehmed Paşa 'imâretinde medfûndur.

Şeyh Sinân İslâmbul kurbunda bir köyde olur ki Şeyh Si-
nân köyü dirler. Mürşid kimesne idi. Harç-ı vilâyetde bu pâdi-
şâh zemânında dahi evliyau'llah çokdur. Pâdişâhın enâmı onlara
ve onların hayrı bunlara gelürdi. Onlar vilâyet-i Rum'da olma-
ğın yazılmadı. Ca'la'llahu fi'l cennet-i mevvahüm ve molla bin
nur-i munkalebehüm ve mevsâhüm.

Şehi gez rüy-i o devlet bedidest

Penâh-ı halk-ı Sultân Bâyezid est

Tafsîl-i Sultân Bâyezid Hân ibn Sultân Mehmed Hân

Velâdetiş fi sene 856/M.1452, cüluseş ber- taht şahî

sene 886/M. 1481 fi Rebiyü'l- evvel yevm-i sebt, müddet-i saltanat sene 32, 'ömreş sene vefâtes sene 918/M. 1512-1513. Otuz yaşında pâdişâh oldu. Tarik-i meşâhiye kemal-i mucibet üzere olub, hatta Şeyh Yavşî Muhiddin (S.152) nâm-ı 'aziz ki bi'l-fi'l müfti-i zemân olan Ebu's-su'ud Efendi Hazretleri'nin babasıdır. Anlar ile i'tikâfidüb halvete girmişlerdir.

Tafsîl, Evlâd-ı Sultân Bâyezid Hân Sultân-ı Şehin-şâh, velâdetes sene 865/M.1460-1461 Sultân Ahmed velâdetes sene 889/M.1484.

Maktûl-ü Şûd bedest Sultân Selim sene 919/M.1513-1514 velâdetes sene 864/M 1459-1460.

Sultân Süleymân Hân velâdetes sene 872/M.1467-1468 vefâtes sene 969/M.1561.

Sultân Korkud maktûl-ü şûd bedest Sultân Selim sene 960/M.1552-1553.

Sultân Selim Hân velâdetes sene 872/M.1467-1468.

Sultân Mahmud velâdetes sene 889/M.1484

Sultân 'Abdullah velâdetes der fermân sene 888/M.1483

Sultân Mehmed vefâtes der Kefe sene 910/M.1504-1505

Sultân 'Âlem-Şâh vefâtes sene 909/M.1503-1504

Tafsîl, Wüzerâ-i der Zemân Sultân Bâyezid Hân İshâk Mustafa Paşa, Sultân Mehmed zemânında vezîr idi. Girü vezir oldı sene 886/M.1481-1482. Ma'zûl Şûd bera-yı za'f ve.pîrî sene 888/M.1484.

Veledî Hamza Beg sabıkân vezîr idi. Pâdişâh katl itdi.

Sene 888/M.1484.

Ayas Paşa Cem Sultân ile Bursa'da ceng iderken ok to-
kunub vefât itdi. Altı ay mikdârı vezîr oldu.

Gedik Ahmed Paşa sabıkân Sultân Mehmed'in veziri iken
kapudan olub Polya yakasına geçüb feth itmiş idi. Sene 886/
M.1481-1482. (S.153) Soñra vefâtı işidicek vilâyet-i Rum ge-
lüb pâdişâh-i ceddine vezâreti mukarrer oldu. Sonra pâdişahın
tiğ-i kahrı ile helâk oldu. Fi sene 886/M.1481-1482.

Kâsım Paşa İon Cezerî, ibtidâ-i cülûsda nişancı olub,
sonra vezir iken fevt oldu. Fi sene 887/M.1482-1483. Üç yıla
karib vardık da vezir olub. Soñra Davud Paşa Sabıkân vezir
oldı. Hın-i cülûsda vezir bulunmağın yine mukarrer oldu. Ba'-
dehe Dimetoka'da mütekâ'id oldu. Fi sene 902/M.1496-1497. İs-
tanbul'da bir 'âli câmi' ve medrese ve 'imâret ve mekteb binâ
itmişdir. Karada içme şuyını bünyâd itdi. Pâdişâh müşarü'n
ileyh hayli mâl-dâr idi. Hatta ba'd el-vefât nukûdi beyn el-
vefât nukûdi beyn el-verese taqsim oldık da resm-i kısmet i-
çün kazî-'askere bi-tarik-i sulh beşyüz biñ akçe teslim o-
lunmuş emlâk ve esbâbı hesâba dahil olmamışdır, dirler.

Mesîh Paşavezir iken pâdişâhın izn-i Şerifi hacca va-
rub geldik de vezîr-i a'zâm oldu. Ba'dehu Galata Tob-hânesi'n-
de yıldırım düşüb yanar iken, def'-i ateş için anda varıcak
divârdan bir taş düşüb ayağın mecrûh idüb iki günden sonra ve-
fât itdi sene 907/M.1501-1502.

Mehmed Paşa veled-i Hızır Paşa, sonra Akşehir'de Sultan Ahmed Lâlâ olub Amasiyye'de (S.154) vefât itdi. Fi sene 904/M.1498-1499. Amasiyye'de bir latîf medrese ve hân-gâh yapmışdır. Fi sene 885/M.1480-1481, Ma'zûl oldu. Sene 889/M.1484.

Ahmed Paşa Fennârî 'an evlâd-ı Mevlâna Şemseddin ibtidâ Nişâncı oldu. Fi sene 887/M.1482-1483. Ba'dehu vezîr oldu. Fi sene 890/M.1485. Ma'zûl oldu. Sene 893/M.1487-1488. Bursa'da tekâ'üd iken vefât itdi. Sene 895/1489-1490.

Hadım Ali Paşa, vezîr-i a'zâm oldu sene, ba'dehu Mora Sancağı virildi sene- İstanbul'da câmi'- Şerif ve medrese ve 'imâret bina itmîşdir iki câmi' dahi vardır.

İbrahim Paşa Veled-i Halîl Paşa, 'an evlâd-ı Molla Halil Çandarlı, Kaî- asker iken vezîr oldu. Fi sene 905/M.1499-1500, vefâtes des İnebahtı fi sene 905/M.1499-1500. İstanbul'da câmi' ve medresesi vardır. İskender Paşa Bosna Begi oldu. Fi sene 903/M.1497-1498, vefâtes sene 904/M.1498-1499.

Ya'kub Paşa, sene 902/M.1496-1497. Ahmed Paşa Veled-i Hersek fi sene. Dörtbuçuk yıldan sonra ve veci' mefâsiyle mübte'âlâolmağın Selânik'de tekâ'üd itdi. Fi sene 907/M.1501-1502 (S.155).

Davud Paşa Sâni Nişâncı oldu. Fi sene 892/M.1486-1487. Ba'dehu vezîr oldu. Fi sene 908/M.1502-1503, vefâtes fi sene 911/M.1505-1506.

Yahya Paşa damâd-ı pâdişâh Üsküb'de câmi' ve 'imâret ve ribâţ binâ itmîşdir.

Mustafa Paşa dellâk dellâk suretinde Cem Sultân için Frengistan'a gönderilmişdir. Ba'dehu Sultân Selim Bursa'da katl itdi. Fi sene 919/M.1513-1514. İstanbul'da câmi' ve medrese ve hânkâh ve 'imâreti vardır. Fi sene 908/M.1502-1503. Pâdişâhın Asitâne-i se'âdetlerine bir defa' altı ilçü gelüb cem' oldı. Biri Hind pâdişâhından, biri Sultân-ı Mısır'dan biri Frengden, biri Engûrüs'den biri Limye, biri Eflâk'dan idi.

Tafşil Kazî-'askerân der zemân Sultân Bâyezid Hân

Mevlâna Muslihiddin Gümüşlü, kazî-'asker-î Rum-îli. Mütekâ'id iken vefât itdi. Fi sene 901/M.1495-1496 Ma'zûl oldu. 890/M.1485. Mevlâna Muhammed Şamsûnî ölünce Anaçolu kazî-'askeri oldı.

Molla Vildan kazî-'asker-i Rum-ili fi sene 991/M.1583 İbrahim Paşa İbn. Halil Paşa Rum-îli kazî-'askeri iken vezir-i a'zâm sene 887/M.1482-1483

Mevlâna 'Alaiddîn Fennâri Rum-ili ve Anaçolu kazî-'askeri iken vezir-i a'zâm oldı (S.156) İmâm 'Ali kazî-'asker-î Anaçolu fi sene 897/M.1491-1492, ma'zûl oldu. Sene 907/M.1501-1502. Mevlâna Kadı Mahmud Bursa'da kadı iken kazî-'asker oldı. Mevlâna 'Abdu'rrahmen Müeyyid-Zâde Anaçolu'ya Rum-ili'ne defa'âtle kazî-'asker oldı.

Tafşil-i Defterdarân der Zemân Bâyezid Hân Muhyiddin eş-şehr Bileys-zâde Müderris iken, Rum-ili Defterdarı oldı. Fi sene 887/M.1482-1483, 'azleş sene 887/M.1482-1483.

Ahmed Çelebi Veled-i Gannus Paşa Defterdâr-ı sene 905/
M.1499-1500, ma'zûl fi sene 907/M.1501-1502.

Ahmed Çelebi bin feylesof sene 882/M.1477-1478, ma'zûl
oldı. Fi sene 892/1486-1487.

Ahmed Çelebi İbn Defterdâr İbn Cendere Rum sene 891/
M.1486, vefâtes 900/M.1494-1495.

Le'ys-Zâde tekrar Defterdâr oldı. Fi sene 900/M.1494-
1495 ma'zûl oldı. Fi sene 905/M.1499-1500.

Defterdâr Hüseyin Çelebi Veled-i Yektan fi sene 607/
M.1210-1211 (54). Ma'zul oldı. Fi sene 907/M.1501.

Leys-zâde tekrar Defterdâr oldı fi sene 908/M.1502, iki
yıldan sonra ma'zûl olub, Bursa'da iki yıldan sonra ma'zûl
olub, Bursa'da medrese vırıldı. Fi sene 910/M.1504 Kâsım Çele-
bi Defterdâr-ı Anadolu Ba'de hu Rum-ili Defterdârı oldı.

Fir Mehmed Çelebi, veled-i Cemâleddin Karamâni Defter-
dâr-ı Anadolu olub, sonra vezîr oldı.

Tarfıl, Nişancirân der Zemân Sultân Bâyezid Hân Hâsım
Paşa ibtidâ cûlûsda Nişancı olub sonra vezîr oldı.

(S.157) Sinân Celebi Nişancı oldı. Ahmed Paşa veled-i
Fennâri Hindden geldir de nişancı oldı. Sonra vezîr oldı. Ah-
med Çelebi nişancı oldı. İsa Paşa veled-i İbrahim Paşa nişân-
cı oldı. Davud Paşa Sâni nişancı oldı. Sonra kapudan olub, ve-
zîr oldı. Fi sene 904/M.1498-1499.

(54) 907/M.1501-1502 olması muhtemeldir. S.156.

Tâci-zâde Ca'fer Çelebi Mahmud Paşa Medresesinde müderris iken sâhib-i ma'rifet ve heb münşi olmağın Nişâncı oldu.

Tafsil, Gazâ-yı Sultân Bâyezîd Hân

Cem Sultân Karamân'da iken karındaşı Sultân Bâyezîd pâdişâh olduğın işidicek 'asker cem' idüb, Bursa'ya gelüb halka küllî mâl salub, pâdişâh daği İstanbul'dan kapu halkı ile çıkub, Sultânönü Ye yenisu üzerinde ceng olub, Cem Sultân sınıb Mısır'a vardı. Andan sonra hac idüb vefât itdi. Fi sene 886/M.1481-1482. Cem Sultân hacdan gelüb Varsak ta'îfesi ve Çurğudlu begleri ve ba'zı boy begleri ile 'asker cem' idüb, girü pâdişâha gelüb, 'askeri ile ceng idüb âhar sınıb deryâdan Frengistan'a kaçdı. Fi sene 887/M.1482-1483.

Feth-i kal'a-i Silvan fi sene 888/M.1483.

Feth-i kal'a-i Tarsus fi sene 888/M.1483

(S.158) Feth-i kal'a-i Eltaksa sene 888/M.1483

Feth-i kal'a-i Gülek sene 888/M.1483

Feth-i kal'a-i Kili sene 889/M.1484

Kuş-timurlu ve Kusonlu ve Kara 'İsalu begleri Karagöz Paşa'ya itdiler. Fi sene 889/M.1484.

Feth-i kal'a-i Varsak

Feth-i kal'a-i Adana sene 897/M.1491-1492

Feth-i kal'a-i Ak-kirman sene 889/M.1484

Akın bu vilâyet-i Kara-boğdan fi sene 898/1492-1493

Kemâl Re'is deryâda Freng gemilerin aldı. Anadolu Beg-ler-begisi Hersek-oğlu Ahmed Paşa Mısır 'askeri ile Adana'da ceng itdiler. Hersek-oğlu cengde dutulub, Mısır'a iletdiler. Sene 891/M.1486.

Uğurlu-oğlu Sultân Ahmed Mirzâ'ya Hazret-i pâdisâh kerimelerin nikâh idüb, virildi sene 892/M.1486-1487 Pâdisâh 'âlem-penâh bir kerimesin Davud Paşa oğluna nikâh idüb virdiler. Sene 894/M.1488-1489 ve bir kerimesin dehi pâdisâh Nasuh Beg'e nikâh idüb virdiler, sene.

Gazâ-i Ya'kub Paşa der Nehl-i pâre ki Bosna-i sârîdir. Döndü mahbus kapuya gönderdi, fi sene 89/M.1488-1489.

Feth-i kal'a-i Depe-delen fi sene 894/M.1488-1489

Feth-i wilâyet-i Arnavud sene 894/M.1488-1489

Uğurlu-oğlu Sultân Ahmed Mirzâ bir şendal içine girüb kaçdı. Mukaddemâ yolda atlar besledüb ulağla (S.159) Erzincan'a çıkub andan taht-ı Tebriz'e varub pâdisâh oldu. Kış akını kile cânibin Malkoç-oğlu Bâli Beg işiddügi vakit çok gâzilerin tavarları savıkdan helâk oldu. Fi sene 903/1497-1498.

Feth-i kal'a-i İnebahtı fi sene 905/M.1499-1500

Feth-i kal'a-i Mutun fi sene 906/M.1500-1501

Feth-i kal'a-i Krun fi sene 906/M.1500-1501

Karaman-oğlu adına Mustafa nâm kimesne Varsak içüne girüb hayli kimesneler tâbi' olub Larende'yi alub yıkub yakub bu taraftan 'asker vardık da münhezîm oldu. Fi sene

Feth-i kal'a-i Anaverin sene 907/M.1501-1502

Feth-i kal'a-i Dıraç sene 907/M.1501-1502

Feth-i kal'a-i Vanica sene 907/M.1501-1502

Kal'a-i Midüllüye üçyüz kıta' Freng gemileri gelüb ceng iderken bu taraftan gemiler irişmegin mağlûb olub, kaçdılar, fi sene.

İbtidâ Zuhûr-ı Kızılbaş-ı Evbâş

Şeyh Haydar-oğlu İsmâ'il hurûc idüb, ba'zı 'Acem beglerini katl idüb Şehr-i Tebriz'i alub adını Şâh kodılar. Fi sene 914/M.1508-1509. Zelzele-i 'azîme der İstanbul fi sene 914/M.1508-1509. Anadolu'den seytân kulu demekle ma'ruf kızılbaş hurûc idüb, çok fesâd itdi. Vezîr-i a'zâm 'Ali Paşa 'askerriyle urub ceng (S.160) itdik de mezkûr 'Ali Paşa şehid fi sene 916/M.1510-1511. Sultân Selim 'asker ile pâdişâhın üzerine gelmegin Çevreli'de muhârebe oldık da şınub kaçub **Andan** gemi binüb Kefe'ye gitdi. Fi sene 917/M.1511-1512.

Tafsîl Hayrâtü'l ve Hasenât-ı Bâyezîd Hân der İstanbul

Câmi'-i Serif Paşa der Van, Medrese-i Latife Paşa der Van, Mekteb-i Şibyân li-talimü'l-Kur'an misâfirine darü'l-ziyâfet, 'imâret-i mamûreden fukarâyâ iki defa' günde ta'âm vir diler. Bunların binâsına ibtidâ-i mübâşeret sene 903/M.1497-1498 ve temâm-ı mezkûrin sene 911/M.1505-1506. Hakikât dîşârı tarikat şî'arı kerâmet-i âsârı için mescid ve hankâh binâ olundu. Hazret-i mir Buhârî 'aleyh-i rahmetü'l-bârî Sultân Selim Hâlim merhûm dahî bir lüle şu ihsân îylediler.

Tafsil, Mirâs-ı Mucîbü'l-Musarrât der Urfa câmi'-i la-
tif ve medrese-i şerif, darü'l-şifâ lî'l marza, ribât, darü'l-
ziyâfet, li'l-misâfirin, zâviye, hemâm hub nedâm, cîsr-i 'âli
der nehr-i Tunca târih-i binâ-i mezkûrun sene 893/M.1487-1488.

Tafsil; câmi', medrese, mekteb, 'imâret, darül-ziyâfe,
zâviye, irem-gâh ehlü'lullah için ribât bir 'âli hankâh (S.
161) kaşabe-i 'Osmancık Kızılırmak üzerinde ondört göz bir
cîsr-i 'âli Şaruhan vilâyetinde Gedüz suyu üzerinde ondokuz
göz taş köprü merhûm Sultân Bâyezid cümle hayrâtındandır ki
her yıl 'ulemâ ve şulehâya sâlyâne ta'yin itmiş idi. Molla
müftî zemânına ve sâ'ir mevâliye yılda otuzbin akçe ve Semâ-
niyye Medresesi'nde olan müderrislere yedêşer biñ akçe ve mif-
tâh pâyesinde olan müderrislere dörtbiñ akçe, hâşiye tecrid
müderrislerine ikişer biñ akçe sâlyâne her yıl başında in'âm
iderlerdi ve meşâyihe hallû-hâline göre ba'zısına beşbiñ ve
kimine üçerbiñ akçe in'âm iderlerdi.

Tafsil, Sabıkân olan müvelliddir ki Sultân Bâyezid ze-
mânında mensıbları tebdil olunmuşdur. Molla Şemseddin Gürâni
'âlim ve fazıl âfâk ve re'is-i müfessirin ve muhaddisin ve mü-
cevvidindir. Sultân Murâd zamanında Rum'a gelüb Sultân Meḫmed'e
hoca olmuşdur. Bu pâdişâh zemânında 'azizler silkine münşalik
olub yetmiş yıl mikdârı Rum'da olmuşdur. Cenâze pâdişâh hazır
olub, namazın bile kıldılar. Târih-i vefât sene 893/M.1487-1488.

Hocazeviye Bursa fetvâsı yüz akçe ile virildi. Molla
'Abdulkerim Sabıkân kazî-'askerî iken müfti oldu. Hacı Hasan-
oğlu molla (S.162) Mahmud Anaḫolı kazî-'askeri iken Rum-İli'ne
varub, vefât itdi.

Molla Sinân Paşa veled-i Hızır Beg Sultân Mehmed hocasıdır. Vezîr iken ma'zûl olub, bu zemânda pâdişâh Hazretleri Darü'l-hadîs Medresesin yüz akçe ile viridi. Te'lifâtı vardır ve Türkû münâcât yazmışdır. Gâyet makbûl küttâbdır.

Molla Efdal-zâde müfti olmuşdır. Zemânında ferîd-i 'aşr idi. Ahmed Paşa veled-i Hızır Beg, 'âlim ve kâmil olmağın Bursa'ya müfti oldu. Molla Muhiddin ki, Mentеше-oğlu dimekle meşhûrdır. Sâbıkân vezîr iken ma'zûl olmuş idi. Sonra kazî-'asker itdiler. Molla Muhiddin, Yaraluca dimekle meşhurdır. Pâdişâh Hazretleri'ne hoca olub, sonra yüz akçe oturâk virildi. Molla Mu'âref-zâde, ehl-i fazîl olmağın pâdişâha hoca oldu.

Molla Kasım, kağı-zâde dimekle meşhûrdır. Bursa'ya tekrar kağı oldu. Molla Bahaiddin İbn Şeyh Lütfullah 'âlim ve 'âmil olmağın pâdişâh Hazretleri'nin Edirne'de binâ itdiği Medrese-i Cedîde'ye müderris itdi. Molla 'Alâiddin 'Ali veled-i Molla Şemseddin Fennârî Rum-îli kazî-'askeri oldu. Molla Selâhaddin 'âlim ve kâmil kimesnedir. Pâdişâh Şeh-zâde iken hoca olmuşdır.

'Ulemâ der zemân Sultân Bâyezîd Hân (S.163) Molla Muhiddin Niksârî 'ilm-i tefsirde mâhir olmağın Ayasofya'da ve kâh pâdişâh câmi'inde Cuma' günü va'z itmek için, yevm-i elli akçe ta'yin olunub, hatta Ayasofya'da va'zına pâdişâh hazır olmuşdır. Molla Yusuf Tokâti, 'âlim ve fazîl kimesnedir. Semâniyye'de müderris olub, seksân akçe vazifesi olub, gâyetde ehl-i 'ilmdir. Te'lifâtı vardır.

Molla Hâtib Kâsım, Amasiyyelidir. Pâdişâh Amasiyye'de iken hocası olmuştur. Ba'dehu oğlu Sultân Ahmed'e hoca tayin olundu. "ilm ve tefsire, hadis ve usûl ve furû'da mâhir idi. Molla Uşlu Şerağ Selimü'l-'akl-ı mustakimü'l tâbi' 'âlimdir. Semâniyyede müderris oldu. Molla Yegan 'Ali, 'âlim ve 'âmil kimesne idi. Semâniyye'de müderris olub, sonra Bursa müftisi oldu.

Molla Lüfti, Tokatlı'dur. Pâdişâh-ı Sâlık zemanında hâne-i kütüb-i pâdişâhiye Emin naşb olunub bu zemânda Semâniyye'ye müderris olub sonra Bursa'da Murâdiyye'de altmış akçe ile müderris olmuştur. İlhâd ve Zendık'a isnâd idüb, katl itdiler. Katline târihtir. Hilâf-ı vak'e'-bud fi sene 900/M.1494-1495.

Molla İzâri Kâsım, 'âlim ve zeki kimesnedir. Semâniyye'de müderris olub, Şerh-i Mevâkıf'a hâşiye yazmıştır. Fârisi ve Türkî eş'âri dahî vardır. "Hüsrev-i Şirin" kitâbını nazım iden Şeyhi'nin akrabasıdır.

(S.164) Molla Kâsım bin Ahmed-el-Cemâli, Semâniyye'de müderris iken seksan akçe oturak virildi. Molla 'Ali Safi Cemâli, Şâlih ve müteddeyyin 'âlim ve fazıl olmağın İstanbul'da müfti olub, Safı Cemâli Sultân Bâyezid kendü binâ itdüğü medresesin dahî zamime idüb yüzelli akçe ile müfti ve müderris oldu. Molla Kara Seydi, Hâmîdelüdür. 'Alim ve fazıldır. İstanbul kazısı iken vefât itdi. Mevlâna müeyyid-zâde 'Abdurrahman, Amasiyyelüdür. 'İlm-i tefsir ve hadisde mâhirdir. 'İlm-i belâgatde ve beyânda bi-nazir idi. Diyâr-ı 'Acem'e varub, Molla

Celâleddin divânından okumuşdır. Çok 'ulûm tahsul itmişdir. Anadolu ve Rum-îli kazî-'askerî olmuşdır. Oturâk alub yüzelli akçe ta'yin olundu.

Molla Seyyid Çelebi Karamâni, Sâhib-i dikkat fazıl kimesne îdi. Bursa'da ve Kostantiniyye'de kadı olub, Anadolu ve Rum-îli'ne kazî-'asker oldu.

Molla Nureddin, Karesilüdür. Şaru-kiraz dirler. Kostantiniyye'ye kazı olub, Anadolu'ya kazî-'asker oldu.

Molla Kara-Bâli Aydınludur. 'Âlim ve fazıl kimesnedir. Bursa'ya kadı oldu. Molla bin Çelebi ki Aydınlı'dır. 'Âlim ve fazıl kimesnedir. İstanbul'a kadı olmuşdır. Molla Seydi Mehmed, Koca-ili'ndendir. Çok medârise müderris olub Semâniyye'de dahi müderris olduktan sonra seksan akçe ile tekâ'üd 'ulûfesi virildi. (S.165) Molla Selâhaddin Musa bin Efdal-zâde, ehl-i 'ilm ve ehl-i vera' fazıl kimesnedir. Semâniyye'de müderris olub, Ba'dehu tek'âüd 'ulûfesi altmış akçe ile ta'yin olundu.

Molla 'Acem Muhiddin, 'Âlim ve fazıl kimesnedir. Şerh-i Farâize hâşiye yazmışdır. Edirne kadısı iken vefât itdi. Molla Sinân 'Acemî ki, Berde'-i zâde demekle meşhûrdır. Amasiyye Medresesi'nde müderris, Amasiyye'ye müfti oldu. Şerh-i Mevâkîf'a ve Şerh-i Tecrid'e hâşiye yazmışdır.

Molla Seyyid İbrahim ki, Müfti-i Emir Efendi demekle meşhûrdır. Sâdât-ı 'Acem'den'dir. Rum'a gelüb Amasiyye'de mütemekkin olmuşdır. Evliyâ-i kibârdan, sâhib-i kerâmet ve ehl-i 'azizdir. Amasiyye fetvâsiyle medrese virildi. Sonra yüz akçe ile Hazret-i Eyyüb'de tekâ'üd iyledi.

Molla İmâm 'Ali, Çorumludur. Pâdişâh Amasiyye'de iken 'imâret iderdi. Pâdişâh tahta cülûs ittik de kadı medreseye müderris olub, soñra Bursa'ya kadı olub, Sultân Mısır'a ilçi gönderdiler. Hersek-oğlu habisten halâş için geldik de Anato- lu kazî-'askeri olub, ba'dehu yüz akçe ile oturak virüldi.

Molla kadı Mahmud bin Şeyh Mehmed, Pâdişâhın imâmı i- ken Bursa'ya kadı olub, soñra Anadolu kazî-'askeri olub, ba'- dehu yüz akçe ile tekâ'üd 'ulûfesi olundu.

Zeyrek-zâde Molla Rükneddin, mevâliye irişmişdir. Edir- ne'ye ve (S.166) İstanbul'a kadı olub, Anadolu'ya ve Rum-ili'ne kazî-'asker oldı. Kadı Bağdâdi demekle meşhûr Molla Şirâzi der Semâniyye'de müderris olub, tefsir ve Şerh-i Tecrid'e hâşiya yazmışdır. Makbûl kitâbdır.

Molla İdris ki Bitlisdendir. Sêlâtin-i 'Acem'in nişan- cısı idi. Ruma geldik de tekâ'üd 'ulûfesi ta'yin olub, Tarih-i Âl-i 'Osman yazmışdır. Hakkân hab inşâdır, neziri yokdır. Sabı- kân hazâne-i 'âmire Defterdârı Ebu'l- fazıl Efendi'niñ babası- dır.

Molla Ya'kub ki Seydi 'Ali-oğlu demekle ma'rûfdır. 'Âlim ve kâmil kimesnedir. Edirne'ye kadı olub, yüz akçe tekâ'üd 'u- lûfesi ta'yin olundu. Kitâb-ı Şeri'âtü'l İslâma şerh yazmışdır. Çok fevâidi Şâmil makbûl kitâbdır.ve Gülistan'a dahi 'Arabî Şerh yazmışdır.

Molla Şeca'âddin İlyâs Gönci mülâkidir. Semâniyye müder- risi iken Bursa'ya kadı oldı. Ba'dehu tekâ'üd vazifesi yüz akçe

virildi. Haşiyeye-i Tecrid'e (55) ve haşiyeye-i 'Azd'e hâşiyeye yazmışdır. Makbûl kitâbdır.

Çelebi-zâde 'Abdurrahman merhûm Sultân Mehmed Hân hizmetine irişüb şâhib-i tâbi' kimesne olmağın pâdişâha müşâhib olub, ba'dehu red olunub kaşabe kadısı olub hâşiyeye mütala'â ba'zı 'itirâz yazmışdır. Meşhûr ve makbûl kitâbdır.

Molla Sâ'di Tâci-zâde demekle meşhurdur. Semâniyye'de müderris olub, ba'dehu (S.167) ber-vech-i tekâ'üd seksan akçe ta'yin olundu. 'Âlim ve fazıl cümle 'ulûmda mâhir idi. Şerh-i Miftâha hâşiyeye yazmışdır. 'Arabi ve Fârisi nazmda binnezir kimesnedir.

Molla Kutbeddin Muhammed 'ân evlâd-ı kadı-zâde-i Rûmi, Bursa'da Manastır'da müderris idi. Ba'zı risâleler te'lif itmişdir.

Molla Mirim Çelebi, 'Ulûm-ı 'Arabide ve tevârihide ve kaşâid-i 'Arabiyeye ve Fâriside mâhir olub, Manastır'da müderris iken pâdişâha hoca oldu. 'Ulûm-ı riyâziye ta'lim itdi. Zebh-i alûvi' iki Fârisi yazmışdır. Ba'zı te'lifâtı vardır. Soñra Anadoluya kazî-'asker oldu.

Molla Paşa Çelebi ki Ak-şemsettin evlâdındır. 'Âlim ve fazıl kimesnedir. Her fenne suâlleri vardır. Semaniyye'de müderris olub, soñra Amasiyye'de müfti oldu.

Molla Hâkim Şâh Mehmed Kazvini'dir. 'ilm-i tıbdâ mâhir

ve hâzık ve sâ'ir 'ulûmda dahi fâik olmağın yüzyigirmi akçe 'ulûfe ile pâdişâha tabib oldu. Tefsir yazmıştır.

Mevlâna Muzafferiddin Şirâzi, 'ilm-i heyyet ve hende-
sede ve 'ilm-i hesâbda ve sâir 'ulûmda zü-fünü temâm mehâreti
olmağın Şemâniyye'de müderris oldu.

Molla Seyyid Mahmud Nakibü'l-^{esraf} pâdişâhın (S.168) hocası
oğludur. Tekmil-i 'ulûm-ı diniyye ve tahsil-i fûnûn-ı yakınıyye
ye itmiştir.

Molla Kara Kemâl Karamâni'dir. 'Âlim ve fazıldır. Çok
nazifi vardır. Keşşaf'a (56) ve Tefsir-i Kadı'ya (57) ve Şadrü'l
Şeri'aya ve Meâkîfa hâşiye yazmıştır. Edirne'de müderris iken
altmış akçe ile oturak virildi.

Molla Bedreddin, fazıl ve kâmil vahid ve ferid olmağın
Hazret-i Pâdişâha hoca oldu. Vefâtes sene 903/M.1497-1498.

Mevlâna 'Atau'llah el- Karamâni usûlde ve furu'ide ve
nücûmda bi nezir kimesne idi. Vefâtes sene 905/M.1499-1500.

Um-veled-oğlu Molla 'Abdü'l-evvel 'ilm-i fıkıhda ve
hadisde ve 'ilm-i Kur'ânda mâhir idi. Lâkin kaşabe kadısı iken
marazî olmağın oturak virildi.

Molla Mâşiyi Şemseddin, usûl-i 'ilim'de furu'ide mâhir
idi. Amasiyye'de müderris ve müfti olmuştur.

(56) -Zemâhşeri'nin eseri S.168.

(57) Beydâvi'nin eseri S.168.

Molla Hevayı Muhiddin, ba'zı medreselere müderris olub, sonra elli akçe ile tekâ'üd 'ulûfesi ta'yin olundu.

Molla Zemirî pâdişâh kullarındandır. Semâniyye'de müderris oldı. Zeki kimesne idi. Te'lifâtı vardır. Mevlâna Kestellü, meşhûr-ı âfâkdır. Mevlâna Efazaliddin makbül ve şâyi' te'lifâtı vardır. Mevlâna Kutbeddin Ahmed bin Hâkim, Mevlâna Nefsi Karamâni 'ilm-i tıbda bi-mislüdür. Pâdişâhın müsâhabat-ı şerif bahşâları ile dâ'ima müşerref idi.

Tafsil Meşâyih-i Sultân Bâyezid Han (S.169). Şeyh Muhiddin Yogosi, Üsküblüdür. Şâhib-i irşâd ehl-i sülûk-ı 'azizdir. Kostantiniyye'de tekiye binâ olunub, vüzerâ ve kazî-'askerler meclisine varırlardı.

Şeyh Muşlihiddin halife 'âlim ve kâmil ehl-i irşâd 'azizdir. Çok kimesneler irşâdında müntefi olmuşdır.

Şeyh Seyyid-i şâhib, velâyet-i Sahihu'l neseb Seyyiddir. Kerâmeti zâhir olmuş 'azizdir. Sultân Selim Hân'a saltanat sana olur, lâkin ancak sekiz yıl mikdârı pâdişâh olursın deyü ta'yin itmişdir.

Şeyh Vefâ Hazretleri, bu pâdişâh zemânında vefât itdi ve pâdişâh cenâzesine hazır olmuşdır. Sene 892/M.1487.

Şeyh 'Ali Dede, Halife-i Şeyh Vefâ Mubârekin nefis makbülü'l- tarîke 'azizdir. Şeyh Meymun -Mağribi-oğlu Şeyh 'Ali ki Endülüsdendü. Bursa'da temekkün itmişdir. Velâyet-i Kerâmet ehlidir. Havk-ı menâkıbı vardır. Şeyh Baba Ni'metu'llah, me'ârif

rebânide mâhir bahr-ı esrâr ilâhîde mütebahhir 'azizdir. Tefsir-i Kur'ânı 'azîm itmişdir. Velâyet ehlidir. Üslûb-ı belâgat üzere temâm belâgat ve feşâhatı vardır. Ak şeh'r'de mütemekkin olub, ânda medfûndır.

Şeyh Kara 'Ali enl-i sülûk ve ehl-i irşâd 'aziz idi.

Şeyh Uzun Muşlihiddin Halife, Görelüdür. 'Alim ve fazl-ı 'azizdir. Tarîk-i taşavvûfda hadd-u- kemâle irişmişdir. Halefden Münkatı idi.

Şeyh Seyyid Ahmed Buhâri Nakşibendi, Hoca 'Abdu'llah (S.170) Semerkandî ile müşâhabet itmişdir. Şeyh İlâhi ile Rum'a gelüb, Şeyh Vefâ ile cem'-i olmuşdur. Kelimât-ı dünyaviyye alınmayub, vakâr-ı sükûn üzere hâmuş olub, terk-i bed'ad ve 'âmel'i bi'l- 'âzime 'âdetleri idi.

Şeyh 'Alâiddin, halife-i Sipâhi iken ferâgat idüb, 'azizler hizmetine irüşüb hayli kerâmeti zâhir olmuşdur. Ok-meydanı kurbunda tekiyesi ve mescidi vardır. Müridler irşâd ider. Tarîk-i halvetiyyedir.

Şeyh Muhammed 'Irâki, Çerkes Begi oğludur. 'Alim ve zâhid ehl-i takva-yı 'azizdir.

Şeyh Süleymân Hâlîfe, merhûm Sultân Mehmed kullarındandır. Cezbe-i ilahiye irişmişdir. Meshûr ve mesgûl-i 'aziz idi. Ok-meydân kurbunda tekiye ve mescid yapıb müritlerin terbiyet iderdi.

Şeyh Sünned ki, Kara-ağaç Dede Şeyh demekle meshûrdur. Cezbe-i 'âzim sâhibi idi. Çok kerâmeti zâhir olmuşdur. 'Aziz

olub, İstanbul'da tekiyesi vardır. Şeyh Bâyezid Halife Edirne'de zâviyesi vardır. 'Âbid ve zâhid-i mücâhid 'azizdir.

Şeyh Sümbül Sinan halife ehl-i 'âlim ve fazıl-ı 'azizdir. riyâzet ve mücahide üzere idi. Meclislerinde va'z ve tefsir-i Kur'ân-ı 'azim iderdi. Yedi -kule Mustafa Paşa tekiyesinde olurdu.

Şeyh Cemâl Halife ki, Karamâni'dir. Ehl-i riyâzet ve ehl-i mücâhide 'azime-i 'azizdir, cidd-ü- hâlden hâli olmayub, ehl-i irşâd idi. Vezir Piri Paşa İstanbul'da tekiye yapub, (S.171) cuma'sında muftasıl va'z-u- nasihât iderdi.

Şeyhi Kâsım Çelebi ehl-i irşâd 'azizdir. Dikilü-taş kurbundu olur idi. Vezin 'Ali Paşa câmi'-i yanında bir zâviye yapub Şeyh müridleri ile anda olurdu.

Şeyh Ramazan Halife, ehl-i irşâd-ı 'aziz idi. Edirne'de mütemekkin itmiş idi.

Şeyh Baba Yusuf, Kara-hisârlu'dır. Hayli şâhib-i kerâmet 'azizdir. Sultan Bâyezid İstanbul'da binâ itdüğü câmi'de ibtidâ namaz kılınduğu cuma' Şeyh va'z idüb pâdişâh iştima' itmişdir. Sonra muşâhabet itmişler idi.

Şeyh 'Abdurrahman Safi Semâniyye'de müderris iken cezbe-i ilâhi irişüb, tarik-i tasavvufa şuru' idüb tekmil-i tarik itmiş 'azizlerden idi.

Tayyeba'llahu türbe tehun ve ref'-i fi 'aliü'l kudsi rütbe tehüm İskender-i Zemân ve Keyhusrev-i Cihân Şah-i sipihir-mer-tebe Sultan Selim Hân.

Tafsîl, menâkıb şâhib-i rə yât-ı tâhire fatih-i şemât-
u- Kahire Hazret-i Sultân Selim Hân.

Velâdetes der Amasiyye fi sene 872/M.1467-1468. Cülû-
ses ber- taht-ı Şâh sene 918/M.1512-1513, müddet-i saltanat
fi sene 8, 'ömres fi sene 54, vefâtes fi sene 926/M.1519-1520.
Kırkaltı yaşında pâdişâh oldu. İstanbul'dan çıkub Edirne'ye
teveccüh idüb Çorlu kurbuna vardıklarında züccâc mizâc mün-
kesir (S.172) olub âkile marazından vefât itdi. vüzerâ-i şâhib-
rây on gün mikdârı meytin izhâr itmeyüb divânlar idüb, sancak-
lar virdiler. Hazret-i Sultân Süleymân, Magnisa'dan İstanbul'a
geldügi gibi meytin İstanbul'a götürdiler.

Tafsîl, evlâd-ı se'âdet nihâd Hazret-i Sultân Süleymân
Hân velâdetes fi sene 900/M.1494-1495.

Tafsîl, vüzerâ-yi Sultân Selim

Mustafa Paşa Bursa'da katl olundu. Fi sene 918/M.1512-
1513. Hersek-oğlu Ahmed Paşa, ^{→ hadim-i Mısır'da şehit oldu. Çey olurken Zeynel Paşa} Sinân Paşa, Ahmed Paşa Dukâkin-
zâde Amasiyye'de katl olundu. Iskender Paşa Bostancı-başî idi,
katl olundu. Hüssâm Paşa Defterdâr iken vezir oldu. Mısır'a
giderken katl olundu. Hoca-oğlu Mehmed Paşa Edirne'de Çifte
Medrese'de müderris iken nişancı olub, ba'dehu vezir oldu. Hem-
dem Paşa mir-i mirân Karamân katl olundu. Piri Paşa Karamâni,
Yunus Paşa Mısır yolunda katl olundu. Seyyid Çelebi kazî-'as-
keri. Tacî-zâde Ca'fer Çelebi Nişancı iken An-tolu kazî-'as-
keri oldu. Sene 920/M.1514-1515 sonra katl oldu (S.173). Zey-
rek-zâde Rum-îli kazî-'askeri oldu. Fi sene 920/M.1514-1515,
Kemâl Paşa-zâde An-tolu kazî-'askeri oldu. Mirim Çelebi Merhûm

Sultân Bâyezid hoca Anadolu kazî-'askeri oldu. Sene 920/M.-1514-1515. Şâh Çelebi Fennâri-zâde kazî-'asker-i 'Arab ve 'Acem oldu.

'Abdu'lvahâb Çelebi ki, 'Abdu'lkerim oğludur. Kaşabada kadı iken hazine Defterdârı oldu. Pâdişâhîñ karındaşı Sultân Ahmed 'asker ile gelüb, Yeni-şehir nahiyesinde ceng oldık da Sultân Ahmed dutulub hak rahmetine gitdi. Fi safer 919/M.1513. Vefât-ı Sultân Ahmed, vefât-ı Sultân Korkud Magnisa kurbunda dutulub hak rahmetine gitdi. Fi 919/M.1513-1514.

Sultân Mehmed veled-i Şehin-Şâh Sultân 'Osman veled-i Sultân 'âlem-şâh ve Sultân Musa ve Sultân Orhan ve Sultân Süleymân veledânı Sultân Mahmud iki nefer sultânlar dahi cümle yedi nefer şeh-zâdeler Bursa'da bir gicede hak rahmetine gönderildi. Fi şevvâl fi sene.

Şâh mülk-i ârâ-yı taht-ı saltanat-i Sultân Selim
Kuşte dâra-yı İskender îzz-i gulâman-ı kadîm
Tefşil, naşib râyât-ı zâhir fâtiḥ-î Şâmât ve kahirü'l-
mülûk Kahramân el-kudüm Sultânü'l-'Arab ve'l-'Acem ve'l Rum

(S.174) Diyâr-ı Irân ve Turân'a 'azîmet-i humâyûnları olmağın İstanbul'dan çıkub, Üsküdar'da konuldu. Lâ-cerem tes-hir-i havrâ-yı 'Acem hemhâbe-i zamir-i münîrleri olmağın muṭ-taşıl geçüb, teveccüh buyruldu. Sene 920/M.1514-1515. Şâh İs-ma'il ilçî göndermegin Yassı-çimen nâm konakda orduya mülâki oldıkda evvelâ menhuslar, mahbuslar alınub işkenceden sonra katl olundu. Fi cemazi-yel-ulâ fi sene 920/M.1514-1515. Sul-

tên-ı Mısır'ın ilçisi gelüb, ziyâfet olunub, üçüncü gün nâme-i humâyûn virilüb gönderildi.

Hezimet-i Şâh İsmâ'il vâlâ ve vilâyet-i 'Acem der Çaldıran fi sene 920/M.1514-1515.

Diyâr-ı 'Acem'in vâlâ perişân hali olan Şâh İsmâ'il ber-tazli'l-merâde-i melâhadesi ile Çaldıran ovasında 'asker-i îslâm zafer encâm ile mukâbele ve mukâtele idicek leşkeri zafer-i muğfir âsyât hün âşamların iglâfi intikâmdan çıkarub bir vech ile aheng ceng itmişlerdir.

Beyit:

Her an çî hamîdened kârzâ
Ne Rüstem nümîd ne İsfendiyâr

Ahrü'l emr el bedbaht-i bed-âhter ya'ni tâ'ife-i surh-ı ser hüsrân-eser mağlûb ve menkûb olub, meydan kıtal ve mareke-i cidâlden çün gazâl-i tir herde ve şikâr-ı zahm bürde beyâbana girizân olub, kaçub gitmegin Hazret-i 'âlâ-dubende ve memâlik kûşâzât (S.175) hoceste şimâtları ile taht-ı Îrân ve pây-e serîr-i cem vekiyân vilâyet-i Tebriz Şehrine nüzûl ve duhûl itdiler. Bir gün 'asker zafer-i rehber âsâyiş-vârâmiş itdikden sonra eyyâm-ı şâna ve hengâm-ı fermâ ırışub ve hem ol diyârda zâd-u-zâ^{de} ziyâde behâ dem olub, belki hiç bulunmayub gâyet muzâyaka olmağın cânib-i Rum haber-i mevsûme 'avdet ve müraca'ât olunub Amasiyye'de kışlandı fi sene 920/M.1514-1515.

Horasan Pâdişâhı Hüseyin Bekir-oğlu bediyü'l-zemân Mirza İstanbul'a sürgün oldı. Fi sene 920/M.1514-1515.

Feth-i kal'a-i kemah fi sene 921/M.1515-1516.

Feth-i kal'a-i Navrud fi sene 921/M.1515-1516.

'Alâi'-devle Beg hâkim-i vilâyet Zül-kadır sene 921/M.1515-1516.

Şehsuvar-oğlu 'Ali Beg, Zu'l-kadr vilâyetde hâkim itdiler ki hutbe ve sikke pâdişâhî nâm-ı şerifine ola fi sene.

Hâzret-i Pâdişâh-ı humâyûn-fâl se'âdet ve ikbâl ile İstanbul'a nüzül-ü-iclâl itdiler.

Tafsil, diyâr-ı 'Acem fethine tekrâr 'azimet olunub, İstanbul'dan Üsküdar'a geçildi. Fi 8, Rebiyü'l-evvel Mısır Sul-tânı Kanşu Gavri'ye Molla Zeyrek-zâde ve Karaca Paşa ilçi gönderüldi ki men'-i menba'-i fesad def'-i ehl-i zendika ve ilhad için diyâr-ı 'Acem'e tekrar teveccüh olmuştur. 'Asker-i İslâm-ı Zafer encâma hayır du'â oluna deyü nâme-i humâyûn irsal olundu fi sene (S.176) Mehmed Hân Ustaclu'ya Çaldıran cenginde katl olunmuş idi. Hâlâ karındaşı Diyâr-bekir'i feth itmek niyetine 'asker ile gelmiş iken Begler-begi Bıyıklu Mehmet paşa ile mukâbele ve mukâteleden sonra Kara Hân ki serheng erbâb-ı tuğyan idi. Tığ-bi- diriğ ile başı kesilüb deridevlete gönderildi. Fi sene 922/M.1516.

Vilâyet-i Kürdistan Beglerinden Bıyıklu Mehmed Paşa istimâletiyile pâdişâha ita'ât itdüğü bunlardır. Şâh 'Ali Beg hâkim-i Cezire, Melik Halik hâkim-i Hısn-ı keyf, Pir Mehmed Beg hâkim-i Çemişgezek, Kâsım Beg hâkim-i kal'a-i Akil, hâkim-i 'İmadiye, hâkim-i Savran, hâkim-i Hani, hâkim-i Çifhur, hâkim-i

Balu, hâkim-i Otağ, hâkim-i Rûba'-i, hâkim-i Şaşon, hâkim-i Hizân, Vence.

Küre Begleri dahi tâbi' oldılar. Hazret-i fâtiḥ-i me-mâlik-i garb ve 'Acem-i vâris-memleket-i dârâ vü Cem yümn-i İkbâl ile 'Acem seferine gider iken sultân-ı Mısır pâdişâh Hazretleri'niñ Arkuru yoluna geldi. Cem' olub, bir yire Sultân ile kul birbirine didilerkim iştégul (S.177) Sultân-ı Mısır Kansu-Gavri'nin devr-i cevri âhire yitirmek mukadder imiş ki nice biñ pür-sâz-u -selb ta'ife-i Haleb ve Çerkes-i nâkesler ile hâzır berû cânibe nazır oldı. Haleb kurbunda Mercû-dabık nâm mahalde ceng-i 'azîm olub Kansu Gavri ol cengde hâk-i helâke düşdi. Fi sene

Çü vakt ire hücûm-ı Şâh-ı Rum'a

Ne kader ola sipeh-i Şâh-ı Şuma

Feth-i kal'a-i Malatya fi sene 922/M.1516

Feth-i kal'a-i Divrigi fi sene 922/M.1516

Feth-i kal'a-i Darende fi sene 922/M.1516

Feth-i kal'a-i Behni fi sene 922/M.1516

Feth-i Gerger fi sene 922/M.1516

Feth-i kal'a-i Kâhta fi sene 922/M.1516

Feth-i kal'a-i Birecik fi sene 922/M.1516

Feth-i kal'a-i Ebiyât fi sene 922/M.1516

Bu kala'ların zâbıtların sî-i satveti kahramâniden havf idüb kal'aları hâli komağın zabt olundı.

An ke zu hak nekerd lûtf-ı dirîğ

Feth-i iklim mikoned bi-tığ

Çün budud ez hak cihân bâni

Mî sitâned cihân-ı bea sâni

Feth-i kal'a-i Haleb fi sene 927/M.1520-1521

Feth-i kal'a-i Birecik sene 922/M.1516

(S.178) Feth-i kal'a-i Antakiyye fi sene 922/M.1516

Feth-i kal'a-i Hama fi sene 922/M.1516

Feth-i kal'a-i Humuş fi sene 922/M.1516

Mütevâtînân-ı Şehr-i Haleb belki cümle mütemekinâni

Şehr-i 'Arab'da ecille-i sedât-ı 'izâm 'ea'ize-i 'ulemâ-i is-
lâm ve kuzât-ı erba'-i zevi'l-ihtîşâm ^{ve cimne vchutaba'zevil ihtiram} mesâhif-i melek-i 'al-
lâm ellerinde dergâh-i pâdişâh-ı zafer-i penâha gelüb tazarru'
itmegin emân ve itminân ile serefrâz oldılar.

Feth-i kal'a-i Karalar fi sene 922/M.1516

Feth-i kal'a-i darü's-selâm fi sene 922/M.1516

Kabâil-i Arâb ve aşâyir-i âhir-i ebdan İbn Harfus İbn
Haneş İbn Sa'id ve gayrî. Meşelâ sarâya meşâyih-i cebel-i Nab-
lus ve benî İbrahim ve benî sâlim ve benî 'Âtâ ve benî 'Afiyye
ve meşâyih-i sâfed ve Remle ve Kudüs ve Gazze bunlardan gayrı
nice şehirler dahi dergâh-ı selâtin penâh-ı pâdişâha ki mer-
ca'i kaffe-i ümem-i Rum-ı 'Acem'dir. Der gâlub îta'ât ve mü-
tebâ'ât itdiler. Sene 924/M.1518

Sefer-i Feth-i Firûzi eşer ve cânib-i Kahire-Mısır nâ-
dire-i 'aşr - Emir Tumân-bay-ı gerdûn dâr-ı kebir imiş. Secâ'ât

ve şehâmet ile meşhûrdır ve mezkûr olmağın hadîd-i 'imâretten üç saltanata irîşüb Mışır Sultâni olub, bakîyetü'l-suyûf (S. 179) olan Çerâkese-i menâhaseyi yanına cem' idüb, kendü âşâr-ı şâmet-i isâr Fir'avn-ı nemûdâr olub, semt-i ita'âtden gerdun-ı ita'ât-ı neçide o safha-i müteâva'tdan nukus-ı mütebe'atı devlet câh-ı nikbete düşmek mulâhaza itmeyüb, dest-i cesâreti isteyen cerâtden pây-ınhîrâfı câde-i istikâmetden çıkarub şaded-i mukâvemet olundığı mesmu'-i ve mecmu'-i hüddâm zafer encâm olmağın Şâm'dan kalkub teveccüh-i müveccih-i cânib-i Mışır'a oldı.

Feth-i kal'a-i Safed sene 922/M.1516

Feth-i kal'a-i Hahon fi sene 922/M.1516

Feth-i kal'a-i Kafun fi sene922/M.1516

Feth-i kal'a-i Cevcudiye sene 922/M.1516

Feth-i kal'a-i Taberiye fi sene 922/M.1516

Feth-i kasabe-i Remle fi sene 922/M.1516

Katl-i Hüsâm Paşa vezîr der kurb-i Hân-i Yunus fi sene 922/M.1516. Ziyâret-i bârgâh Mescîd-i 'Âkşa ve Şahra-i Sammâ-i mu'alla ve emükne ve makâm-ı cem'-i enbiyâ 'İzâm ve evliyâ-i kirâm için Kudüs-i Şerif ziyâretine pâdişâh tenhaca vardılar. Menâsık-ı ziyâreti ve mesâlik-i zerâ'âti edâ itdiler. Sene 922/M.1516. Menâzil-i Hazret-i Pâdişâh Gazze, Hân-î Yunus, Ümm-i Hasan Bir-i 'Abîd, Badibe-i Kutbe, Bir-i Dîver (S.180) Ümm-i Hasan Sâlihiya Hutân Bülbes hâne ki Zeydâniyye, der kurb-i Mışır çün mesâfe-i cânibeyn karib olub âvâze vusûl-i mevâkib-i hüsrevâneyi istima' idicek 'âdây-ı mehâzîlin şamim-i

sinelerine rub'-ı 'azîm müstevli olub, menzîl-i zeydaniyye'de Tûmân-bay'ı bed rây 'asker-i Çerâkese, ebâlise-i Fir'avn fe-sâd ve nemrûd nihâdlarıyla hazır-u- müheyyâ olub, alaylar bağ-layub turub Hazret-i pâdişâh-ı encüm haşemin 'âlem-i 'âlem kü-şâyeleri âfîtâb-ı cihân'ı ârây gibi zuhur idince gözlerine dü-şen nehâr-ı şeb târ-u- tâz bahâr-ı 'âlem pür-hâr görinüb, dâ-rum-ı cihân başlarına dâr oldu. Hezîmet-i Tûmân-bây sene 923/ m.1517.

Feth-i Kahire-î Mısır fi sene 923/M.1517 Muharrem hem çü Fir'avn hayâli çâkened çün kelim râ fi i'câz-ı 'aşâ ber gired çün Sinân Paşa'yı vezir-i a'zâm cengde şehid oldu. Sene 923/M.1517, Selb-i Tuman-bâyder bâb-ı züveyle fi Rebîyü'l-ev-vel fi sene 923/M.1517. İbtidâ-i devlet-i Çerâkese fi sene 783/M.1381-1382, inkîrâz-ı devletleri bu fetihde müyesser ol- dı, sene 923/M.1517.

Çerâkese ta'ifesiniñ ibtidâdan inhitâsına varınca müd- det-i saltanatları fi sene 138. Hayri Beg ibtidâ ita'ât itme- yin Mısır hakîmî itdiler. Fi sene 923/M.1517. Feth-i kal'a-i İskenderiyye pâdişâh varub İskenderiyye'yi seyrân itdiler. (S.181) Yevmi'l-hâmis Cemazi-yel-ula fi sene 923/M.1517, te- veccüh-i pâdişâh-ı îslâm bi-cânib-i darü's-selâm Şam fi yev- mü'l hâmis Şa'ban fi sene 923/M.1517. Darü's-selâm Şam menzîl-i kıyâm-ı Sindere oldu, fi 21 Ramazanü'l-mubârek sene 902/M.1497, vefât-ı Hoca Hilmi fi Şevâl fi sene diyâr-ı Şâmdan göçülüb Ha- leb'e gelürken yollarda 'Acem Şâh'ından ilçi geldi. Tehniye-i vilâyet-i 'Arabistân ve Mısır için fi sefer sene 924/M.1518

pâdişâh 'âlem-i makarrü's-se'âdet ve müstakırr-ı saltanata ya'ni İstanbul'a nüzûl buyrıldı. Fi sene 924/M.1518.

Tafsil, Hayrât ve Hasenât Sultân Selîm Hân

Darü's-selâm-ı Şâm'da merhûm Şeyh Muhîddin 'Arabî'nin mezâr-ı Şerîfin ta'mir idüb kurbunda bir câmi'î latif ve 'imâret binâ iyledi. Fi 2 şevval sene 923/M.1517. Medîne-i Konya'da asûde olan Molla Hünkâr'ın mezâr-ı Şerîfi yanına su götürüb bir âli şadırvan yaptırdı.

Tafsil, Sultân Selîm Zemânında Olan 'Ulemâ ve Şulehâ Mevlâna Şufî 'Ali Cemâlî müftî idi. Hâliyen pâdişâh yevmi elli akçe vazîfesin zîyâde idüb, yevmi ikiyüz akçe oldu.

Molla 'Abdu'rrahman hâliyen Rum-iii kazî-'askeri olub 'Acem Sefâretille gidüb geldük de gâyet bir olmağın ikiyüz akçe ile oturak ta'yin olundu.

Müeyyid-zâde Molla Şemseddin Ahmed Sabıkân Anadolu'ya kazî-'asker iken hâliyen Edirne'de Sultân Bâyezid Medrese'si vîrildi. Çok te'lifâtı vardır. Cümlesi mahbûldür.

Molla Hilmi Çelebi Kostantiniyye'dendir. Me'ârif-i 'adîde ve ahlâk-ı hâmide olub, lezîz-i şohbe ve tayyibü'l- muhâverre olmağın pâdişâhın şeref: müşahâbeti ile müşerref olub, hoca-sı oldu.

Molla Muhammed ki, Samsunlu-zâde demekle meşhûrdır. Sabıkân mütekâ'id iken hâliyen Edirne kadı olub vefât itdi.

Molla Nureddin, Karesidendûr. Sabikân kazî-'asker iken pâdişâh tahta cülûs itdikten sonra semâniyye'de müderris oldu.

Molla Seydî Muhammed, Koca-ili'ndendir., tekâ'üd 'ulûfesi vezir iken bu zemânda İstanbul'a kadı oldu.

Molla Kara Bâli, Aydunludur. 'Alim ve fazıldır. Bu zemânda tekrar Bursa'ya kadı oldu.

Molla-zâde Molla Rûkniddin Rum-ili kazî-'askeri iken Sultân Mısır'a ilçi gönderildi. Ba'de hu yüz akçe ile tekâ'üd vîrildi.

Molla Muzafferiddin Şirâzi, 'ulûmda fâik kimesne olub altmış akçe oturak vîrildi. (Semâniyyede müderris iken 'umr-ârız olub)

Şâh Çelebi ki, Fennâri oğullarındandır. Bursa ve İstanbul'a kadı oldu. Soñra vilâyet-i 'Arab'a mustakil kazî-'asker oldu.

Muhîddin Çelebi (S.183) Fennârî-zâde der Semâniyye'de müderris olub, sonra Edirne'ye ve Kostantîniyye'ye kadı ve Rum-ili'ne kazî-'asker oldu.

Molla Çelebi veled-i Müfti 'Ali Çelebi Semâniyye'de müderris olub, sonra Edirne kadısı olub ba'dehu Semâniyye'de müderris olub, seksen akçe ile tekâ'üd 'ulûfesi vîrildi.

Molla Muhammed Şâh veled-i Hacı Hasan ki, Dayı Çelebi dirlerdi. 'Ulûm-ı 'Arabiyyede ve 'ulûm-ı 'akliyyede ve şeri'y-yede kâmil ve fazıl idi. Semâniyye'ye müderris olub, seksen akçe ile oturak vîrildi.

Taşköprü-zâde Molla Muslihiddin Semâniyye'de müderris olub, Hâleb'e kadı olub, seksan akçe ile oturâk ta'yin olundu.

Molla 'Abdü'lvâsi Dimetokaludur. Tahsil-i 'ulûm için Horasan'a varub, Molla Sa'deddin'den okumuşdır. Semâniyye'de müderris idi. Bursa'ya kadı oldu.

Molla Pîr Ahmed 'Araç 'âlim ve fazıl Semâniyye'de müderris idi. Cem'-i evkâtı 'ilme ve 'ibâdete musrûf îtdi.

Molla Kara Davud, Koca-îlindendir. Bursa'ya kadı olub, ba'dehu yüz akçe ile oturâk vîrildi.

Hatib Kasım-oğlu Molla Muhiddin Amasiyyelüdür. Sultân Ahmed'e mu'âllim olmuş Ayaşofya ve Semâniyye'ye müderris olub, va'z-u-tefsirde mâhir 'ilm vıfık ve çifr-ü-tevârîhde (S.184) ve musîkâde Kâmil îdi. Seksan akçe ile oturâk vîrildi.

Molla Güçük Bedreddin Semâniyye'de ve Ayaşofya'da müderris olub, yüz akçe ile tekâ'üd 'ulûfesi vîrildi.

Molla Üçbaş Bedreddin 'âmil ve kâmil kimesnedir. Amasiyye fetvâsiyla müderrisliği ile vîrildi.

Berde'-i-zâde Molla Muhiddin fazıl kimesnedir. Hâişeyi Tecride ve Hevâşi-i Telvih'e hâşiye yazmışdır. Harem-i hâsda olan gilmâne hoca olmuşdır.

Tafsil-i Meşâyih-i der zemân Sultân Selim Hân

'Ulvân Hemeludur. 'İlm-i zâhiri ve bâtınide kâmidir. Hema feth olundık da pâdişâh Şeyh-i ziyâret idüb hayli muşâhabat itmişlerdir.

Şeyh Nasuh, Tosyaludur. Sâhib-i irşâd kimesne idi.

Şeyh Muhammed Bedâhşi 'aziz ehl-i kerâmetdir. Şâm feth olundık da iki defa' pâdişâh varub Şeyhi ziyâret itmiş idi.

Şeyh İmâm Muşlihiddin edîb, muhîb ehl-i vakâr-ı azîz idi.

Şeyh Muhiddin Eni Şâme, ehl-i sülûk ve ehl-i 'ilm kimesne idi.

Şeyh Hacı Çelebi Müeyyîd-zâdedir. Kerâmeti zâhir olmuş 'âlim ve 'âbid ehl-i irşâd kimesne idi.

Şeyh Bahaiddin-zâde Muhiddin 'âlim ve Âmil ve 'âbid ve zâhid şâhib ve takva-yı 'azîzdir. Semâniyye'de müderris olub, 'uzlet ve halvet ihtiyâr idüb müstecâbü'd da'va olmuş idi.

(S.185) Şeyh Mu'allim-zâde Muşlihiddin Halife, ehl-i irşâd 'aziz idi. Şeyh benî halife ehl-i takva ve müeddeb 'azîz idi. Şeyh Kara Muhiddin Şâlih ve mutteki 'âlim 'azîz idi. Şeyh Ca'fer Çelebi veled-i Ahmed Paşa şeri'at ve tarikında kâmil ve mükemmel 'azîz kimesne idi. Şeyh tarik-i meşâyih Sülûk itmiş kimesnedir. Nazm ve inşâda bi-misli idi. Yigirmiden ziyâde te'lifâtı vardı. Cümlesi makbûldür.

Şeyh 'Abdu'llatif ki halife-i Şeyh Vefâ'dır. Ehl-i cezbe 'azîz idi. Şeyh Hacı Ramazan Kostanını'dendir. Takîyy ve mütehaşşa' ve mütehadda'-i kâimü'l-leyh-ü-ve'n-nehâr 'azîz idi.

Şeyh suhte Sinân Şâlih ve kâimü'l leyl-i halkdan münkatı' kimesne idi. Bevvahum Allahu ale'l-cinân ve sabb-ı 'aleyhim si-cerü'l- gufrân.

Dibâce-i şeh-nâme-i 'Osmâniyân

Menâkıb-ı sâhib kır'an-ı zemân

Hazret-i Sultân Süleymân bin Selim Hân kün Şeref

Hâk-i pâyiş sâht-ı gerdün tâc-ı fark-u- farkdan

En Şeh 'adl ki ez- deryâ-yı cüdeşt gevherist

Cürm-i in hurşid taben ber ferâz-ı âsûmân

Ahmedi ahlâk, Yusuf sûret ve Ya'kub hilm 'isevi enfas ve Yahya siret, Musa zemân (S.186) an ki bârâ-i münireş mey-i nivised âtâb kemterin bende gün ez hişt şâh-ı âhterân an ki ez fert-i inâyet ezez el- hemrân ast baht-u nuşret hem rikâb-ı refeteh ve devlet hemenân van cihândâri ki bâşad rûz-i rezm gâh-ı bezm hem çü rüstem şerefzân, hem çü hatem zerefşân ger hümâ-yı himmet o sâye-i ber bâz ekend nesr-i tairde derâred bâz ezin sebz-i âşiyân Allahümme ebbidhu ve eyyidihu ve fi mesnedü'l-hilâfet-i hallidhu.

Zill-i yezdân Gâver-i ~~devân~~ Süleymân-ı Zemân

Hüsrev-i İrân ve Turân mâlik-i mülk-i cihân

Tafsil, menâkıb-ı sâhib-i kır'ân zemin-ü Zemân Hazret-i Sultân Süleymân Hân.

İn çî şâhist der serir-i hudâ halleda'llahu zille hu ebedâ bir pâdişâh-ı âl-i cahiddir ki ri'âyet-i âyin müslümânide ânâ tâbi' bulunmaz. Cümle halk-ı 'âlem ana Sâni olur.

Sâni-i hurşid-i ruy-i zemin

Sâlis-i sa'deyn zi- çarh-ı berin

(S.187) Bir kahraman devrândır ki meydân-ı şecâ'atde
gâni sâ'm süvâr-i sâlis-i rüstem ve İsfendiyâr olmuştır. Kül-
liyen şâhân gerdan küşân-ı çehâr gûşe ru'b-ı meskûn pence-i
şikencesinde zebûn olmuş Şeş cihât heft-i iklim-i dünya 'adl-ü-
dâd 'atâsiyle heşt behişt izzet-i meşhûr olmuştır. Zir-i tâk
nuh revâk-ı âsumânide ma'aşer-i 'akl-ı 'âşer ânâ nazir bir
dilber-i cihângir ne görülmüş ve ne işidilmiştir. Bi'l- cümle
derc-i cihân-ı celâletde bir cevher-i ferddir ve burc-i 'âsu-
mân-ı Seâdetde bir âhter-i sa'ddır. Ze hi hân cihân ârâ ve hâ-
kân civân-ı devlet kerim-i kâmyâb ve kâmkâr ve kâmrân-ı devlet
Hazret-i hudâ-i bi- hemtâdan celle ve 'alâ dâ'ima rica olunır
ki zılli zille-i bâr-gâhı ve sâye-i hemâ pây-e-i dergâhı tâ dâ-
men-i rûz kıyâm-ı dâire-i kâffe-i enâm üzere mebsût ve marbût
ola.

Zillet-i zelil bâd ki 'âlem be- devletet

Der sâye-i muzalle-i âmen-i emân ost

Velâdet-i bâse'âdet fi 900/M. 1494-1495, Cûlus-ı ber-
taht-ı 'âli-i baht-ı 'adâlet menûs fi 18, Şevâl el- mu'âzzam
fi sene 926/M.1519-1520.

Şehri-yâr-ı cihân Süleymân Şâh

ki bençiş felek şûde bende

Guşt târih-i pâdişâhi o

Ebedâ o devlet tû pâyende

Zikr-i menâkıb-ı Muhammedü'l evâkıb ve fikr-i âsâr-ı
hasâil memduha şemâil (S.188).

Beyt:

Sühan buz guse ârâsten benzer-i hired

Beh ez- tekellüf tecannüs ve sen'ât tersi'yi

Hâzret-i pâdişâh-ı destgâh şânau'llah ve kah-u fimes-
ned-i izzet-ü- ebkâhu ve â'del-i selâtin-i zemân ekmeî hevâ-
kın-ı cihân ber pâdişâh-ı gâzi ve şehin- şâh şehin- şâh-ı sâ-
hib-i ma'âzidir ki muharreb-i memâlik-i Engürüs, musahir-i
Cezire-i Rodos kal'a-i kal'a-yı Belgrad fâtihi, medine-i Bağ-
dâd, kahır-ı kahraman Bağdan kati'-i tuğat-i Efrenci ve Alman-
dır.

Beyt:

Muzaffer dâ'ima Sultân Süleymân Hân adl-ü- dâd

Vücûd-ı pakla hakk-ı rahmetdir 'âleme nâzil

Huşûşen kerem ve ihsân vücûd-ı kemâl 'adl-ü- sehha anda
mevcûd olub zalil-ü- zalil 'adimü'l- 'dili bi'l- temâm hâss-ı
'âm üzere mâriend-i âftâb 'âlem-tâb mebsût-u- vasi' ve cinâh-ı
luğf-u- ihsânı her pir-u- civâna meftûh ve şayi' olmağın sehâ-
if-i ruy-i zemin zir-i tekin sevâleb-i 'adâlet karini olmuştur.

Beyt:

Ey memâlik-i hâtem hükm-i terâ zir-i tekin

Heğz-ü- etrâfı cihân râ 'adl-ü- tû hüsn-i haşin

İfâze-i 'adl-ü- ihsân ki güzide-i a'mâl-i insandır.

Zât-ı bengü sıfatlarında bir mertebededir ki ol emir-i veci-
he nazir ve sebîhi hiç bir zemânede meşhûr âbşâr-ı cihân men-
zûr-ı enzâr mü'tefikâr ve ruy-i zemin (S.189) olmuş değildir.

Çün tûyinist der zemâne-i mâ

Her ki gûyed ki hest gûynemâ

Bi'l- cümle keyfiyet-i mehâsin-i şemâil-i kemiyet-i
mekârim haşâil-i çün hesâb-ı â'dad hadd-ü- 'adedden ziyâde o-
lub vezâif-i 'avatîf 'âme tevâife şâmil ve mütenâvil olmuştur.
Levh-i dileş-i bârikü'l- 'adl-ü- dâd levh-i hüdânist ki mahfuz
bâd taht-ı 'âli baht-ı pâdişâhî serir-ü- se'âdet Mısır Şehin-
şâhı ve vücûd-ı keşiri'l- cûdlarıyla ârâste ve pirâste olalı
zât-ı şâf sıfatlarından şudûr ve zuhûr iden me'ârif ve letâif
ve hasenâd ve hayrât ve ref'-i münkerât ve def'-i menhiyâtları
ve sülûk-ı câde-i cihâdda olan sa'i ve ictihâdları ve envâ-i
fü'tûhât-ı rebâniyye garin karin râiyyet mensûr-ı nusret gâyet
hüsrevânileri olduğı kaža bunlardır ki ebedü'l derh-i âşâr-ı
hamideleri şahâyıf-ı rüzgârda mestûr ve sefahât-ı devâir-i
çarh-ı devârde bâkı ve mezkûr olacaktır.

Beyt:

Hest-ü- sefeş birûn-i zi hedâdâ beseta'llahu zillehu
ebedâ

Ola eş'âr-ı belâgat eş'âr Hazret-i Hüdâvendigâr

Şeh iklim-i sühen vâli-i mülk-i güffâr

İrmez fażl-ı nişânına hüdânın efkâr

Hâzret-i şehri- yâr-ı divân-ı sühenveri şehvâr-ı (58) meydân-ı ma'na perveri ki fezâili-i insânide ferîd-i vakt bi sânidir. Lutf-ı (S.190) tâbi' ile fikret âmuz ve danşver-i dikkat endiş ve bârik-i nazâr olmağın cümle nu'ût ve şifât zât-ı sûtûda simâtlarından biri budur ki âhyânen ez- mâyiş-i hâtır-ı 'âtır ve âsâyiş bâtın ve zâhir için tarîke-i nazm ve neşre teveccüh rağbet itmîşlerdir ve inşâ ve şî're ülfed buymuşlardır.

Kaşdeş ne ezim sühen serâist
Maksûd-ı tabi'ât ez mâyiş

Hâsıl-ı ceride-i kelâm şeh beyt kaside-i Peyâm budur ki gâh ve bi-gâh zâde-i tâbi' Şerif şâh olan (59) ve müsec- ca'halâyık-ı eş'âr dekâyık-ı şî'arları nâsihi sühenân suhbân ve meşah ve müreşşah gazelliyat dilâvizleri ve ebyât-ı letâif-i âmizeleri kenazmü'l ihsân bediyü'l- beyân vakı' olmuştur. Bi'l- cümle edât-ı dil- küşâ ile ez- min el- beyânü'l- sahrun âmûde- sini güyâdır. Faşihü'l- makâl ve Melihü'l Cemâl, kerimü'l- hâzâl ve 'adimü'l- misâl. Meselâ matla'-i âftâb 'alem- tâb ve 'ş- rû- şen-i matbua' matla'lar ve Beytü'l ma'mûr gibi mucibü'l sürûn ve hevâtır-ı cumhûr maқта'ları rub'-ı meskûnda şayi' ve meşhûr rû- bâi'leri akıtai' memâlikde mezkûr ve mezbûr kıta'lar Sudûr ve zuhûr itmîşdir ki nevâ-yı şî'r gâzelleri şu'âraya 'akd-ı nazm rinpâları Süreyyaya irişmişdir. Husûsân Hâzret-i Sultân resûllü

(58) Derkenarda şehsuvâr olarak yazılmışdır. S.189.

(59) Silik olduğundan okunamadı. S.190.

hâdi sebel-i hülâşa-i kevneyn resûl-i sakleyn 'aleyhi ve âlâ
'âlihi kirâm eftal-i salâtü ve's- selâm (S.191) nâ't-ı şerif
ve vaşf-ı laţifleri husûsunda bu matla' bi- nazir gâyet dil-
pezir vakı' olmuştır.

Beyt:

Oldı haqqında seniñ nâzil çü tâhâ yâsin
Hâk-ı rûb'-ı âsitânın zehir ruhü'l- emin

Ve bu fârisi gâzel bi- bedel dañi ol cenâb-ı 'âli me-
nâb hazretlerinin eş'ar mute'azzir el- cevâblarındandır.

Beyt:

Bâzez âteş-i dil dide pür âteş-i merâ
Kâr â-ı çeşme zeser çeşme-i harâbest merâ

Bi'l- cümle zebân mu'ciz beyânları üslûb-u nefis üzere
laţif ve selis hüsn-ü eda ile nazm itdügi gâzel-i garreleri
tarifinde ve şir' ve inşâdları tavsifinde natıka süren seray-ı
kalem ki cevclân mîmar-ı belâgat ve hükümdür.
'Aşr-ı işrin tahrir ve tasdirde mu'arref takşir olmağın eda-
sât-ı devâtın engeş hayret her zemânında dehanından
gitmez olmuştır. Zâhiren bedayi-i eş'ar senayi'-i eş'arlarından
'ibâret-i meğûbe ile olan edâ-yı ma'na-yı hubî natıken
muhayyir havâtır-ı bülâga hazır-u- gâbirdir. Külliye nazm-ı
beligün nizâmları makbul kılub, ehlu'llah mevdûd-i hâtır-ı şâh
ve sipâhdır.

Çe sahirist ki dâni tuder sühan- dâni
Helâl-ı bâd turâ sîhr-i çün sühan- dâni

(S.192) Cümle favâid enfâs-ı mubâreklerinden ve 'avâid-i
a'mâl-i müteberriklerinden ve rumûz ve âmüz-u- ebdâr ve pür-

sözlerinden bu matla' matbu' ve mu'teber ki maqbûl-i emr bâb hüner olmuşdır.

Hey hüden farğ el 'âlemde Sultânlik budır.

Pendin güç eyle gıl mûrun Süleymânlik budır.

Divân-ı eş'ar gâliyetü'l - eş'arı enzâr-ı ulü'l- ebsârda guyyâ bir dilber-i nüvhattdır ki hurûf-u- nuqat safha 'uzâr-ı sahife-i ruhsârında manend-i hâl ve hatt düşmüşdir.

Oldı çü ol matla' hüsn-ü- cemâl

Onda hurûf ile nuqat-ı hatt-u- hâl

Hazret-i huda-yı âferide kârdan ricâ olunur ki kerden ve gûş rüzgâr-ı kılâde-i kelimât dürür bâr-ı Hüdâvendigar ile her bâr ârâste ve pirâste kıluvere. Bi- luţf-u- kereme ve'l- hâşıl fenn-i Şi'rde nice mükemmel divânları ve hoş âyende kelimât-ı nâzik biyânları olmuşdır ki külliyyen kelâm-ı ilhâm-ı peyâmları âhvâli derece-i kemâle irişmişdir. Dâima nazm-ı nizâm-ı 'âlem ellerindedir ve şi'r-i leâli-i intizâm dilleründedir. Hazret-i hakk kıyas mutlakdan mercu ve medu'vdur ki pâdişâh-ı bâr-gâh din-i penâhın matla'-i tal'ât humâyûn ve gurre-i garra-yı me'mûnları Saliha-yı dırâzdır. İzz-ü- naz bâd (S.193) bi- rabbü'l - 'bâd.

Gilin medâyiğhin kime kim destgir ola

Melik-i kelâma husrev-i şâhib-i sariş ola

Bir dahi yok senin gibi şâhib-i serir kim

'Alleme-yi serir levh-i zamir ola

izhâr-ı 'adl-ü-dâd ve izhâr-ı fazl-u-sedâd

Ey serân-ı mülk-i râ şemsir-i tü şâhib-i rikâb

Bağ-ı 'adl-i ez-cuybâr-ı tığ-ı tizyed horde âb

Hâzret-i Hüdâvendigâr ma'âdelet-i şî'âr ki şâh-ı bîdâr
baht ve firûz-u rûz-ı şehri-yâr ra'iiyyet nûvâz ve zâlimsuzdır.

Ra'iiyyet nûvâz-u-mürüvvet şî'âr

Şeh-i hak güzâr-u, 'adalet dışâr

Mehâsin-i zât-ı faizetü'l- berekât ve meymân-i şî'ât-ı
makbule es-simâtlarından birisi dahî budur ki tarik-i mu'âda-
let vâfireye sülûk-ı câde-i menfiyet fâhireyi meslûk dutub,
niyet-i hâlişatü'l-'azimeleri gâh ve bigâh âhvâl-i re'âyâ ve
sipaha dide-i teyakkuz ve intibah ile nigah îdüb her dâd-ı
hâh ki rikâb-ı kamiyaba rika' şunub âhvâl-i pür-melâllerini
kamiyaba rika' şunub âhvâl-i pür-melâllerini 'arz iyleye big-
zat hikâyet ve şikâyetleri îstima' ve meâl-i perişân hâlleri-
ne tahsil-i itlâdan sonra hitâb-ı müstetâb ile cevâb-ı şevâb-
ları virülür hiç ferd men' (S.194) ve red olunmayub maş-la-
hatları görölüb devâğı ihtilâl halden ferâğ-ı bâlde kılınır.

Rakam-ı zed çünân ber safha-i 'adl-ü-dâd

Ki bir huarfeş engest nefavânü'l-nihâd

Bi-hamdü'llah te'âlâ ki eyyâm-ı saltanat-ı humâyûnla-
rında hengâm-ı hilâfet-i 'adalet makrunları bisât-ı mu'âdalet
basit-i zeminde mebsût olmuşdır. Bi'l-cümle memâlik-i 'Osmâniy-
ye'de dâ'ima 'adl-u- 'ömr-ü icrâ olub ehl-i imân, Şevket-i
haydarî ve kuvvet-i gâzanferî bulunmuşlardır. 'Adliyle cihân-

gir ve 'atâsiyle cihân bahş tığıyle revângir ve emân ile revân bahş fırka-i zalemeniñ dest-i siyâset ile bâzu-yı riyâsetleri şikest olub kemân-ı şevketleri başılmışdır. Belki ekseri şikence ile boğazından aşılmışdır.

'Adalet zeffine halk-ı cihân tebâh bâd

Zât-ı tû der himâyet lutf-ı âle bâd

Bu husûsda 'ame-i enfâs-ı eşhâs el-nâs istimdât-ı sâye-i 'atıfet ve 'itidâd-ı piraye-yı sıhatleri için hayr-i du'âya müdâvim ve mülâzımlardır. İnşallah-u te'âlâ el-mu'in murâdları vusûle karin ve hâtem-i emellerinde şûret-i huşûl nakş-i tekin evvelâ âmin.

(S.195) şâhâ e sâs. benevu üstüvâr bâd

'Ömr-ü tû hem çü felek bi şumâr-bâd

Men-i Şurb-ı şarâb, def'-i ceng-u- rebâb

Ey kâr-sâz-ı merdum âsâr lutf-ı âmet

Revnağ-ı girifte 'âlem ez hüsn-ü ihtimâmet

Hâzret-i Hüdâvendigâr dindâr ve perhizgâr eyyedea'llahu 'ömrehu ilâ yevmü'l karar cümle hisâil-i hâmid ve şemâil-i pesendidelerinden biri dahî budur ki vüfur-ı 'atıfet-i şefkat şî'ar ve 'umûm-ı 'inâyet-i merhâmet-i dışârlarından darü's-selâm ehl-i islâmda olan eşhâs ve 'avâm ve havâş-ı hemişe dâr-ı dünyada tahşil-i ecr-i cezir ve dâr-ı 'ukbâda tekmil-i şevâb-ı cemil itsünler deyü ef'âl-i minkerâtdan ve a'mâl-i menhiyatdan muğayyir kitâb-ı sünnet olan iştigâl na-şâyeste-i men'-i muhalefet icma'-i ümmet olan âhvâl-i na-pesediyei def' buyurdular.

Meselâ şurb-ı şarâb ve girdâr-ı na-sevâb ki 'amel-i şeytân
bed gümân olub mu'cib-i hüsran ve müstevcib-i 'azâb nirân ol-
mağın külli-yen memâlik-i mahmiye-i 'oşmâniyye'de 'umû-
men ekallim - i mûkiye - i sultanîyede bulunan
ehl-i imân gereği gibi tenbih ve te'kid ve tehdid ve teşdid
olundı ki min-bâd şarab-ı na sevâb alub, şatınyalar mâl-ı he-
lâli harâma sarf itmeyeler zirâ rüzgârın reng-i buyına ve 'iş-
ret-i di'l-cuniye aldanub (S.196) dahî hamr-ı pür-humârından
tecerrü' ve gül pür-hârından temenni' idenlerin 'akıbeti ne-
dâmete mu'addi olur. Nihâyeti melâmete mütesaddî olur.

Ey lezzet alan 'ayş-i cihândan hezâr ile
Nuşende dūrūr nişi ve bâlinde belâsı

Pes memleketde min-ba'd-ı hilâf şeri' mazhâr-ı fi'l nâ
meşru' zuhûr bulmasun vilâyetde muğayyir kanun-ı muqarrer vaz'-
nâ matbu' şudûr itmesün deyü teşdîd ve tendîd ile tenbîh ve
tekîd olundı.

Kesi ki ez-cânîb-i şuhyâne refti
Ser odur seri peymâne vulânid

Zi-mey an hâki burendi lebâleb heme çün hem tehî budend
kâlaleb aña binâen 'ibâd-ı nigû i'tikâd olanlar fermân-ı lazı-
mü'l-iz'ânHâzret-i Sultân-ı selâtin-i zemânı işidicek başuğ
tâ'ati tevki-i ita'ata boyun virüb cümle mülâba't mütâva't iy-
leyüb herkes bu el-heves-i şurb-ı şarab ile alûde-i harâb ol-
makdan kurtulub külliyyen vaka'-yı pür-şenayi'lerine istiğfâr
ve istikzâr idüb 'âlâ vech el-ta'zim kelime-i estağfuru"lla-
hü'l-'azîm virdi zebân ve hırz-i cânları olub, 'umûmen irtî-
kâb-ı menâhi nâ-mütenâhiden ictinâb iyledi ler. Bu rüzgâr-ı

nâ-gâz - kârda sâgar-ı şarâb mânendü'l -lâle-i sirâb taşâ çalındı. Hamır ne satıldı ve ne alındı. Gülbânın (S.197) erbâb-ı ceng şıklıkları diñdi sâzendelerin ayakları şındı her birig genc-i gamda ceng-i sıfat münhani-î kâmet oldılar. Ser-bazâ-nuyi hayret koyub nâhân-ı mâ-ümidî ile sine-i pür-kine herâşide olub, birer bucağa segirdiler. Şurahîleriñ boyunları uruldu. Kapuzlarıñ kulakları buruldu. Tanburıñ kılları kırıldı. Santuruñ devri duruldu, nâyların nefesleri dutulub, sîneleri delîndî Şeştarların bağı delindi. Kemançeciler okun atdı, ya-yan yaşdı. Bi'l-cümle harâbâtların halî harâb oldu. Ağızları-na zebâb üşüdi. Şimdi hiç ferd-i aheng-i çengin berkiyle almaz oldu. Belki daire-i dehr-i bir pula saymaz oldu. Hemân bunlarıñ sazını alasin, sevâba girüb başına çalasun bî-hamdî-llah te'âlâ ki dünyada câm-ı mey âvânis-i gûy-i harâbâtıñ câma pâresi kalmayub bünyâd-ı fîsk-u fesâd-ı harâb-ü-tebâb kılinub men taleb el-em min el-âfât-i fe 'aleyhi bi-ikâmeti es-salat ve idâmet-i ed-de'avat deyü cümle halk-ı hakka tâbi' şera'e mütâbi' olub her biri tayyib hâtır ve cemiyet bâtın ve zâhir ile terk-i münkerât ve kıyâm-ı talât idüb, kadem-i himmet câde-i şeri'âte pây-ı 'azîmeti seccâde-i tarîkate koyub, âdâ-i ferâyiz vacibât-ı terk-i kabâyih ve muharremât idüb inkıyâd-ı âvâmîr-i nevâh -i ilahiyyede ittiba' (S.198) sünen hazret-i penâhide sa'i beligleri bi-diriğ olunmuşdır, 'ale'l- ittîşa fi'l-nehârü'l-ve'l-leyâli mecâlisii şerife-i ehl-i imânda mehâfil-i lâtife-i ekâbir ve a'yânda becây-i rud-i sürud nidây-ı hamd-ü-dürüd ve ezâ-i be muzır nefha-i tesbih ve tekbir olmuşlardır.

Beyt:

Gulgule-i tesbih ve hurûs-ı dürûd

Ehl-i dilân birde nevâzin-î dürûd

Serâcı ve hac' server-i ihtiyâc ile şudûr-ı cumhûr-ı müslümânî nurâni olup, pâdişâh-ı 'alem-penâh hazretlerinin ez-diyâd-ı 'ömr-ü-devlet ve iştihâm-ı 'izz-ü se'âdetleri için ez kâr-ı münâcâtın nevâz-ı sâzları edvâr-ı rağamet-i meserret-u-da'vetlerin ethân-ı behçet âbâd tahiyâtların sem'-i cem'-i zümre-i mekke gûş hûş zühre-i feleke irüşdirir oldılar.

Beyt:

Bende olma nefes ki iki cihânda şâh iken

Hayifdir tebhâne kılmak kalbi beytu'llah iken

Hazret-i pâdişâh din-penâh ebada'llah ebkâhın cümle-i ahlak zekîyye-i kamîle-i işfâk-ı razîyye şâmilesinden hâliyen makbûl-ü tıba' icma' budur ki diyâr-ı ehl-i islâm bulunan ta'ife-i rafîziyye-i gayri murzîyyeden.

Beyt:

Ehl-i tecrîd ola gâr tâc ne baş ağrısıdır

Baş açık pâdişâh ol var yürü abdal olma

(S.199) deyü serteser 'âlemi derbeder gezer ba'zı nâdân-ü hayrânlar ki,

Beyt:

Çehresinde görelî lema'-yı nur-î nebevî

Bir yalılık yüzlü aşk şevkîne olduk ulvi

deyü sikke-i haydârî ve hırka-i kalenderî üzere tur

imâmiler kâ'ide-i câmiler gibi muy-i meftûl nâ maqbûl ile ki-
mi tiryâki ve beneki, kimi hayrân ve dünki kallaşlar ve vî-
raşlar ki terk-i 'âdet delîl-î se'âdetdir.

Beyt:

Baş açık abdâlim gelsün traş itsün beni
Âsîtânında eger lâyıq görürse hizmete

Deyü pir ehl-i zamir ögünde muy-i zıst-ı muy ve dürüst
guyi ve suht-ı revâ pâyden âyin-i kalenderi ve tezyin-i hayda-
rî üzre ger-pek ve kaş pâk traş olub, şer halka-i rindân-ı
evbâş oldık. Hemân cihân-ı fânide bir post, bir dost pes bâki
hûvehû esder.

Ferd olub, 'âlem-i tecrîde güzâr iyleyelûm
Gel kalender olalım terk-i diyâr iyleyelûm

Deyü Çaylak yalın ayak sahra vü deşde seyrân ve güzeş-
de dil-şikeste hizmetde meydân-ı beste olub.

Benem bir lâle rûh derd ile kim sinemde dağım var.

Demâdem hanekâh-ı dilde yatar bir Çerâğım var.

Deyü tavk la'net gibi halka-i hemâkatı gerden ve gûşûna
selâsil (S.200) ve âğlâl gibi selâcil halhalı sine ve döşine
tağub,

Takar boynuna halka-i la'netin

Yedirir ol kıllad ile nefsi-i etin

Elinden figânlar ider zilleri

Tolaşmış meyânın selâsilleri

Terânesiyle rakş ve devrâna pirürler ol ta'ife-i bi- hoş be-
zibende-i halka-i begüş oldık. Dünyayı terk gönlümüzde ber ol-
muş bir âlâ-yi ehl-i hâl ve perişân âhval,

Beyt:

Dervişler-ü belâ-zadeler mübtelalaruz.

Dünyâda bir mihnete kalmış gedâlaruz.

Deyü da'va-yı bi-ma'na iderler. Bunların zümre-i şekâ-
vet pişe-i ve fırkat-ı hebâset endişe 'ukûl-i kaşıra nüfus-ı
hâsıralarından şuretâ muvahhidler sirete mülhidler olub, şî-
âr-ı rafiz ve ibâhatı izhâr ve âsârü'l ilhâd ve delâleti âşi-
kâr idüb, i'tikâdları sest-i 'akideleri nadirest olmağın muta-
va't-ı şeriğindan mutabi'at-ı hevâ tabi'âtı tercîh-i tasrih
iderler.

Beyt:

Der bezm-i kalenderân-ı kallaş

Be nişin-ü şarâb nûş ve hoş baş

Dercâm-ı cihân nümâ nazar kün

Sırrı dü cihân-ı velî mekun faş

Ve bu kelimât-ı nâ sezâlarından ma'ada fi'l leyl-i ve'l-
eyyâm ikâmet-i şalat ve şiyâmdan 'ariler itâ'at-ı şeri'ât ve
sünnetden beriler olduklarından sâdât-ı şahâbe-i erbâb-ı sayı
hakkında hâşâ zebân-ı habâset (S.201) nişânların olan ba'zı
kelimat na-sezâ ve terahhânâ revâ sâdır ve zâhir olur imiş ki
aniñ gibi kul ve pür-hevel küfrü sarîh idüğün 'ulemâ tasrih
iderler. Lâ-cerem bunun gibi zevât-ı şeyâtin simâtın recm ve

zecrî külli ecr-i mütezammın olmağın ehl-i îlhâd zâhirü'l-fesâd olan farık-zındık aşk ta'ifesi müşâbihân-ı hayrül-beşere ya'ni Hazret-i Ebubekir ve 'Ömer'e izhâr-ı buğuz ve 'adâvet itdükleri müsbet oldığı ecel'den min-ba'd diyâr-ı 'Os-mâniyye'de karar itmesünler deyü buyrulmağın zâviyelerde ve hânkâhlarda bulunan mülhîdleri sürdiler, çıkardılar. Eklîm-i erenlerine başlu başı kapısı oldu. Her biri bir tarafa gitdiler. Elhamdü'llîlah ki Hazret-i Pâdişâh din-i penâhîñ eyyâm-ı devlet ve hengâm-ı saltanatlarında muhallif ehl-i Sünnet ve cemâ'at olub,

Beyt:

Mehr-i meh iki aşkdır tekiye-yi eflâkda
Tekiyenin kurbanıdır geşt iyleyenler hâkde.

Din-i fırka-i ehl-i zındıka külliyyen makhûr ve mazcûr olub, hazîz-i mezelletde hâzzâr-ı ka'r-ı zemin nikbetde merkez-i hâk-i hakir ve bi-mikdâr oldılar.

Kalender-i mülûvvet aşık hûr hârab
Uğursuz yüzün görmemekdir sevâb

Bu bir sevâb-ı 'azim ve sevâb-ı cesimdir ki dünyada keşb-i zikir cemiyle (S.202)' ukbâda tahsil-i ecr-i ceziriyle vesile olur.

Tafşil, evlâd-ı necâbet nihâd Hazret-i pâdişâh-ı 'âli nijâd der şadef-i selef ferzend-i hayr-i halef Sultân Selim hâlim velâdetes sene 929/M.1522-1523, Sultân Mehmed velâdetes sene 929/M.1522-1523, vefâtes der Mağnisa sene 950/M.1543-1544,

Sultân Mustafa velâdetes sene 929/M.1522-1523, Bursa'da medfûndır. Sultân Bâyezid velâdetes fi sene 923/M.1517, vefâtes der 'Arus sene 929/M.1522-1523. Sultân Cihângir Sivas'da medfûndır. Sultân Murâd vefâtes fi sene 977/M.1569-1570. Sultân Mahmud vefâtes fi sene 925/M.1519. Bunlar Sultân Selim türbesinde merfûndırlar. İstanbul'da merhûm şeh-zâde Sultân Mehmed tâb-ı şerâhunûn câmi'i şerifi kurbunda medfûndır. Sultân Abdu'llah vefâtes fi sene 930/M.1523-1524. Târih-i sur-ı sünnet-i Sultân Mustafa ve Sultân Selim vefâtes 936/M.1529-1530. Vefât-ı merhûme valde-i pâdişâh 'âlem- penâh fi sene 940/M.1533-1534 vefât-ı merhûme Sultân valde-i şeh-zâdegân fi sene 995/M.1587.

Tafsîl vüzerâ-yı âşaf rûy-ı vezir-i a'zâm Piri Mehmet Paşa, Karamânidir. Molla Cemâleddin neslindedir. Nesebleri Hazret-i Ebubekir'e muntehî olur. Radia'llahu 'anhu merhûm Sultan Selim zemânında vezir olmağın yine vezâreti mukarrer oldu. Ma'zûl oldu. Sene 929/M.1522-1523. Mustafa Paşa köyünde medfûndır. Merhûm Sultan Selim zemaânında vezir olmağın yine vezâreti mukarrer oldu. Vefâtes fi sene 935/M.1528-1529.

Perhad Paşa, merhûm Hüdavendigâr zemânında vezir olmağın yine vezâreti mukarrer oldu. Ba'dehu ma'zul olup, Semendire sancağı begi olup, Edirne'de katl olundu. Fi sene 931/1521-1525.

Koca Kâsım Paşa Hazret-i pâdişâh 'âlem- penâh şeh-zâde iken Defterdârı olup, ba'dehu tahta cülûs itdik de vezir oldu. Sene 926/M.1519-1520.

Ahmed Paşa sâbıkan Rum-ili Begler- begisi iken sonra vezir oldu. Muhâfaza-i Mısır'a gönderildiği hıyâneti zâhir olmağın katl olundu. Sene 930/1523-1524.

Vezir-i a'zâm İbrahim Paşa, merhûm hassa-i padişâhiyeden Oda-başı iken içeriden (S.204) vezâretle taşra çıktı. Bir-i Mehmed Paşa Karamâni ma'zûl olmağın yirine vezir oldu. Sonra katl olundu. Fi sene 924/M.1535-1536.

Vezir-i a'zâm Ayas Paşa, Güzelce Kâsım Paşa Molla Mustafa paşa vezir iken ma'zûl oldu. Vezir-i a'zâm İbrahim Paşa Lütfi Paşa yirine vezir-i a'zâm oldu. Sene 943/M.1536-1537. Ayas Paşa yirine vezir oldu. Ba'dehu oturâk dirlik virilüb vefât itdi. Fi sene 934/1527-1528.

Hacı Mehmed Paşa vezâretten 'azl olunub, Budun hıfzına gönderildi. Anda vefât itdi.

Vezir-i a'zâm Süleyman Lütfi Paşa yirine vezir olub, sonra ma'zûl oldu. Vefât itdi. Fi sene İbrahim Paşa Hadım, sonra oturâk virilüb, İstanbul'da vefât itdi.

Vezir-i a'zâm Rüstem Paşa, Süleyman Paşa yirine vezir oldu. Vefât itdik de Sultân Mehmed türbesi kurbunda medfûndır. Müstakil türbe yapılmıştır.

Ahmed Paşa vezir-i a'zâm olub katl olundu. (S.205) Haydar Paşa hadîm-i harem-i hasdan vezâretle çıktı. Sonra Rum-ili'nde sancak begi olub, vefât itdi.

Tafsîl bi'l-fi'l dergâh-velâ mufâda olan vüzerâ-i i'-zâm bunlardır ki zikr olunır. Vezir-i a'zâm 'Ali Paşa, Ferhad Paşa, Mustafa Paşa 'an evlâd-ı İsfendiyâr Ahmed Paşa, Ahmed paşa ki mahlasları Şemsi'dir. Piyâle Paşa kapudan-ı mir-i mirân Rum-ili Hasan Paşa mir-i mirân hâliyen vefât itdi.

Ey cihângir-i cihân bahş ki ez hük-m-i ezel
Ruşenest in ki hürşîd-i ezân rûy-i zemin
Saltanat-ı tabe ebed ber tü mukarrer çüd est
Şark tâ garb tûş tû musahhar şud est

Tefsîl, Hazret-i Selâtin-i rûy-i zemin şahib kır'an el-karib Hazretleri'niñ niyet edâ-i sünnet gazâ dâ'ima merâm-ı hayr encâmları olmağın her bâr-i diyâr küffârın ve tuğat-ı u'sat-ı eşrârın esrârın memâlik ve mesâlikde olan kila'-i beka'larını feth idüb memâlik-i mahmiyeye zamm itmege himmet-i 'ali nihmetleri maşruf ve ma'tufdır. Eyyâm-ı hümâyûn nusret maksunlarından vakı' olan fütühât-ı meserret simât tevârihi beyân olunır.

(S.206) Her gerâ güş ez berây-ı hudest
Heme kâreş zi izz di âyet rast

Canberdi nâm meliki'l-ümerâ şâm ba'zı çerkes-i nâkes ile taği ve bağı olmağın Ferhad Paşa'ya 'asker-i zafer rehber koşulub şam'da ceng idüb, kendüniñ başı kesilüb tevâbi'-i ile 'alef-i tığ-ı şimsir ve hedef-i tize ve tire oldılar. Fi sefer-ü'l - muzaffer.

Her ki serazbende gi. a keşid

Çeş-i ümideş rûh-i devlet-i nedid

Ve an ki neşud çaper in asitân

Şûd bedeneş hepsi gam efrây-ı cân

Şehi ki bâd-ı humâyûn 'azimet seferes

Derâmeden zafer-i veder birûn-ı şeden-i diğeres

İbtidâ-i Sefer-i feth-i ferbâ 'asker zafer-i muzaffer.

Tafsîl, şâhib kır'an-ı Zemin-i zemân Hazretleriniñ fa-

rize-i cihâd 'umde-i murâdları olmağın ibtidâ gazâyâ teveccüh-

leri müveccihleri İklîm-i 'azim-i Engürüs-i menhûs olub cünûd-ı

melâik ve fevâid ile mahmiye-yi Kostantiniyye'den Şevket ve 'a-

zimet ile çıkub otak gerdûn-ı nitâk Halkalu bi-kâr nâm konâğa

kondı. Cemazi-yel-âhir fi sene 922/M.1516.

Zi zer hâr kehi zed ki der tulû arz

Ferâver firûn ez-semâ bud-ı arz

(S.207) Feth-i kal'a-i Bögür-delen fi sene 927/M.1520-21.

Feth-i kal'a-i Zemin fi sene 932/M.1525-1526.

Feth-i kal'a-i İsla'mik fi sene 927/M.1520-1521,

Feth-i kal'a-i Kopenik ve kal'a-i İbn ve kal'a-i Erişu ve bazı

kal'alar dahi feth olundu. Fi sene 927/M.1520-1521. Akıncı ta'-

ifesi Engürüs vilâyetini tâ Hırvât diyârına varınca, irak ve ya-

kın idüb, o genç diyârda gençler bulunub, Çopur'ı virdi. Manzar-

u- mâ- müşteri peyker esirler çıkarub, Sâlim ve gânim orduya mü-

lâki oldılar.

Sipeh-i hüsrev sâhib-i kır'ân bende nüvâz

Her gucâ ki reved bâ ganimet âmid bâz

Feth-i kal'a-i Belgrad Sengiz-i bünyâd fi Ramazan sene 927/M.1520-1521. Kal'a-i zâti'l buruşvar bir hisâr-ı tevâbit karardır ki ma'âric-i medâric 'urûc-i kehkeşâne ve uluç itmişdir. Şimdiye degin kemend feth ricâ gengire-i gâh gir başına atılmamışdır. 'Asker-i zafer eser havâli kal'ada hâli yir ko-mayub keihâti't- etvâk bi'l-'anâk hisâr-ı mezbûr maşşur olub, yir yir toplar kuruldı. Odlar virilüb, dûd-ı şerâr alûde-i 'ay-yuka sa'ud itdik de güyâ ol kavim bir delâlet üzere zelzele-i kıyâmet kopdı.

(S.208) Zelzeletü's- sa'ati zeyü'n- 'azîm

sırrını fehmiyledi akl-ı Selim

ve mukâtele-i ceng-i 'azîmden sonra bi-hamdi'llahahi'l-ekber çehre-i feth-ü zafer âyine-i tığ-ı teber leşker-i nusret-i eşerde cilveger oldı. Âmidâyın kâl-ı 'acab târih-i o bâd-ı feth-i bâb mülk-i Engürüs 927/M.1521. Yemen vilâyetine İskender nâmı müf-sid müstevli olub, yanında olan adamları kendüyi katl idüb kel-le-i bi devlet-i sedde-i se'âdete geldi. Bi hamdi'llah zumet-i diyâr-ı Yemen muzafat-ı memâlik-i mahmiyyeden olub, hutbe ve sikke ism-i humâyûn-ı Rüstem Paşa ile mersûm ve mahdûm oldı. Fi sene 927/M.1521. Şeh-zâde Sultân Murad'ın vefâtı haberi yollarda geldi. Fi sene 927/M.1521. Şeh-zâde Sultân Mahmud'un vefâtı haberi geldi. Fi sene 927/M.1521. Pâdişâh 'âlem- penâh sefer-i humâyûndan müracât idüb serir-i asumân-ı nazire ya'ni İstanbul'a nüzûl itdiler Fi Şerr-i Zi'l-ka'de.

İkinci Sefer Mubârek-i Eşer Bâ Gerufer Frengistân'a tâbi' Cezayir'de olan kal'aları feth için Hüdâvendigâr kâmkâr İstanbul'dan geçüb Üsküdar'a konuldu. Fi Recebü'l- mürecceb sene 928/M.1522.

Be Piş-i derki kudreş zi hal zân gerde ribâni
Ki tâk-ı şayi' hodra ve şâk- did taht-ı âni

Cezire-i Rodos'a devlet-i ikbâl nüzül ve iclâl olundu, Fi evâil (S.209) Ramazan Şeh-zâde Sultân Mehmed'in velâdeti haberi yollarda geldi. Feth-i kal'a-i Rodos fi 2, safer sene 929/M.1523.

Sedd-i şikeste geşt ki na devr-i rüzgâr
Der güş tâs çarh-ı bemân'dâzin-i tanin

Cezire-i deryâde bir sahra-yı hodrâda bir hisâr-ı âhe- nin divâr ki nice barusı Germiyân ibn. Hemser belki hot delü- den güzâr ider. Hendek 'ayinine im'ân nazar-ı dakik ile ihâta-i müyesser ve mutaşavver olmayub gavaş ve hem siyâh-ı fehmi pâyân-ı derkese hayrân ve ser-gerdânlarıdır. Bi'l cümle bu'nayân-ı hay- darânı kar-ı âbide külliye-i killesi çeşme-i âfıtâbda a'dâyı denin ol kal'a-i metin deryâda mâhi gibi teşmin var imekâhi o- lub dâm'indâm sayyâd ehl-i İslâmdan melce-i girizgâh ve mâmin ve penâhları imiş. Ol hisâr-ı fülk-i mudâra-i isti'la ve istiğla nakş-i rakam-ı 'ale'l- mâ-i gibi hâric endişe-i 'ukâla olmağın Selâtin-i mukaddemin bahriar zerde niçe guta gam yüdüb gevher-i zafer ellerine girmeyüb teshir-i tedbiri garik bihâr-ı efkâr ol- muşlar idi. Hazret-i pâdişâh-ı deryâ dil 'asâkir-i düşman keşt

ile sefâyin-i zafer-i defâine binüb bi'z-zât Cezire'ye nüzûl
ve iclâl idüb, fi'l-hâl tehyiye-yi alât-ı ceng-ü cidâl olub,
'ale'l- ittisâl toplar ve pürnakblar ve darbzenler (S.210)
atılub top ve tüfenk darbendin ve zenbirin 'adây-ı bedrâyın
başına yağmur gibi yağdırdılar. Bi- hamdi'lillahi'l- mülki'l-
ekber fetih ve nusret-i müyesser olub, kal'a içine girilüb
zabt olundu.

Beyt:

Pâdişâh-ı cihân Süleymân Hân

ki kırniş şüdest 'avn-i ilâh

Feth-i Rodos çü gerdân şeh din

Kâr-i küffâr cümle gerd tebâh

Guft-ı hânif berây-ı ibn târih, yefrahu'l-mü'mine bi
nasıru'llahi 929/M.1523.

Feth-i kal'a-i İstanköy fi sene 929/M.1523.

Feth-i kal'a-i Bodrum fi sene 929/M.1523.

Feth-i kal'a-i lendost fi sene 929/M.1523.

Feth-i kal'a-i Tahtalu fi sene 929/M.1523.

Feth-i kal'a-i Hunbak fi sene 929/M.1523.

Şehsuvar-oğlu 'Ali Beg mir-i mirân, Zul-kadr Zâhiren
itâ'at ve vifâk-ı bätına hıyânet ve şikâk üzere olmağın Ferhad
Paşa 'asker ile varub Artuk-âbâd'da katl idüb, başın der devle-
te gönderildi. Fi sene 929/M.1523. Hazret-i Pâdişâh 'âlem-penâh
mesâdet-i se'âdet ile müstefir-i hilâfete 'avdet buyurub İstan-
bul' a duhûl ve Saray-ı 'alem-i ârâya evâ'il-i Rebiyü'l- âhir

sene 929/M.1523. Diyâr-ı Mışır'da ŝerefiyye kâŝifi cânım nâm-ı Çerkes ve bahire-i kâşif-i enyâl idüb, nâm-ı Çerkes ta'ife-i çerakese-i ebâlise-ile ittifâk idüb Mışır'a müstevli olmak için baş kaldırmağın muhafaza-i Mışır'da olan Muştafa Paşa evvelân pâdişâh kulların gönderib, ceng-i 'azîm olub düşmanı katl itdüğü haberi geldi. Fi sene 929/M.1523.

Ahmed Paşa Mışır muhafazasına gönderildikde 'âşi olub, hıyânet itmeğın başı keŝilüb der devlete gönderildi. Fi sene 929/M.1523. Şâh İsmâ'il'den ilçü gelüb Sultân mubârek olsun deyü tehniye için nâme ile der devlete mülâki oldu. Fi sene 930/M.1524.

İbrahim Paşa, Mışır muhafazasına gönderildi. Gemiler ile İstanbul'dan çıkub Mışır'a teveccüh itdi. Fi sene 2, Zi'l-hicce fi sene 930/M.1524.

Şâh İsmâ'il mülhid vefât itdi. Oğlu Tahmasb yirine Şâh oldu deyü uç beglerinden haber geldi. Fi sene 930/M.1524.

Üçüncü Sefer-i Ferhûnde

Tafşil, eŝerine Engürüs vilâyetine teveccüh-ü humâyun olunıb, devlet-ü- ikbal ile ve'azîmet-ü- iclâl ile İstanbul'dan çıkub Halkalu-pınara nüzûl buyruldı. Fi Recebü'l- mürecceb 11, sene 933/M.1527.

(60) Derkenâr: İstanbul'da olan divan-hane ve hazâne-i 'âmire tecdid ve tezyin olunmak buyruldı. Sene 922/M.1515; Fetih-i kal'a-i Öynék fi sene 930/M.1524. S.211.

Re'is-i Süleyman yigirmi kıta' kadirga ile Mısır'dan çıkub Yemen ve 'Aden ve Las'a gönderildi. Fi sene 922/M.1516.

(S.212) Feth-i kal'a-i Petri ve Radin fi Şevval sene 933/M.1526.

Feth-i kal'a-i Öynek bâ-itâ'ât fi sene 932/M.1525-1526. Bir kal'a-i ves'-i ref'-i dir ki kengere-i buruc-ı suri 'ayyûka 'urûc itmişdir. Ceng-i 'azîm ile feth olundu.

Feth-i kal'a-i İlon fi 9, Şevval sene Kenâr-ı cûy-i bârı Tuna'da bir hisâr-ı menend-i kuhsardır ki ne burucuna mecâl-i 'urûc var ne hendeke düşene takât-ı hurûc var. Ceng ile alındı. Bi-hamdi'llah-ı te'âlâ.

Feth-i kal'a-i Evseng, fi sene. Bir hisâr-ı Sengin di-vârdır ki esas üstüvâri sedd-i sikenderi ile da'vâ-yı beraberî belki laf-ı ber teri iderdi. Ceng ile alındı. Nehr-î şave üzerinde gemiler ile köprü yapılmışın Beduyin'e 'asker ile giçildi. Fi 21 Zi'l-ka'de sene 932/M.1526.

Feth-i kal'a-i Raḥa sene 932/M.1525-1526

Feth-i kal'a-i Burkaş da'vnuḥe, feth-i kal'a-i Nugay, feth-i kal'a-i valfvar, feth-i kal'a-i Vardar, bunlardan ḡayrı nice kal'alar daḡi feth olundu. Fi sene 932/M.1525-1526. Kral bir keşne hal ile ceng-ü- cüdâ oldı. Fi 20 zi'l-ka'de sene 932/1526.

(S.213) Envâr-ı âfitâb-ı çû peydâ şud zi şark

Peydâ est añ ki cünd bud ravk-ı sehâ

Efvâc-i 'asakir deryâ envâc-ı şahrâ-yı muhâcide 'adva
fitne cûy-i ile buluşub ceng aşub ulaşub bir vech ile kitâl
ve cidâl oldı ki dâstân-ı rüstem tâyyi nisyânda kaldı. Vadi
ve püşteler mürde ve kusteler ile töldı. Kral nezimet-i hate-
mi mülk-engüşt devletinde ma'rüh olub, kaçub giderken atdan
düşüb, bir batakı yatağ idinüb kayd-ı dest ecel giriban eme-
lin dutub, darü'l- bevâre câhime ve nâre ir gördi.

Her ki bâ polad baz-u- pence gird

Sa'ad-ı simin hadfa rence gird

Feth-i kal'a-i Budun ki tahtgâh-ı Engürüs-i menhusdır.

Fi 2, Zi'l- hicce sene 932/M.1525-1526. Mu'azzamât-ı medâyin-i
mel'ayin bi- din ve tahtgâh-ı Selâtin-i Engürüs bedâyin sehr-i
Budundır ki dide-i kurul ve güş-ı gendün-ı nazîrin ne görmüşdür
ne işitmişdir. Min- kadim-ü- Sinin ilâ haz el- hin kadem hiç mü-
tekaddim daire-i sur-ı ma'mûrına başmamışdır. Ve desti hiç müte'-
ariz-i derine irişmemişdir. Bi'l-cümle tılsım-ı bünyâd-ı küşâd-ı
bulmamışdır. Belki belki taşvir-iteşhiri levh-i zamîr-i hüsre-
vân-ı cihângirde naş-i pezîr olmamışdır. Vaktâkim (S.214) ol
hişâr-ı üstüvar maşsur-ı leşker nâ maşsur heyta-i ihata-i 'asâ-
kir-i gerdün ihataya geldik de kal'a içinde olan kefere-yi fe-
cere-yi 'asâkir-i cihât hücumuna takât getürmeyüb cengcileri
ve tüfenkçileri bâki kalan tüccar ve mâl-dârları tiğ ve kefn
ber gerden kalub el-emân el-emân deyü nâra zeman kal'anın mif-
tâhların getirüb teslim itmegin mehüvel ma'mülleri şeref-i
hayyiz-i kabûlde mevsûl kal'a-i mezbûre mazbût hüddâm-ı 'âlî
makâm oldı.

Feth-i kal'a-i Beşte der mukâbele-i Budun fi 3 Zi'l-hicce 923/M.1526.

Feth-i kal'a-i Segedin fi 3 Zi'l-hicce fi sene 932/M.1526.

Feth-i kal'a-i Bahşa fi 29 Zi'l-hicce fi sene 937/M.1531.

Feth-i kal'a-i Seyl 4 Zi'l-hicce fi sene 932/M.1526.

Feth-i kal'a-i Bah fi sene 937/M.1530-1531.

Feth-i kal'a-i Beser fi ve kal'a-i Sina ve kal'a-i Yanğa ve kal'a-i Birlek ve kal'a-i Kamini ve kal'a-i felek-i haş ve nice kal'alar dahi feth olundı. Fi evâhir-i Zi'l-hicce fi sene 932/M.1526.

Pâdişâh 'alem-penâh Budun'dan Beşte'ye geçüb, İstanbul'a teveccüh buyurdılar. Fi sene 932/M.1525-1526. Zu'l-kadrlü'den Söyğülen-oğlu ve Atmaca nâm müfsidler hurûc idüb, kızılbaş kaçub giderken Beglerbegileri irişüb cem'iyetlerin tağıdub, (S.215) tevâbı'nı katl itdügi haberi yıllarda geldi. Târih-i katl evâsıt-ı Zi'l-ka'de fi sene 932/M.1526.

Şeh-zâde Sultân 'Abdullah vefât itdügi haberi yollarda geldi. Fi sene 933/M.1526-1527.

Şeh-zâde Sultân Bâyezid vücûda geldi. Fi sene 933/1526-1527.

Hazret-i Pâdişâh-ı vâlâ 'âlem se'âdet raqam ile darü'l-saltanatü'l 'aliyye mahrûse-i Kostantiniyye'de serây-ı meserret fezâya mülâki oldılar. Fi Muharrem sene 933/M.1526-1527.

Hurûc-ı Zü'n-nun oğlu Zu'l-kadrlü'den ba'zı eşirrayı cem' idüb memleketde haylı fesâd idüb paşin ovasında Rum-ili

Begler-begisi Ya'kub Paşa irişüb katl olundu. Fi sene 932/M. 1525-1526.

Hacı Bektaş-oğlu Kalender Şâh nâ-halef hurûc itmegin, İbrahim paşa kapu halkı ile irişüb, başını kesdi. Fi sene 933/M.1526-1527.

Dördüncü Sefer Zafer-i Muzaffer

Yine Engürüs Vilâyetine ta'mim-i 'azîmet ve kaşd-i niyet olundu. Alman ve Nemçe kralı Krand'üş bi-hoş Budun kal'ası hâli bulub, gelüb zabt itmegin tekrar ol vilâyete sefer lâzım olub, se'âdet ve iclâl ve 'asker-i zafer a'mâl ile İstanbul'dan Halkalu-pınar'a nüzûl oldı. Fi evâsıt-ı Zi'l-ka'de (S.216) sene 935/M.1529. Erdelyan-ı Enoş Kral Mohaç ovasında dergâh-ı cihân penâha gelüb, şeref-i bisât bûs ile müte'sid oldu; da ol diyârda olan küffârlı nâmin ehl-i islâm ile 'adem-i istinasları ihsâs olunmağın Engürüs vilâyeti'nin kralı harâç göndermek şartı ile mezkûre tevcih ve ta'yin olundu. Fi evâsıt zi'l-hicce sene 935/M.1529.

Feth-i kal'a-i Paşak hisârını fi 4 Muharrem fi sene 935/M.1528.

Kal'a-i Peyç ki kralının tahtıdır. Cevânib-i necm-i seradikat-ı 'azâmet ve mâ 'asker Serâ-Perde-i şevket oldı. Fi 24 Muharremü'l-mubârek sene 936/M.1529.

Nemçe kralı naşsi olan muhiden kaçub, gidüb, nâm ve nişânı olmamağın onbeş gün mikdârı gice ve gündüz muttaşıl kal'a halkı ile ceng âhir-i küffâr hâksar ile figânü'l-emânları âsumâna çıkmamağın emân-ı ihsân olundu. Vilâyet-i Nemçe ile

memâlik-i islâmiyye nâ-selâmiyyenin mabeyni mesâfe-i ba'ide olmağın kal'a zabtına mukayyed olmayıb, ol memleket külliye gâret olunub, mâl-ü-menâl etfâl ve 'iyâl küffâr pür-delâl tu-fel ricâl fevâna mecâl olduktan sonra şiddet-i Şitâ ve hid-det-i sermâ olmağın bi'z-zarûrî inşirâf-ı 'inân-ı sa'd, kı-ran-ı Hazret-i Pâdişâh sâhib-i kır'an makâr-ı saltanat ve mus-tâkar-ı (S.217) hilâfet semtine müteveccih olub, mahmiye-yi Kostantiniyye-yi serîr-i gerdûn nezîre duhûl ve nüzûl vakı' oldı, fi evârl-i Rebiyü'l-evvel fi sene 932/M.1526. Şeh-zâde Sultân Cihângir vücûda geldi (61). Fi sene 937/M.1530-1531 ve Hazret-i Sultân Mehmed ve Sultân Selim fi sene 936/M.1529-1530.

Ulama Paşa kızıl-bâş'dan kaçub İstanbul'a gelib şeref-i bisât bu ser ile müşerref oldı. Fi sene 937/M.1530-1531.

Beşinci Sefer Karîn-i Zafer

Tayyid ve nusret ve zafereş bâd-ı heme'nân

Her bâ medârı ve şikeh kend pây-i der rikâb

Tafsîl, vilâyet-i Alâman ve Nemçe'ye gazâ kâdına İs-tanbul'dan pâdişâh 'alem-penân çıkub devlet ve se'âdet birle Halkalı pür kâra kanıldı. Fi 20 Ramazan fi sene 938/M.1532

Kapudan Ahmed Beg seksan kıt'a kadirga ile deryâ hıfzı-na gönderildi. Fi evâil Şa'ban el-mükerrem fi sene 939/M.1532-1533.

(61) Der-kenâr: Sünnet-i Hazret-i Şeh-zâdegân Sultân Mustafa

Şeref Beg, hâkim-i Bitlis izhâr idüb kızıl-bâş-evbâş ile ittifâkı olmağın Ulama Paşa'ya Bitlis begler-begliği şadağâ olundı. Fi sene 939/M.1532-1533.

Feth-i kal'a-i Kersek hendekini 'asker adun ile toldurdılar. Emân ile alındı. Fi evâil Muharrem sene 939/M.1532.

Feth-i kal'a-i Kaponî ve kal'a-i Barbuçe (S.218) ve kal'a-i paşker ve kal'a-i Kamendur ve kal'a-i şuril ve kal'a-i Boyundak ve niçe kal'alar halkı itâ'at itdiler. Fi sene 939/M.1532-1533.

Hevây-ı gazânın şahbâz-ı bülenâ pervâzı niçe biñ gâzi vilâyet-i Alâmañ ve Nemçe ve hervânde olan mu'âzzam şehirleri ve kaşabeleri ve köyleri yıkub ve yakub harâb itdiler. Bi-hadd-ı civârı cûn-ı hevârı layü'ad vildân-i sekl-i gılmane mâlik olub künûz ve defâyin bi pâyân ve emvâl ve hezâin pi-kirân ile sa'lim ve gâim Orduya geldiler. Nemçe ve Alâmañ Krallarıdan yollarda ilçiler gelüb, üç yıla değın sulh olmağ bâbında enva'i tezelzül ve tazarru itmegın va'de-i kerim buyruıldı. Bu sefer-i mübârekden ve bu gazâ-i müteberrikeden dönülüb devlet ve ikbâl ile İstanbul'a nüzûl ve iclâl olundı. Fi evâhir Rebiyü'l-âhir fi sene 939/M.1532.

Feth-i kal'a-i Kurun gemiler ile Preng ta'ifesi Mora'ya çıkub Kurun Kal'asın alub zabt iyledüğü istima' olunmağın berden ve bahırdan 'asker gönderilüb feth iylediler. Fi sene 940/M.1533-1534.

Şeref Beg ki kızılbaş kaçmış idi. Bitlis Begler-begisi

Ulama Paşa üzerine vâfer-i kızılbaş ile gelüb 'azîm ceng oldık da Şeref Beg tevabı'nın başları kesilüb dergâh-ı (S.219) mu'âllaya gönderdiler.

Altıncı Sefer Gânimet-i Eşer

Sultân-ı berr- u- bahr cihândâr-ı ruz-gâr
Dâra-yı şark-u- garb Süleyman-u- ins-i cân
Teshir-i İrân zemîn-i tedmir girve-i mülâhade-i
la'in için pâdişâh 'âlem-penâh diyâr-ı 'Acem Cânibine Şâh-râh
gazâ-yı garraya sülûk için şevket ve 'azîmet ile İstanbul'dan
çıkub Üsküdar'a konıldı. Fi zi'l-ka'de sene 940/M.1533-1534.

'Înân sûy-i mîlk-i 'Acem taft şâh
Beguşver-i kuşâ-yi beymûde râh
Bâ heng-i İrân nevâ-zâz gerd
Der feth-i ber rûy-ı hod bâz gerd

Diyâr-ı 'Acem'in vâli-i Şikeste bazuyı ve berkeşte olan
Şâh-ı Şâhiniñ ve şerzeme-i münhezimesiniñ fitne ve fesâdı ve
Zendıka ve ilhâdı hadd-ı tevâtüre irişüb kâğı 'adâvet-i mille-
te hanefiye çehre-i bi-behre-i şî'âyı seni'âya keşide olmağın
anlarıñ def'-i âsâr-ı mazarrat işârı için vezîr-i a'zâm İbra-
him Paşa ba'zı 'asâkir-i zafer me'serleriyle mukeddemâ İstan-
bul'dan göçülüb Haleb şehrinde kışlamak buyruldu. Rebiyü'l-
evvelâ 2 sene 940/M.1533.

Re'is Hayreddin Beg ki diyâr-ı mağribde Cezair demekle
ma'rûf vilâyet hâkimi idi. Âsitâne-yi se'âdet âşiyâneye yi-
girmi pâre gemiler ile gelüb, pâdişâha kul olub, Cezair

(S.220) Begler-begliği virildi. Sene-i vefât valde-i Hazret-i pâdişâh zıllu'llah fi şehri-i Ramazan fi sene 940/M.1534.

Vefât-ı Kemâl Paşa-zâde rahmetu'llah 'aleyh fi sene 940/M.1534.

İbrahim Paşa Haleb'den göçüb Tebriz'e varınca, kızıl-bâşa tâbi' kal'alardan kal'a-i Ahlat ve kal'a-i Adül-cevâz ve kal'a-i Ahtımar ve kal'a-i Vestan ve kal'a-i Erciş ve kal'a-i Van'ın halkı İbrahim Paşa'ya kal'alarının miftâhların getürüb teslim itdiler. Fi sene 940/M.1533-1534.

Hayreddin Paşa yüz kıta' gemiler ile deryâ hıfzına gönderildi. İbrahim Paşa yaylâk-ı Evcan'a vardık da kıylan mâliki Muzaffer Hân beş biñ mikdârı kıylan 'askeri ile pâdişâh 'âlem-penâh Hazretleri'ne itâ'at için Paşa'ya buluşdılar sene 940/M.1533-1534.

Âftâb-ı saltanat Sultân Süleyman zemân

Mâh tâb-ı burc-ı 'izzet hüsrew sâhib kırân

Tafsîl ya'ni yaylâk-ı evcân hazret-i pâdişâh muzaffer fer zafer rehberiñ hiyâm gerdûn kıyâmlarına münzel olub, İbrahim Paâ ile olan asakîr-i nusret mâsar-ı istikbâl idüb rikâb-ı kâmyâb-ı saltanat-ı mâha yüz sürdiler. Fi Rebiyü'l-ula fi sene. Şâh Tahmasb Horasan'dan ılgâr ile sultaniye şehrine geldü ki (S.221) istima' olunduk da pâdişâh 'âlem-penâh üzerine yürüdü. Fi Rebiyü'l-âhîrinde sene 941/M.1534. Hazret-i pâdişâh şehri-i Sultaniyye'ye ve kasabe-i Ebher'e varıcak kızıl-bâşın ulu hân-larından zu'l-kadr-oğlu Mehmed Hân beşbiñ adam mikdârı adam ile kızıl

kızıl-bâşdan kaçub dergâh-ı cihân penâna gelüb şeref bisât-ı bûs pâdişâhî ile müstes'id oldu. Fi 3 Rebiyü'l âhir sene 941/M.1524. Şâh mekrâhın cân maşiyetine havf-ı herâs müstevli olub, tâ'ife-i tağiyesiyle tağdan tağa kaçub ne nâm ve ne nişânı peydâ ve ne vücûdundan bir eser hüveydâ oldu.

Mümkün midir ki nice ura şeyûle şegâl

Kayılımıdır mukâbil ola birle gazâl

Lâkin eyyâm-ı Şitâ ve hengâm-ı serma irişmegin Bağdâd semtine dönüldi. Fi evâsıt-ı Rebiyü'l-âhir sene/M.1534.

Kırağan nâm sa'b derbend geçülüb şehri Dergüzin'e andan Hemedân'dan göçülüb kasabe-i Dinever'e ve kasabe-i Pilever'e ve Kürdistan tağlarına ve Kaşr-ı Şirin'e ve tokuz geçid nâm Şât ırmağı kenarına andan 'Irak-ı garb serhaddine varılacak, Bağdâd hâkimi Han Mehmed sit satvet-i kahramâniye getürmeyüb tevabi'-i ile kaçub gidüb içinde kalanlar kal'anın miftâhın getürdiler. Kal'a-i Bağdâd'ın taşrasına konuldu. Fi sene 941/M.1534.

Hazret-i Hüdâvendigâr dindâr halleda'llah mülke (S.222) ebedâ ve tâk-ı devlet yatâka nüzûl itmegin müzaddemâ muktezâyı eimme-i din pişevâ-yı 'ulemâ-yı ehl-i yakîn yenbu'-i 'ilm ve hikem hazret-i imâm-azâm Kudûse sırrü'l 'azîziñ firâr-ı pür-en-vârını ziyâret idüb rûh-ı pür fütûhundan istimdâd-ı himmet ve istidâ'-yı kerâmet taleb itdiler. Fi 28 cemâzi-yel-evveli sene 941/M.1534.

Serhadd-i hutta-i Bağdâd ki hulefâ-i 'âli nijâda men-
zîl-gâh-ı 'adl-ü dâd idi. Soñra ba'zı beydâr-ı bed nihâd eli-
ne düşüb vakı' olan fesâd ve ilhâdı kâbil-i ta'dâd olmamağın
tevcih-i müveccih-i mûcibe ol cânibe olduk da bir hamdü'llah-ı
te'âlâ ki şehre âfâk-ı taht-gâh-ı 'Irak olan darü's-selâm-ı
Bağdâd ki maḥsûd-ı 'amme-i bilâd ve meğbût-ı îren-i zâtü'l-
inâd iken bilâ nizâh ve lâ helâf ve lâ kıtâl ve-lâ muzâf kiş-
ver-i Rum haceste rûsûme muzaf olub zabt olırdı.

Şükür hüdâ râ ki bi- 'avun-ı ezel

Sudd-ı be-sıfâ ceng-i husûmet yedel

Feth-i kal'a-i Şehribân sene 941/M.1534-1535

Feth-i kal'a-i Haruniyye sene 941/M.1534-1535

Feth-i kal'a-i Dakok sene 941/M.1534-1535

Feth-i kal'a-i Kerkük sene 941/M.1534-1535

Feth-i kal'a-i şehri Haleb sene 941/M.1534-1535

Neğest-i hüsrev-i rûy-i zemîn bi-istihkâk-ı karartaht-ı
selâtin-i bedâr-ı mülk-i 'Irak. Ba'dehu mizaci' nur muḥâla'-i
eimme-i ma'sûmîn ve merâkid-i ma'rifet-i merâşid-ı evliyâ-i
merhûmin olan mevâzi'-i mubâreke ve mevâki'-i muteberekeye
(223) husûsan ḥâk ve pâk-ı necefde merkâd-ı eyre' imâm Hüseyin
radia'llahu 'anhu ve imâm Musa-i Kazım mezâr-ı şeriflerin zi-
yâret idüb, tervih-i rûh-i ber-fütûhları için ol mikdâr taşad-
duk itdiler ki fevâzıl ihsânı ile 'âlim ve 'âlemiyân gâni ol-
dılar. Fi 2 Ramazan fi sene 941/M.1535.

Kal'a-i Bağdâd'dan göçülüb Azerbaycan cânibine teveccüh

olundu. Gazni can vekil-i Horasan kızıl-bâşdan geçüb der dev-
lete gelüb kemer-i 'ubudîyyeti meyân rukiyyete bend itdi. Fi
sene 941/M.1534-1535. Müşa'sa' ve diyâr-ı cezâyir ve cezâire-i
muvâsıt muşahhar oldı. Fi sene 941/M.1534-1535

Hazret-i Pâdişâh 'alem-penâh Bağdâd'da kışladıktan son-
ra kızıl-bâş dahi varub, Tebrîz'de kışlayub Van kal'ası için-
de olan paşayı muhâşara itdügi istîma' olumağın ol cânibe te-
veccüh olundu.

Şeh mülk bahş-u-fîrûzende baht
Terâzende-i kışver-i tac-u-taht
Betâyid-i imâ memâlik-i küşâd
Ter-u- best-i ebuâb cevru- fesâd

Aziddin Şir hâkim sûren idi. Şâh'a mektub gönderib 'is-
yânı zâhir olmağın divân-ı 'âlîde katl olundu. Sene 941/M.1534-
1535.

Şâh M. khûrdan ve Taclu Hân tarafından ilçiler Saru ka-
mış nâm menzilde geldiler. Fi sene 941/M.1534-1535. Pâdişâh
sehr-i Tebriz'e nüzûl itdiler. (S.224) Fi gurret Muharrem fi
sene 941/M.1534. Pâdişâh 'âlî cân Hazretleri'niñ ol cânibe te-
veccüh-i müveccihlerini işidicek. Tahmasb Şâh Mekkrah-ı âhûdâr
tağdan tağa firâr idüb, bir yirde karar itmeyüb 'asâkir-i cerâ
mergite güzârdan nice nâm-dâr bahâdırlar ile ardına düşüb ol
bedrây-ı ârây-ı gittider ele girmedügi sebiben taç-u taht-u-
diyâr-u- tarumar kılınub mekârr-ı se'âdet semtine mürâca'at
içün Sa'duve'ye gelindik de Tahmasb mel'ûndan tekrar ilçi ge-
lüb şulh ricâ itdiler. Fi sene 942/M.1535-1536.

Beyt:

Be devlet revân-ı sudd sûy-i taht-ı rum
Rehâ kerd-i İrân virân-ı bum

Arâzi-i İrân ba-İrâniyan siper-i duber dâz derûn nakş-i
ân. Hazret-i pâdişâh haşmet penâh tentene-i saşvet kavkebe-i
mevâkib-i 'azîmet ile İstanbul'a nüzûl buyurdılar. Fi 14 Re-
ceb el-mürecceb fi sene 942/M.1536. Katl-i İbrahim Paşa vezîr-i
a'zâm fi 22 Ramazan sene 942/M.1536.

Yedinci Sefer-i Mu'teber

Tafsil, gazâ-yı diyâr-ı karınıñ tehettüğü aheng için
Avlonya mukabelesinde kenâr-ı bi-harde ve Cezâir-i diyârda
olan kal'aların ve karyelerin ve şehirlerin garet ve hasârat
niyetine İstanbul'dan çıkub (S.1225) Avlonya semtine teveccüh
buyurdılar. Fi sene 943/M.1536-1537. Vezir Lutfî Paşa, Hayred-
din Paşa nice bengi 'askerı ile İspanya kralına tabi' cezire-i
polya vilâyetine gazâ için deryâdan tonanma ile gönderildi.
Fi sene 943/M.1536-1537 otak-ı gerdûn nitâk-ı Avlonya'ya nüzûl
ve iclâl müyesser oldu. Fi sene 943/M.1536-1537 ve Avlonya ta-
ğı daima tağiler otağı ve beğiler yatağı olmağın anda atan
ta'ife-i Arnod-ı 'Anud'un memleket halkına ta'ddeleri olub,
üzerlerine asker gönderilüb haklarından gelirdi. Sene 944/
M.1537. Müşarü'n-ileyh Lutfî Paşa ve Hayreddin Paşa gemiler
ile cezire-i Polya'ya çıkub otuzdört pâre kal'aların feth idüb
lâkin ol kal'alalar deryâ içinde olub, zabt-ı 'asîr olmağın
yıkub yakub etrâf ve etrâf kal'alarda olan karyeler ve şehir-

ler halkı kimi maktûl ve mahzûl ba'zısı dahi misâl-i aşhâb sâ'ir-i selâsil ve aġlâl ile mukayyed ve esir oldılar. Ğâziler genc-i şâyikân ve hazine-i râikân bulub sâlim ve gânim 'avdet ve müraca'at itdiler. Fi evâil-i Rebiyü'l-evvel sene 944/M.1537. Venedik-i la'in mîn kâdim el-sinîn ilâ haze'l-hin pâdişâh-ı islâma şadâkat ve iltiyâm üzere iken bu defa' tonanmaya hasârat kaşd itdügi ma'lum olucaġ Cezire'de olan Guzkoz nâm (S.226) kal'ası ihâta olunub tonanma halkı ceng idüb Varuş'ı alınub divârlar yıkılıb ve Zanta ve Kefelonya nâm ceziresinde olan kal'aları ve üçyüz pâre karyeleri cümlesi ġâret olunub ve vâfir mâl-ı ganimet ellerine girdi. Fi 13 Rebiyü'l-âhir sene 944/M.1537. Pâdişâh zafer-penâh seferden müraca'at idüb, İstanbul'a dühül itdiler. Sene 944/M.1537.

Sekizinci Sefer Nuşret Eser

Tafsil, kara-baġ'dan la'in bedâyin harâc ġüzâr iken etrafda olan mülük-ı efrenc Alaman cezahimu'llah bi'l-nirân ilâ ittifâk ve ittihâd idüb, memâlik-i islâmiyyeye zarar kaşd itdügi humâyûna ^{şahin olmaġ için tedbir için sefer-i} çıkıldı. Fi 2 Rebiyü'l-âhir sene 945/M.1538. Feth-i kal'a-i Secauge darü'l-mülk-i Baġdan'dır. Zabt olundu. Sene 945/M.1538. Leşker-i küffâr şeytanât-ı şî'âr mukâbele-i begleri kaçub nâ-bedîd olub vilâyetin beg-zâdeleri voyvodaları enva'-i tezelzül ve tenezzül gösterüb kendülere yeni hâkim naşb olumasın ricâ itmegin, kendü cinslerinden bir beg-zâde voyvoda naşb olunub her yıl harâcların göndermeġe mültezim oldılar. Fi 21 Rebiyü'l-âhir fi sene 945/M.1538. Pâdişâh ci-hân mâh Hazretleri seferden 'avdet idüb, İstanbul'a nüzül

buyurdılar. Fi sene 945/1538-1539. Süleymân Paşa vilâyet-i Hind'e gönderildi. Mısır'dan (S. 227) tonanmalar ile bahr-i 'ummân'a girüb gitdi. Fi sene 945/M.1538-1539. Hayreddin Paşa tonanma ile deryâya çıkub Andora nâm Frengistân kapudanı ile buluşub 'azîm ceng olunub çok gemiler alındı. Sene 945/M.1538-1539. Mezkûr Andora gemiler ile kaçub giderken Neva kal'asın alub içine yarak ve cengci kâfirler keduğun Hayreddin Paşa işidicek 'asker-i zafer ile bād-ı seher gibi irişüb kal'ayı feth idüb, içinde olan kâfirleri katl-i 'âm itdi. Fi sene 946/M.1539-1540. Şeh-zâde Sultân Bâyezid ve Sultân Cihângir sünnet oldılar. Sene 946/M.1539-1540.

Tokuzuncu Sefer Zafer-i Eşer

Tafsîl, sabıkân Engürüs feth olduk da krallığı Erdel-yan-ı Yanoş krala sadık olunub ba'dehu Yanoş vefât itdüğ de krallığı oğlu Stefan voyvodası virilmiş idi. Hâliyen Nemçe karındaş bi-hoş yine Budun kal'asın almak niyetine vâfer-i 'asker gönderib toplar kurulub ceng itdüğü istime' olunmağın yine ol cânibe sefere 'azîmet olundu. Fi sene 948/M.1541. Feth-i İstanbul'dır. Kurban Budun fi sene vezîr Ahmed Paşa 'asker ile mukaddemâ varıcak küffâr haksâr kal'a cenginden el çeküb 'askerinin etrâfına hendekler kazub, 'Arablardan öğüne dizüb, birbirine zencir ile dutulub, küffâr içinde buna İştâbur diller imiş. Bir kaç gün İştâbur (S.228) içinde müslümanlar ile ceng itdiler. Âhir feth olub, şol kadar kâfirler kırıldı. Ta'bir olunmaz. Fi 29 Rebiyü'l-âhir fi sene 941/M.1541. Feth-i kal'a-i Yoşva fi sene 948/M.1541. Bu seferden pâdişâh 'avdet idüb İstanbul'a nüzûl itdiler. Fi sene 948/M.1541-1542.

Onuncu Sefer Hayr-ı Haber

Tafsil, Peç Kralına tâbi' yol üzerinde olan ba'zı kal'a-i feth için İstanbul'dan çıkub sefere teveccüh buyurdılar. Fi sene 950/M.1543-1544. Feridun Haşmed Cemşid Şâhi İskenden Şevket ve dârâ-i sipâhi feth-i kal'a-i Valbum fi sene 950/M.1543-1544. Feth-i kal'a-i Şeklavuş gurre Rebiyü'l-evvel fi sene 950/M.1543. Ber kal'a-i üstüvardır ki kal'asının kulesi dühân-ı 'inân keşide gibi kure-i nâre residedir. Feth-i kal'a-i Becuvi, fi evâil-i Rebiyü'l-evvel sene 950/M.1543.

Mu'tedil hevâ ber şahrâ-yı ferâh fezâda vakı' olub et-râf ve cevânibi bağ ve bağçedir. Feth-i kal'a-i Ostorgon bir hışn-ı hasîn kal'a-i metindir ki rûy-i zemînde ana müşâbih ve karin bir kal'a dahi bulunmaz. Burûc-ı felek ve 'add-ı ceng evcine tir nezâr irişmezdi. Hendek-i 'amîkının karına resimân-ı şu'i-i başarı yetişmezdi. Bi-hamdi'llah mefâtihi sıdk-ı niyet ve hüsn-ü 'akîde ile bâb-ı fütûh meftûh oldu ve kal'a-i mezbûre tevabi'-i ile zabt olunub, muhafazası içine yeniçeri ve dizdâr ta'yin olunub, sancak begi ve kadı nasb olundu. Fi sene 950/M.1544-1545.

Feth-i İstulim Belgrad (S.229) bir kal'a-i sengin bün-yâddır ki kasr-ı şedd 'ad ve burc-i müşeyyad 'ad gibi lem yü-hilâk mislûha fi'l-bi-lâd dergât-ı cahîm gibi hevâsı vahim olmağın ümem-i sâlefe ve mülk-i mütehâlifeden selâtin-i mel'ayin küffâr ulaike lehmü'l-ellâne ve lehm suiddar kâid-i ecl-i giribân emellerin dutub rûh-i mecrûhları tasarrûf bukiy-i tenden ve tedbir-i mülk bedenden ma'zûl ve mahzûl olub taht-ı

şâhı ve hayât-ı tahta tâbut vefât ve memâta tedbil olundık da
ya'ni ervâh-ı a'dâbîn ve dîn hüdâ-i na'im dünyâdan cehim-i
'ukbâya gitdik de cîfe-i keşifelerine medfen ve mesken olmak
içün ol mahbes helâkî ve kafes-i hüvel nâki bir mertebede mü-
şeyyed ve mümeşhed itmîşlerdir ki ta'biri 'asîr olmuştur. Mu-
hassılan şahrâ-yı mihnet fersa-yı dîlâ'de gibi teng-ü-tariğ
ve râh-ı fahemuarı ve rişte-i e'mâr-ı küffâr gibi bârik ol-
mağın şimdiye değin inkîlâbat-ı rûz-gârdan maşûn ta'd ba'd-ı
izâr âğyardan me'mun imiş. 'Inâyât-ı sübhânı ve teidât-ı âsu-
mâni ile eser-i feth ve zafer-i suhûlet ve âsâni ile müyesser
oldı. Kal'a muhâfazası için yeniçeri ve dirak konulub ve et-
râf-ı nevâhîde olan külliye köyler zabt olinub sancak begi
ve kadı ve dizdâr ve sâ'ir mühimmat ta'yin olundı. Fi sene
950/M.1543-1544.

Ez tiğ-ı o becây-ı şelib-i kilisâ

Dervâd-ı küfr-ü mescid ve mihrâb-ı münirest

İnce ki bud na're-i feryâd-ı şirgân

Eknûn-ı hurûş na'ireu'llah engîrest

Şeh-zâde Sultân Mehmed Magnisa'da vefât idüb, cenâzesi
(S.230) İstanbul'a getirülüb, rûhı için câmi' yapıldı. Fi sene
950/M.1543-1544. İlâhi anîñ rûhına rahmet it. Mezârın serâ
perde-i cennet it. Teni yirde yatdıkça leyl-ü-nehâr sağ olsun.
Şâh-ı 'âdil nâm-dâr Hazret-i Şâh 'âlem-Penâh İstanbul'a gelüb
zât-ı hacısına şifâtları şeref-i bahşâ-yı serîr-i saltanat ve
gurrete fezâ-yı taht-ı 'âli baht-ı hilâfet vakı' oldı. Feth-i
diyâr-ı Basra ve Cezair-i vâsıt fi sene 953/M.1546-1547.

Bağdâd Begler-begisi 'asker ile Başra'ya varub fethtüdügi haberi geldi. Fi sene 953/M.1546-1547.

Elkas Mirzâ veled Şâh İsmâ'il, mezbûr Elkas Mirzâ bi'l-fi'l valî-i 'Acem olan Tahmasb Şâh'in karındaşı derhal hidâyet hak karin hâli ve 'inâyet fa'îl-i muṭlak rehin âmâli olub kızıl-bâşdan kaçub sünni-i müslüman olub, demur kapudan ve Çerkes ve Tatar diyârlarından kal'a-i Kefe'ye çıkub, andan gemi ile İstanbul'a gelüb pâdişâh 'alem-Penâha kul oldu. Mısra'-i fırak-ı zalleden oldu. Biri geldi biri fi sene 953/M.1546-1547.

Onbirinci Sefer-Hâber-i Eser

Tafsil, Hazret-i Şâhib-i kırân-ı zemin ve zemân keru-fer-u-şevket ve 'azâmet ile diyâr-ı 'Acem'e âzîmet buyurub Elkas Mirzâ dahî rikâb-ı zafer-i intisâb-ı pâdişâhîden gâşiyeyi 'ubûdiyyeti berdüş ve tavk-ı rekâbeti ber gerden-ü-güş kılub, iskeleden 'ubûr-ı mürûr idüb Üsküdâr'a (S.231) konıldı. Fi 18 Şehr-i Safer fi sene M.955/1548 Hazret-i Evreniñ neşin-i pâdişâhi ikilil-i sitân mülk-i şâhi mahza marâzi rebü'l-bâd mücerred teknil-i kâ'ide-i Şeri' der şâd ve men'i âyin rafz-u-ilhâd ve kâmi kavânin şia'-i şenâ'at nihâd için 'asâkir-i firûzi muzâher ile muttaşıl hareket idüb bâ-bereket üzere olub, şehr-i Tebriz'e devlet ve ikbâl ile nüzûl ve iclâl vakı' oldu. Fi sene 955/M.1548-1549. Şâh-ı ser-nigûn piker çun sadmet ve şavlet-i leşker ve şecâ'at ve şehâmet sipâh ve 'askerden haberdâr oldu. Bi'l-istirâr firâr-ı ihtiyâr idüb, nihân-hâne-yi mihnet-zulmânide ve zâviye-yi meşekkat hüsrevânide muhtefi ve

münzevî olub, nâm ve nişânı zâhir ve harekete kâd olmadı.

Zerrenin haddi değil hürşid-i rahşâniye bahş
Kaṭreniñ ne kudreti var ki ide 'amâniyle bahş

Fe emmâ diyâr-ı 'Acem halkı nice defa'zir-i ni'âl bi-
ğâlde pâymâl oldukları sebepten Tebriz'de bir kaç gün âsâyiş
ve huzûr ve ârâmiş ve hubûrla ikâmet olundıktan sonra diyâr-ı
Rum meymenet-i rûsûmü müraca'ât olundu. Fi sene 955/M.1548-
1549.

Feth-i kal'a-i Vân, zıkr olunan kal'a-i Van mukaddemâ
feth olunmuş iken içine konılan hisâr erenleri kal'ayı bira-
ğub giderken hâli kalmağın yine kızıl-bâş evbâş eline düşmüş
idi. Ol kal'a-i mu'âzzam hakikaten kilid-i feth-i (S.232) di-
yâr-ı 'Acem olmağın üzerine varılıb toplar kurulub, zarb ve
harbe mübâderet ve mübâşeret olundık da sur-ı hisârdâ olan eş-
has havf ve hırslarından el-emân deyü nâle zenân güyân oldılar.

Şimsir-u-kefen ber-kef-i rû ber-der Şâh ârend
Vezdide Serşek hûn bir özzü günâh ârend

'Inâyet bi-pâyân âdisâhiden onlara emân-ı ihsân olunub
cümlesi kal'adan çıkub gitdiler. Bu defa' kal'aya bir düzdâr
ve hisâr erenleri ve 'asker ile begler-begi ta'yin olunub
kal'a-yı mezbûra ve etrafında olan kasabeler ve kariyeler ber-
vech ile zabt olundu ki da'iresine fer'-i tayir dahi tayir
olınmaz oldu. Fi sene 955/M.1548-1549. Elkaş Mirza'ya 'asker
koşulub Bağdât'da kışlamak emr olunub ve kışda ve ferzende
karındaşı olan şâh-ı delâlet penâhın velâyeti nehb ve gâret

ve evlâd-u-'iyâlini esbâb-u-mâlinı yağma ve talan itmek ızmar-
lamağın vakı'ân müşârü'n-ileyh Bağdâd'a vardıkda Dergizin ve
Hemedan'dan geçüb Azerbâyecân-ı ekser yirlerin yıkub hatta ken-
dü karındaşı Sâm Mirzâ'nıñ bâr-hânesine irişüb esbâbın gâret
ve 'iyâllerine ihânet iyledi. Fi sene 955/M.1548-1549. Haz-
ret-i Hüdâvendîgâr bir kaç gün kal'a kurbunda karâr itdikle-
rinden sonra eyyâm-berd ve hengâm serd irişmegin seferden mü-
raca'at olıñub Şehr-i Haleb'de (S.233) olan mesâkin hâceste
mevâtına kışladılar. Ol eyyâm-ı bahâr ve hengâm-ı mer gazâr
oldık da Hazret-i Hüdâvendîgâr Cihângîr ve cihândârimen ve
ikbâl izz-ü-iclâl ile vilâyet-i 'Acem semtine teveccüh idüb,
Diyar-ı Bekir'e varıldıkda 'adûv-i bed hâvi âhvâli tecessüs
ve tefahuş olıñub surhbâd ser-der demir ile nikâb-ı hicâb
hocâlet-i çehre-i pür-delâletine dutub âdem içine gelmege yü-
zi yok idügi ma'lûm olmağın Hazret-i Pâdişâh nigû ahlâkıñ o-
tâk-ı 'âli tâklarına konak-ı Diyâr-ı bekir'de Almalu nâm yay-
lâk ta'yin olundu ki ol cây-ı dilârâ fi'l-hakıka mu'tedil he-
vâdir. Şahra-yı dîl-küşâsı rûh-ı efzer ve fezâ-yı pür-sefâsı
tarab fezâdır.

Hevâş-i bâ dem enfâs-ı 'isevi demzed

Zülâl-i şâfiş âb-ı hayât ber herzed

Devlet ve ikbâl ile anda nüzûl ve iclâl buyurulub leş-
ker-i enbure gire şekve ki keşret-i 'aded ve fertde ve "za'-
kat-ı 'aleyhümü'l-arz-i bimâ rahîmet" müşâhabesindedir. Ol de-
fa'id fesih buCADE konıldı.

Girifte serâ-ser hıyyâm-ı sipâh

Hem gû hu sahrâ der ân 'areşe gâh

(S.234) Fe emmâ Hazret-i pâdişâh cemcâh ebeda'llahu ve ibkahun âsitân-ı âsumân rifat-u-givân menziletlerinde olan hüddâm-ı encum ihtişâm ve süreyyâ intizâmdan nice biñ yeñice-ri ve kapu halkı intihâb olinub fâris-i meydân-ı şecâ'at hâris-i bünyân-ı şehâmet leys-i ma'reke-i heycâ vezîr-i şâni Ahmed Paşa'ya koşulub serhâdd-ı vilâyetde olan erbâb-ı küfr ve delâletden kefere-i fecere-i Gürce'ye gazâ itmek için gönderildik de Paşa'yı müşarû'n-ileyh ol diyârda varub nice kal'alar feth idüb içine yarar adamlar koyub 'asker halkına ol nevâhide olan kavîyeleri gâret idüb mukâbelesine kimse gelmeyüb vâfir mâl gânimet ile ve esirler ile ordu-yu humâyûna geldi. Fi sene.

Hazret-i Sultân Şâhib-i kırân nusret-i karin kâkân felek miknet ve mülk-i temrim taht-ı Kostantin cânibine müraca'at (S.235) idüb se'âdet ve selâmet ile serir-i 'adâlette karar-ı ihtiyâr itdiler. Fi sene 956/M.1545-1546.

Feth-i kal'a-i Temeşvar ve bâd-ı kân, Bedest Ahmed Paşa memâlik-i mahrûse-i islâmiyye ve ekâllim-i mahmiyye-i 'Osmâniyye civârında Temeşvar nâm bir hisâr var idi ki çün kal'a-i âsumân ve kal'a-i givân esib kudüm-ü ins-ü-cândan her zemânda emn-ü-emânda imiş. Erbâb-ı küfr ve 'inâddan âshâb-ı şirk ve irtidâddan nâmlu şanca la'in bi-dîniñ kal'a-i kâf kulesidir. Ol kal'aniñ ve ana tâbi' mevazi'in fethi için vezir Ahmed Paşa'ya kapu halkından niceniñ dilâver-i 'asker ve Rum-ili

begleri ve sipâhı bahâdırları koşulub ber-vech-i (S.236) ta-
cil ol gırlerin fethi için Emir Celilî pâdişâh cemil şudûr
ve zuhûr itmegın paşa-yı müşarü'n-ileyh bir yıl ta'cil ol ma-
hale varub işidüb kal'ayı ihâta idüb, toblar kurub ceng itdik
de cûz-i deryâ cûşûn gıryı hurûş-ı gûşerûşa irüşüb be vech
ile muzâraba ve mukâtele itdiler ki ebr-i belâdan tufân kazâ
küffâr-ı eşrârın başına yağmur gibi yağdırmışlar haç te'âlâ-
nın inâyeti enbiyânın himmetleri ile kal'a-i mezbûre-i ve Bor
kan nâm sa'b-u-müşkil kal'ayı ve tokuz kal'aları tevabi-i ile
ve kariyeleri ile feth dahî cümle olunub içine bir Begler-begi
ve nice sâncak begleri ve kadılar ve dizdârler ve hisar eren-
leri koşulub zabıt olunub memâlik-i islâmiyeye zam ve rabt
olundı.

Onikinci Sefer Feth-i Eser

Tafsıl, Hazret-i asûşan asitân hâkan-ı keyvân Mekân di-
yâr-ı Şarkda olan melahadeyi 'ale'l-hadd-i def' ve ref' için
iskele geçilüb Üsküdâr'da konıldı fi sene 960/M.1552-1553.

Vakâ-i Sultân Mustafa Hazret-i Pâdişâh ve'lâ 'âlem ha-
dem-ü-haşem ile muttasıl yürüyüb seyt-ü-satvet Kahramâni ve
şedâ-yı sadmet hüsrevâniden Çar-küşe-i Suhi kefe velvele-i
heft-i endâm-ı Eflâk'a zelzele düşdi. İttifâk-ı vilâyet-i Ka-
ramânda kaşabe-i Önlü'ye nüzûl-i humâyûn olunduk da şeh-zâde
Sultân Mustafa'nın âgrâz (S.237) nefsan-i teheyyüc kuvvâ-yı
cismânisi olub, zafer-i 'asker ile Amasiyye'den gelüb şur nâ
pâdişâh hazretlerini istikbâl idüb, lâkin sur ebâti'l-âmâl ve
nakş-i tasavvuratı mahâl âyine-i levh hayâlinde mürtesim oldığı

delâil-i 'akli ile ma'lûm olmağın serlevha-i vücûdında ha₁-ı hayât ha₁tt olunub rakam-ı 'adem ve nakş-i memât resm olundu. Fi 26 sevval fi sene 940/M.1533. Ez-berây-ı maslahat hoken-
dârgelide vefât itdi. Bursa'da defn olundu.

Her der kûy-i hevâiş minihed pây-i heves

Rûz ol terk-i ser yâhud mukarrer mi₁oned

Hazret-i pâdişâh eyyida'llah ve ebkân ol kış medine-i Haleb'de kışladılar. Fi zi'l-ka'de sene 960/M.1553. Şeh-zâde Sultân Cihângir Haleb'de vefât itmegin cenâzesi İstanbul'a gönderildi. Fi Zi'l-hicce fi sene 960/M.1553.

Hazret-i hidiv-ü hüdâyiğân Sikender-i sâni ve Süleymân şâh-ı evvel bahâr olduk da diyâr-ı 'Acem cânibine 'azimet iy-
leyüb muttasıl hareket oldıktan sonra Nahcevân nâm-ı mevzi' mühimme-i câh-ı celâl mâ 'asker-i 'asker efdal olmayacak el-
tâ'ife-i fitne-sâz-u-rûba hiyle-bâz-ı şirân pişe zağnuñ hizeb-
ran kaşa-i celâlet ve behânın bülenk ve tir gibi 'azmîn (S.238) Şir-ü hizebir der zemîn işidicek cânvar vahşivar pişe-i kâr-
zâran firâr idüb şikâritir-i harde-i ve naçir merde gibi gârr-i
'arda muhtefi oldılar. Bi'l- cümle vehmi hof-ı tiğ-ı bu ân ve
tır-ı berân şemşir-i zenân merdânededen câdır zenânde penhân ol-
dılar. Yed-i kudret kahire-i 'Osmâni'den ve dest-i kuvve-i ba-
hire-i sultaniyyeden Neç-î nâmûveccihine pençe-i tebâhınca
nikbet-i tukanıldık beru muvacihiye gelmege yüzi yokdır. Lâkin
eyyâm-ı şifâ gâyetde serd ve hengâm sermâ nihâyetde berd olun-
mağın seferden ferâgat olınub düne müraca'ât oldık da şâh-ı

şeyâtin sipâhın ber-güşeden ba'zı âğırâ ve eşkiyâsı ile hareketi mesmu'-i hitâm dergâhü'l-vâlâ makâm oldık da vezîr Ahmed Paşa ba'zı kapu halkına ve yeniçerilere serdâr naşb olunub, pençeniñ icnâd-ı şecâ'at isti'dâd ile üzerine gönderildi. Yi-ne mukâbeleğe tâkat getüremeyüb kaçub gitdiler. Kızıl-bâş ev-bâşın şâh-ı mekrâhı nâ't-ı şıkve şâhide aşhâb-ı fi'l gibi kabâil-i Erdebil ile mensûbe-i hiylebâzınca hüda' ile her cânibe at salarken hücum ve 'umûm ferza nigân piyâde-gândan rûn gerdân olmağın beydâk kaşa ferzîn bend takdir ile esb-i recâsının 'inân girü olub, cuhûd- hâne-i zemânında şâh mat oldu.

(S.239) Sefer-i zafer makrûm niyetine Üsküdâr'a nüzûl-ı humâyün vaki' oldu. Fi 28 Şabanü'l- Mubârek sene 994/M.1586. Hazret-i pâdişâh velâ cah-ı mümâ-ileyh Sultân Bâyezid'in terk-i diyâr itdüğü istima' itdüklerinde seferden ferağat idüb bir makâr-ı se'âdetde dâ'im serîr-i mu'adeletde kâim olub, evce-i 'izzetde bir karar-ı yerc rıf'atde kâm-kâr olub, tahtı İstanbul'a nüzûl itdiler. Fi sene 967/M.1560 Müşârü'n-ileyh Sultân Bâyezid şedamât-ı kahramâniden hayıf ve horâsân olmağın Horâsân cânibine kaçub Gazvin nâm mahalde kızıl-bâşa mülâki oldık da mezkûr Şâh Tahmasb onıñ cürmî ve 'işyân ve delâleti ve yuzlanı 'afv olmasın ricâ idüb enva'-i tazarru' ve istişfâ' ile dergâh-ı se'âdet dest-gâhda defa' ile ilçiler gönderdi. Fi sene 967/M.1560. Vefât-ı Sultân Bâyezid mea' evlâdi'l Gazvin'de vefât itdi. Beş nefer oğullarının bile meytî diyâr-ı Rum'a götürülüb Sivas'ta defn olındılar. Fi sene 969/M.1561-1562 bi-hamdi'llah te'âlâ etrâf ve eknâf-ı memâlik ve mesâlik-i

İslâmiyyede olan diyâr-ı 'Arab ve 'Acem vukûla'-ü-bıkâ' ehl-i islâm emn-u- emânda ve halk-ı refâhiyyet ve itminânda olub, külliyyen a'dâ-yı bedrâ-yı hazîz-i mezelletde har-u-zâr ka'r-ı zemînde mânend-i merkez hâk-ı hâtır ve bi-i'tibâr olmuşlardır. Ez Şark, bi'l-garb selâtin-i Rum ve 'Acem ve 'Arab'dan bir ferd yokdır ki rızâ-i şerif-i (S.249) sultaniyyeye mu'âdenet ve emr-i münif-i hâkâniye muhalefet iderler.

Beyt:

Eyyâm-ı bekâm ve ihtirân-ı fermân-ı ber
Eflâk-ı nihâda ber hatt-ı ta'at eser

Ol sebebden re'âyâ ve berâya asûde bâl ve müreffeh el-ahvâl olub devâm-ı eyyâm-ı devlet-i pâdişâh-ı islâma hayır du'â idüb, her biri âsâyiş ve huzurda ve ârâmîş-i sürûrda olurlar. Çünkü pâdişâh-ı 'âli câhin Şâhbâz bülend-i pervâz himmet-i 'âli nimetleri kebuter-i kişver şikârından ferağ-ı bâl ihtiyâr idüb emâret-i mecâz-ı i'tibârından bi-niyâz idi. Ol simiruğ kaf istiğba nazarında hüma-yı saltanat-u-düniyânın bir pişse kadar kadri olmayub ol hürşid-i âsumân-ı ittidâr i'tibârından âktâr-ı cihânîñ zerreden mîkdârı az idi. Aña binâen nice müdettir ki şihât ve selâmet ile mağar-ı se'âdetde dâ'ima mu'âdeletde kâim oldılar. Dâ'imü'l-evkât hazret-i vâhibü'l-'itiyâta tâ'at ve ibâdâtına ikâmet-i farâiz ve vâcibât-da ve terk-i menhiyât ve müstehiyâtda sa'-i beligleri bi-deriğ olub ve meşâlih-i mihâm-ı enâm ber-veche 'adâvât ve nehc-i şera'it görüldük de sonra ihyâneñ tertib-i mukaddemât-ı şikâr ve tehzib-i mu'adât sayd-ı aşikâr buyurdılar.

El üstünde tutulsa tenmid ribâz
Şikâran 'âlemden olmuşdı şahbâz

(S.241) Ve egerçi bâz bülend-i pervâz şâ'ad himmetleri humâ-yı rehnumâyı aşiyân izzetleri şâyeden zer ve zirîn mun-kâr-ı devlet ve şikâr-ı künende gin hoş reftâr-ı se'âdet der şehbâz-ı lutf-i şâh çü pervâz mikanend çeşm-i 'inâyet-i behe-me bâz mikanend. Fe-emmâ ihyâ nâ neşat şikârına an kî mücer-red inşirâh sudûr-ı infirâh ola belki şive-i meyl şikâr etti-bâ-i kibârdan ve evliyâ-i âhyârdan mestûr-ı şahâif âhbâr ol-mağın ba'zı evkât-ı müyesser simâtda kayd-ı şide teveccüh-i müveccih buyururlardı.

Şi'r:

Ne sultândır ki 'akl-ı tiz şeh per
Açamaz medahın pervâzına per

Bi-hamdi'llah-ı te'âlâ nice memâlik-i fesiha ve ekâlim ve sa'ye ki selâtin-i cihân meydâ-i halk-ı insandan berü tes-hir-i tedbirine kâdir olmamışlar îdi. Pâdişâhımızın eyyâm-ı seâdetlerinde ekseriye bi-tahammül i'bâ muzâf-ı memâlik-i is-lâmiyyeye muzâf olub eţrâf ve ikâf bilâ teza' velâ-hilâf mu-sahhar ve müyesser oldı. Se'âdetlü pâdişâh zemânında olan feth-ü-fütûh hiç bir târihde kıssa-i rum ve ânâsıra 'Acem'den hevâkın çin ve dâsıtân-ı dilimden belki ikbâl-ı 'Arab el-Ey-yûbi'den ve mülûk-ı sâsân ve selâtin-i Selçûkî'den bir ferdi naşib olmamışdır.

Şi'r:

Şeh sahib-i kırân Sultân Süleymân
Ki ber vahtim şudd-ı sahib-i kırân

(S.242) Siñ lahza sitâned kişver-i râ

Hemin başed hadd kişver-i sitâni

Hazret-i hüdâ-yı müte'âl vacibü'l mâldan mercûdır ki
sultân selâtin-i zemân bâsıt-ı encahtelin ve el-emân 'âlâ me-
kârik-ı kâffete ehl-i el-imân hazretlerinin humâ-yı se'âdet
fezâ-yı himmet humâ-yı 'ömr-ü devletlerin ve 'izz haşmetlerin
evc-i âşiyân-ı iclâlde üstüvar-ü-neşîmen se'âdet ve ikbâlde
pâydar ve ber karar eyleye

Bejt:

Be-din-i du'â sez dâr sâkinân hazret-i kaddeş
Künend-i behr-i şilâh cihâniyân âmin

Yâ rabbe'l 'âlemin ve yâ hayren naşîren. Beyân-ı bün-
yân meyân-ı sedakat ve i'lân-ı erkân 'imârât-ı hayrât ya'ni
pâdişâh-ı 'âli himmetiñ eyyâm-ı saltanat ve hengâm-ı hilâfet-
lerinde darü's-selâm ehl-i islâmda beyân olınan cevâmi', ku-
düs-i sevâmi' ve mecâmi' fîrdevsi levâmi' ve sâ'ir medârese
ve mesaciddir, ref'îya ve 'imâir ve me'abed münîga bunlardır.

Bejt:

Çu şâh-ı bahr-i ber Sultân Süleymân
Ziyâde iylesün 'ömrünü yezdân
Bir manây-ı hak için bir ulu câmi'
Binâ itdügi yok mişlü şenâyi'

Yücelmiş kubbesi 'ayyûka ırmış
Varub çeşmime hürşide girmiş
Başına vaz'-ı olan eklil garra
Zer huşîdden olmuş mütevellâ

(S.243)'Anêşır terdiyândır kapusunda

Zahl-i bir kara taşdır yapusunda

Bünyâd-ı mubârek nihâd câmi' şerif ve 'imâret-i laîf

Lem yeka' fi'l bilâd-ı tânihâ

Halleda'llahu mülke-i bânihâ

İbtidâ-i binâ-i fi sene 956/M.1549, inhitâ-i binâ fi sene 964/
M.1556-1557.

Beyt:

Her an kesbinedâyin tâk-ı ref'iyü'l kader ra'nânâ
Begüyed şad hezârân âferin âsitâ dinnârâ

Hâzret-i pâdişâh ebu'l-hayrât ve bâni ebu'l-birr-u ve'l
hasenât ve kaahu'llahu 'ani'l-âfât şehr-i ferîdü'd-dehri mah-
miyye-yi Kostantiniyye'de mekşufü'l-havâli ber-cây-ı 'âli üze-
re hasbeten lillahi te'âlâ ve taleben li-merzâtü'l- 'ulyâ şe-
bit ve beyti'l ma'mûr bir câmi' leimen nur binâ itâi ki kub-
be-i çâr divâr ve harem ile çün harim beytu'llah olmuştur.

Hâsıl-ı ol binâ-i ferağ nâl

Buldı ol denlü zib-i hüsn-ü-cemâl

Ki görenler şanur idi ânı

Gökden indi bu resme nurâni

Mehâşin-i evza'-i ve mâşir ıdla'ide çün kâbe-i sâni
ve kubbe-i erike-i cenânı bir câmi'dir ki içinde nur-ı lam'i-
dir envâr-ı mehâşini câmi'dir.

Ser tâk ve revâkı heb münakkaş
Devr-i divârı zibâ sühan dilkeş
Güneş ve 'ş-şemseler sakıfda vâfir
Bakılsa her birine göz kamaşır
Mülevven kûşe kûşe şişelerden
Hitâ-yı rumî bâyrağ câm-ı rûzen
Mişâl-i 'arż ve zülf-ü simensâ
Dilâra nakışlar olmuş huveydâ

(S.244)Ve'l-hâsıl bunun gibi binâ-yı zibâyı refi'ü'l tinâ-
yı la'in rât-ı velâ esen semi'at

Beyt:

Çâr divâr kûşeler hemvâr
Hab mevzûn çû kâmed dildâr
Kubbeler zer nikâr ve sim-ü-endûd
La'l-i kıymet ruhâm-i cümle 'umûd

Vaşf-ı mermer-î mu'teber 'arş-ı mu'âlla gibi ferş-i mü-
cellâ derûn-i ve birûn-i mülevven ve mevzûn setmâkı ve serrîn
sütûnlar ile meşhûn olub, ferşende olan her seng-i periniñ
nakş-i 'acâib ile ta'na zen nakş-i eseriniñ olmuştır.

Şi'r:

Evvel direkler çok şeref virmiş

Göge nur-ı direk direk olmuş

Bağlayub intizâm-ı sertâser

Şanki şaf şaf namaza tırmışlar

Güyâ her 'umûd-ı hob manzar-ı maqam-ı kıyânda kâim ve
her kimin kemân-ı peykeri rükû'da dâim

Her 'umûdı ki serv-ü-kâmetdir

Kâmet idüb 'umûdlar dâim

Kıl ki evvelin namâza dir kâim

Vaşf-ı mihrâb ve minber gû nezâr

Ser mihrâb-ı ber-tâk mukavves

İçi taşı gere kâr-ı mukrabes

Münşîye itmiş kemâ peykerânı

Sipihir itmege ka'n oklarını

Yanında anın bir hob minber

İçi taşı yunulmuş ak mermer

Kurulmuş 'arşa güyâ sellim nur

Göge ağmâğ için a'mel-i mebrûr

(S.245) mihrâb ve minber-i kâna tahtiye oturır. Hâmed-
dir ve kürsi-yi 'arş-ı mażhar teşhidde kâi'dedir. Ferş-i zibâ-
sı 'arş-ı a'lâyâ karşı mesaciddir.

Beyt:

Her kemer kim aña atılmışdır.

Egülüb hoş rükû' kılmışdır.

Dir kimler ki kılmış idi rükû'

Böyle olur rükû' içinde huşu'

Pay-i ber pây-i muttasıl kemere

Şûret-i secde öğredir neşre

Vaşf-ı menâr-ı hay-i büleñd ve müezzinân ercümend

Menâr-ı câri oldı hub-u-mevzûn

Sütûn-ı sakîf minâ fem gerdûn

Çü eskimiş bu sakîf pür sitâre

Aña sengin sütûn olmış minâre

Câmi'-i şerifin çâr divârında çün secere-i tûba câde-i minâre zibâ olunmuşdır ki zemân-ı ezân olduk da müezzin hoş ilhan şadâ-yı selâh hayye 'ale's-salati âvâz-ı büleñd âğâzla hayye 'ale'l felâh-i ezân iz'ân ehl-i imâna âşfâ ve itâ iderler.

Şi'r:

Vakt-i şabâh 'ışk-ı şenidem 'aceb şadâ

Kad ezane el-müezzin hayy-u ale's-selâ

Vaşf-ı cem'iyet-i cemâ'at fi şubh-i ve'l-ems-i evkât-ı hamsede ehl-i sünnet ve cemâ'at namaz ve niyâz ve ta'at için anda cem' olub, etta'ate 'alâ hassebü't-tâka deyü cebir tazarru'yı zemîn taşsi'a vaz' idüb edâ-i şalât (S.246) müfterizât ve nevâfil ve vâcibâtdan sonra şadâ-yı tesbîh ve tekbirleri kâh-ı şamîh kere eşire irüştürürler.

Beyt:

Ey feyz-i vücûd vey- ma'den-i cûd

Ez tu ez tuhmer ramil rûku' est ve ku'd

Bî-cûd tok dünya medî suy-i kıyâm bi lûtf'-i tevhid-i serne
ser el-kıssa müverrid-i erbâb-ı evâd meşhûd-ı şehud ve iktâb-ı
ve evtâd bir câmi'dir ki kutb-i semâ-i cevâmi' matla'-i envâr
livâmi dimege layık-ı müstehakdır. Câmi'i Şerifiñ her kûşesi
kûşe-i nişin zâhid-i mücâhid ehl-i fikirden ve her cânibi sa-
fi şâfi dil ile halka-i zikirdeñ alet-tevâli hâli olmayub ki-
mi zebân-ı hâl ile tevhid-i melik-i müte'âl ve kimi lisân-ı
kal ile zâkir-î makâl "lâ illâhe illallâh Muhammedin Resûlu'l-
lah olurlar.

Şi'r:

Her iki dil vey ez şer hüdâ anâhest

Dest-i hared ez dâmen-i o kütâhest

Ve incân ki resid-i bûy-i 'ışkeş yemşâm zikreş huve
"lâ illâhe illallahest" Vaşf-ı şâdirvân ve ceryân-ı âb-ı re-
vân bekerd-i çeşme-i mühred demide mihr-i giyân tu 'ayn-ı âb-ı
hayât-ı aleyke 'aynu'llah sühan-ı câmi' şerifde olan şâdirvân-ı
nümüne havz-ı kevşer âb-ı revân-ı hayât ile beraberdir.

Beyt:

(S.247) Açar ortada şâdirvân-ı garrâ

Kenar bir kûh-i ve havz muşakâ

Suyı bir hoş zülâl-i pâk cân baḡş

Neşat engiz çalab revân baḡş

Cins-i ins ma'şer-i beşer cân fezâsına müte'ateş ser-
bet-i rûh-ı müteşevvikdir. Âb-ı revâı her zemân ceryânda olur.

Beyt:

Ceryân üzere havz-u-sâdırvân

Sürre-i gûş okur idi heman

Sıfat-ı binâ-i medâris-i 'ulyâ

Binâ oldu nice 'âli medâris

Ki her birinde ulu müderris

İder talebeleri 'âlî ifâde

Kılır dün gün fezâil istifâde

Hazret-i pâdişâh-ı 'âlî cenâb feth-i ebuveh 'ulûm için
erbâbü'l- bâba beş bâb medrese-i müessesetü'l-binâ buyurdılar
ki anda tûllâb bir 'âlî ifade ideler. Dün gün fezâil istifâde
ideler. Talebe-i 'ulûm-ı diniyye-i kütüb-i mend ola ve müzâ-
ker-i me'ârif mutâvele idüb medârise ve mümârese-i 'ulûm-ı rü-
sûma muvânese ve mübâhase ve müaddise ile fûnûn-ı fehûre mu-
hâvere ve müzâkereden 'ale't-tevâli olmayub hemişe-i şer'-i
iştigâle istikbâl vireler. Şa'ir müderrisler femu fazıl ile
ma'rûf cem'isi kemâlatla mevşuf.

Mu'id-i müste'aidi cümle fâzıl

Müfidi müstefidi heb efâdil

Kılın ol hücreler içre sükûnı

Değil 'âlâ ki 'âlem zü fûnûnı

(S.248) vakı'a tâlib-i müttâlib ve kaşd-ı 'ilmiyye

olanlar giceler 'uyûn kevâkib gibi göz yummayub tâ seher-i
kütüb-i mu'tebereye nazar itdiler.

Şi'r:

Çerâğ-ı şubha dek her gice nevvâr

Göz açmaz sıfatı her gice nevvâr

Gerekdir ki çehre-i bâtınları ve kâşâne-i hâtır kuds-i
mevâtınları sebistân-ı taleb-i 'irfanda sitân-ı taleb-i 'ir-
fanda musâyah-ı sabâh hidâyet-ü serâc ve hâic-i 'inâyet ile
rûşen ve pür-ziyâ olmak müyesser ola.

Çün bi kesb 'ulûm-ı dârâ-yı meyil

Ez deger lezzet-u- çin zeyil

Tin derûd çerâğ-u- çü âbı

Nihâd-ı kûca hezeyânı

Vaşf-ı binâ-i pür niğmet

Yapıldı bir 'imâret hob-ı hürrem

Ki anda harc olur mahşül-i 'alem

Anıñ bir gün biş honuna haqqa

Nemek olsa yitişmezdi deryâ

Senâ men dâr-ı dünyâda ki anda

Nihâyetsizdir âmânide revende

Hüdâ-yı bi- hemtâya ki Hazret-i Pâdişâh bülend-i him-
met bir 'âli 'imâret vaz' itdiler ki her şabah ve şam haz ve
'âm envâ'-i et'ama it'âm olub, aç ve muhtâç kimse kalmayub

ma'ide-i pür- fâide hûn ihsân ve ni'âm-ı câvidânları her her
tevâna feyz-i risân olub, ni'âm-ı celil-i halil âsâ cümle fu-
karâyâ gıdâ ve 'aşâ-i gıdâ virilüb cümlesi mu'tenim ve pür ni'-
âm olurlar. Ey keşide-i cihân- hân-ı kerem.

Beyt:

Ey keşide-i cihân hân-ı kerem

Hazır civân tû elvân-ı ni'âm

(S.249) Külliyyen garib ve fakir tâsir olub, kanâ'at ge-
lince ziyâfet ve ri'âyet olunurlar. Cümle halk-ı 'âlem Zakiri'n-
ni'âm şakirü'l- kerem olub, pâdişâhın ez diyâr-ı 'ömr-ü devlet
ve imtidâd-ı sıhhat ve selâmetleri için da'ima hayr du'âlar
iderler. İnşalla'llahu te'âlâ tir-i du'âları hedef-i cânibine
karîn senâları şeref-i isticâbat ile hem nişin ola.

Zemâne dide bi- ihsân-ı vücûd

Yigiti kerimi civâdır vücûd

Çü desteş bi ihsân-ı ber amûde bûd

Cihân zi em'âmeş âsûde bûd

Vasf-ı binâ-i darü'l- şifâi

Mâ enzela'llahu min dar'l- illâ ve enzele'llahu devâ-i
muktezâsınca emrâz-ı lazîmetü'l ı'râza mübtelâ olan her 'aziz
ve zelîl-i za'if ve 'ali'lehu müdâvâ için bir zibâ darü'l şif-
fâ binâ olunmuşdır ki dâ'ima et- tıba-i hâzık, hükemâ-i müşfik
onda cem' olub teşhiş-i emrâz erbâb-ı 'alel ve ı'râzdan sonra
şühd-ü şükür kande mükerrer ile perveş bulmuş eşrebe-i mütên-

evvi'a âdûye-i müteferri'adan nice şerbet-i pür lezzet hayât-ı
bâhşâ ve nice terkibi ma'cûn takviyet-i nemûn ferâh-ı efzâ ile
a'veccâc üzere olan ferâç kabî'il- ilâç derdmendlere devâ-i su-
dimend tedârik itmege dakika rakîba fevt itmezler. Çeşm-i i'ti-
bârı sebil iğtirâr ile maçcûb olmayan ehl-i nazar görür kim ol
bimâristânda her zemânda ecelden gayriye dermân bulunur.

Beyt:

Yapıldı anda bir tımâr_hâne

Bulmaz aña kimse bahâne

Anîñ ma'cûnları her rence dâru

Bulur sıhhat içine girse şayru

(S.250) Cem'-i şerbet-i kâfi ve sâfi

Leb-i dilber gibi her derde sâfi

Et tıbâ hîmet iyler bi nihâyet

Femu fenninde keşb itmiş mahâret

Tutub nabzı olur ma'lûm a'ğrâz

Hema a'râzla teşhisü'l- emrâz

Nice şayrulara sıhhat virirler

Mizâcına göre şerbet virirler.

Vaşf-ı binâ-i mekteb-i müretteb

Zihi bu vakt-i tilâvet dest-i mesih-i âsâ

Kerâmetist vücûd tü halk-ı râz hudâ

Hazret-i Pâdişâh-ı ebu'l-hayrâtın hasenât mefûreti'l-müsavât andan dahî ta'limü'l-kur'ân li'l şibyân bir gub mer-gûbemekteb-i müretteb olmuşdır ki her an şibyân ehl-i imân andantilâvet Kur'ân-ı kadîm ve kıra'ât-ı Muşhaf-ı kerîm idüb, tecvid-i kelâm-ı mecide cehd-i cehid iderler.

Murâd-ı hoyiş zi Kur'ân-ı taleb-i cenâ nice tuvânî
Kiz-u- husûl pezîred makâsîd-ı du cihânî

Ve'l-hâşıl bu binâ-i zibâ mecisü'l-mecmu'-i be-gâyet hoş nümâ ve maţbu' olmuşdır.

Binâ-i Çeşmihâ-i şehri Kostantiniyye, cümle şadakât-ı câriye ve hasenât-ı sâdiyeden birî dahî ricâ-i ecr için icrâ-i mâder ki hâlen belde-i tayyibe Kostantiniyye'ye bazı cûy-i dil cûyeden lezzet ve şafâda ma'il cenneti'l-mevâ gibi hayât bahşâyı cümle-i esyâ gibi sular getürmek için mesâfe-i ba'ideden (S.251) hazâin-i gayrı 'adîde harç ve şarf olunub 'acayib binâ-yı bülend turfe esâs bi-mânend ile 'âli kemeşler yapub, çeşmeler ve havuzlar olunub nil-i cezîli'l-nil gibi muttaşıl seher içinde sular akâr dâ'ime havzı toptolu mâdır. Sanki âyine-i musaffâdır. Teşne'l-bat bâde-i zindegâni ve müte'atsân âdiye-yi hayât câvidâniniñ câm-ı kâmilleri mâlen-mâl ve nihâl âmâlleri cennetmişâl olmuşdır.

Beyt:

Teşnegân dânenî kadar âbrâ
Kez 'atş-ı dârenî suz ve tâbrâ

Hazret-i hudâ-yı hemtâdan ricâ olunur ki pâdişâh-ı

zemân ile'l imtidâd ed-devrân heyacân esîb zemândan her an amânde ola bi-hakki'l-melikü'l- 'âlâ merhûm Sultân Selim Hân 'aleyhi'l-raĥmetü ve'l -ġufrân türbesi kurbunda câmi'-i şerif ve 'imâret-i laţif ve tancaĥêneler ve kur'an-ı kadîm için ta'lim-i mekteb tertib olundu. İbtidâ-i binâ fi sene 927/M.1520-1521, inhitâ-i binâ fi sene 933/M.1526-1527. Merhûm Sultân Selim 'aleyh-i raĥmetü'rrahîm için Yeni-baġçe'de bir 'âlî medrese bina olundu. Şeh-zâde merhûm Sultân Mehmed rûhu ġün Yeniġeri odalarında bir âlâ câmi' ve 'âlî medrese ve 'imâret-i 'amire ve tancaĥâne-i fâĥire ve talîm-i Kur'ân için mekteb-i sibyan dahi binâ olundu. Fi sene 951/M.1544-1545 ve kal'a-i Baġdâd kurbunda Ĥazret-i İmâm-ı a'zâm rûhu ġün ve Hümâm Ekrem merhûmun mezârını ta'mir için rafîzîlerin te'adâsından maşûn olmaġ ġün etrafına (S.252) kal'a-i bülend kal'alar olub, ve 'imâret ve câmi' yapılub millet-i ĥâfiye üzere olan ümmet-i sadakatün-niyet dâ'ime ikâmet-i şalât ve tâ'at idüb, pâdişah-ı 'âlem-penân du'âlar iderler. Nefs-i Baġdâd'da asûde olan kutb-i felek hidâyet necm-i siphir vilâyet Şeyh 'Abdu'lġadir Geylanî 'aleyh-i raĥman ĥazretleriniñ mezâr-ı şerifi tamir olunub, kurbunda olan câmi'-i şerif tecdîd olundu. Şeh-zâde merhûm Sultân Cihângir rûhu Galata'dan taşra bir tepe 'âlî üzerinde câmi'-i bülend ve bâlâ binâ olunmuşdır. Medine-i Konya'da Sultân-ı ma'nevi şşhib-i meşnevi Ĥazret-i Celâleddin Rûmi kudduse sırrahü'l-'azîziñ rûhu ġün mezâr-ı pür envâr' kurbunda bir câmi'-i ref'-i ve mescid binâ olundu ki mübâyâ'at-ı millet-i ĥanife mübayâ'at-ı şer'ait-i Muhammediye iden Sofiyân şâfi meşreb ve saĥih mezheblerden külân-ı intibâĥ bir ser

libâs-ı takvâyı derber meyâ olanlar evkât-ı hamsede cem' olub, ba'de edâ-i farâiz ve sünen-i nevâfil vâcibât-ı lîsân kâl ve zebân hâl ile tevhid-î mülk-i müte'ale iştigalden 'ale't-tevâli hâli olmazlar. Fi sene 957/M.1550. Kûfe'de bir kilisâ câmi' olub, kadîm binâ olmağın ekser divârları yıkılıb harâbe olduk da tecdîd olunub, yeñiden bir câmi'-i vasi' binâ oldu. Fi sene 936/M.1529-1530 ve İznik'de olan Kilisâ câmi'ne ateş düşüb yandık da tecdîd olunub, bir câmi' binâ olundu. Kudüs-i şerifde kible-i evvel olan şahra-i mubâreke kubbesinin içi ve taş ile tezyîn ve tahsin ve tezyîn olundu. Fi sene 909/M. 1503-1504. (S.253) Şâm-ı Şerif'de Gök meydanda karalık dimekle meghûr mahalde bir câmi'-i şerif ve 'imâret-i laîf ve ta'ife-i misâfirin ve harcâc-ı müslimin konmak için tanehaneler ve hânlar binâ olundu. Şabah ve akşam vâfir ta'am bisüb ülüşdürdiler. Fi sene 952/M.1545-1546. Merhûma valide-i şeh-zâdegân Hâşeki Sultân için dikilütaş kurbunda bir câmi'-i zibâ ve medrese-i a'lâ ve 'imâret ve vâfîretü'n-nümâ ve darü'l-şifâ li'l-marazi binâ olundu. Sene 953/M.1546-1547. Merhûm Hâşekî Sultân için Kâbe-i Mu'azzamada bir 'imâret-i keşîretü'n-ni'mete ve medine-i münevverede dahi bir 'âret-i kebîretü'l-menfa' binâ olunub, her gün fukarâ-i Mekke ve Medine'ye ziyâfet olur ve Edirne şehrinde dahi zülâl-i kevser mişâl-i hayât-ı bahşâyı besâtin-i âmâl şü getirülüb nice çeşmeler olub gice ve gündüz mâ-i sel sebil gibi şular sebil olub akar nehr-i Meriç üzerinde olan Muştafa Paşa köprüsü başında câmi' ve 'imâret ve hânlar tertib olunmuşdır.

Tafsîl, Sultân Hazretleri'niñ hayrâtıdır.

Derin harâbe-i 'imâret-i endâz

Ki zıkr-i hayr-ı bî mandez-i tevabi'in diraz

Hazret-i sâhibetü'l-hayrât mifizetü'l-hasenât kerime-i Hazret-i Pâdişâh-ı 'alem-penâh edeba'llahu ve ibkâhu Üsküdâr'-da niyyet-i hâlişa-i vâfiye ve tuyye şâfiye-i kâfiye ile câmi' cem'-i muhâsenât hâvi cümle-i meziniyyat bir câmi' birziynet-i mecmu'-i 'ibâdet ve tâ'at binâ olunub ve bir medrese-i müessestü'l-ni'ma ve mekteb-hâne-i bi-habâne ki tilâvet-i Kur'ân'a tâlib sıbyâna ta'lim-i Kur'an ve tecvid için huffâz-ı kelâm-ı mecid ta'yin olunub ve misâfiran (S.254) sitem âide-i ve gari-bân mîhnet-i keşidelere müte'adid-hâneler ve müstâkil hücreler ta'yin olunub ve sabah ve akşam vâfir ni'âm en'am olunub, en-va'-i ziyâfet ve ri'âyet olunub, âsâyiş ve huzur ve ârâmiş ve sürûr da olurlar. Fi sene 9.

Sultân Hazretleri'niñ hasenâtıdır. Merhûm (Rüstem Paşa rûhu çün) yaptı.

Bir câmi' ki nurânî

Ki görenler sanurdu nurânî

İstanbul'da tahte'l-kal'a kurbunda müşarü'n-ileyh Sultân Hazretleri bir câmi'-î cennet nazîr ve mercidi şerif dahi binâ itdiler ki bu kubbe-i la curdi siphir haţuţ-ı şifâ-i mâh mihirle dıraşân ve nur-ı efşân olalı 'arsede-i hâlde ve taht-ı Eflâk'de şimdiye degin anıñ gibi zibâ ve hoş nümâ binâ ne ta'mir ve âbâd olmuşdır ve ne tertib ve bünâyâd olmuşdır. Tâk ve

mihrâbı bî-nazîr-i 'âlemde tâk ve duvâk mehâfîl-i dîl-pezîri
nâdire-i âfâkdır.

Bejt:

Kıblet-i âftâb deryayı

Secde-gâh-ı hilâl-i mihrâbı

İçi taşı cümle kaşı olub, târ-ı mercârım gibi 'âli ta-
bakât ve bülend-i derecât ile kubbe-i müdevveresi masnu' şâkil
şakaf-i merfu' olmuştır. Fi'l subhî ve'l-mesâi salâtü hams edâ
olunub, evkât-ı müfîzetü'l berekâtta da'vât-ı erbâb-ı tâ'at ve
tazarru'ât aşhâb-ı münacât mercudur ki icâbata makrun ola.

Mescid o câmi'-i feyzi'llah

Zemzeme-i hutbe-i evta bîmâh

(S.255) Gülgüle-i tesbîh bigend-i derûn

Reft-i zene kind ve illâ birûn

Kâbe-i Şerif'e söktürülüb ol dîyâr-ı celîl îllâ 'itibâ-
rın âb-ı rûy-i nemüdâr cennat-ü-adnîn tecrîmîn min te'tîne'l-
bihnâr oldı. Şi'r-i çeşme-i mühûrdâr o şâh-ı revân deşhât-ı
'âşir-i rahşân

Kim durur dir ana âb-ı fîrât

'Ayn küşerdîr ol tâ âb-ı hayât

Hazret-i hüdâ ecl-ü-'âlâldan ricâ olunur ki Hazret-i
Pâdişâh cibrâil el-cûd-i cemi' cûd Hazret-i celîl el-cedûdun
binâ-i 'imâret darü'l-mülk hilâfetlerini ve tarh-ı esâs ve rav-
zâ-i huld saltanatlarını hişe rûnîb-i diniyyet ifâda-i hayr ve
ihsânlar ile müzeyyen ve müstahsin idüb erkân-ı medâris-i îslâm

ve bünyân kavâ'id-i mille seyyidi'l-enâm 'aleyhi's-şalât ve's-selâm her zemân işâ'-i şefkât ve enâmları ile muntazım ve müstehakkim idivere Âmin yâ rabbi'l-'âlemin.

Tafsîl, Hazret-i Hüdâvendigâr gerdûn iktidârın eyyâm-ı se'âdetlerinde olan 'ulemâ-i kirâm ve fuzelâ-i 'izâm bunlardır. Hâce pâdişâh-ı 'âlem-penâh hazretlerinin kadîm-i hocaları Mevlâna Hayrüddin Efendi Kastamoniden'dir. 'Âlim ve fazıl zü fûnün muhakkık ve medkûk kâmil kimesne idi. İhyâ tâ şeref-i musahâbet-i pâdişâhi ile müsta'id olurdu. Vefâtes sene 950/M.1543.

(S.256) Müfti 'Ali Çelebi fahrü'l-'ulemâ zahrü's-süle-nâ-i Mevlâna Şafî 'Ali Çelebi el-Cemâlî 'âlim ve âmil fâzıl ve kâmil 'azîz idi. Ehl-i perhiz idi. İstanbul'a meçhûm Sultân Bâyezid-i sa'idin medresesinde müderris idi. Tâ fevt olunca beyne'l-'ulemâ mükerrrem ve müfehhim idi.

Kemâl Paşa-zâde, ba'de efdal 'ulemâ-i edvâr ekmei fuzelâ-i âhyâr Molla-i a'zâm, 'allâme-i 'âlim, câmi'-i fûnûr, hasâil-i mecmu'a, resâil-i fezâil, siper-i nihr-i hazâik, muhîti külli kemâl şems-ü şeri'at, maşriki fazilet Mevlâna Şemseddin Ahmed ki Kemâl Paşa demekle meşhûrdur. Şahâyıf-ı muhtar-ı 'âti ve letâyıf-ı münşeâtı hilve-i resâil me'âli ve fezâiledir ve bedâyi'-i kelâm, feshâhât-ı 'âlâmı dibâce-i cerâyidi efkâr-ı e'âli ve efâzıldır. Bi'l-cümle cem'-i 'ulûmda tâ'mîki ve külliye fûnûnda tevaffuk-u telifât ve tafsilâtlarından ma'lumdur. Hiç bir fen yokdur ki onda ihtira'-i olmaya mâhâsıl nice zemândır ki bunun gibi fâyık molla zuhûr itmiş degildir. Pâdişâh-ı 'âlem-penâhın ism-i se'âdetlerine te'lif ittigi kitâbların nihâyeti

yoktur. Âhir 'ömrüne dek müfti-yi zemân oldu. Vefâtes 940/M. 1533.

Müfti Sa'di Çelebi ba'de zabide meşâhir-i fuzelâ-i 'aşr-ı 'ilmde behârir-i 'ulemâ-i dehr-i Mevlâna Sa'di Çelebi ki Fennâri-zâde demekle ma'lûmdır. Fezâil-i kesire ile 'areste-i haşâil-i esire ile pîr-est olmağın (S.257) Anadolü'ya ve Rum-ili'ne kadı olduğdan sonra müfti-i zemân oldu.

Müfti Kadri Çelebi Fahrü'l-'ulemâ ve zâhirü'l-sülehâ mişkât-ı meşâbihü'l-âsâr ve'l âhbâr, câmi'il 'usûl ve meşârikü'l envâr.

Mevlâna Kadri Çelebi ki nazım-ı mekûnat dürrer-i hakâyık ma'kûl naşîr-i mestubât-ı dekâyık menkûl olub, zi'l-kude-i el-hadd ve zihn el-wifâd kâşif-i esrâr-ı hakâyık vâkıf serâir-i dekâyık idi. Anadolü'ya kazî-'asker olub, ba'dehu müfti-i zemân oldu.

Müfti Molla Çivi-zâde küde-yi fırka-î 'ulemâ-i dindâr zübde-i zümre-i fuzelâ-yı şera'it şî'âr-ı nakîyye-i meşâhiri'l selef nakîyye-i nehariri'l- hâlet Mevlâna Şeyh Muhammedi'l-meşhîr Çivi-zâde ki tir-i felek 'ilm-i zirve-i kum-ı hilm dürr-i kelâm ruh-ı beyân-ı keşşâf-ı rumûz mübâse-i müşkilât ve beyân-ı mülhasıl künûz-i hakâyık mu'adelât idi. Anadolü'ya ve Rum-ili'ne kazî-'asker oldu. Sonra müft-i zemân oldu.

Müfti Şeyh 'Abdülkerîm gâyetde fakîh ve müfessir ve muhaddis 'azîz idi. Kerâmeti zâhir olmuş, şâhib-i irşâd idi. Güçük Ayasofiyeye'de her cuma' gün va'z-u-nasîhat iderken yüz

akçe vazîfe ta'yin olunub, müfti dahi olmuştur.

Müfti Hoca Çelebi Ebu's-su'ûd, 'ilem 'ulemâ-i meşârik ve'l-meğarib el-müstehâk bi'l-ihtâd fi cem'il mezâhib ma'la hilâli'l 'ilm ve'l-mes'ûd ve huve şeyhü'l-islâmî'l-müslîmin Mevlâna Ebu's-su'ûd li-izâl-i mu'azzamâ ve'l-düseri'l-'ilm mu'azzamâ ki Hoca Çelebi demekle bi'l-istihkâk meşhûr-ı âfâkdır. Zemânede 'ummân-ı ma'ânî (S.258) bilkim numân-ı şânidir. Hâlâ pâdişâh zıllu'llah Hazretleri'nin eyyâm-ı humâyûn 'adâlet makrunlarında tefsîr-i âyât-ı beyenât Kur'ân-ı 'azîm ve furkân-ı kadîm yazmıştır ki esrâr-ı tenzil envâr-ı tevîl ile itdüğü tevzih tenkihleri ümmet-i kesîretü'l- Muhammedü'l-Muhammediyye aleyye efdâlü's-şalât ve'l-tehiyye ve tenkihleri ümmet-i kesîretü'l- Muhammed'e sebep-i zülâl-i mağfiret ba'is-i silsâl-i efdâl ve rahmetdir. Hiç bir pâdişâh 'alem-penâr zemânında bunun gibi tefsir yazmış değildir. Makbûl-i cümle 'ulemâ-i 'izâm dır ve matbu'-i fuzelâ-i zevi'l-ihtirâm dır.

Tafsîl, kazî-'asker-i dürr-i zemân Hazret-i Sultân Selâtin-i cihân Molla 'Abdu'lvâsi Çelebi, Anadolu ve Rum-îli Kazî-'askeri oldu. Ba'dehu kâ'bede tekâ'üd ihtiyâr itdi.

Molla Muhyiddin Çelebi 'an evlâd-ı Fennâri Anadolu'ya ve Rum-îli'ne kazî-'asker oldu. Sonra müftî olub tekâ'üd itdi.

Molla Kadri Çelebi Anadolu'ya kazî-'asker oldu. Sonra müfti olub, tekâ'üd itdi.

Molla Ebu's-su'ûd eş-şehr Hoca Çelebi İstanbul kazasında Rum-îli kazî-'askeri oldılar.

Molla Muhyîddin Mehmed, Kutbiddîn-zâde dîmekle meşhûrdır. Anadolı kazî-'askeri olub, sonra tekâ'üd itdi.

Molla Şeyh Mehmed ki Çivi-zade dîmekle meşhûrdır. Anadolı kazî-'askeri iken ba'dehu müfti olub sonra Rum-ili kazî-'askeri oldu.

Molla Ma'lûl Efendi Emirî kazî-'asker iken tekâ'üd itdi. (S.259) Molla Sinân Çelebi, Anadolı kazî-'askeri iken tekâ'üd itdi. Molla Bistân Çelebi, Rum-ili kazî-'askeri iken tekâ'üd itdi. Sonra Mekke'ye kadı oldu. Molla 'Abdu'rrahman Rum-ili kazî-'askeri olub, ba'dehu Mısır'da kadı olub, hâliyen mütekâ'iddir. Molla Ca'fer Çelebi Anadolı kazî-'askeri iken hâliyen mütekâ'iddir. Molla Hamid Çelebi bi'l-fi'l Rum-ili kazî-'askeridir. Molla 'Abdu'lkerim-zâde Muhyîddin Anadolı kazî-'askeri iken mütekâ'id oldu. Molla Perviz Efendi, bi'l-fi'l Anadolı kazî-'askeridir.

Tafsîl pâdişâh zemânında olan 'ulemâ bunlardır. Molla Hâfıziddîn Mehmed ki hâfız-ı 'Acem dîmekle meşhûrdır. 'Alem-i nuhakkık fâzıl-med fıkıdır. Her 'ilmin mübâhşına risâle yazmışdır. Semâniyye'de müderris iken tekâ'üd idüb vefât itdi.

Molla 'Abdu'llatif Kastamonidendir. Edirne'de Sultân Bâyezid Medresesine müderris iken Edirne kadılığı 'inâyet olub, ba'dehu tekâ'üd olub seksan akçe ta'yin olundu.

Molla Şeyh Muhammedi el-Andelisî, Şeyh Muğuş dîmekle na'rûf-ı 'azîzdir. 'İlm-i tefsîrde hadîsde mâhir ve sâ'ir ulum-ı 'arasiñ enva'ına mustahzar kimesne idi. Bi'l-cümle hâdire-i 'aşr bîr fâzıl ve kâmil idi (S.260) ki bunuñ gibi

câmi' cem'-i 'ulûm-ı nakliyye ve 'akliyyede bir şahıs dahi ne görülmüş ve ne işidilmiştir. Kelli tekâ'üd olunub teka'üd vazifesi ta'yin olundu. Şiddet-i şitâ-i Rum'a mütehâmil olmayub Mısır'a gidüb anda vefât itdi.

Molla Nakızı Bâyezid, sâlih ve zâhid kimesne idi. Semâniyye'de müderris iken Amasiyye müftisi ve hem müderris olub, ba'dehu tekâ'üd idüb, vefât itdi. Sene 943/M.1536-1537.

Molla İshâk Çelebi, Üskibîdir. 'Âlem-ü-fazıldır ve şâir-i mâhirdir ve inşâyâ dahi kâdir semaniyye'de müderris iken darü's-selâm-ı Şâm'a kadı olduk da bu târîni kendü demiştir.

Beyt:

Şehr-i zi'l-hicce 'azm-ı sefer Şâm oldı.

İşitdim yazmağa târihini ihtişâm oldı

Sene 942/M.1535-1536 ve anda vefât itdi.

Molla Veli Birâder demekle ma'rûf 'âlem ve 'âmil nice müderrise müderris olub, tekâ'üd itdik de otuz akçe vazife ta'yin olundu. Latif ve sülis eş-ârî ve çok letâifi vardır. Hüsn-ü muhâverede bi-nazîr îdi.

Molla Ca'fer Nihâlî ki Bursalu Ca'fer Çelebi demekle meşhûrdır. Tâbi'-i nazîrî zarif ve latif kimesne îdi. Müderris iken otuz akçe tekâ'üd akçesi ihtiyâr itdi. Eş'ârî ve latifi vardır.

Hekim Şâh Mehmed, Kazvinîdir. Yüzyigirmi akçe vazife ile tabib iken, tefsir ve harâce-zâde tuhâfına hâşiye yazmıştır. Bu zemânda vefât itdi.

Şâh Kâsım İbnü'l Şeyh el-Hazbûbi 'Acem'den sürgün (S. 261) gelmiştir. 'ilmde ve inşâda mâhirdir. Yevm-i elli akçe ile oturak vazifesi virildi. Târih-i Âl-i 'Osmân yazmıştır. Temâm itmeden vefât itdi.

Kadı-zâde 'Acem ki Molla Tahiriddin Erdebili dirler. 'Acem'den sürgün gelmiştir. Şi're kâdir, inşâyâ mâhirdir. Hüsn-ü hattı dahî vardır. Mükemmel kimesnedir. Târih-i Hâkâniyi terceme itmiştir. Sekiz akçe oturak 'ulûfesi ta'yin olundu.

Şeyh Şiştêrî, 'Acemdir. Kuvveyi'l-zihîn kimesne idi. Fâdişâh Hazretleri'niñ cülûsuna Fârsi kaside demiştir. Bir mısra'dan tahta cülûs târihi ve bir mısra'dan feth-i Rodos târihi zâhir olur. Hâşiye-yi Tecrîd'e hâşiye yazmıştır.

Mu'ammer-zâde Molla Muhyiddin, ehl-i 'ilm idi. İki defa Haleb'e kadı olmuştur.

Molla Bedreddin ki vezir Hâdım 'Alî Paşa kuludur. Kâle Bedreddin demekle ma'rûfdır. Haleb'e ve Edirne'ye kadı olmuşlardır.

Molla Âşık Kâsım, zeki el-tâbi' makbulü'l-keâm, latîfü'l-muhâvere kimesnedir. Çok letâifi vardır. Edirne'de bir kaç gün müderris olub, sonra ayda biñ tekâ'üd 'ulûfesi ta'yin olundu.

İsrâfil-zâde Molla Fahreddîn, sâhib-i zekâ ve fetânet-i makbulü'l kelâmdır. 'Ulûm-ı akliyyede kâmil molladır.

Molla Saçar Emîri Efendi, Tebrizlüdür. Haleb ve Şâm ve Kostantiniyye kadısı olub, ba'dehu yüz akçe ile oturak oldı.

'Ulûm-ı 'Arabiyyede ve 'Ulûm-ı şer'iiyyede kâmil husûsân şenâ'-at-ı inşâda mâhirdir. Bunca zemândır ki mevâlîde (S.262) bunuñ gibi münşî gelmemişdir.

Köprücük-oğlu Molla Sinân, Amasîyye'de müfti ve müder-
ris oldu. Ehl-i 'ilm ve şâlih kimesne idi. Molla Mehmed Beg
Sultân Bâyezid kulludur. 'ilmde mâhir fazıl kimesne idi. Şâm'a
kadı oldu. Sonra Mısır kadılığı vîrilüb, giderken yolda vefât
itdi.

Manastırlı Çelebi, 'ilm ve fazıl kimesnedir. Edirne'de
Çelebi Medrese'sine müderris olub, sonra 'uzlet-i ihtiyâr it-
miş idi.

Tafsîl Sultân Süleyman Hân zemânında olan Meşâyîh

Müfti Şeyh ki 'Abdu'lkerim el-Kadıri dîrlerdi. Gayetde
fıkıh ve tefessir ve muhaddis 'aziz idi. Sofılara irşâd ider-
di ve her cuma' Küçük Ayaşofya'da va'z ve naşihât iderdi. Ga-
yetde müveşşer kelimâtı vardır. Yüz akçe vazife ile fetvâ vir-
mek emr olundu. Kerâmeti zâhir 'azîz idi.

Şeyh Mahmud Çelebi, Hazret-i Emîr Buhâri'nin halifesi-
dir. Sâhib-i edeb, ehl-i vakar 'âlim ve 'âbid-i 'aziz idi.

Şeyh Pirî Halife, Hamîdelüdür. Seyyid Buhâri ile muşâ-
habât itmişdir. Ehl-i irşâddır. 'Aziz-i 'âbid olub, munkatı'
'îne'l-nâs idi.

Şeyh Hacı Halife, Menteşelüdür. Mubarekü'l-nefs, Mara-
zi'l-esir, mütevâzi' 'aziz, ehl-i irşâd kimesne idi.

Şeyh Bekîr, ehl-i 'ilm olub ba'dehu fi şud ehl-i kerâmet oldı. Edîb ve lebîb vakûr ve şabûr hâlim ve kerim kimesne idi.

Gündüzlü Şeyh Muslihiddin Halife, tarîk-i zinde 'âbid ve zâhid, ehl-i irşâd (S.263) 'aziz îdi.

Şeyh Muhyiddin, İznîklüdür. Sultân Selîm câmi'inde îmâm îdi. Müteşerri' 'âbid ve zâhid mubârek el-nefs-i 'aziz kerâmeti zâhir olmuş kimesne idi.

Şeyh İskender Dede 'Ârif, billâh-i 'aziz idi. Egerçi ümmî idi. Emma taşarruf sebebî ile ma'ruf-ı zevkîyyeye mâlik olub, irşâd iderdi.

Şeyh Sinân Erdebilî, 'âbid ve murtâz-ı 'aziz irşâda meşgûl idi. Ehl-i hâl kimesne idi. Vakı'a ta'birinde dahî müsellim idi.

Şeyh Muhyiddîn, iştiblüdür. Sâlih ve müteverri' ehl-i riyâzet ve ehl-i mucâhid 'aziz idi.

Şeyh İsmâ'il, mücerred Şirvânî idi. Sâhib-i kerâmet ve ehl-i 'ilm 'aziz idi. Mekke-i Mekerreme'de mücâvir oldı. Anda vefâ itdi. Fi sene.

Şeyh Ramazan Halife, zâhid ve 'aziz idi. 'Ali Paşa tekiyesinde olur 'ârif ve 'âbid kimesne olub, gâyet havf mu'abber idi.

Şeyh Bâli Halife, 'âlem-ü-mürşîd, fukarâ-i sakiyenden olub, Ayasofiyeye'de mütemekkin idi.

Şeyh Musliḥiddin ehl-i 'ilm ve edeb-i tarîkiye ri'âyet ider, ehl-i tefsir ve â'râz-ı 'aziz idi. Şeyh Sinâḡ Halîfe âhî kimesne olub, fe-emmâ cezebe-i 'azîm, sâhib-i 'aziz idi. Şeyh 'Ali gâh ve anı keşf kılub ve ıtla'î havâtıra mâlik 'azîz idi. Şeyh Avis, zâhid ve takvayı ve varû'de bi-misli idi. Şâm da mütemekkin oldı. Ma'rûf-ı keşireye mâlik idi. Şeyh Davud, ehl-i 'ilm 'âbid kimesne idi. Şeyh Baba (S.264) Ḥaydar Semerkandî, Hoca 'Abdu'llah ile müsâhabat itmiş müteva'zi' ve mütehaşi' 'azîz idi. Şeyh Sofiyiddin 'âlim ve 'âbid ehl-i halvet 'aziz düş ta'birinde kâmil olub. Amasiyyede olur idi. Şeyh Muḥiddin Kaḡalaludur. Amasiyye yanında bir köyde dâimül- 'ibâdât ve'l-mücâhidât 'aziz olub ehl-i hâl meşhûr kimesne idi. Sinân merḡûm Kılıbede olurdu. Meşâyiḡ-i 'izâma ve 'ulemâya yetmiş sâhib vecd-i hâl ve ehl-i kemâl kimesne idi.

Şeyh Kara 'Ali Çelebi ki kara merḡûm Şeyh Sinân Ḥazretlerinin oğludur. Ehl-i velâyet ve sâhib-i kerâmet 'aziz idi. Hekim İshâḡ sâbıkân tabîb naşrânî idi. Ba'dehu müslüman olub, taşavvûfa şûri' itdi. Bâ'zı kitâb telif itmişdir. Ehl-i 'ilm-dir. Şeyh 'Abdu'lḡaffar medeni ehl-i kerâmet 'aliyye ve makâmât-ı seniyyeye kâdir ve sim-ü-besîm 'aziz idi. Şeyh Analuce Muḥiddin ki Kalendarḡâne câmi'inde imâm-hâtib idi. Şeyh mübarekü'n-nefs saḡihatü'l-akîde, ehl-i sünnet ve cema'at pir 'azîz idi. Şeyh-zâde Mevlâna 'Abdi Çelebi Merzifon'dandır. 'İlm ve fazıl ile meşhûrdır. Tarîḡ-i va'zda kâmil 'aziz idi. Şeyh Maḡmud Dede, Konya'da türbe-i molla ḡünkârda olur. Ehl-i 'uzlet 'aziz ve halkdan munkatı' müstecâbü'd-da'va sâhib-i

kerâmet kimesne idi. Pâdişâh Hazretlerine mülâkât (S.265) müyesser olub, hayır du'âlarına müzehher oldılar.

'Abdu'llah Dede, Akşehir kurbunda bir köyde olur. Sâhib-i kerâmet müstecâbü'd-da've 'aziz idi. Her gece misâfirini ziyâfet idüb hayrı ve ni'meti çok kimesne olub, çok mescid-ler ve köprüler meremmet idüb hayrât ve sadakâtına nihâyet yok kendü çifti ile dirilür derviş kişi idi. Şeyh Hekim Çelebi Nakşibendi 'ilmi zâhir ve bâtından kâmil kimesnedir. Şeyh 'Abdu'llatif Nakşibendi kâbe-i mükerrermede vefât itdi. Fi sene 971/M.1563-1564.

Şeyh Vaizezeli-zâde, ehl-i hâl 'azîz, 'ulum-ı zâhir ve bâtında bi-mişlü 'azizdir. Şeyh 'Ali Çelebi, merhûm ki Ayasofiyeye'de mütemekkin idi. Hayli ehl-i müşâhade ve mücâhide 'azîz idi. Bunlardan mâ'ada Hazret-i Pâdişâh-ı saltanat pâdişâhîni eyyâm-ı 'adâletlerinde ve hengâm-ı saltanatlarında füzelâ ve 'ulemâ ve şâ'ib-i fazilet ve meşâyih ve sulehâ-i ehl-i marifet ol kadar çokdur ki ta'dâd-ı imdâd kalem ve dâvât ile müyesser ve mutaşavver degildir. Husûsân bilâc-ı selâsiye kadı olmus nice fazl-ı rûzgâr ve mütekâ'id nice 'ulemâ-i nâmdâr ve bi'l-fi'l medreselerde ifade ve istifadeye meşgul fâyık medreseler lâ-yuhşa ve lâ-yurvadır. Bunları tafsîl ve ilmâl mûcîb-i imlâl olmağın bu bâbda etnâbdan ihtinâb olundu. Hazret-i Müheymin-i müte'âl ve cenâb vahbü'l-âmâl celle 'an el-şebiye ve el-mişâl dergâhından (S.266) bi'l-tazarru' ve ilâ bi-tehâl ma'mûl ve mesûldür ki mukaddemâ kitâbeden hâtîme-i hitâbe gelince bu risâlet-i belâgat mâkûlde esâmileri mezkûrdır ve

nikâb-ı 'aliyye ve merâtib-i zâkiyyeleri mestûr olan 'ulemâ-i şera'it şî'âr ve meşâyih-i vilâyet diyâr ki her biri bâki makşure hüsn-ü 'amel hâdis ma'mûre-i din ve düveldir.

Beyt:

Füzûn ez nem ve eber ve deryâ vurud
Zemân-ı bâd bir cân âşiyân vurud

Anlarıñ himmet-i 'âli nihmetleriyle ve rûhâniyyetleri makâr-ı niyetle Hazret-i Sultân selâtin-i Cihân hülâsa nevi' benî insan helâle-i tâc Âl-i 'Osmâniyân.

Beyt:

Süleymân-ı devlet ve cemşid-i pâye
Zecrih-i efkende bir hürşid-i sâye

Hazretleriniñ itnâb Seradakât-ı cihândarileri evtâd idi. Mesâmir-i sermedi ile müekked ve muhalled ve i'tâf-ı iz-yâl şehriyârileri tırâz-ı âgrâz ile muhtarız ve müferrez olub reâyât zafer nigâr ve nûşret şî'ârları tenfih-i şûr mensûr ve iyât-ı kâmkârları şahâf derârer olarak rûzgârda tâ hengâm nig-ver-i mensûr ola hicrete seydü'l-enbiyâ-i ve âle'l-hicâbe-i emin yâ mü'in-i nazm

Ey şehin-şâh dehr-i 'âli cân
Mağz-ı lûtf hüdâ-yı zıll-ı âlih
Sâye ki emr-i mesûn hüdâ bizden
Ola zâtıñ cihânda sâye-i fikir
Biñ hâh-ı cihânân olduk
Cümle halka mihribân olduk

(S.267) Şu Süleymân ki mihr-i hâtemle
Kâr fermâ-yı 'ins-ü-cân olduk

Didiler. İyleyüb du'â ve senâ haleda'llahu mîlkehu ebe-
dâ. El-minnetü'l-li'llâh ki Hazret-i pâdişâh cihân-penâhımız
vâriş-i efser-i Süleymândır. Gevher-i mülk âl-i 'Osmân'dır.
Ma'den-i cûd bir sâhib-i vücûddır ki ol zât-ı huçeste şifâta
mişlü ve hemtâ manend ve cûd-ı 'ankâ ve şişeye iksir ve kimyâ
dünyâda nâ-peydâdır. Bi'l-cümle âfâza-i 'avârif el-ţâf eşfâk-
da ifâde-i ihsân ve infâkda çün meşârık-ı 'âlem eşrâk fûrûğ
bahşâ-yı mesâkin âfâk olmuşdır. Devlet medâr-ı merşâd 'ibâd-ı
hîmmet âli töhmeti miftâh murâd olmağın leyl-ü-nehâr bi-hadd-
ü-bi-şumâr ni'ğmet bi-nîmetleri herkese ve her nefse vâşıl bi-
fâşıldır. Şâhâne ihsânına ne cüzzi bahane gerek bi-nihâye in'-
amina ne füsûn ve fesâne gerek Meşelâ kemter kuluna ihsân-ı
iklim-i harâcîdir. Edna-i hil'atı felek-i atlasıñ rinyâd'-ı
bâcidîr. Saħa-ü-kerende 'itâ ve nigmede hâtem-i tayyi defter-i
tayyî ve kendüsi lâ-şey-i olmuşdır. Bâ-vücûd kerem-i vücûd-ı
Hazret-i Pâdişâh mes'ûduñ mahzarında hursîd-i munzar feles-i
âhmer kadar mu'teber degildir. Menâzir-i dide-i intibâh er-
bâb-ı başirete ve cilve-gâh-ı isti'bâr âshâb-ı teyakkuz ve 'ib-
rete rûşen ve mu'ayyendir ki bir muktezâ-yı fahvâ-yı kelâm me-
cid "innehu li hubbi'l hâyri le şeddid" (S.268) tarîk-i hayrâ-
ta sülûk ve câde-i hasenâtı meslûk dutmak müstevcib kurbet
hazret-i rubbiyyet müstecâh ecri ve mağfiret idüğine delil kâ-
fi ve sebil şâfidir. Lisân-ı mu'ciz beyân-ı sâhib şer'iden ki
hülâsa-i âsıl ve fûrû' cümle kâinat ve mevcudâtdır. Efdalü's-

şalat-ü selâm min-el-mülki'l- 'allâme. Sudûr ve zuhûr itmişdir. Es- şadakat terdi'l-belâ-i ve tezyidi'l- 'Ömr velâ yezi- dü'l- 'ömr illâ bi'l-bir ve lâ yereddi'l-kazâ illâ bi'd-du'â-i ikdâra i'mâre ez-diyâd ve beka virdüğine delîl-i mu'in ve kavî-i mübeyyendîr. 'Ale'l-husûs 'ulemâ-i dîn ve meşâyih-i ehl-i yakından ba'zı erbâb kavbîke her biri kâşif-i esrâr-ı u'yûbdur. Belki hâzık-ı hâcib-i müşkilât-ı şarık suhub mu'e- dalât-ı vakıf hafiyyat-ı me'ârif-i esrâr ve 'ârif-i haciyân 'avârif-i âgâr olmuşlar. Hâtır-ı halvet güzinleri bir veche âyin mücâhede züeyâyı tehnâyide teveccûh-ü 'âlim âkdes ve maḥ- rûm-ı hayrım ins olmak için ser 'uzleti zânevi ferâcata çeküb şuvar-i tahayyülât-ı ta'allukât-ı diniyye ve dünyeviyeden lev- n-i hayâl ve safha-i bâlileri hâli olduğu leyâlide ve ba'zı hâb-ı hob rüyâ ve menâm-ı mubârek nümâ müşâhede itmüşlerdir. Bir muktezâ-yı fahvâ-yı kelâm kad şadakatü'r-rüyâ anuñ gibi rüyâyı mübeşşir delil muzahherdir ki pâdişâh 'âlem-penâh Haz- retleriniñ (S.269) 'ömr-ü şerifleri uzun kalmadan ya'ni şad ve beyt-i sâldan efvûn ola vakı'a Hazret-i pâdişâh dîn penâh ebeda'llah ve ibkâ ki merkezîr mesellem ve fazl-ı nakşa dâi- re-i sühâ ve bedeldir. Mekârim-ı ahlâk ile meşhûr-ı âfâk ola- lı munâbe hakdan perhiz ve katl-i halıktan giriz itdüğü için Hazret-i rabb-ı celil anlara 'ömr-ü tevili ruzî kılmışdır. Mercûdur ki zât-ı şerif ve 'anasır-ı laḫifleri şî'r taḫte-i mukarnaş firûze-i felek bir gerdiyân serâce-i gayrekend medâr 'uz serîr-i sultaniyyetde ve hengâmında hilâfetde sâlhâyı be- yâr ve vakr nehâyı bi-şumâr-ı pâyidâr ve bir qarâr olalar.

Beyt:

Ey şehri-yâr-ı 'adl vey-mahzûn hişâil
Ey menba'-i mâ' vey-mecmu'-i fezâil
Cemşid gibi hükümün insiyle ana nâfiz
Hürşid gibi feyzîn hayrıyla birre şâmil
Pazıl ve şerefde şâhâ bür hûn saña ne hâcet
Hürşide hüsni içinde lazım değil delâil
Sen şehri-yâr-ı vasfın itmekde fikir 'âciz
Çün zât-ı vasfa sığmaz ey dil sözi uzatma
Sen şehsuvâr medhin itmek de 'akıl zâil
Geh ola şada'yı ba's ş hatim iyleyüb 'âkıl

(S.270) İzzet-i başında efser-i devlet kapında çâker
Matlûb ola müyesser maksûd-ı cümle hâsel

Âmin yâ mucibü'l-seylâlin ve yâ hayrû'n-naşırîn tevâ-
rih-i şâhân pişîn ve mülûk-ı müttêkid min el-kâb selâtin 'âli
cenâb kitâb bedâyetü'l-nihâyede bu ve cümle ta'bin olmuşdır ki
Yemen diyârına Hadr-ı mevt vilâyetine her kim mâlik olur, an-
larıñ pâdişâhlarına tûbba' dirler. Cem' olsa tebâ'ya dirler.
Vilâyet-i Şâm ile Cezire'ye mâlik olan pâdişâhlara kayser dir-
ler cem' olsa kayasıra dirler. Diyâr-ı Fârs pâdişâhlarına naş-
ri dirler cem' olsa ânâşıra dirler. Diyâr-ı Mısır'a Kıbtiden
kâfirden pâdişâh olsa fira'ın dirler cem' olsa firâ'ne dirler.
Vilâyet-i habese mâlik olan pâdişâhlara hâbeşi dirler. Hind
vilâyetine pâdişâh olanlara râcâ dirler. Batlamyus diyâr-ı
Rum pâdişâhlarına kostantin dirler. Dilem kavmine mâlik olan

pâdişâhlara kânabı dirler. Ya'ni isimlerine ki lafzın el-hâk iderler. Keyfâ ve keyhûsrev dirler ki demek pâdişâh demek olur. Âgât kavmine mâlik olan pâdişâhlara Nemrüd dirler. Cem' olısa nemârude dirler. Ba'zı tevârih kitablarında el-kâb selâtin bu ve cümle yazılmışdır. (S.271) Ânasırira 'Acem, Keyasıra Rum, fağfur-ı Çin, havâkır-ı Türk, ikbâl-i 'Arab tebâ'ıye-i Yemen reâyân-ı Hind" mülûk-ı Sâsân, Âl-i Büveyh, selâtin-i Selçûk, Kâ'ân-ı Havârizm, Batlamyus-ı Yunân cem'-i olısa batalese dirler. Tabakatü'l-mülûk, neferân 710/M.1310-1311. Müddet-i İşân sene 418.

Kütüb-ü tevârihde hikâyet ve risâil-i siyerde rivâyet bu üslûb üzere mektûbdır ki tabaka-i ulâ bunlara pişdâdiyân dirler. Ya'ni kesirü'l-'adl demek olur. Neferân 13, sene 2568.

Ol mülûk-ı 'Acem eel-i selâtin-i ümem Keyyumers Şâhdır. Ehl-i târih bunların gusûsunda ihtilâf itmişlerdir. Ba'zı dimişler ki esbât-ı Mehlâildir. Ya'ni Mehlâil'in oğlu oğludur. Emmâ inâm-ı hüccetü'l-islâm Muhammed Gazâlî rahmetullah-'aleyh Kitâb-ı Naşihatü'l-Mülûk'de sit nebî 'aleyhi's-selâmın karındaşıdır deyü buyurmuşlardır. Kadı Beydâvi rahmeu'llah-ı 'aleyh "Kitâb-ı Nazm-ı Tevârih'de Hazret-i Nuh nebî 'aleyhi's-selâm evlâdındır. Meşelâ Keyyumers İbn. Vilâd, İbn. Sâm, İbn. Nuh 'aleyhi's-selâm dimişler. İbtidâ âyin-i pâdişâhiye nizâm-ı kavânin şehir-şâhiye intizâm bunlar virmişlerdir.

Şi'r:

Müverrih ki târih-i 'alem nihâd

Zi gûftâr-ı müyed hiyin gerdiyâd

Tahsinîn hidîvi ki kişver geşûd

Ser nâmed ârân Keyyûmers bûd

Çün beşest bir taht ve bünhâd-ı tâc

Bi-nedâhâtez merd-ü-hakân-ı harac

Ba'zı tevârihde sene 1000/M.1591-1592. Müddet-i salta-
nat sene 560/M.1164-1165. Emma Şeh-nâmede salтанat sene 30.

Bi keyyi derûn sâlisi Şâh bûd

Necut-i çü hursîd bergâh bûd

Dünyâda binâyı ibtidê bunlar yapıdı. Belh şehrinini Aştıra
sehrini, Demâvend şehrinini bunlar itmişdir dirler. İbrişimden
ve günden kıldan esbâbı ve kaftânı ve sebêtı bunlar ihtira'
itmişdir. Kuyı kazub su çıkarma ve karizler yapıub çeşme itmek
meyve ağacı dikmek ve mancınık ile ve şapan ile taş atmak bun-
larıñ icâdıdır. Müşârü'n-ileyh Keyyumers dünyâyı diniñ fenâsın
müsâhede itmegin dünyâyı terk idüb, hâneye girüb ma'bûd-ı vâ-
cibü'l-vücûda genc ve çârda leyl-ü-nehâr tazarru' ve ibtihâl
ile 'ibâdet ve tâ'ate istigal idüb, kendüniñ oğlu Siyâmına
tahtı virüdi. Mezkûr-ı dirler katl idüb bunıñ zemân-ı salţana-
tı azl olub, yirine oğlu Hûşeng pâdişâh oldı. Hûşeng veled-i
Siyam'ın müddet-i salţanat sene 40. Şeh-nâme'de müddet-i 'Ömrü
sene 500.

Cihândâr-ı Hûşeng bârâyı ve dâd

Becây-ı sâ tâc-ı ber ser nihâd

Gâyetde 'adlu-u- itmegin piş-i dâd iken lakab kodılar

bunıñ (S.273) zemânında çok şehirler ve 'imâretler yapıldı.
Şehr-i Sus ve Şehr-i Şesdur ve Şehr-i İsfahan ve

Şehr-i Bâbil ve şehr-i Kûfe bunîñ bünyâdîdır dirler ve ma'-
 enler altun ve gümüş çıkarmak ve ağaçları kesüb, tahta iy-
 lemek ve arklar kesüb şu götürmek bunîñ icâdîdır ve semmur
 ve sincâb ve kakım ve vaşak ve dilki derilerini kürk idüb
 giymek bunîñ ihtira'ıdır. Şikâr olmağı ta'lim etmek ve taş-
 lan od çıkarmak ya'ni çakmak çakmak bunîñ işidir ve esbâb ve
 silâh düzmek bunîñ kârıdır. Tahmurg deyü bilinür Müddet-i sal-
 çanat sene 300.

'Akıbet-i Tahmurg oldu şehri-yâr
 Tutdı otuz memâlikde karâr
 İtdi burhaniyle tevhîdi beyân
 Has ve nesriñ halini kıldı 'ayân
 Âhir ol dahî gidüb oldu nihân
 Derdi anîñ dahî mensur-ı cihân

Veleden nev cihân bir mürtekendin Hüşeng'dir. Bunîñ oğ-
 lu kalmamağın oğlunîñ oğlu ferbur Tahmurg pâdişâh oldu. Haz-
 ret-i İdris nebî 'aleyhi's-selâm zemânı idi. Bunlara deyûneb
 dirler. Gâyet de kutlu ve ferâsetli idi. Halka zarar kasd iden
 divleri ve 'ifritleri dutub küpe koyub, hab' idüb ba'zısı he-
 def-i qedeng helâk ve damar ve nişâne-i teber hazi ve hişâr
 iderdî. Atlara eyer urub, binmek ve devlere yük urmak ve bun-
 lary esege çeküb katır etmek bunîñ işidir ve kılıç ve gürz ve
 yüz doğan (274) ve bıçak düzmek bunîñ işidir. Pars olunmak ve
 çakır ve atmaca ve toğan şikâr aldirmek bunlar itmişdir ve Ta-
 beristan ve Merru ve Pars ve Âmid'i bu binâ itmişdi. Cemşid

veleden nev cihân birâder Tahmurs müddet-i saltanat sene 706.

Çü Tahmurs cihânda bağladı rahat

Oturdı Cemsîd civân taht

Tulû' itdi 'ufukdan cerm-i hursîd

Tonstı 'âlemi anıñ cemsîd

Mezkûr Tahmurs'un oğlu kalmamağın karındaşı Cemsîd tah-

ta müddet-i 'ömr ma'lûm degildir. Hâkim kılığa Gavros, Yunanî 'ilm-i müsîkiyi ve ne'âmât-ı dil nûvâzı ve ekseriyya söz ve sâzı ve üzünden şarâb itmek icâd itdi ve misk ve gavd ve gâliye ve güzel kokular düzmek anlardan kaldı ve ilm-i nücûm bunıñ zemânında oldu ve kerç ve isfidağ ve hemâm yapmak ve câdır düzüb kurmak kendüniñ ihtira'ıdır ve deryâdan gavaçlık ile dürre ve güher çıkarmak şeytan la'in igvasıyla halkı kendüye 'ibâdet için dâ'vet idüb ulûhiyyet de'vasın itdi. Her diyâr halkına kendü rûhuna müveccihine göre şenemler düzüb gönderüb ol bed kerdâr-ı kebir giri ihtiyâr itdi. Hazret-i (S.275) Nuh nebî 'aleyhi's-selâm zemânı idi. Şeddâd bin 'Âd bunıñ katli için Dahhak bin 'Ulvân'ı gönderdi. Vardık da dutub bıçağı ile ikipâre iyledi. Şeddât bin 'Âd Hazret-i Nuh nebî 'aleyhi's-selâmın Hâm nâm oğlunıñ oğlu oğlu 'İmlâk nâm kimesneniñ 'Âd nâm oğlu vâr idi. Anıñ dahi iki oğlu var idi. Biri Şeddâd biri Şeddîd'dir. Mezkûr Şeddâd, ikiyüzyetmiş yıl pâdişâh oldu. Şeddîd dahi üçyüz yıl sürdü. Hûd nebî 'aleyhi's-selâm zemânında idiler. Dine dâ'vet olunduğ da kabûl itmeyüb Yerih 'Akim ile helâk oldu. Kütüb-i tefâsirde mezkûrdır. Şâm vilâyetinde cennet deyü bir şehir binâ itdi. Hikâyeti şâyi'dir. İçine girmedi.

Cümle 'askeri ile helâk olub, cenneti gâyib oldı. Kelâm-ı ka-
dîmde mezkûr olan İrem zâti'l-'imâdilleti lem yuhlak mislâhen
fi'l bilâde aña işâretdür. 'Ömreş sene 1000.

Çü dehhâk ber taht-ı şudd şehri-yâr

Bir visâlihe incimen Şudd hezâr

Aşıl adı burasıdır. Cuzuluk bilirdi. Ba'zı ehl-i tâ-
rih Nemrûd budur dirlir. Hazret-i İbrahim Halil 'aleyhi's-se-
lâm bu zemânda vücûde geldi dirlir. Cemşid-i helâk itdik de
yirine pâdişâh oldı. Zûlm-i 'adûvân ve küfr-ü-tuğyan ile biñ
(S.276) yıl pâdişâhlık itdi. İki yağrında iki yıglan şeklinde
iki et bitmiş idi ve cânını teskin için her gün iki adam katl
idüb beyinlerin merhem yirine koyub 'ilâç iderlerdi. Tâ ziyâ-
na adam urmak ve' adamı selb itmek andan kalmışdır. Ham bin
Muh 'aleyhi's-selâm neslindendir. dirlir. Ba'zı ehl-i târih-i
'Acem evc-i arkadan 'Adem nebî 'aleyhi's-selâmla irisür dirlir.
Muh nebî 'aleyhi's-selâm dine dâ'vet itdik de kabul idmedi.
Putperest idi. Küfr üzere kaldı. Âhir Ferîdun elinde helâk ol-
dı. Ferîdun Ferrah müddet-i saltanat sene 500.

Mubârek sâ'at-u-ferhande demde

Humâyûn-ı mekdem-u-meymûn-ı kademde

Geçüb dehhâk tahtına Feridûn

Urundı başına tâcı humâyûn

Cemşid'in oğlu oğludur. Müslüman olmuşdır. 'Âdil Pâdi-
şâh idi. Çok memleket zapt itmişdir. Üç oğlu var idi. Rum ve
Magrib vilayeti Selim nâm oğluna virdi. Adını Pağfur kodı ve

Fârs ve 'Irak ve Horasân ve Hicâz diyârını İreç nâm oğluna virdi. Adını Sâm kodı. Tırâk anıñ ihtirâ'ıdır. Nili teshîr idüb, zabt itdi ve şehirlere kal'a yapmak anıñ işidir. Menuçehr müddet-i saltanat sene 160.

Çü bâ 'izzet Menuçehr Şâh
Biser ber nihâdan kılânı külâh
Heme câdu be nihâyi bâ füsûnet
Beru sâliyân içmiş şadûnist

(277) Duhter-zâde-i İreç'dir. Feridûniñ Selim ve Tur nâm oğulları kendi karındaşları 'İbric'i katl itdiler. Menuçehr ki İbric'in kızı ve oğludur. Büyük yiğit olmağın Feridûn mu'âveneti ile Menuçehr dedesiniñ kanın anlardan alub, ikisiniñ dañi hakkında geldi. Feridûn vefât itdikde yerine pâdişâh oldı. Arklar ve hendekler kesüb, nehr-i Fırat'ı 'Irak diyârına akıtdı. Hazret-i Su'ayib nebî 'aleyhi's-selâm bu zemânda meb'us oldı. Hazret-i Musa ve Harun 'aleyhi's-selâm bunıñ zemânında vücûda geldî. Ol vakt Mısır'da Fira'vn 'Âd evlâdından velid nâm pelid idi. Sâm ve Neriman ve Zâl bunıñ zemânında vücûda geldiler. Hisârlarında hendek kazmak bundan oldı. Nüzr oldı. Menuçehr müddet-i saltanat

Çu havi bedi şâh nevdan bedâest
Zî givan külâh kesi ber ferâşt

Egerçe pâdişâh oldı. Lâkin memleket zabtına 'acîz ve takşir olmağın memâlik-i İrân'dan Afrâsyâb gelüb memleketi linden alub, kendüyi helâk itdi. Hazret-i Yeusi' nebî

'aleyhi's-selâm bu zemânda idi. Afrâsyâb müddet-i 'ömreş sene 400. Müddet-i saltanat sene 120.

Şeb-i tilere tâ şudd bülend-i âfitâb

Ber taht-ı nû zer şudd afrâsyâb

Mezkûr Afrâsyâb muqaddemâ zıkr olunan newr-u- veled-i Feridûniñ (S.278) oğlu oğullarındandır. Menuçehr ve oğlu Nuzer vefâtından sonra diyâr-ı Fâris'e ve gayrı memâlike pâdişâh oldu, zâlim idi. Zulum ile vilâyet-i Irân'ı virân iyledi. Pâdişâh zü müddet-i saltanat ba'zılar aña zabt dirler.

Begî Müjde berdend terdik zü

Ki tacı Feridûn benev keş nû

Târih-i Tâberî'de zü ber Tahmasb bin Menuşehrdir dirler. Afrâsyâb'ın zulm ve ta'dâsın işidicek hurûc idüb yanına halk cem' idüb, Afrâsyâb'ı memleketinden sürüb, çıkardı. Şehr-i Bağdad bir muhtaşar bir köy idi. Bu ma'mur idüb, adını Bağdâd kodı. Soñra ihtiyâriyle pâdişâhlığın 'amusi oğlu Küşasb bîn Küstas'e virdi. Kerşasb veled-i Küşasb müddet-i saltanat sene 22. Buniñ validesi Hazret-i Ya'kub nebî 'aleyhi's-selâm'ın oğlu bin Yamîn evladındandır dirler. Rüstem Dastan buniñ nesindendir ve bu dahî Sultânı Keykubâd'a teslim itdi.

Tabakât-ı mülûk-ı sâniyye Keysânilerdir. Neferân 6. müddet-i işân sene 938. Ol mülûk-ı Giyân ve Nahsetin merd-u-menâhân-ı Keykubâd bengü nihâdır.

Şâh-ı 'adl kahramân Keykubâd

İtdi yüz yıl bu dahî dünyâda dâd

Muzer bin Menuçehr'in evlâdı evlâdır. Hazret-i Hı-
zır ve İlyas ve Elisi' ve Şemu'il ve Harkil 'aleyhi's-selâm
bu zemânda meb'uş olmuşlardır (S.279). Müşarü'n-ileyh Keyku-
bâd nigû i'tikâd enbiyâ-i kirâmın din ve milletin ve evâmir
ve nevâhisin bi'l-ittimâm kabul idüb takviyet-i 'umûr-ı şeri'-
yede temesiyet-i âhkâm-ı diniyyede sa'i ve makdur iderlerdi.
Rüstem Zâli ve mihrab-ı kâmilî ve karun-i rezm-hâh ve küşâd-ı
zerrin külâh ser askerlerdir. Keykâvus Püser-zâde-i Keykubâd
müddet-i saltanat sene 15.

Çü kaves bek-î fet-i cayi seder

Mervân-ı cihân bende şüdd ser be-seder

Kendünün oğlu Siyavuş töhmet-i zinâ isnâd olumağın
katl itdi. Hazret-i Süleymân nebi 'aleyhi's-selâm zamanı idi.
Eyhusev ibn. Siyâvuş müddet-i 'ömr sene 60. Afrâsyâb ile
eng-i 'azîm vakı' olub âhir Afrâsyâyı katl iyledi. Ehreseb
zer dâde-i Keykâvus, müddet-i saltanat sene 120.

Olıcak ehreseb meleke şehr-i yâb

Oldı hükmünde anın Şeh-ü-diyâr

Tevâif-i erbâb hayret terâif-i aşhâb-ı 'ibretiñ şahâ-
f-i makâlatında mestûrdır ki Hazret-i 'Âzir nabî ve cenâb-ı
anyal peygamber 'aleyhime's-selâm şalatu ve's-selâm bu zemân-
a vakı' olmuşlardır. Da'vet-i enbiyâya itâ'at itmişlerdir.
Şü'n-naşr bunun 'âmili idi. Müddet-i saltanat sene. Küsta-
b Ahreseb (S.280).

Çü Küştasib bir taht-ı İrân nişest

Deri 'adl-ü- dâd evri tâ meset

Zer-i dest menhus ki sâhib-i kitâb mecûsidir. Bu zemân-
da zuhûr itmişdir. Mukaddemâ Hazret-i Ermiya ya'ni Hazret-i
Hızır 'aleyhi's-selâmın şâkirdlerinden bir kimesneye Şâkird
olub, tahşil-i 'ilm-i hikmet itdik de 'ilm-i muğayyibât ve it-
tıla'-i hayfiyâta kadar olub, da'va-yı nübüvvet itdi. Kitâb-ı
zend deyi bir kitâb icâd itdi. Terâhhat-ı bâtıla ve müzhera-
tât-ı 'âtıla tahrir itmegin cümle kavm ve Küştasib mecûsi ve
teş-perest olmağın anın âhkâmına itâ'at itmekle girdâb-ı
üfir ve cehâlete ve lüccagir ve delâlete gârik oldılar. Şi-
âz-ı Beyzâ nâm bir şehir binâ itmişdir ki Hazret-i kadı Bey-
âri ol şehirdendir ve Şeyh Ebu İshâk Firûz Abâdi andandır ve
hâkim Sakarât ve hâkim Câsib anın zemânında idi. Erdeşir Beh-
men Veleâ-i İsfendiyâr ve Küştasib müddet-i saltanat sene 122
zkûr Küştasib tahtı oğlunun oğlu Behmen'e ihtiyâriyle virdi.
htü'n-naşr Kudüs-ı Şerifi helâk itdikden sonra bunlar ta'mir
ledi. Bakraç-ı hâkim ve Dümkratis hâkim bu zemânda idi. Da-
bin Behmen müddet-i saltanat sene (S.281) Çü darâb-ı Yemen
deşir ile Darâb'a virdi. Eflâtun-ı îlahi ki Tilmizi Sakraç'-
e. Lâkin re'is-i İşrakîyun ve üstâd-ı meşâiyun ve üstaddir.
zemânâ idi. Rüstem Zâl bu zemânda vefât itdi. Darâb bin
âb egerçi serîr-i saltanata cülûs itdi. Lâkin bed sıret ve
-i hilkat olmağın nüfûs-ı halâyık hoşnut tabi'atdan nefret
iler. Bir kaç merdin berd gice ile çadırı içinde tığ-ı bî
ğ ile pâre pâre idüb İskender bin Feylefus'u tahta da'vet

İtdiler. İskender Zu'l-karneyn-i sâni Yunânî İskender ki ber taht-ı gâhı reft sıhâl ümem-i tende Feylefos kızından Darâb oğludur. Feylefos yanında büyümele aña Feylefos-oğlu didiler. Şark ve garba hâkim İtdi. Yecûc ve mecûca Sedd yapı ve âb-ı hayât talebine zulimâta varub, bulamayub girü döndi. Otuzaltı yıl ve ba'zılar ondört yıl pâdişâhlık İtdi dirler. Ba'zı tevârîhde Darâb-ı İskender katl İtdi dirler. Emmâ İskender âhir-i 'âhründe feth İtdüğü memâlik-i 'Acem'in begleri oğullar yine kendü habsinde İdi. Çıkarub babalarının memleketi her birine sancak tarikıyla virdi. İskender vefâtından sonra her biri müstakıl begler oldılar. Mülûk-ı tevâif onlardır ve İskender'in diyâr-ı (S.282) Yunan'da Ersitâtâlis hâkim yanında Tuş nâm oğ- lu 'ilm-i hikmet tahsiline meşgûl İdi. İskender vefâtından son- ra mezbûr oğlu pâdişâhlığı kabul İylemedi. Diyâr-ı Yunan'a ve Mısır ve Şâm ve Yemen'e ve 'Irak'a ve Sus nâm kimesne Batlam- yus oldı. Ya'ni pâdişâh oldı. Bundan sonra pâdişâh olanlara Batâlise dîrler. Tabakât-ı şâlişe Aşkaniyandır ki mülûk-ı te- vâif bunlardır.

Aşkan bin Dârâ müddet-i saltanat sene 30, Şabur İbn Aş- kan müddet-i saltanat sene 60, Hazret-i 'İsa bunıñ zemânında vücuda geldi. Behram İbn Şabur müddet-i saltanat sene 11, Be- lâş İbn Behrâm müddet-i saltanat sene, Hürmüz bin Selâş müd- det-i saltanat sene 19, Tersa bin Belâş müddet-i saltanat, Firûz İbn Hürmüz müddet-i saltanat sene 17, Belâş bin Firûz müddet-i saltanat sene 10. Husrev İbn Belâdat İbn Belâş Firûz müddet-i saltanat sene 24, Ardiven İbn. Belâşân müddet-i sal-

tanat sene 13. Ervan bin Aşkan müddet-i saltanat sene 23, Husrev ibn Aşkan müddet-i saltanat sene 11, Belâş ibn Aşkan müddet-i saltanat sene 13. (S.283) Hurzer bin Eşkan müddet-i saltanat sene 60, Hurzer Hazret-i Yahya nebî 'aleyhi's-selâm kanı için cuhudları oldılar. Andan sonra benî İsrâ'il zelîl oldılar. Sare bin Cuzer müddet-i saltanat sene 60, Cuzer ibn. Sare müddet-i saltanat sene 11, müddet-i saltanat sene.

Erdavan âhîr Eşkanîyândır. Şiyrânî helâk itdi. Müddet-i saltanat sene 30, tabaka-î Seba' Sâsân dîrler ânâsıra bunlardandır. Neferân 130, müddetleri sene 30. Erdeşîr bin Bâlbek Sâsân bin Behmen evlâdındandır. Müddet-i saltanat sene 14. Şabur bin Erdeşîr bunun zemânında Mâni nâm zındık hurûc itdi. Müddet-i saltanat sene 31.

Hürmüz bin şabur müddet-i saltanat sene 14, Behrâm bin Hürmüz zındığı katl itdi. Müddet-i saltanat sene 3, Behrâm bin Behrâm bin Behrâm müddet-i saltanat sene 110, Behrâm bin Behrâm bin Behrâm müddet-i saltanat sene 13. Tersa bin Behrâm karındaşını tahtına oturdu. Müddet-i saltanat sene 7, Hürmüz bin Tersa müddet-i saltanat sene 7. Şabur bin Hürmüz mezkûr Hürmüz merd olub, hâtunı hamile olmağın bir oğlan vücûda geldi. Şabur bin Zevü'l- iktâf kodılar. Kastantiniyye'den harâc aldı. Medyân şehrîni binâ itdi. Memâlik-i 'Arabı ve Yemâniyeyi (S.284) zabt itdi. Girü Arab beglerine virdi. Müddet-i saltanat sene 31, Şabur bin Şabur Zevü'l-iktâf müddet-i saltanat sene 5. Behrâm bin Şabur Zevü'l-iktâf ana Kehal Şâh dîrler. Müddet-i saltanat sene 21, Yezacîr bin Behrâm, müddet-i saltanat

sene 21. Behrâm bin Cur bin yezdicerd, müddet-i saltanat sene
32. Hürmüz bin Yezdicerd müddet-i saltanat sene 15. Firûz bin
Yezdirecd bunîñ zemânında ziyâde kaht oldı ve harâc ve terke-
de mahsûl olmadı. Müddet-i saltanat sene 20. Belus ibn Firûz,
müddet-i saltanat 4, Bunîñ zemânında Mazdek Kıyad'ın Firûz
zındıķ peygamberlik da'vasın îtdi. Hatta birbiriniñ 4avratı
ve mâlı helâldir dıdı. Mezkûr Kudâd aña tâbi' oldı. Halk pâ-
dişâhlıktan çıkardılar. Karındaşı Camesb pâdisâh oldı. Müd-
det-i saltanat sene 43. Nuşîrevân Kırsra ibn. Kubâd mezkûr Maz-
dek nâm mel'ûnu katl iyledi. Gayetde 'âdil pâdisâh idi. Kay-
şer aña ita'at iyledi. Hazret-i resulu'llâh Sala'llahu 'aley-
hi ve's-sellâm bunîñ evâhîrînde vücûda geldi. Müddet-i salta-
nat sene43. İskender târihiniñ 888/1484 yılında Nuşîrevân ve-
fât îtdi. Hürmüz bin Nuşîrevân sene 12. (S.285) Perviz Hürmüz
mel'ûn Hazret-i resûlün da'vetin kabûl itmeyüb müslüman olmadı.
Şirin nâm kâfir kızını Kaşr-ı Şirin adlu bir saray bînâ iyledi.
Nuşîrev-i Şirin kıssasıdır. Şerviyebin perviz babasın katl iyle-
di. Pâdisâh oldı. Şehr-Erdeşir bin Şervîye Şehr bir sefîsha-
a oğludur. Sene 1-Şehr 8. Kırsra Arslan Beg pâdisâh oldı. Kıs-
ra bin Kâd bin Hürmüz pâdisâh oldı. Perviz bin Behra pâdisâh
oldı. Yezdicer bin Şehr-i-yâr perviz kızı Edremi Daht pâdisâh
oldı. Şehr 4. Ferâh-zâde ibn Pervîn pâdisâh oldı. şehr 1. Haz-
ret-i 'Ömer rağia'llahu 'anhu hîlâfeti zemânında katl olub,
Acem diyârını ehl-i islâm zabt îtdi. Hicret-i resûlden 'aley-
hi ve's-selâm otuzbir yıl sonra vaķı' oldı. Devlet-i mülûk-ı Yu-
n bunlar dahî mülûk-ı tevâifdir. Merhûm Neşhat nâm sene.

Müverrih Ravdî'l-Menâzır "fi'l-'ulûmi'l-evâil ve'l-evâhir" nâm kitâbında bu vech ile zikredilmiştir. İskender bîn Feylefos fevt olduğda Yunân memleketi Batalese'de vakı' oldu. Baṭlamyus pâdişâh dimekdir. Mülûk-ı Batalese neferân 13. Müddet-i saltanat sene 27. Baṭlamyus ol adı Şesûs bin Lagos el. Mantıkî, müddet-i mülkes sene 32, Baṭlamyus-ı şâniyyeniñ adı Kablabudkos'dır. Tevrât'ı İbrâni dilinden Yunân diline naql iyledi. Müddet-i mülkes sene 38 (S.286). Baṭlamyus-ı şâlis Evrahat'dır. Müddet-i saltanat sene.

Baṭlamyus-ı rabi' adı Melitul müddet-i mülkes sene 17
Baṭlamyus-ı hamîş adı Emkos'dır. Müddet-i mülkes sene
Baṭlamyus-ı sadis adı Melitul, müddet-i malkes sene
Baṭlamyus-ı sabi' adı Evrahtalos müddet-i mülkes sene
Baṭlamyus-ı semîn adı Tabera, müddet-i mülkes sene
Baṭlamyus-ı tasi' adı Sedesbaṭs müddet-i mülkes sene 9
Baṭlamyus-ı 'aşer adı İskenderrus müddet-i mülkes sene
Baṭlamyus-ı had-i 'aşer adı Kablodkos'dır. Müddet-i mülkes sene 39
Baṭlamyus-ı şâni-i 'aşer Sersenuyî müddet-i mülkes sene 39
Baṭlamyus-ı şâlis-i 'aşer Kablotora nâm hâtundur. Müddet-i mülkes sene 39.

Müddet-i mülkes sene 39 Mülûk-ı Rum

Rum halkı galebe itmegin mezkûr kıyıları Natura nâm Baṭlamyus olan 'avret kendüyi öldürüb, Yunâniler münkariz oldu. Memlekete tâ'ife-i Rum mâlik oldu. 'Alyos, Bulos, 'İstas, Kay-

ser deyü bunâ ləkab kodılar. Taberiyus, Taberiyye şehrini bî-
nâ itdi. Alsus, Kaloryus, Marun, Sasiyanus, Tabtus, Dermezi-
mus, Barvas, Taranonus, Erdenus, Antuş, Merkuš, Fermodus, Sâ-
hib-i Hayti bunîñ zemânında oldı. Calinus bunîñ zemânında
idi. Nasranî din izhâr itdi. Kafihus, Sivars, Artemsus, İsken-
derus, Mekmescusus, 'Avrediyas, Diqyanos, Aşhâb-ı kehf bunda
kaçdılar. Mağraya girdiler. Galinus, Urbanus, Palurnus, Kra-
kurs, Karus, Menut ve Matiyanus şanemlere tapanın âhîri budır.
Seçra nasranî oldı. Kostantini'l-Muzaffer rumîden birtîniyye
Şehrini buldı. Ma'mûr iyledi, hisâr yaptı. Adını Kostantiniy-
ye kodı. Nasranî Şera'itin izhâr iyledi. Bunîñ anası heyelana
'avret-i kâdese vardı. Kendü hacınıñ cevâhîrin çıkardı. Kâ-
mana adlu kilisâyı kâdese ol akçe ile binâ iyledi. Urfa'da
bir kilisâ dahî yaptı. Bunîñ üç evlâdı tahta mâlik oldılar.
Eksalus, Bunbanus, Raliyonus, Tutyonus, Harţanus ana Şabur di-
diler. Yardusus aşhâb-ı kehf bunîñ zemânında uykıdan uyandılar.
Kışsa ma'lûmdır ve Alzalus Laven Zatunîstus Hemâ Kal'asın bu
binâ iyledi. Kostus mîn Kostatsus (S.288) el şâni, Taberiyus
el-evvel, Taberiyus el-şâni Merinkus, Merkuk, Kukas, Herkil
adı Rumca okdır. Bunda Rumîler devleti temâm olub, islâm zâ-
hir-i evveldîr. İlâ nâm 'aleyhi'l-satatü's-ve's-sellâmîn zuhû-
rı sebebi ile olmuşdır. Elhamdü'lillah 'âli din islâm ki Haz-
ret-i 'âlem Salla'llah 'aleyhe ve müslimiñ âftâb nuşret nikâb
mu'cizât bahr teminatları te'âlâ ve lâ'ma' olalı mücâhidîn dî-
niñ akdâm-ı feth merâmı ile âsâr-ı zulm ve zalle nefer cemâlet
âfâk ve enfasdan rak' ve def' alub. Melel mütehâlîfe-i salefe

ve edyân sâbıkan gayri metuvakfa sufhe-i 'âlemin nesh ve kal'a bulunmuşdur. Husûsân ki Hazret-i pâdişâh-i âsumân şehin-şâhı hem sipâhımız ve câh deva fi allah(62)

Şimsîr-i gâzâ ile maşârik ve mağaribe(63) vîrmişlerdir. Mîhr-i tevsi' memâlik-i islâm için el-câm-ı zafer encâmları her bâr diyâr küffâr-ı fücâra maşruf ve munatıf olmanın nice selâtin bu din-i bedâyiniñ tâc ve tahtı alınub memâlik-i islâmiyyeye zam olunmuşdur. 'Umûmen küffâr-ı diger varıñ bâr kâr-zâr şemi' ve rûz gibi yağdı. Ermişlerdir fi'l-inâd fi'l-'asker hışmına (S.289) mazhar-ı ulî teberrûk çark-ı şirket-i 'âlemden arıtmışlardır. Bi'l-cümle eyyâm-ı devlet-i hengâm saltanatlarında 'abede ve seva'-i 'anede naşs-u- icma' 'arase-i ve safha-i kitbede hemişe Ser nigûn ve zebûn olub dâima ol cefvetleri hunâbe-i şersüd ile pür-hûn kılınub kilisâları yıkdıracaklarına od bıraktılar. Nâkus-ı meganın silsîlesi geldi. Yine gülbânıñ ezânın gulgulesi aşıldı. Külliye ma'bed-i eşnâmın an mesâcid-i ehl-i tevhidî ve iman oldu. El-menâr-ı tu li'llah kürema sükân eknâf-ı ma'mûre-i arz-ı kaţtan etraf-ı 'âlem bi't-tûli ve'l-arz-ı fermân Fermâ-yı kaza ceryân Hazret-i şâhib kırân zemâneye munkad ve mu'tâd olub, cenâb-ı celâlet-i ma'âblerine külliye ehl-i 'âlem musahhar kâr-ı cihâna müyes-ser olmuşdur. Bu bir mevhibe-i henâ-i ilâhiye ve'aşîye-yi 'aliyye-yi nâ mütenâhidir ki selâtin-i mezbûreye hiç fırsat naşib

(62) Üç satır silik olduğundan okunamadı S.288.

(63) Silik olduğundan okunamadı S.288.

olmamışdır. Karakoyun rûy-i zeminden kimesne buña muşib olmamışdır.

Şükr-ü hüdâ ki sürûr-ı ehl-i zemân
Der memleket-i murâtçe hoş kâmuran Şüdi
Der mesned-i hilâfet-i aşhâb Mustafa
Zillî ilâh bir sırr-ı halk-ı cihân Şüdi
Şükr-ü hüdâ ki her çi taleb kendi ezhüdâ
Ber müntehe-i himmet-i horkân-ı şer Şüdi
Temme'l-kitâb ve rabben el-Mahmûd
Ve lehu'l -mülk ve'l 'ulâ ve'l cûd

BİBLİYOGRAFYA

- Babinger Franz; Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri, Çeviren: Prof.Dr.Coşkun Üçok, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1982.
- Bursalı Mehmed Tahir; Osmanlı Müellifleri, İstanbul 1342, C.III.
- Cemâleddin; Ayine-i Zürefâ (Osmanlı Tarih ve Müverrihleri), İstanbul, 1314.
- Devellioğlu Ferit; Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügât, Doğuş Matbaası, Ankara 1982.
- Hüseyin Kâzım Kadri; Büyük Türk Lügâti, Maarif Matbaası, İstanbul, 1928-43, C.I,IV.
- İbn. Kemal; Mohaç-nâme, Paris Nüshası.
- İslam Ansiklopedisi ; Ramazan-zâde Mehmed (Şerafettin Turan), Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1964, C. 9
- Levend Ağâh Sırrı ; Türk Edebiyatı Tarihi, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1988, C.I.
- Mehmed Süreyya; Sicill-i Osmâni, Gregg International Publishers Limited, İstanbul 1308/1890-1315/1897, C.IV.
- Pakalın Mehmet Zeki; Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1972, C.I,III.

- Peçevi İbrahim Efendi; Peçevi Tarihi, Hazırlayan: Prof.Dr. Bekir Sıtkı Baykal, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1981, C.I.
- Prof.Dr.Togan Zeki Velidi; Tarihte Usûl, İ.Ü. Edebiyat Fak. Yayınları, İstanbul 1969.
- Prof.Dr.Uğur Ahmet; İbn-i Kemâl, Kültür Bakanlığı Yayınları Ankara 198
- Unat Faik Reşit; Hicri Takvimleri Milâdi Tarihe Çevirme Kılavuzu, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1988.
- Uzunçarşılı İsmail Hakkı; Osmanlı Tarihi, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1988, C.I, II,
- Yurdaydın Hüseyin Gazi Yurdaydın; İslâm Tarihi Dersleri, Ankara, 1971.